

Juha Lehto

HELSINGIN VUODEN 1952 OLYMPIALAISTEN HENKILÖSTÖ

Vapaaehtoisten ja palkallisten demografia ja organisointi

Historia

Pro gradu -tutkielma

Huhtikuu 2019

TIIVISTELMÄ

LEHTO JUHA: Helsingin vuoden 1952 olympialaisten henkilöstö. Vapaaehtoisten ja palkallisten demografia ja organisointi

Pro gradu -tutkielma, 129 s., 3 liites.

Tampereen yliopisto

Historia

Huhtikuu 2019

Pro gradu -tutkielmassani tutkin Helsingin vuoden 1952 olympialaisten henkilöstöä. Kisojen onnistumiseksi tarvittiin tuhansien ihmisten panosta. Osa heistä toimi tehtävissään vapaaehtoisuuden pohjalta ja osa oli palkattua henkilöstöä. Heidän lisäksi kisoissa toimi puolustusvoimista koennettu olympiapataljoona.

Helsinki oli saanut järjestettäväkseen jos vuoden 1940 kesäolympialaiset mutta menettäneet kisat sodan vuoksi. Sieltä jäi kuitenkin itämään ajatus siitä, että vielä kerran saisi urheilukansat kisat järjestää. Vuonna 1947 Helsinki saikin vuoden 1952 kisat järjestettäväkseen. Maassa elettiin sotien jälkeistä jälleenrakentamista ja taakkaa lisäsi Neuvostoliitolle maksettavat sotakorvaukset. Kautta aikain pienimmät olympialaiset järjestävä kansa pystyi kuitenkin järjestämään unohtumattomat kilpailut.

Olympialaisten järjestelyt vaativat yli 12 000 ihmisen panoksen. Tutkimukseni antaa vastauksen siihen miten tuollainen määrä henkilöstöä saatiin rekrytoitua tuohon aikaan ilman Internetin apua. Työntekijöistä tuli kerätä tiedot, jakaa sopiviin tehtäviin, kouluttaa sekä organisoida ja huoltaa kisojen aikana. Selvitän myös sen millainen henkilöstö on demografisilta ominaisuuksiltaan ollut. Lukuisien erilaisten tehtävien hoitoon on tarvittu monenlaisia henkilöitä.

Näihin kysymyksiin pureudun XV Helsinki 1952 arkiston pohjalta. Tarkastelun kohteeksi valikoituivat toimintakertomukset, henkilöluettelot ja ilmoittautumiskaavakkeet. Aineisto oli hyvin moninaista, joka aiheutti paitsi tulkinnan haasteita myös monipuolista näkökulmia. Toisena lähteenäni käytin Sulo Kolkan kirjoittamaa järjestelytoimikunnan virallista toimintakertomusta vuodelta 1955. Teokseen on kerätty kisoihin liittyviä ydinasioita. Aineistoa käsitellen määrällisellä tutkimusotteella ja analysoin sitä tilastoanalyysiä apuna käyttäen. Toimintakertomusten osalta käytän tapaustutkimusta.

Aiemmin Helsingin kisoista on kirjoitettu jonkin verran, lähinnä stadionista ja itse urheilutapahtumista. Henkilöstö on jäänyt lähes täysin paitsioon, etenkin vapaaehtoiset, jotka arvostusta ansaitsevat omakseen. Tutkimukseni avulla selviää kuinka ison joukon henkilöstöä isojen kisojen järjestäminen vaatii.

Merkittävin tulokseni on se, että kisojen järjestelyt eivät pohjautuneet vain vapaaehtoistyöhön, vaan yllättävän suurelta osalta palkattuun henkilökuntaan. Puolustusvoimien panos oli myös hyvin merkittävä. Vuonna 1952 Helsingissä saatiin kokoon todella kielitaitoinen ryhmä järjestämään kansainvälistä tapahtumaa.

Asiasanat: olympialaiset, Helsinki, vapaaehtoiset, henkilöstö, demografia, 1952

Sisältö

1. Johdanto	1
2. Helsingin vuoden 1952 olympialaiset.....	7
2.1 Suomalaisten tie kohti olympiaisännyyttä 1952	7
2.2 Järjestelytoimikunta	17
2.5 Olympialaiset alkavat	27
2.6 Urheilulajit	29
3. Urheilujen johto, kilpailutuomarit ja toimitsijat.....	30
4. Olympialaisten osastojen henkilöstö ja toiminta	41
4.1 Urheilujaosto	42
Urheiluosasto.....	42
Olympiakyläosasto.....	44
Taideosasto.....	46
Komendantuuriosasto	47
4.2 Sanomalehti- ja tiedotusjaosto.....	50
Sanomalehtiosasto	50
Yleisradio	51
4.3 Keskuskanslia	54
Kansliaosasto	55
Vastaanotto- ja yleisönpalveluosasto.....	55
Pääsylippuosasto	73
4.4 Huoltojaosto	74
Hankinta- ja myyntiosasto	76
Liikenne- ja järjestysosasto.....	76
Huolto-osasto	76
4.5 Olympianuoret.....	90
4.6 Puolustusvoimien henkilöapu	97
4.7 Henkilötoimisto	99
4.8 Demobilisaatio.....	117
5. Päätelmät.....	117
Lähteet.....	124
Liite 1. XV Olympia Helsinki 1952 r.y:n ja järjestöjen välille solmittu sopimus:	130
Liite 2. Kuukausipalkkaisen henkilökunnan ammatillinen ryhmittely:	131
Liite 3. Työhön pyrkineen henkilökunnan ammatillinen ryhmittely:	132

1. Johdanto

*"The 70,000 Olympic volunteers who have given their time and energy have been the key to the Games' success. They are the unsung - and unpaid - heroes and heroines who will take home priceless memories. Contributing eight million hours of voluntary work behind the scenes, without them the Games would not have been possible."*¹ Independentin toimittaja viittaa Lontoon olympialaisten vapaaehtoiseihin unohdettuna ryhmänä sankareita, jotka eivät saaneet palveluksistaan edes palkkaa. Vapaaehtoiset tekivät kisojen eteen 8 miljoonaa tuntia työtä, ilman sitä kisat eivät olisi mahdollistuneet. Lontoon olympialaisissa vuonna 2012 toimi noin 70 000 vapaaehtoista, kuten myös Rio de Janeiron olympialaisissa vuonna 2016². Helsingin vuoden 1952 kesäolympialaisissa vapaaehtoisten määrä on hieman vaikeammin määriteltävissä, joka tapauksessa heitä oli reilusti alle 10 000. Huomattavaa on tietenkin, että kilpailut olivat ainakin puolta pienemmät kuin viime vuosien kesäolympialaiset ovat olleet. Toden totta unohtuneita sankareita ovat Helsinginkin kisojen vapaaehtoiset. Helsingin kisoista on kirjoitettu lukuisia teoksia mutta koko kisat mahdollistaneita vapaaehtoisia ei mainita juuri ollenkaan.

*"More than 240,000 applied to volunteer, with 86,000 interviewed before the final selection. Jean Tomlin, the HR director at Locog, said she was confident the successful applicants – who will receive a free uniform and food but no travel or accommodation expenses – would be truly representative of London and the UK. The oldest applicant is believed to be a man in his nineties, with around half of all applications from beyond London and the south-east."*³ Lontoon kisoihin haki yli 240 000 ihmistä vapaaehtoiseksi, mikä nousee Independentin kirjoittamassa artikkelissa esiin. Suuri vapaaehtoisiksi haluavien määrä kertoo hienosti Lontoon ja Ison-Britannian innokkuutta hoitaa kisat kunniakkaasti. Hakemusten määrä kohosi samoihin lukuihin myös Rio de Janeiron kisojen kohdalla. Nykypäivänä vapaaehtoisia on helppo hakea vaikka pelkästään Internetin kautta ja tätä väylää molemmat edellä mainituista kisajärjestäjistäkin ovat käyttäneet. Samalla tavalla Suomessakin on hoidettu 2000-luvun suurten urheilutapahtumien vapaaehtoishaku. Muutamat kilpailut ovat lisäksi mainostaneet hakujaan omien lajiensa piirissä, esimerkiksi oman jäsenlehden tai seurojen kautta. Riittävän vapaaehtoisten määrän saaminen olympialaisiin on osoittautunut viime vuosina suhteellisen helpoksi, kuten voidaan päätellä huimasta hakijoiden määrästä suh-

¹ Independent 10.8.2012.

² Olympic 19.4.2014.

³ Independent 10.8.2012.

teessa tarjolla oleviin tehtäviin. 1950-luvulla tilanne on todennäköisesti ollut hieman haastavampi. Internettiä ei ole vielä ollut, ja hakuja on hoidettu muun muassa muutamissa sanomalehdissä olleilla ilmoituksilla. Hakijoiden määräkään ei ole ollut samaa luokkaa kuin Lontoossa tai Rioossa. Hakemukset on pitänyt täyttää käsin tai mahdollisesti kirjoituskoneella, sekä postittaa tai mahdollisesti viedä itse perille järjestelytoimikunnan toimistoon Helsinkiin. Hakemusten läpikäyminen on täytynyt järjestelytoimikunnan toimesta tehdä käsipelin. Sen sijaan nykyaikana kun tietotekniikan avulla voidaan karsia jo turhia hakemuksia joukosta, jos joku vaatimus ei ole täyttynyt. Pelkkä hakemuksen täyttäminen ei ainakaan nykykisojen kohdalla riittänyt, vaan hakijat haastateltiin joko vapaaehtoiskeskuksissa, joita oli ympäri järjestävää maata, sekä ulkomaalaiset Skype⁴ välityksellä. Haastattelun lisäksi viime vuosien kisojen haussa on ihmisiä testattu erilaisilla tehtävillä sekä koulutettu videoiden ja muiden materiaalien avulla.

Itse kävin koko hakuprosessin aina haastatteluun asti läpi Rio de Janeiron vuoden 2016 kesäkisojen vapaaehtoishaussa. Vapaaehtoisten haku alkoi jo vuonna 2014, itse täytin hakemuksen keväällä 2015. Tästä alkoi reilun vuoden mittainen prosessi. Jo itse hakemuksen täyttäminen vei aikaa useita tunteja, peruskysymyksiä oli jo kymmeniä. Lisäksi piti toimittaa erilaisia liitteitä ja todistuksia. Osaamista testattiin monien erilaisten tehtävien avulla. Yhden kielen kielitesti esimerkiksi kesti kolmisen tuntia ja itse tein testin kolmella kielellä. Pienempien kielten osaamista ei testeillä testattu. Testiin kuului kuullun ymmärtämistä, kielioppia ja peruskommunikointia. Aika ajoin internetissä olevalle alustalle ilmestyi uusia tehtäviä ja koulutusmateriaaleja. Haastattelun suoritin aivan viimeisten joukossa huhtikuussa 2016. Haastattelu tehtiin Skype välityksellä, paikalla oli järjestäjien edustaja sekä noin kymmenen haastateltavaa. Haastateltavat olivat ympäri maailman, mikä toi rutkasti haasteita haastattelun suorittamiseen. Oikeastaan kyseessä ei ollut mikään varsinainen haastattelu, vaan meidän piti ryhmänä suorittaa muutama tehtävä. Tämä kaikki on ollut varmasti hyvin erilaista vuoden 1952 Helsingin kisojen kohdalla.

Rajaus ja tutkimuskysymykset

Alun perin rajauksena oli käsitellä vain Helsingin olympialaisten vapaaehtoistyötä. Tutkimisen aluksi kuitenkin selvisi kisoissa työskennelleen huomattava määrä palkallisia työntekijöitä sellaisissa tehtävissä, jotka nykypäivän kisoissa hoidetaan vapaaehtoisten voimin. Siksi on järkevää ottaa palkattu henkilöstö mukaan käsittelyyn. Järjestelytoimikunnan palkkalistoilla oli kisojen aikana 654

⁴ Internet pohjalla toimiva ohjelmisto, jonka avulla henkilöt voivat kommunikoida keskenään pikaviestein, ääni- tai videopuheluin.

kuukausipalkkalaista ja 2903 tuntipalkkalaista, vapaaehtoisia työntekijöitä oli tuhansia⁵. Kisojen järjestelyjä ja vapaaehtoistyötä käsittelen järjestelytoimikunnan näkökulmasta. En tule käsittelemään sitä minkä takia vapaaehtoiset itse lähtivät toimeen ja mitä he siltä halusivat. Selvitän, minkälaisia toimenpiteitä järjestelyorganisaatiolta on vaadittu saada kisojen vaatimusten mukaiset vapaaehtoiset valmiiksi kisoja varten. Tutkimuksesta selviää myös millaisiin tehtäviin on vapaaehtoisia haettu avoimella haulla ja mihin tehtäviin henkilöt on nimitetty jonkun tahon toimesta. Ajallisesti Helsingin kisojen osalta tutkimus sijoittuu vuosien 1947 ja 1953 välille, jolle välille arkistosta valittu aineisto sijoittuu. Pääpainon on vuosissa 1950–1952, jolloin kisojen valmistelut olivat kuumimmillaan. Aineiston olen rajannut XV Olympia Helsinki r.y.:n arkistoon sekä järjestelytoimikunnan viralliseen kertomukseen.

Ensimmäinen tutkimuskysymykseni on "Millainen oli Helsingin kisojen henkilöstön demografinen profiili⁶?" Eli millainen henkilöstö on ollut sukupuoleltaan, iältään, ammatiltaan/arvoltaan, kielitaidoltaan ja kotikunnaltaan. Profiilien perusteella voidaan määrittellä tyypilliset vapaaehtoistyöntekijät. Selvittämällä henkilöstön demografista profiilia löydän vastauksen myös kysymykselle: "Mikä oli palkatun ja vapaaehtoisen henkilöstön suhde?" Palkattua henkilöstä näyttää olleen niin paljon, että on mielenkiintoista selvittää miten vapaaehtoiset ja palkattu henkilöstö on jakautunut tehtäväkentälle. Toinen pääkysymys on "Miten henkilöstön työskentely organisoitiin Helsingin vuoden 1952 olympialaisissa?" Henkilöstön rekrytointi on ollut hyvin erilaista kuin mitä se on tänä päivänä netin välityksellä. Hyvin erilaista on ollut myös henkilöstön kouluttaminen ilman Internetiä. Myös tiedonvälitys on ollut erilaista.

Tutkimuksen rakenne lähtee liikkeelle Helsingin olympialaisten esittelystä. Ymmärtääkseen kisojen luomat vaatimukset, täytyy tietää millaisia haasteita kisojen järjestäminen on luonut. Toisessa luvussa käyn läpi kisojen urheilullista puolta, miten tuomari- ja toimitsijatehtävät on järjestetty. Kolmannessa käsittelykappaleessa käyn läpi kisojen henkilöstön, miten he ovat tehtäviinsä päätyneet ja minkälaisia he olivat demografiselta profiililtaan. Yli 12 000 henkilön rekrytointi, koulutus ja organisointi ei ole ollut pieni urakka, varsinkin kun koko organisaatio on luotu varsin lyhyessä ajassa. Henkilöt piti saada kasaan, heitä piti kouluttaa ja perehdyttää, heihin piti

⁵ [<https://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/XV%20Olympia%20Helsinki%201952.pdf>]. Luettu 26.4.2019.

⁶ Demografinen profiili kertoo väestön tai ihmisjoukon ominaisuuksista kuten sukupuoli, ikä, taidot tai asuinpaikka.

pitää yhteyttä, ruokkia ja ehkä jopa majoittaa kisojen ajaksi. Kolmannessa käsittelykappaleessa käsitellään sitä, miltä henkilöstö on demografisilta ominaisuuksiltaan näyttänyt. Mikä on ollut tyyppillinen henkilöstön jäsen Helsingin kisoissa. Viimeisessä kappaleessa kerätään tutkimustulokset yhteen.

Lähteet ja tutkimuskirjallisuus

Päälähteenäni käytän Helsingin kaupunginarkistossa sijaitsevaa XV Olympia Helsinki 1952 -arkistoa. Arkisto sisältää kaikki olympiaorganisaation tuottamat asiakirjat, jotka siirrettiin Helsingin kaupungin arkistoon, kun XV Olympia Helsinki ry purettiin 14.5.1956. Yhdistyksen ylin elin oli järjestelytoimikunta, jonka alaisuudessa toimi lukuisia osastoja, toimistoja ja toimikuntia. Organisaation kukin yksikkö muodostaa oman arkistonsa, joihin kaikkiin pitää tutkimuksessa tehdä ainakin vilkaisu. Kokonaisuudessaan arkisto on todella iso toistasataa hyllymetriä, jotka ovat suhteellisen hyvin luetteloitu. Arkistosta käyn läpi toimintakertomukset, henkilöluettelot, henkilökortistot ja ilmoittautumislomakkeet. Eri yksiköiden arkistot ovat sisällöltään hyvin erilaisia, joten aivan yhtenevää kuvaa ei niiden henkilöstöstä voida rakentaa. Löytämästäni aineistosta pystyy kuitenkin muodostamaan hyvän kuvan siitä, millaista kisojen henkilöstö on ollut: sukupuoleltaan, iältään, ammatiltaan/arvoltaan, mistä he ovat kotoisin ja kielitaidoiltaan.

Toisena päälähteenäni käytän Sulo Kolkkan kirjoittamaa järjestelytoimikunnan virallista kertomusta vuodelta 1955. Olympiasääntöjen mukaan jokaisen kisojen järjestäjän on julkaistava kisoista kirjallinen kertomus⁷. Viralliseen kertomukseen on yritetty kerätä kaikki oleellinen tieto kisoista. Siitä löytyy paljon tietoa kisojen järjestelyistä ja siihen on listattu kaikki tuomareina ja toimitsijoina toimineet sekä osa muusta henkilöstöstä.

Arkiston aineistossa on paljon ristiriitaisuuksia luvuissa paljonko henkilöstöä on missäkin ollut ja nämä luvut ovat pääasiassa myös eriäviä siihen, mitä kirjallisuudessa on esillä ollut. Osa heitoista on pieniä mutta on myös huomattavia eroja. Erot saattavat johtua tulkinnasta ja siitä mitä kuhunkin lukuun on laskettu mukaan. Osa henkilöstöstä on työskennellyt myös useammalla osastolla, eli joissain tapauksissa heidät on voitu laskea mukaan useampaankin kertaan. Käytän kussakin kohtaa sitä lukua, joka aineistossa on noussut esiin. Tulkinnan haasteita syntyy myös siitä, että merkatut tiedot ovat vajavaiset tai niistä ei saa selvää. Tästä johtuen esimerkiksi prosenttein

⁷ Kolkka 1955 s.5.

ilmoitetut naisten ja miesten määrät ei aina ole täyttä 100 %, koska joukkoon on mahtunut henkilöitä joiden sukupuoli ei selviä.

Urheilusta on kirjoitettu paljon kirjallisuutta ja tutkittu jonkin verran mutta enemmänkin urheilutulosten, urheilijoiden ja järjestöjen kautta. Henkilöstöä ja vapaaehtoistyötä on Suomessa tutkittu lähinnä sosiaalitieteiden puolella. Tutkimukset käsittelevät pääasiassa vapaaehtoista sosiaalityötä esimerkiksi vanhusten ja lasten parissa. Urheilun parissa tehty tutkimus vapaaehtoistyöstä on keskittynyt seuroissa tapahtuvan työn tutkimiseen⁸. Ulkomailla urheilutapahtumien vapaaehtoisia on jonkin verran tutkittu. Yhtäkään urheilukilpailua tai -tapahtumaa ei olisi kuitenkaan järjestetty tai tulla järjestämään ilman vapaaehtoisten pyyteetöntä työtä. Viime vuosina vapaaehtoisia on jo huomioitu hieman enemmän. Itse kisojen yhteydessä vapaaehtoisille on jaettu kiitosta ja heitä nostetaan muutenkin enemmän esille. Nykypäivänä vapaaehtoistyön tekeminen on selkeästi vähentynyt, ja sitä tekeviä on alettu arvostaa enemmän. Vapaaehtoiset myös vannovat vapaaehtoisten valan olympialaisten avajaisissa.

Aivan viime vuosina aiheesta on kuitenkin muutama tutkimus ilmestynyt urheilunkin piirissä. Vapaaehtoistyöstä urheilun parissa on tutkimuksia tehty lähinnä liittyen vapaaehtoisten motivaatioon vapaaehtoistyössä. Kaikki urheilun parissa vapaaehtoistyötä käsittelevät tutkimukset on julkaistu tämän vuosituhannen puolella, minkä perusteella voi päätellä aiheen olevan ajankohtainen ja kiinnostavan tutkimusten tekijöitä juuri tällä hetkellä. Tuire Pöyhä tutki pro gradussaan "Urheilutapahtuman vapaaehtoistyö uuden yhteisöllisyyden ilmentäjänä?" vapaaehtoistyötä Suomessa järjestetyissä jääkiekon MM-kisoissa 2003. Hän käsittelee aihetta urheilutapahtumien näkökulmasta: tuhansien työvoimaa vaativia kilpailuita ei pystyttäisi järjestämään ilman vapaaehtoisia. Pöyhä selvittää työssään kyselyn avulla vapaaehtoisten motiivia ja tyytyväisyyttä toimia kisoissa ja miten se kuvastaa yhteiskunnan yhteisöllisyyttä. Hän tarkastelee vapaaehtoistyötä liikuntakulttuurillisena ilmiönä. Anniina Ihanamäki on tutkinut pro gradussaan "Vuosikymmenet suomalaisen hiihtohistorian kulisseissa" vapaaehtoistoiminnan merkitystä ja muutoksia Lahden MM-hiihdoissa. Ihanamäki kertoo, että vuoden 2017 Lahden MM-kilpailuissa toimi yhteensä 3 163 vapaaehtoista. Hakijoita oli yli 4 000, eli innokkaita tekijöitä oli yli tarpeen. Lukema oli suurempi kuin koskaan pohjoismaisten hiihtolajien MM-kilpailuissa, ja yli 1 000 enemmän kuin edellisissä Lahdessa käydyissä MM-kilpailuissa 2001. Palkattujen ammattilaisten määrä puolestaan kaksinkertaistui

⁸ Pöyhä 2004 s.17-18.

aiempiin kisoihin nähden noin 50:en. Hänen mukaansa on odotettavaa, että palkatun henkilöstön määrä mahdollisissa seuraavissa kisoissa tulee entisestään kasvamaan.⁹

Jani Haatanen on tutkinut pro gradussaan ""Coubertinilaisen hengen" jäljillä" olympismin¹⁰ ilmenemistä Helsingin vuoden 1952 olympialaisten järjestelyissä ja kisatapahtumissa. Hän selvittää työssään vaikuttiko olympismi järjestäjien toimintaan ja motivoiko se heitä. Haapanen käsittelee laajemminkin, miten koko olympiaprojekti vaikutti Suomen yhteiskuntaan 1940-1950-lukujen taitteessa. Maailman poliittinen tilanne olympialaisten aikaan oli hyvin haastava, mitä ei edes olympia-aate onnistunut yhdistämään. Myös suomalaisen urheilukentän jakautuminen SVUL:n ja TUL:n piiriin aiheutti haasteita, järjestöjen väliset sotakirveet kuitenkin onnistuttiin haataamaan kisojen alla.¹¹ Helsingin kesäkisoista on kirjoitettu lukuisissa teoksissa mutta vapaaehtoisten osaksi on toistaiseksi jäänyt olla vain numeroina mukana. Näkökulmana kisoista kirjoitettaessa on usein ollut pienen maan selviytyminen suurten kisojen järjestelyistä koko maailman edessä keskittyen paljon kisoja edeltäneeseen rakentamiseen, kuten olympiastadioniin ja siihen, millaiset puitteet Suomi onnistui luomaan. Edelliset olympiaisännät ennen Helsinkiä olivat luoneet kisoista suuren luokan megatapahtumia, joissa suureen rooliin urheilutapahtumien ohella oli noussut karnevaalitunnelman luominen. Tuloksista on kirjoitettu vähintään yhtä paljon kuten myös kisojen urheilijoista. Idän ja lännen kohtaaminen on ollut myös suuressa roolissa, osallistuihan Neuvostoliitto ensimmäistä kertaa olympialaisiin juuri Suomessa. Kirjoitettu on myös olympiasoihdun matkasta ja nuoresta radioapulaisesta.

Tutkimusmenetelmä ja metodologia

Käytän tutkimuksessa pääasiassa määrällistä tutkimusotetta sillä aineistoa on paljon, mistä muodostan yhtenäistä kuvaa. Tilastoanalyysiä teen selvittääkseni millaista henkilöstöä kisoissa on toiminut ollut. Runsaasta aineistosta keräsin tilastoja, joita analysoimalla tulokset löytyvät. Helsingin kisojen järjestelyjä tutkiessani käytän tapaustutkimusta selvittääkseni mitä asioita järjestelyihin liittyi, näin pystyn toimintakertomuksista saamaan selville miten on toimittu.

⁹ Ihanamäki 2017 s. 88.

¹⁰ Nykyaikaisten olympialaisten perustajan paroni Pierre de Coubertin luoma olympia-aate. -Haatanen 2017.

¹¹ Työväen urheiluliitto TUL, Suomen voimistelu ja urheiluliitto SVUL.

2. Helsingin vuoden 1952 olympialaiset

Suomen tie olympialaisten isännäksi oli lähes puolen vuosisadan mittainen. Suomalaisten innostus olympialaisia kohtaan oli suurta jo heti ensimmäisistä olympialaisista lähtien, joihin osallistuttiin. Menestyksen osalta Suomi nousi myös heti alusta lähtien suurten maiden joukkoon. Urheilumestys oli omiaan nostamaan myös suomalaisten kansallista identiteettiä. Ensimmäiset ajatukset kisojen järjestämisestä heräsivät jo ennen itsenäistymistä ja siitä aina vuoteen 1938 tehtiin kovasti töitä, jotta Suomi kisat sai. Ensimmäisten kisojen eteen astui maailmaa repinyt sota. Toisen mahdollisuuden Suomi sai vajaan kymmenen vuoden kuluttua, kun se sai järjestettäväkseen vuoden 1952 olympialaiset kesäkisat Helsinkiin.

2.1 Suomalaisten tie kohti olympiaisännyyttä 1952

Suomalaiset ovat ottaneet osaa olympialaisiin vuoden 1906 Ateenan välikisoista¹² lähtien. Suomalaisilla oli erittäin kova innostus olympialaisia kohtaan ja niin vuonna 1915 Erik von Frenckell esitti vision Suomesta olympiakisojen järjestäjänä.¹³ Suomalaisten mahtava menestys seuraavissa olympiakisoissa vahvisti urheilukentän johtomiesten mielessä ajatuksen omista kisoista. Ensimmäinen konkreettinen asia kisojen järjestämistä edistämään oli Stadionsäätiön perustaminen vuonna 1928. Stadionsäätiön tehtävä oli organisoida Helsingin Olympiastadionin rakentaminen kansalta kerätyillä varoilla.¹⁴ Ensimmäisen kerran Suomi haki järjestettäväkseen vuoden 1940 kisoja, joiden järjestäjä ehdokkaana se esiintyi ensimmäisen kerran vuonna 1932 Los Angelesissa pidetyssä Kansainvälisen Olympiakomitean kokouksessa. Päätöstä järjestäjästä ei saatu tuolloin tehtyä vaan päätöksen tekeminen venyi seuraavaan kokoukseen ja vuoteen 1936 Berliiniin. Berliinissä suoritusäänestyksessä valtakirjaäänien ratkaisun myötä Helsinki hävisi äänestyksen Tokiolle, vaikka paikalla olevista äänestäjistä enemmistö Helsinkiä kannattikin. Kaksi vuotta myöhemmin Tokio luopui kisaisännyydestä ensimmäisen maailmansodan vuoksi ja Helsinki otti kisat järjestettäväkseen. Tässä vaiheessa kyse oli enää kesäkisojen isännyydestä, vielä vuonna 1936 kun kisoja haettiin mukana oli myös talvikisojen isännöys. Helsinki ehti viemään olympiavalmistelut lähes valmiiksi asti, kunnes maaliskuussa 1940 päätettiin, ettei kisoja voida sodan vuoksi järjestää. Samaten kävi myös Oslon saamien vuoden 1940 talvikisojen kanssa. Suomalaiset eivät luopuneet kisojen järjes-

¹² Välikisat nimitys on peräisin siitä, että normaalin olympiadisyklin mukaan kisat järjestettiin vuosina 1904 ja 1908. Vuoden 1906 kisoja ei aina lueta virallisiksi olympiakisoiksi.

¹³ Raevuori 2012, s. 16.

¹⁴ Kolkka 1955, s. 13.

telyoikeudesta vaan haaveilivat vuoden 1944 kesäkisojen järjestämisestä, jotka myös jäivät sodan vuoksi pitämättä.¹⁵

Lauri Pihkala perkasi kirjassaan "Olympialaiset ovella" Suomen valmistautumista kohti vuoden 1952 Olympiaisännyyttä. Hän kuvaili Suomen tempausta hakea vuoden 1940 olympialaisia rohkeaksi. Vielä rohkeampaa oli ottaa vastaan vuoden 1940 kisojen järjestelyvastuu vain kaksi vuotta ennen kisojen ajankohtaa. Kaikkein rohkeinta hänen mielestään oli kuitenkin hakea vuoden 1952 kesäkisoja vuonna 1947, vaikka kisoihin olikin aikaa valmistautua viisi vuotta. Pihkala nosti esiin sen voimien menetyksen, jonka Suomi oli sotien myötä ja sen jälkeen kokenut. Tehtävistä oli herpaannuttu ja sisu kadoksissa ja monien lajien johdossa osaamisen puutetta sekä rakoileva yhtenäisyys. Talouselämän inflaatio oli johtanut yleiseen mielenmasennukseen ja epävarmuuteen, eikä yleinen tilanne sallinut vapaata keskustelua tai omista asioista määräämistä. Pihkala kuvaa kisojen hakemista seuraavasti: "Totisesti täytyi tämän viimeisen päätöksemme tuollaisissa olosuhteissa tehtynä näyttää niin mielettömältä pullistelulta, että olemme siitä selityksen velkaa ainakin jälkipolville, ehkäpä koko urheilumaailmallekin, varoitukseksi, opiksi ja kenties joidenkuiden huviksikin."¹⁶ Pihkala oli vielä toukokuussa vuonna 1952 varsin skeptinen kisojen onnistumisen suhteen.

Pihkalan mukaan suomalaisia kohtaan oli suuret odotukset isäntinä ja järjestäjinä koska Suomen maine urheilumaana oli korkealla. Suomen syrjäisen sijainnin takia väkeä saapuisi paljon ilmaitse, jonka kapasiteettia kyettäisiin joustavasti lisäämään. Haasteena hän piti sitä, ehtiikö Seutulän lentokenttä valmistua. Vesiliikenteen ongelmana hän piti sääolosuhteiltaan haastavaa itämerta. Miten lukuisat mahdollisesti heiveröiset veneet pelastettaisiin myrskyn yllättäessä. Tarvittaisiin hyvää säätiedotusta, liikenteen ohjausta ja saattuepalvelua. Raideliikenteen suhteen hän oli luottavainen niiden sujuvuudesta, vanhoista vaunuista huolimatta. Tieliikenteen suhteen hän oli skeptisempi, jossa onnettomuusriski on suuri. Myöskään kävelijät ja pyöräilijät eivät saa häneltä puhtaita papereita.¹⁷

Lauri Pihkala näki haasteen myös majoituskapasiteetin riittävydessä. Ensiluokkaisia hotelleja oli tarjolla vain vähän. Hän toivoikin loistoristeilijöiden saapuvan Helsingin edustalle helpottamaan tätä pulaa. Majoitusta oli tarjottava telttamajoituksen ja koulumajoituksen muodossa vaatimattomimmille vierasmaalaisille. Pääosa vierasmaalaisista vieraista oli sijoitettava kotimajoi-

¹⁵ Kolkka 1955, s. 13.

¹⁶ Pihkala 1952, s. 5-6.

¹⁷ Pihkala 1952, s. 31-44.

tuksiin. Pihkala pohti että suomalaiset ottaisivat auliisti vieraat vastaan mutta ottaisivat paineita erityisesti ränsistyneistä kodeista ja risaisista petivaatteista, joita ei vierasmaalaisille haluttu näyttää.¹⁸

Ruokailun suhteen Pihkala näki kenttärुokailut aivan sopiviksi myös ulkomaalaisille vieraille. Kenttärुokailun suurin etu oli sen nopeus. Hänen mukaansa Suomen naisein, jos mihinkään voitiin luottaa, he tulivat vaivoja säästelemättä tekemään parhaansa tällaisiin tehtäviin liittyvien perinteiden mukaisesti. Naiset pysyisivät kohteliaina väsyneinäkin. Myös tarjoilun suhteen valttina oli nopeus. Vieraiden olisi päästävä selville mitä tarjolla oli ilman pitkällisiä neuvotteluja. Pihkala antaa myös neuvoja, miten ruokailu tilanteen saa sujumaan paremmin, joita hän oli ulkomailta omaksunut. Hän ehdotti myös ravintoloiden aukioloa läpi yön ryyppyvuoroksi vieraille.¹⁹

Pihkala oli huolissaan suomalaisten heikosta kielitaidosta. Hän ehdotti että kaikkien vähänkin kieltä osaavien piti tästä syystä olla valppaina tarjoamassa apua. Hän ehdotti myös kieltä osaaville tunnusmerkkejä, jotta vieraat näkivät heti, mitä kieliä kukakin osasi. Lisäksi hän oli huolissaan myös humalaisista, etteivät he tuppautuneet liikaa vieraiden seuraan. Roskat aiheuttivat myös huolta, sillä niitä ei rosiksiin saatu, vaikka niitä olisi ollut askeleen välein. Olikin varauduttava niiden keräämiseen. Ammattiroistojen suhteen Pihkala ei ollut kovin huolissaan.²⁰

Suorituspaikat Pihkala näki yhdeksi valtiksi, sillä ne sijaitsivat varsin tiiviillä alueella. Aikaisemmissa kisoissa ei oltu vastaavaa nähty, mistä Pihkala arveli vieraiden olevan erityisen kiitollisia. Kilpailupaikkojen laadun suhteen hän kyllä näki parantamisen varaa. Erityisesti parannettavaa oli Stadionin juoksuradassa.²¹

Kisojen jälkimaine tuli Pihkalan mukaan muodostumaan eniten sen perusteella, miten itse kilpailutapahtumat sujuisivat, täytyivätkö kaikki vaatimukset niin, että parhaat voittavat. Helpottavana tekijänä tässä suhteessa järjestäjille oli se, että urheilulajien kansainväliset liitot vastasivat lajien ylimmästä säännön- ja oikeudenmukaisuudesta. Se olisi lopulta kuitenkin näennäistä, sillä kommelluksien sattuessa suuren maailman arvostelut tulivat kohdistumaan kisajärjestäjiin. Siinä kohtaa ei kyseltäisi sitä, minkä maalainen tuomari oli. Kitkaa saattoi syntyä myös ulkomaalaisen tuomarin ja kotimaisten tuomarien välille, jos sitä ei oltu etukäteen hiottu. Suomalaisilla tuo-

¹⁸ Pihkala 1952, s. 45-46.

¹⁹ Pihkala 1952, s. 47-48.

²⁰ Pihkala 1952, s. 52-53.

²¹ Pihkala 1952, s. 53-54.

mareilla oli pääosin hyvä maine entuudestaan ja osiltaan hyvä maine oli palautettavissa. Sitä varten oli kuitenkin herkistettävä kunniantunto ja tarvittiin myös kritiikkiä. Vähintään oli pidettävä huolta, ettei pääse vahingossa syntymään mitään kommelluksia. Tämän välttämiseksi tarvittiin varmistusjärjestelmä kysymysluetteloineen kullekin tuomarille ja toimitsijalle, jotka heidän oli käytävä läpi. Kommelluksien välttämisen lisäksi oli luotava olosuhteet kisojen loistolle, jotta parhaat voittaisivat parhaalla suorituksella. Tällöin myös kommellukset saattoivat jäädä loistojen varjoon. Tällaisia asioita oli esimerkiksi juoksuratojen laatu sekä äänikuri katsomossa.²²

Pihkala epäili kisavuoden keväällä, että suomalaiset voisivat pilata kisat liiallisella pinnistämällä. Hän epäili kisojen parissa touhutun niin kauan, että se oli johtanut laiskistumiseen, apaattisuuteen, epäilyyn ja pelokkaaseen jännittymiseen. Tai sitten liikajännitteisyys johtui päättäväisyydestä. Päättäväisyys oli hänen mielestään kuitenkin koko ajan parantunut, vaikka epäilyäkin vielä oli.²³

Suomi saa olympialaiset kesäkisat vuodeksi 1952

Vuoden 1947 tammikuussa Helsingin kaupungin urheilu- ja retkeilylautakunta alkoi selvittää apulaiskaupunginjohtaja Erik von Frenckellin johdolla mahdollisuuksia vuoden 1952 kesäolympialaisten järjestämiseksi Helsingissä. Maaliskuun lopussa lautakunta jätti positiivisen lausunnon kaupunginhallitukselle. Ennen tätä päätöstä Frenckell oli sopinut Tukholman kaupungin edustajien kanssa, ettei Tukholma hakisi kisoja, mikäli Helsinki niin tekisi. Suomen Olympiakomitea pyysi 8.4.1947 kaupunkia toimiin kisojen 1952 kisojen järjestelyoikeuksien saamiseksi. 23. päivänä huhtikuuta kaupunginhallitus päättikin hakea kisoja järjestettäväkseen saatuaan valtioneuvoston tuen asialle. Helsinki tuli kilpailemaan kisaisännyydestä Amsterdamin sekä viiden yhdysvaltalaisen kaupungin kanssa.²⁴

Suomi oli vasta solminut Pariisissa helmikuun 10. päivänä vuonna 1947 rauhan sopimuksen ja saman vuoden kesäkuussa matkasi jo kolmihenkinen ryhmä Tukholmaan, jossa pidettiin Kansainvälisen olympiakomitean 40. istunto.²⁵ Kesäkuun 21. pidetyssä istunnossa äänestettiin XV olympiadin kisaisäntä vuodelle 1952.²⁶ Delegaation jäseninä toimivat Helsingin apulaiskaupungin-

²² Pihkala 1952, s. 67-70.

²³ Pihkala 1952, s. 122-123.

²⁴ Ryönänkoski 2003, s. 52-53.

²⁵ Kolkka 1955, s. 13.

²⁶ Ryönänkoski 2003, s. 53.

johtaja Erik von Frenckell, Olavi Suvanto sekä Viktor Smeds. Heti äänestyksen ensimmäisellä kierroksella Helsinki oli ylivoimaisesti eniten ääniä (14) saanut ehdokas mutta äänimäärä ei vielä riittänyt vaadittavaan yli puoleen äänimäärästä. Suomen kohdalla mietitytti erityisesti suhde Neuvostoliittoon: tulisiko Neuvostoliitto miehittämään maan ja kommunistien vaikutusvallan kasvu Suomessa. Eihän Neuvostoliitto ollut vielä ratifioinut rauhansopimusta ja valvontakomissiokin oli edelleen Suomessa. Epävarmuutta lisäsivät monet äärivasemmiston järjestämät korpilakot eri puolilla Suomea. Ratkaisevalla toisella kierroksella Islannin edustaja Benedikt G. Waage vaihtoi äänensä Suomen puolelle, Suomen delegaation keskusteltua hänen kanssaan. Näin Helsinki sai 15 ääntä, joka vastasi yli puolta kokonaismäärästä ja kisat tulivat Suomelle. Toisella kierroksella olleet muut hakijat päätyivät seuraaviin äänimääriin: Los Angeles viisi, Minneapolis viisi ja Amsterdam kolme ääntä. Ensimmäisellä kierroksella mukana olivat myös Yhdysvaltojen Chicago, Philadelphia ja Detroit²⁷. Kesäkuun 21. päivänä vuonna 1947 tieto levisi nopeasti radion ja lehtien välityksellä ympäri Suomen ja siniristiliput nousivat salkoihin. Suomi oli tuolloin hyvin urheiluhullua kansaa, joka juonsi juurensa isänmaallisen tunteen sävyttämään urheiluinnostukseen suurten saavutusten myötä.²⁸

Pelttari nostaa teoksessaan Simeonin silmäkulma esille Sulo Kolkan kirjoituksen Valkeakosken Sanomissa 26.6.1947, jossa hän pohti tilanearviota Suomen valmistuessa olympialaisiin. Kirjoituksessa Kolkka nosti esille stadionin, joka oli liian pieni. Sinne mahtui sillä hetkellä 60 000 katsojaa mutta vuonna 1939 rakennettu tilapäiskatsomo oli jo niin laho, että Suomen Suurkisoissakin katsojamäärä oli rajoitettu 40 000. Puinen osa olisi purettava ja rakennettava uusi betonikatsomo suuremmalla katsojakapasiteetilla. Muutkin valmiit kilpailupaikat tarvitsisivat korjausta, mikä oli kuitenkin parempi tilanne kuin se, ettei olisi olemassa mitään. Kolkan mukaan itse kilpailuiden järjestäminen ei tulisi tuottamaan Suomelle ongelmia. Majoituksen suhteen sen sijaan haasteita riittäisi. Ulkomaanpropagandan hän näki myös ongelmallisena. Ulkoministeriöllä ei ollut riittäviä voimavaroja suorittamaan sitä kunniallisesti. Kolkka ehdottaa ratkaisuksi perustettavan omaa tiedotusosastoa. Kolkka sanoi lehtikirjoituksessaan, että tällä kerralla valinnassa ei ollut mukana politiikkaa. Pelttari taas näki tilanteen aivan toisin. Päätöksellä oli vahva tuki Suomen ponnisteluille noususta sodan koettelemuksista. Poliittisesti Suomi koetti saada rakoa Neuvostoliittoon. Presidentti Paasikivi näki asian poliittisesti Suomen arvon nousuna maailmalla.²⁹

²⁷ Hämäläinen 2004, s. 116.

²⁸ Raevuori 2012, s. 10-13.

²⁹ Pelttari 2006, s. 102-104.

Kaikkien aikojen kansainvälisimmät kilpailut

Helsingin olympialaisissa oli mukana 69 maata, joka oli tuohon mennessä kaikkein kansainvälinen kilpailutapahtuma maailmassa. Urheilijoiden määrä oli kaiken kaikkiaan 4925 urheilijaa. Vuoden 1948 kisoista pois suljetut sotasylliset Saksa ja Japani pääsivät osallistumaan taas kisoihin. Vielä merkittävämpää oli se, että Neuvostoliitto oli ensimmäistä kertaa kutsuttu mukaan olympialaisiin, sillä viimeksi Neuvostoliiton edeltäjä Venäjä oli ottanut osaa vuoden 1912 Tukholman olympialaisiin. Länsi-Saksa edusti kisoissa kaikkia saksalaisia eli myös Itä-Saksaa, sillä se oli valittu Kansainvälisen Olympiakomitean jäseneksi. Itä-Saksan urheilijat eivät lopulta osallistuneet kisoihin, jottei kunnia heidän voitoistaan lankeaisi Länsi-Saksalle. Suomi on myös kaikkien aikojen pienin olympialaiset järjestänyt maa, niin ennen vuotta 1952 kuin sen jälkeenkin. Suomessa oli vuonna 1952 vain noin neljä miljoonaa kansalaista. Vuonna 1956 kesäkiat järjesti hieman vajaan 10 miljoonan asukkaan Australia.³⁰ Helsingin kisoissa oli läsnä poliittisesti kahtia jakautunut maailma, joka vaati huomioita myös kisojen järjestelyjen osalta. Urheilijoita varten tarvittiin nimittäin kaksi erillistä olympiakylää. Käpylään rakennettiin olympiakylä länsimaisia varten ja Otaniemeen sijoitettiin kaikki sosialististen maiden edustajat. Näiden lisäksi tarvittiin vielä kolmaskin majoituspaikka, sillä naisia ja miehiä ei tuohon maailman aikaan voitu majoittaa samoihin rakennuksiin.³¹

Rauhanolympialaiset

Helge Nygren otsikoi teoksessaan *Politiikkaa Olympian ympyröissä* Helsingin kisat viimeisiksi rauhanolympialaisiksi. Nygrenin mukaan Wienissä vuonna 1951 pidettyä KOK:n istuntoa kuvasivat läsnä olleet ennemmin YK:n kuin KOK:n istunnoksi. Siinä määrin istunnossa oli käsitelty erilaisia ongelmia, jotka koskivat eri kansojen välejä. Kyseisessä kokouksessa hyväksyttiin myös Neuvostoliitto KOK:n jäseneksi ja Suomi esittikin sille hetimiten kutsun osallistua Helsingin kisoihin. Nygrenin mukaan Helsingissä julistettiin "kansakuntien keskinäisen sovun ja veljellisen kilvan" rauhanpolitiikkaa voimakkaammin kuin koskaan ennen tai jälkeen olympialaisten yhteydessä. Nygren listaa kutsuttuina olleen niin Neuvostoliitto, Japani, arabit ja juutalaiset, eritoutuisia kuin erilaisissa yhteiskunnissa asuvia, eri uskontoja ja poliittisia ideologioita miehiä ja naisia. Hän nostaa esille erääksi kulminaatiopisteeksi maailmanvaltojen kilpailussa 3000m estejuoksun, jonka voittajaksi selvisi yhdysvaltalainen "Hirveä hevonen" Horace Ashenfelter. Nygren nostaa esille myös kisojen kaksi erillistä olympiakylää ja sen, että Neuvostoliitto sijoitettiin lännessä sijaitsevaan Otaniemeen

³⁰ Raevuori 2012, s. 14-16.

³¹ Arponen 1996, s. 153.

ja Yhdysvallat itäiseen Käpylään. Hänen mukaansa Helsingin kisojen jälkeen olympiarauhaa ei sanan perimmäisessä merkityksessä enää nähty.³² Israel osallistui myös ensimmäistä kertaa olympialaisiin Helsingissä.³³

Nationalismi

Nationalismi oli näyttänyt hautautuvan toisen maailmansodan raunioihin, joka oli tehnyt nationalismista kirosan. Helsingin olympialaiset olivat ensimmäiset avoimesti nationalistiset kilpailut sodan jälkeen, jossa urheilunationalismi nousi huippuunsa idän ja lännen sekä sosialismin ja kapitalismin välisessä kilpailussa. Etenkin länsimaissa nationalismi oli ollut epäsuosiossa virallisesti, käytännössä tilanne oli aivan toinen. Urheilu oli niitä harvoja elämän osa-alueita, jossa nationalismi oli sallittua. Nationalismi oli toki sodan jälkeen toiminut kansakunnan kohottajana esimerkiksi Tanskassa, Ranskassa ja Norjassa, jolle Oslon vuoden 1952 olympialaiset olivat samanlainen osoitus kansakunnan normalisoitumisesta kuin Helsingin kisat Suomelle. Nationalismin hengessä sosialistiset valtiot metsästivät urheilumenestystä. Länsimaissa nationalismiin suhtauduttiin ristiriitaisesti mutta vähitellen se elpyi sielläkin. Urheilusta tulikin vähitellen rauhanomainen keino kilpailla eri yhteiskuntajärjestelmien välillä. Lontoossa vuonna 1948 nationalismi ei päässyt vielä kunnolla esiin, sillä sota vaikutti vielä niin, ettei sitä haluttu nostaa esille. Kisoista myös puuttuivat vielä sodan hävinneet valtiot, sekä sosialistiset valtiot. Neuvostoliitto ei halunnut sosialististen maiden osallistuvan kilpailuihin ennen kuin oli varma menestyksestä. Helsingissä oli mukana jo kaikki edellä mainitut maat sekä Ghana ensimmäisenä mustan Afrikan maana.³⁴

Suomalaisille omat kotikisat merkitsivät paljon, eikä soraääniä kuulunut edes kommunistien piiristä. Kisat todella yhdistivät Suomen urheilupiirit, kuten oli käynyt jo pitämättä jääneiden vuoden 1940 kisojen osalta. Kansallistunnetta nostatti erityisesti soihtuviestin huipentuminen Paavo Nurmen tuodessa soihdun stadionille ja Hannes Kolehmainen sytyttäessä olympiatulen. Kisajärjestelyt onnistuivat hyvin, mikä kohotti suomalaisten itsetuntoa. Pääministeri Urho Kekkonen jännitti suomalaisten suhtautumista Neuvostoliiton urheilijoihin, ja vetosikin kansalaisiin useaan otteeseen. Hänelle kisojen merkitys oli siinä, että idän ja lännen urheilijat pystyivät kohtaamaan toisensa. Suomalaiset onnistuivat järjestelyissä hyvin ja suomalaisille kehittyi ainutkertaisuuden harha ja ilmaisu "viimeiset oikeat olympialaiset", jota ei muualla tunneta. Oikeastaan Hel-

³² Nygren 1977, s. 55-57.

³³ Hämäläinen 2004, s. 119.

³⁴ Kokkonen 2003, s. 26-29.

singin kilpailut olivat ensimmäiset huippunykyaikaiset kisat. Urheilussakin alkoi kilpavarustelu, jossa kaikki keinot olivat sallittuja.³⁵

Nationalismi oli nostanut Suomessakin päätään ennen kisoja. Vuonna 1951 nähtiin hiljainen kansallinen näytelmä, kun marsalkka C.G.E. Mannerheim haudattiin. Helsingissä oli järjestetty samana vuonna myös ensimmäinen sotilasparaati sitten sodan. Itsenäisyyspäivänä järjestettiin myös ensimmäinen soihtukulkue. Vääryydellä määrättyjen sotakorvauksien maksaminen oli myös yksi nationalistinen piirre. Onnistuneet kisat antoivat lisävoimaa suomalaiselle urheiluskolle ja nationalismille. Kisojen onnistuminen antoi urheilujärjestöille uskoa hakea tulevia suurkilpailuita. Kun Sylvi Saimo voitti olympiakultaa naisten 500 metrin melonnasta, sanoi hän Helsingin Sanomien jutun mukaan 24.7.2002, että tärkeintä hänelle oli voittaa Neuvostoliiton Nina Savina, mikä oli hänen isänmaallinen tekonsa.³⁶

Pula-aika

Helsingin saadessa olympialaiset järjestettäväkseen vuonna 1947 oli lähes kaikki artikkelit kortilla lunastettavia. Korttia vastaan sai tietyn määrän kutakin ruokatarviketta, kuten oli laita myös muiden tarvikkeiden kohdalla. Eikä pula rajautunut pelkästään ruokaan ja käyttötavaraan vaan myös asunnoista oli edelleen pulaa erityisesti kaupungeissa. Rakentaminen ei sujunut tarvetta vastaavalla riipeydellä, sillä myös rakennustarvikkeista oli pulaa. Kuvaavaa oli esimerkiksi Helsingin asukastiheys 2,4 asukasta yhtä huonetta kohden. Silloinkin asumuksiksi laskettiin jo väestönsuojat ja kellarit. Pulaa oli myös sähköstä ja työntekijöistä. 1950-luvulle tultaessa tilanne parani monin osin mutta edelleen olympiavuotena 1952 käytettiin ostokortteja. Kisojen aattovuoden lopulla 1951 Helsingin kalliosuojissa asui edelleen noin 700 henkilöä. Olympiavuoteen mennessä elo oli lähes palautunut normaaliksi sodan jäljiltä. Olympialaisten mukanaan tuomaa infrastruktuurin kehitystä edustivat Seutulan lentokenttä, Helsinki-Turku maantien kunnostus ja erityisesti merenalainen puhelinkaapeli Suomen ja Ruotsin välillä.³⁷ Suomi oli saanut maksettavakseen Neuvostoliitolle suuret sotakorvaukset, mikä heijastui myös tavallisen kansan elämään. Viimeinen sotakorvausjuna lähti kohden Neuvostoliittoa vasta vähän olympialaisten jälkeen. Positiivisen valon suomalaisille loi Armi Kuuselan valinta Miss Universumiksi.³⁸

³⁵ Kokkonen 2003, s. 26-29.

³⁶ Kokkonen 2003, s. 26-29.

³⁷ Raevuori 2012, s. 26-30.

³⁸ Arponen 1996, s. 153.

Työllisyystilanne

Tilastokeskuksen diagrammin perusteella 1950-luvun alussa työllisyystilanne näytti melko hyvältä. 1940-luvun lopussa työttömyysaste oli yli kahden %, laskien 1950-luvun kahden ensimmäisen vuoden aikana lähelle yhden % tasoa.³⁹ Työttömyyslukuja kun suhteuttaa ajankuvaan tarkoitti tuo 2 % lukema tuohon aikaan suorastaan suurtyöttömyyttä, kun taas nykyaikana tuo meinaisi lähes täys-työllisyyttä. Viimeinen sotakorvauslasti Suomesta Neuvostoliittoon lähti vuoden 1952 lopulla, mikä merkitsi myös sitä, että sotakorvaustyöt olivat tehdyt. Monelta osin viimeiset työt valmistuivat jo kesän aikana. Sotakorvaustyöt olivat parantaneet suomalaisten työllisyystilannetta, ja työttömyysluvut pysyttelivät alhaisina. Sotakorvaustöiden päättymisen ja yleismaailmallinen tilanne aiheuttivat työttömyyslukujen nousua loppu vuodesta 1952. Suomessa oli tuolloin myös paljon kausityötä, ja esimerkiksi kesällä Tampereella oli enemmän pulaa työvoimasta kuin työstä. Työttömille järjestettiin tuolloin vielä työllisyystöitä kuten tietöitä, metsän raivausta, puistojen kunnostamista ja urheilukenttien hoitamista. Työllisyystyötä vastaan työttömät olivat oikeutettuja työttömyyskorvaukseen.⁴⁰

Vapaaehtoistyö

Vapaaehtoistyö on laaja käsite. Sillä sitä on esimerkiksi sosiaalipuolen erilaiset avustustyöt, kuten vanhusten ulkoilutustyöt, jotka ovat nykyaikana paljon pinnalla. Itselle vapaaehtoistyöstä tulee aina ensimmäiseksi mieleen urheilun parissa tapahtuva vapaaehtoistyö. Tapahtumien järjestämistä aina pienistä kyläkisoista isoihin maailmanmestaruuskisoihin sekä aivan päivittäinen tekeminen etenkin lasten ja nuorten parissa ohjaamalla ja valmentamalla. Urheiluseuroissa on paljon muitakin tehtäviä, joita hoidetaan vapaaehtoisvoimin. Enemmistö seuroista pyörii täysin vapaaehtoisvoimin. Sama tilanne on myös urheilun ulkopuolella erilaisissa järjestöissä, joiden toiminta pohjautuu vapaaehtoistoimintaan. Vapaaehtoistyötä lähdetään tekemään paljon myös ulkomaille eri järjestöjen kautta. Erilaisia avustustehtäviä, usein majoitusta, vastaan on tarjolla ympäri maailmaa, ja näistä tehtävistä seuraa vapaaehtoistyöntekijälle usein pieniä maksuja. Vapaaehtoistyö vaatii teki-joiltään ennen kaikkea aikaa, jota on valmis uhraamaan tärkeäksi katsomansa asian hyväksi. Vapaaehtoistyö ei suinkaan ole ilmaista työtä, sillä se vaatii työnteeltäjältä paljon toimia, jotka usein

³⁹Tilastokeskus [<https://www.stat.fi/org/tilastokeskus/tyottomyysaste.html>]. Luettu 25.4.2019.

⁴⁰Nenonen, Marko: Lapiolinjalta aktiivimalliin - työttömyys ja köyhyys politiikassa [<https://alusta.uta.fi/2018/02/06/lapiolinjalta-aktiivimalliin-tyottomyys-ja-koyhyys-politiikassa/>]. Luettu 25.4.2019. Karhula, Maria: Lämmen sää ja tasaiset työmarkkinat [<http://www15.uta.fi/koskivoimaa/vuodet/1952/1952b2.htm>]. Luettu 25.4.2019. YLE [<https://yle.fi/uutiset/3-6300272>] Luettu 25.4.2019.

tuovat kustannuksia. Kukaan ei lähde tekemään vapaaehtoistyötä, jollei tiedä sellaisen mahdollisuuden olemassa olost. Myös työn muu organisointi vaatii usein rahaa. Etenkin nykyaikana, kun ihmisten vapaa-ajasta käydään yhä kovempaa taistelua, on vapaaehtoisten saamiseksi työnteettäjän käytettävä yhä enemmän panoksia houkutteluun.

Erik von Frenckell

Kun Suomi oli saanut kisat järjestettäväkseen kesäkuussa 1947, muodostettiin pian järjestelytoimikunta hoitamaan kisojen järjestelyjä. Järjestelytoimikunnan puheenjohtajaksi valittiin itsestään selvänä vaihtoehtona Helsingin apulaiskaupunginjohtaja Erik von Frenckell. Hänellä oli hyvin monipuolinen urheilutausta, hän oli kielitaitoinen, diplomaattinen ja kykenevä nopeisiin ja varmoihin ratkaisuihin. Hän oli valmistunut ylioppilaaksi Saksan Dresdenistä ja ollut vaikuttamassa saksalaisissa urheiluyhdistyksissä. Erik oli jo vuonna 1915 esittänyt ajatuksen siitä, että Suomen pitäisi hakea olympialaisia järjestettäväkseen. Tätä varten olisi rakennettava stadion Helsingin Pallokentän läheisyyteen. Hän ottikin pikaisesti yhteyttä Suomen Palloliittoon ja perustettiin Oy Pallokenttä. Erik von Frenckell valittiin myös Suomen Palloliiton puheenjohtajaksi, virassa hän toimi aina olympialaisiin asti.⁴¹ Kisojen suojelijaksi järjestelytoimikunta pyysi tasavallan presidentti J. K. Paasikiveä 22. tammikuuta vuonna 1951. Presidentti Paasikivi vastasi pyyntöön myöntävästi.⁴²

Helsingin olympiastadionin hyväksi tehdystä työstä presidentti Kyösti Kallio myönsi Erik von Frenckellille Valkoisen Ruusun ritarikunnan ensimmäisen luokan komentajamerkin.⁴³ Von Frenckell sai kisojen jälkeen paljon kiitosta ja tunnustusta ulkomailta. Sama kiitos kohdistui myös tuhatpäiselle vapaaehtoistenjoukolla, joka oli kisoja rakentamassa.⁴⁴

Ryönänkoski nostaa kirjassaan esille, että olympialaisia tuskin olisi koskaan Helsingissä järjestetty ilman Frenckellin vahvaa asemaa Helsingin kaupungin hallinnossa rahakirstun vartijana. Juhannusjuhlassa Tammelassa vuonna 1947 Erik von Frenckell päätti pitää puheen, jonka hän päätti sanoihin: "Minä toin olympialaiset Suomeen." Hänellä toki oli kenties se ratkaiseva rooli, että Helsinki sai toisella äänestyskierröksellä vaaditut yli puolet äänistä (15 ääntä), yhden äänen turvin. Islantilaisen Benedikt G. Waagen ääntä pidetään ratkaisevana äänestyksen kannalta, hän oli

⁴¹ Raevuori 2012, s. 15-16.

⁴² Kolkka 1955, s. 24.

⁴³ Raevuori 2012, s. 16.

⁴⁴ Raevuori 2012, s. 20.

alun perin päättänyt äänestää jotakin muuta kuin Helsinkiä. Hänen käsityksensä Suomen kyvystä järjestää olympialaiset pystyttiin muuttamaan vasta äänestystä edeltävänä yönä.⁴⁵

Suomi sai kisojen hyvistä järjestelyistä osakseen kiitosta.⁴⁶ Ryönänkoski nostaa kirjassaan esiin, että kisojen vaikutukset olivat paljon laajemmat kuin mitä alun perin oli vain urheilulliselta puolelta osattu edes ajatella. Hän nostaa esiin, että yleisurheilua lukuun ottamatta kisat olivat myös Suomelle urheilullinen menestys. Osanottajamaita ja urheilijoita oli enemmän kuin koskaan aiemmin. Olosuhteet olivat hyvät ja järjestelyt erinomaiset, mikä siivitti urheilijat hyviin tuloksiin. Järjestelyt olivat erinomaisesti suunnitellut ja toimivat aukottomasti. Rinnakkaiset ja samanaikaiset kilpailutapahtumat eri paikkakunnilla onnistuivat, ja urheiluväki kautta maailman sai kokea ammattitaidolla järjestetyn urheilujuhlan. Tämä synnytti Suomelle pysyvän hyvän organisaattorin maineen, joka on tuonut myöhemmin lukuisat suurkilpailut Helsinkiin. Paitsi urheilun kohdalla se loi Helsingistä myös houkuttelevan kokous- ja kongressikaupungin. Suomalaiset urheilujohtajat puolestaan nauttivat maailmalla suuren urheilumaan heille tuomaa arvostusta. Helsinki panosti kilpailuihin valtavasti ja lykkäsi monen muun asian kehittämistä, josta sitä voidaan myöhemmin myös arvostella. Ryönänkoski näkee kuitenkin panostuksen kannattaneen, sillä mikään tapahtuma ei milloinkaan ole luonut yhtä positiivista Helsinki-kuvaa kuin vuoden 1952 olympialaiset. Kisojen pohjalta jäi myös käsite "Helsingin henki", jonka pohjalta voitiin kutsua koolle eri kansojen edustajia. Tämä edisti Euroopan kansojen lähenemistä.⁴⁷

2.2 Järjestelytoimikunta

Heinäkuun 14. päivänä vuonna 1947 vuorineuvos William Lehtinen ja kaupunginjohtaja Erik von Frenckell kutsuivat koolle neuvottelukokouksen, jossa paikalla olivat myös ministeri Eino Pekkala, konsuli Ernst Krogius, eversti V.A.N. Karikoski ja johtaja Erik Åström. Kokouksessa he päättivät aloittaa toimet olympiakisojen järjestelytoimikunnan perustamiseksi. Heinäkuun 21 päivänä pidettiin seuraava kokous, jossa oli paikalla myös Helsingin kaupungin ja urheilujärjestöjen edustajia. Kokouksessa päätettiin perustaa virallinen yhdistys XV Olympia Helsinki 1952 ry, jonka hallitus toimisi samalla järjestelytoimikuntana. Yhdistyksen jäseniksi tulivat Suomen Olympialainen Komitea, Suomen valtio, Helsingin kaupunki, Suomen Voimistelu- ja Urheiluliitto, Työväen Urheiluliitto,

⁴⁵ Ryönänkoski 2003, s. 53-54.

⁴⁶ Hämäläinen 2004, s. 118.

⁴⁷ Ryönänkoski 2003 s.159-161.

Finlands Svenska Centralidrottsförbund sekä muut urheilujärjestöt.⁴⁸ Olympiakisojen järjestelystä vastaavaksi elimeksi perustettiin yhdistys, jonka nimeksi tuli XV Olympia Helsinki 1952 ry. Tarkka perustamispäivä oli 8.9.1947 ja se merkittiin yhdistysrekisteriin 6.11.1947⁴⁹. Yhdistystä oli perustamassa olympiakomitea, valtio, Helsingin kaupunki ja 24 urheilujärjestöä. Yhdistyksen perustava kokous valitsi kisojen järjestelytoimikuntaan yksitoista henkilöä⁵⁰. Vuonna 1952 yhdistyksen sääntöjä muutettiin ja hallitukseen tuli kuuluvaksi 13 jäsentä puheenjohtajan lisäksi. Yhdistys tulisi saamaan tuloja vasta kisojen pääsylipputuloista, joten sen toimintaa rahoitettiin Veikkaus OY:n myöntämällä lainoilla.⁵¹

Järjestelytoimikunnassa oli laajasti maamme johtoa; ministereitä ja liike-elämän johtohahmoja sekä tietenkin urheilujohtoa.⁵² Vuoden 1950 lopussa järjestelytoimikunnan alaisuudessa työskenteli nelisenkymmentä palkattua henkilöä. Vuotta myöhemmin, kun kisoihin oli aikaa puolisen vuotta, luku oli kohonnut jo 166 henkilöön. Kun kisat vihdoin koittivat, oli järjestelytoimikunnan kuukausipalkallinen vahvuus 650 henkilöä, kisojen aikana päivä- ja tuntipalkalla työskennelleiden määrä oli yli 2 900 henkilöä.⁵³

Helmikuussa 1949 järjestelytoimikunta asetti kolmijäsenisen toimikunnan, jonka tehtävänä oli laatia kaavio järjestelyorganisaatiosta. Heinäkuussa 1949 järjestelytoimikunta asetti kuusijäsenisen henkilötoimikunnan, jonka tehtävänä oli suunnitella organisaation tärkeimmille paikoille sopivia henkilöitä ja miettiä tarvittavat toimikunnat kokoonpanoineen. Saman vuoden lokakuussa asetettiin urheiluteknillinen toimikunta, johon kuului kuusi jäsentä. Urheiluteknillisen toimikunnan tehtävänä oli suunnitella ja käsitellä kisoja koskevat urheiluteknilliset kysymykset.⁵⁴ Kisojen toimeenpaneva johto koostui kuudesta henkilöstä. Järjestelytoimikunnan puheenjohtaja Erik v. Frenckell, kisojen johtaja A. E. Martola, urheilujohtaja Yrjö Valkama, huoltojohtaja Olavi

⁴⁸ XV Olympia Helsinki 1952. Toimintakertomukset. Toimintakertomus 1947. Da:1. XV Olympia Helsinki 1952 ry:n toimintakertomus vuodelta 1947. s. 1-5.

⁴⁹ Siukonen 2012, s. 83. Kolkka 1955, s. 24.

⁵⁰ Järjestelytoimikunnan jäsenet: Erik von Frenckell (puheenjohtaja), Yrjö Enne, V. A. M. Karikoski, Urho Kekkonen, Ernst Krogius, William Lehtinen, Aarne K. Leskinen, Eino Pekkala, Väinö V. Salovaara, Olavi Suvanto (varapuheenjohtaja) ja Erik Åström. Vuosina 1948-49 erosivat Karikoski, Krogius, Kekkonen ja Lehtinen, näiden tilalle tulivat Akseli Kaskele (varapuheenjohtaja), Lauri Miettinen, Arno Tuurna ja Yrjö Valkama. Vuonna 1952 Enteen tilalle vaihtui vielä A. E. Heiskanen. Vuonna 1952 lisäjäsenet A. E. Martola (varapuheenjohtaja), Mauno Pekkala (kuoli ennen kisojen alkua) ja Aaro Tynell.

⁵¹ Ryönänkoski 2003, s. 53.

⁵² Pelttari 2006, s. 107.

⁵³ Raevuori 2012, s. 24.

⁵⁴ XV Olympia Helsinki 1952. Toimintakertomukset. Toimintakertomus 1949. Da:3. XV Olympia Helsinki 1952 ry:n toimintakertomus vuodelta 1949. s. 4.

Suvanto, keskuskanslian päällikkö Kallio Kotkas ja tiedoituspäällikkö Eero Petäjaniemi. Neljä viimeksi mainittua astuivat toimeen vuonna 1950 ja kisojen johtaja vasta vuonna 1951. Tämän vuoksi järjestelytoimikunnan puheenjohtaja joutui osallistumaan paljon kisojen valmistelu- ja toimeenpanotehtäviin. Toimeenpanevan johdon kokouksiin osallistui myös keskuskanslian päällikkö ja tiedoituspäällikkö. Järjestelytoimikunta kokoontui ennen kisoja 82 kertaa⁵⁵. Suurimmassa vastuussa oli kuitenkin työvaliokunta, jossa oli aluksi neljä jäsentä ja laajeni myöhemmin seitsemänjäseniseksi. Työvaliokunta kokoontui ennen kisojen alkua 164 kertaa. Vuodesta 1950 alkaen työvaliokunnalla alkoi olla niin paljon toimintaa, että se kokoontui jo kahdesti viikossa. Kisoja edeltävänä keväänä vuonna 1952 se kokoontui jopa neljästi viikossa.⁵⁶

Kesäkuussa järjestelytoimikunta asetti kuusi jäsenisen urheilujaoston, jonka päälliköksi nimettiin Yrjö Valkama, samalla hänestä tuli kisojen urheilujohtaja. Urheiluteknilliset valmistelut ja urheilijoiden majoituskysymykset siirtyivät urheilujaoston hoidettavaksi. Saman vuoden aikana eri urheilulajien kansalliset liitot asettivat myös oman lajinsa olympiatoimikunnat. Toimikuntien tehtävänä oli yhdessä urheilujaoston kanssa suunnitella ja valmistella omien urheilualojen kilpailut, sekä toimia kisojen aikana varsinaisena toimeenpanoelimenä. Urheilujaosto muodostui urheiluosastosta, joka jakaantui ohjelma- ja kilpailutoimistoon, olympiaosastosta, joka jakaantui kylätoimistoon ja osanottajien kuljetus- ja opastustoimistoon sekä taideosastoon.⁵⁷

Urheilulajien olympiatoimikunnan saivat vuoden 1951 aikana luotua toimintasuunnitelmia toiminnan pohjaksi. Viimein saatiin myös yleisurheilun olympiatoimikunta perustettua risti-riitojen jälkeen. Aivan kaikki olympiatoimikunnat eivät kuitenkaan pystyneet noudattamaan urheilujaoston luomaa aikataulua, mikä aiheutti huomattaviakin myöhästymisiä kisojen valmisteluille. Tämän johdosta urheilujaosto laati kiertokirjeen lähetettäväksi olympiatoimikunnille, missä se kritisoi innostuksen puutetta urheiluväen keskuudessa kisojen järjestämiseksi. Kirjeessä perusteltiin sitä, miksi asiat on hoidettava ajoissa, ja muistutti, ettei kaikkien 18 lajin valmisteluja voida tehdä samanaikaisesti viime tipassa, vaikka normaalisti yhden lajin kisoja järjestettäessä näin voitaisiinkin tehdä. Olympiatoimikuntiin perustettiin suppeat työvaliokunnat urheilujaoston kehotuksesta. Työvaliokunnat johtivat työskentelyä, ja sen jäsenille maksettiin kokouspalkkioita. Olympiatoimikunnissa oli jäseniä kaikkiaan 148. Vuoden 1951 heinäkuussa aloitettiin toimitsija-asujen

⁵⁵ Pelttari 2006, s. 107. Kolkka 1955, s. 25.

⁵⁶ Raevuori 2012, s. 25. Kolkka 1955, s. 24-25.

⁵⁷ XV Olympia Helsinki 1952. Toimintakertomukset. Toimintakertomus 1950. Da:4. XV Olympia Helsinki 1952 ry:n toimintakertomus vuodelta 1950. s. 1-15.

suunnittelu ja hankinta toimet, asiaa hoitivat urheiluosasto ja hankintatoimisto. Vuoden lopulla asia voitiin jo esitellä järjestelytoimikunnalle. Puvun ulkonäkö ja kustannukset esiteltiin, josta järjestelytoimikunta maksaisi puolet maksimissaan 10 000 markkaa, hinta-arvion ollessa 18 500. Pukuja tilattaisiin noin 1 200 kappaletta, ja ne hankittaisiin kilpailutoimitsijoille, järjestelytoimikunnan jäsenille ja toimihenkilöille, jotka sitä tarvitsivat. Yksityiskohtaisten suunnitelmien piti valmistua heti vuoden 1952 alussa, jotta niiden valmistus saatiin käyntiin viimeistään maaliskuun alusta.⁵⁸

Järjestelytoimikunnan avuksi perustettiin eri alojen asiantuntijatoimikuntia, joilla ei ollut toimeenpanovaltaa. Niiden tehtävä oli neuvoa ja esittää ratkaisuja omista näkökulmistaan. Osa toimikunnista kutistui erikoistehtävää suorittaviksi, jotka suoritettuaan ne hajosivat. Suurin osa toimikunnista toimi kisojen loppuun asti valvoen erikoisalojensa toimintaa ja raportoiden tästä järjestelytoimikunnalle.⁵⁹

Asiantuntijatoimikunnat

Teleteknillinen päätoimikunta, puheenjohtaja Leo Ekberg, jäseniä 12.

Liikennepäätoimikunta, pj. Harald Roos, jäseniä 18.

Finanssitoimikunta, pj. Sakari Tuomioja, jäseniä 9.

Rakennustoimikunta, pj. R. Granqvist, jäseniä 6.

Majoitustoimikunta, pj. Torsten Glanz, jäseniä 6.

Olympiapostimerkkitoimikunta, pj. S. J. Ahola, jäseniä 6.

Urheiluteknillinen toimikunta, pj. Yrjö Valkama, jäseniä 6.

Taloustoimikunta, pj. Niilo Koskinen, jäseniä 7.

Tiedotustoimikunta, pj. Heikki Brotherus 1949–51, Eero Petäjäniemi 1951–52, jäseniä 11

Pääsylipputoimikunta, pj. S. O. Lindgren, jäseniä 4.

Vastaanotto- ja opastustoimikunta, pj. A. E. Martola, jäseniä 10.

Viihdytystoimikunta, pj. Eero Salola, jäseniä 3.

Urheiluteknillinen ohjelmatoimikunta, pj. Yrjö Valkama, jäseniä 9.

Organisaation suunnittelutoimikunta, pj. Akseli Kaskela, jäseniä 3.⁶⁰

⁵⁸ XV Olympia Helsinki 1952. Toimintakertomukset. Toimintakertomus 1951. Da:5. XV Olympia Helsinki 1952 ry:n toimintakertomus vuodelta 1951. s. 11-16.

⁵⁹ Kolkka 1955, s. 25.

⁶⁰ Kolkka 1955, s. 758.

Olympialaiset poikivat lukuisia muutoksia myös muuten kuin urheilunkentillä. Posti julkaisi kisojen kunniaksi neljän postimerkin sarjan. Kisojen kunniaksi julkaistiin myös juhlaraha, joka oli nimellisarvoltaan 500 markkaa. Kisat aiheuttivat muutoksia myös lainsäädäntöön, kun työaikalakia muutettiin kauppa- ja liiketoimintojen osalta. Posti ja lennätinlaitos puolestaan määräsi kiellon myöntää lomia pääkaupunkiseudulla 12.7–9.8 välisenä aikana. Laivaliikennettä lisättiin Suomen ja Ruotsin välille, koska suurimman ulkomaisen turistivirran oletettiin saapuvan Ruotsista. Kisavieraita tuli noin 400 000 kotimaista ja 40 000 ulkomaalaista. Kisojen järjestelyiden valvonnasta vastasi 1 800 ylimääräistä poliisia normaalin miehityksen lisäksi. Poliisien lisäksi järjestyksestä vastasi 2 000 sotilaan joukko. Kisaorganisaatioon kuului reilu tuhat kisaopasta, jotka osasivat yhteensä yli 30 eri kieltä.⁶¹

Helsingin tulliasema palkkasi kisojen ajaksi 163 erikoiskoulutuksen saanutta henkilöä vakinaisen henkilökunnan lisäksi. Helsingissä toimi 73 vakinaisen postitoimipaikan lisäksi 26 tilapäistä postitoimipaikkaa kisojen aikana. Tämän erikoisjärjestelyn vuoksi määrättiin maaseudulta 425 postivirkailijaa avustamaan Helsinkiin kisojen ajaksi. Ennen kisojen alkua henkilökunnan kielitaitoa oli parannettu erikoiskursseilla jo kahden vuoden ajan. Helsingin poliisilaitos valmistautui kisoja varten huolella, se perusti kisoja silmällä pitäen Olympiakisojen poliisitoimikunnan, joka laati kisoja varten tarkat toimintasuunnitelmat. Poliisi koulutti alipäälyllystä ja miehistöä tulevia tehtäviä varten, erityisesti liikenteen ohjaukseen. Kisoja varten järjestyspoliisille luotiin oma organisaatio ja rikospoliisille lisäelimiä. Henkilökuntaa vahvistettiin varsin huomattavasti muualta maasta komenetuilla poliisivoimilla ja puolustusvoimien olympiapataljoonasta tulleella sotilasosastolla. Henkilökunnan lisäys oli peräti 70 %. Muualta saapunutta lisähenkilöstöä oli 881 henkilöä ja sotilaita 603 henkilöä, yhteensä lisävoima oli siis 1 484 henkilöä. Vakinaisen henkilökunnan määrä oli 2 097 henkilöä. Liikenteenohjauksessa toimiville 316 poliisille järjestettiin erikoiskoulutus. Poliisimiesten koulutuksessa kiinnitettiin erityishuomiota yleisön palveluun. Poliisien hoitamaa opastustoimintaa varten heillä oli erikielisiä kisaoppaita ja kaupungin kartta. Poliisilaitoksella oli myös kolme tulkkitoimistoa. Poliisitoiminta saikin kisojen yleisarvostelussa erittäin myönteisen arvioinnin. Poliisit toimivat tehtävissään mallikelpoisesti, joustavasti ja kohteliaasti.⁶²

⁶¹ Siukonen 2012, s. 83.

⁶² Kolkka 1955, s. 182-187.

Kisojen talous

Kisojen kokonaiskustannukset olivat 1,404 miljardia markkaa. Poistot lisättynä 1, 5805 miljardia markkaa (Nykyrahassa 40 miljoonaa euroa.). Kisojen kokonaistuotto oli 1,392 5 miljardia markkaa. Varsinainen toimintatappio oli 49 miljoonaa markkaa poistojen jälkeen. Palkkojen ja palkkioiden kulut olivat 255 miljoonaa markkaa. Provisiot 28,5 miljoonaa markkaa. Muut majoituskulut 141,5 miljoonaa markkaa. Muut muonituskulut 26,5 miljoonaa markkaa. Mitalit, puvut ynnä muut 30.5 miljoonaa markkaa.⁶³

Olympiakaupunki Hämeenlinna

Puolustusvoimat perusti kisoja silmällä pitäen oman puolustusvoimain olympialaisen yleistoimikunnan marraskuussa 1947. Toimikunnan puheenjohtajana toimi kenraalimajuri Uolevi Poppius sekä sihteerinä majuri Matti Koskenmies. Toimikunnan tehtävänä oli puolustusvoimain valmentautumisesta huolehtiminen vuosien 1948 ja 1952 kisoja varten. Valmentautuminen koski sekä kilpailemista, että järjestelyitä. Nykyaikainen 5-ottelu kytkeytyi tuolloin vielä vahvasti sotilasurheiluun, eli sotilaat olivat olennainen osa niin kilpailijoina kuin 5-ottelun järjestämisessäkin. Selvää oli myös se, että sotilaita ja heidän organisaatiotaan tarvittaisiin myös muualla kisojen järjestelyissä. Puolustusvoimat oli merkittävä vaikuttaja siinä, että Hämeenlinnasta varuskuntakaupunkina tuli nykyaikaisen 5-ottelun pitopaikka olympiakisoissa. Puolustusvoimat oli jo omalta osaltaan tehnyt päätöksen nykyaikaisen 5-ottelun järjestämisestä juuri Hämeenlinnassa, ennen kuin kaupunki edes kääntyi heidän puoleen asian tiimoilta. Hämeenlinnan varuskunta oli jo pitemmän aikaa kunnostautunut eri urheilutapahtumien järjestäjänä, ja siellä oli jo valmiina tunnustusta saanut puolustusvoiman talvimestaruuskilpailujen eli Suomen suurimpien hiihtokilpailuiden järjestelyorganisaatio.⁶⁴

Hämeenlinnan kaupunki rakennutti vuonna 1950 veikkausvaroilla Ahvenistolle uima-stadionin 5-ottelua varten, vaikka vielä ei ollut selvää, että se tulee kisat järjestämään. Syksyllä 1950 järjestettiin kokous, jossa päätettiin, että 5-ottelu järjestetään Ahvenistolla miekkailua lukuun ottamatta. Kisailijoiden ja joukkueiden toimihenkilöiden jäsenet majoitettiin Aulangolle, johon järjestettiin tätä varten lisätiloja. Vuoden 1951 alussa perustettiin Hämeenlinnan paikallinen työvaliokunta, johon kuului neljä jäsentä. Hämeenlinnan kevyen prikaatin esikunta hoiti pitkälti valmisteluja Hämeenlinnassa, se teki muun muassa ratsastus- ja juoksuradat samoin kuin ampu-

⁶³ Kolkka 1955, s. 197.

⁶⁴ Pirhonen 1986, s. 7.

maradan. Testikisana järjestettiin Hämeenlinnassa vuonna 1951 nykyaikaisen 5-ottelun SM-kilpailut, joihin saapui tulevien olympialaisten olosuhteisiin tutustumaan kisaajia myös Ruotsista ja Sveitsistä. Ahveniston sijaan kilpailut käytiin tosin Aulangolla, joka tuli toimimaan seuraavan vuoden olympialaisten harjoitusmaastona. Näistä kisoista saatiin paljon uskoa ja oppia kisojen järjestelystä.⁶⁵

Puolustusvoimien merkittävä asema Hämeenlinnan kisavalmistelujen osalta ei ollut kaikkien mieleen. Kaupungin urheilupiirit pysyivät pimennossa kisojen järjestelyjen suhteen aina 20.1.1952 pidettyyn toimikunnan ensimmäiseen kokoukseen asti. Olympiaviikkotoimiston kokoukseen 4.2.1952 kutsuttiin kaupungin kaikkien seurojen edustajat paikalle, edustajia saapuikin paikalle 33. Kokouksessa kerrottiin seurojen edustajille Hämeenlinnan kisavalmisteluista. Osallistujat olivat täynnä intoa, kun viimein pääsivät osallisiksi kisojen järjestelyistä. Tapaamisessa neuvoteltiin muonituksesta, sovittiin opaskursseista ja sovittiin Aulangolla järjestettävästä tiedotustilaisuudesta lehdistölle. Suuria yleisömääriä odotellessa epäiltiin kaupungin ruokailupaikkojen, huvittelu- mahdollisuuksien ja majoituspaikkojen riittävyyttä. Kaikki hämeenlinnalaiset urheiluseurat sekä yhdistykset ottivat osaa järjestelyihin. Hämeenlinnan Olympiaviikkotoimikunnan työjaostoon nimettiin 18 jäsentä ja työvaliokuntaan viisi jäsentä.⁶⁶

Kisoja varten Hämeenlinnassa pystytettiin kymmeniä kioskeja pääsylipunmyyntiä, pankkeja, opastusta ja muuta varten. Pystyttämiseen vaadittiin tekijöitä kuten myös suorittamaan palveluita kioskeissa asioiville. Pääsylippujen myynnissä apuna oli varuskunta. Lippujen myynnistä vastasi Hämeenlinnan upseerikerhon naisjaosto yhteistoiminnassa Jääkäripataljoona 4:n kanssa. Satoja varusmiehiä tarvittiin myös etenkin laajan ratsastusalueen eristämiseen. Hämeenlinnassa olympialaisten johtotehtävissä toimi 13 upseeria. Kevyestä Prikaatista olympiakäskyn sai 1263 sotilasta.⁶⁷

Olympialaisten rakentaminen

Olympiakisojen hakemisen edellytys oli kunnollisen stadionin olemassaolo. Suunnitelmaa Helsingin olympiastadionia oli alettu ajamaan jo 1910-luvulla sellaisten suurmiesten kuin Erik von Frenckellin ja Lauri Pihkalan toimesta, joukossa oli toki muitakin innokkaita urheilumiehiä. Frenckell otti stadion asian sydämensä asiaksi, mikä oli ratkaisevaa sen rakentamisen suhteen.⁶⁸ Vuonna 1915 ilmoil-

⁶⁵ Pirhonen 1986, s. 7-8.

⁶⁶ Pirhonen 1986, s. 11-12.

⁶⁷ Pirhonen 1986, s. 21, 58.

⁶⁸ Pelttari 2006, s. 102.

le heitetty ajatus stadionista alkoi konkretisoitua syyskuussa 1920 jolloin perustettiin Oy Stadion Ab. Stadionia suunniteltiin alun perin kaupungin keskustaan nykyisen Kampin aukion alueelle. Tässä kohtaa osakeanti epäonnistui ja hanke jäi odottamaan edistymistään toistaiseksi. Vuoden 1927 joulukuussa Helsingin kaupungin ja johtavien urheilujärjestöjen edustajat pitivät kokouksen, jossa perustettiin Stadion-säätiö. Säätiön puheenjohtajaksi tuli Erik von Frenckell ja sen tavoitteeksi asetettiin suomalaisen stadionin rakentaminen. Helsingin olympiastadion vihittiin käyttöön vuonna 1938 kesäkuun 12. päivänä.⁶⁹ Vuoden 1952 kisoja varten stadionille rakennettiin puinen lisäkatsoimo, jolla pystyttiin nostamaan kisoja varten katsomoiden kapasiteetti 72 000 katsojaan. Stadionilla järjestettiin tietenkin avajaiset ja päättäjäiset sekä näiden lisäksi urheilutapahtumista yleisurheilu, esteratsastus, jalkapallon ratkaisupelit sekä näytöslajit pesäpallo ja käsipallo.⁷⁰

Pallokenttä valmistui jo vuodeksi 1940. Uimastadionin rakennustyöt jäivät kesken sodan takia.⁷¹ Se valmistui vuonna 1947 ja sinne mahtui 9 500 katsojaa. Velodromi valmistui jo vuotta aiemmin 1946 ja sinne mahtui 6 000 katsojaa. Pyöräilyn lisäksi velodromilla käytiin myös maahockey mitteloita. Sisälajeja varten käytössä oli Messuhalli, jonne mahtui 5 500 katsojaa. Meilahden soutustadionilla kisailtiin kisojen soudut, Taivallahdella melonnat, Westendin tennishallissa miekkailut, Tennispalatsissa pelattiin koripallon alkupeljä, ammunnat suoritettiin Malmin ampu-
maradalla ja lentoammunta Huopalahdella. Ratsastuksia palvelivat Ruskeasuo, Tali ja Laakso. Purjehdukset Harmajalla sekä Liuskasaarella. Jalkapalloa pelattiin Pallokentällä, Kotkassa, Lahdessa, Tampereella sekä Turussa. Hämeenlinnassa pelattiin maahockeyn alkuotteluja sekä Ahvenistolla kilpailtiin nykyaikainen viisiottelu.⁷²

Kilpailevien joukkueiden majoittamiseen valmisteltiin neljä erillistä paikkaa. Käpylän olympiakylä oli rakennettu jo vuoden 1940 kisoja silmällä pitäen, mikä piti sisällään kaikkiaan 23 kerrostaloa⁷³. Käpylään majoitettiin länsimaisten maiden edustajat. Otaniemeen rakennettiin kisakylä sosialistisia maita varten. Naisia varten tarvittiin oma majoituspaikkansa, jonka virkaa toimitti Sairaanhoidon opisto. Suomalaiset majoitettiin pääosin Santahaminan kadettikouluun.⁷⁴

⁶⁹ Raevuori 2012, s. 15-16.

⁷⁰ Arponen 1996, s. 153.

⁷¹ Hämäläinen 2004, s. 27.

⁷² Arponen 1996, s. 153.

⁷³ Hämäläinen 2004, s. 27.

⁷⁴ Hämäläinen 2004, s. 119.

Ryönänkosken mukaan vuoden 1952 olympialaisten rakennusurakasta ei olisi ikinä selvitty, elleivät monet kisojen vaatimista rakennuksista olisi valmistunut jo vuoden 1940 pitämättä jääneisiin kisoihin. Messuhalli valmistui 1935, Tennispalatsi 1940, Talin laukkarata ja Laakson ratsastusstadion 1937, Ruskeasuon ratsastushalli 1940, Velodromi 1940 ja Soutustadion 1939. Pääosa rakennus- ja valmistelutöistä oli kaupungin vastuulla, poikkeuksina Stadion, josta vastasi Stadion-säätiö ja Messuhalli, josta vastasi Suomen Messut -osuuskunta. Olympialaisten järjestelytoimikunta asetti erityisen rakennustoimikunnan huolehtimaan rakennusurakasta. Toimikunta otti vastuun lukuisista lisä- ja muutostöistä, joita aiemmin rakennetut urheilupaikat vaativat sekä Olympiakylän suunnittelun ja rakentamisen ja tivolin rakennustyöt.⁷⁵

Olympiarakennustoimisto

Rakennustoimisto toimi suoraan järjestelytoimikunnan alaisuudessa, toimistopäällikkönään Yrjö Karjalainen.⁷⁶ Rakennustoimiston kortisto sisälsi 34 henkilön tiedot. Toimisto oli kooltaan siis melko pieni mutta toiminta oli pitkäaikaista. Toimiston henkilöstö sijoittui kaikkiaan 22 eri toimenkuvaaan. Piirtäjiä oli viisi, rakennusvalvoja kolme, rakennusvalvojan apulaisia, toimistoarkkitehteja ja piirtäjäharjoittelijoita kaikkia kaksi. Muutoin toimenkuvat olivat yksittäisiä. Kaikki toimet ovat olleet lähinnä toimistotyötä ja rakennuksen valvonta- ja johtotehtäviä. Itse rakentajat ovat siis olleet muualta. Olympiakomitea ei varsinaisen rakennuttaja ollutkaan, vaan oli enemmän mukana suunnittelu tehtävissä. Toimiston työntekijöiden keskuudessa vallitsi vahva miesylivoima, kun miehiä oli kaikkiaan 30 ja naisia vain neljä. Rakennusala on ollut varsinkin tuolloin hyvin miesvaltainen. Henkilöstön ammasteista ainakaan merkityistä sellaista ei noussut esille, että henkilöt olisivat olleet rakennusalan ammattilaisia. Kun taas tehtäväkuvauksia katsoo on melko selvää, että valtaosalla piti olla rakennusalan/arkkitehtuurin ammattitaito jo entuudestaan. Opiskelijoita joukkoon mahtui kolme, jotka melkoisella todennäköisyydellä toimivat harjoittelijoina ja apulaisina.⁷⁷

Lähes puolet (15) toimiston henkilöstöstä oli syntynyt 1920-luvulla. 1900-1910-luvuilla syntyneitä oli yhteensä 12. Koska valtaosa henkilöstöstä oli parhaassa työntekoiässä, voidaan hieman ihmetellä sitä, miksi he kesken uransa ovat lähteneet mukaan tällaiseen lyhyeen projektiin. Vaikkakin se on varmasti näyttänyt jälkeenpäin hyvältä ansioluettelossa. Kielitaidon osalta lähes kaikki (32) ilmoitti osaavansa suomea. Liki puolet (16) osasi ruotsia, saksaa osasi kymmenen,

⁷⁵ Ryönänkoski 2003, s. 55-57.

⁷⁶ Kolkka 1955, s. 26.

⁷⁷ XV Olympia Helsinki 1952. Henkilötoimisto Bb III:2. Henkilökortisto osastojen ja toimistojen palveluksessa olleista 1950-1952. Rakennustoimisto-. Vastaanotto ja yleisön palveluosasto.

englantia seitsemän ja venäjää yksi. Kun vertailee muiden toimistojen henkilöihin, osattiin kieliä hieman heikommin. Ruotsi oli selvästi heikommissa kantimissa, kuten myös venäjä keskimääräiseen osaamiseen verrattuna. Muiden kielten osaamista toimistosta ei löytynyt. Äidinkielekseen kukaan ei ilmoittanut jotakin muuta kuin suomea. Rakennustoimiston palvelukseen ensimmäinen astui vuoden 1949 alkupuolella, kaikkiaan vuonna 1949 toimeen astui seitsemän henkilöä. Seuraavana vuonna toimeen astuneiden määrä oli sama seitsemän. Vuonna 1951 tuli liki puolet henkilöistä eli 15 ja vielä vuonna 1952 tuli toimeen viisi henkilöä, joista yksi vasta vuoden jälkimmäisellä puoliskolla.⁷⁸

Musiikin esittäjät

Olympiakuoro esiintyi kisojen avajaisissa esittäen Taneli Kuusiston säveltämän olympiahymnin *Suomalaista rukousta*. Sekakuoro valittiin laulukokeiden perusteella, johon osallistui yli 800 laulajaa. Kuoroon valittiin 526 jäsentä, joista naisia oli 310 ja miehiä 216. Kuoron johtajana ja harjoittajana toimi maisteri Martti Turunen. Vähäisen harjoitteluajan vuoksi kuorolaisten oli tehtävä osa harjoittelusta pienryhmissä tai yksinään. Viimeistely harjoituksiin Messuhalliin ja stadionille kuoro pääsi vasta kaksi päivää ennen esiintymistä. Avajaisia edeltävänä päivänä se pääsi viimein harjoittelemaan myös soittokunnan kanssa. Naisten asusteena toimivat kansallispuvut ja miehillä tummat housut ja valkoinen paita. Kuoro koostui kokonaisuudessaan vapaaehtoisista, jotka saivat kisojen osanottajamitalin muistoksi.⁷⁹

Soittokuntana toimi puolustusvoimien suursoittokunta. Siihen kuului seitsemän eri varuskunnan ja soitto-oppilaskoulun soittajia. Soittokunnan kokonaisvahvuus oli 180 miestä, jonka ylikapellimestarina toimi Martti Parantainen ja hänen apunaan kahdeksan kapellimestaria. Soittokuntien tehtävinä oli soittaa avajaisissa ja päättäjaisissä Olympiahymni, Olympiafanfaari, kansallislaulut ja marssimusiikki joukkueiden saapuessa ja poistuessa, kilpailutilaisuuksissa Olympiafanfaari ja voittajan kansallislaulu sekä viihdemusiikkia. Voimistelunäytöksissä marssimusiikki, olympiakylissä soitettiin kansallislaulut joukkueiden lipunnostoissa ja -laskuissa. Avajaisissa ja päättäjaisissä se esiintyi kokonaisuudessaan. Stadionin palkintojenjakotilaisuuksissa soittokunnan vahvuus oli 120 miestä, muilla kilpailupaikoilla 20–60 miestä.⁸⁰

⁷⁸ XV Olympia Helsinki 1952. Henkilötoimisto Bb III:2. Henkilökortisto osastojen ja toimistojen palveluksessa olleista 1950-1952. Rakennustoimisto-. Vastaanotto ja yleisön palveluosasto.

⁷⁹ Kolkka 1955, s. 107-108.

⁸⁰ Kolkka 1955, s. 108.

2.5 Olympialaiset alkavat

Helsingin olympialaisten avajaisia vietettiin 19.7.1952 ja päättäjäisiä 3.8.1952.

Kisavieraat

Lähes kaikki vieraat saapuivat Suomeen Ruotsin kautta. Lentoliikenteen lähtöpaikkana toimi Bromman lentokenttä Tukholmassa. Ennen kisoja Helsingissä oli vain Malmin lentokenttä, joka ei kuitenkaan kestänyt isojen 15 tonnin painoisten lentokoneiden laskeutumista. Kisoja varten Seutu- laan rakennettiin uusi kenttä, johon myös isoilla koneilla päästiin laskeutumaan. Lentoteitse Helsinkiin saapuikin 13 600 kisavierasta kisojen aikana. Meriteitä pitkin Suomeen saapui 44 600 kisavierasta, joista lähes kaikki tulivat Tukholman kautta. Tukholmasta liikennöitiin Turkuun ja Helsinkiin seitsemän päivittäistä vuoroa. Pienempiä purje- ja moottoriveneitä Helsinkiin saapui 450 ja näissä 2200 matkustajaa. Autolla tulijoita Ruotsista Suomeen saapui laivoilla noin 1 400 ja saman verran maanteitä pitkin Tornion kautta. Kotimainen liikenne kisoihin kulki pääasiassa rautateitä pitkin. Helsinkiin liikennöitiin päivittäin 40 kaukojunaa sekä 85 paikallisjunaa. Junat kuljettivat kaikkiaan 600 000 ihmistä Helsinkiin. Bussit vastaavasti kuljettivat pääkaupunkiin 133 000 ihmistä. Helsinkiin saapui siis yhteensä 63 200 ulkomaista kisavierasta ja 733 000 kotimaista kisavierasta. Kisavieraista huolehtimiseen tarvittiin merkittävää panosta kisaorganisaation toimesta. Vieraat tuli ottaa vastaan ja olla valmiina opastamaan kaupungissa liikkumiseen. Liikkuminen, majoittaminen, ruokkiminen, lippujen ja muiden tuotteiden myynti, ensiapu, viihdyttäminen olivat esimerkiksi keinoja, joilla kisavieraiden viihtyminen taattiin.⁸¹ Maksaneita katsojia oli kaikkiaan 1 376 512.⁸²

Avajaiset

Helsingin olympialaisten avajaiset vietettiin 19.7.1952, ja kisat julisti avatuiksi Suomen tasavallan presidentti Juho Kusti Paasikivi. Avajaisten sykehdyttävien hetki oli varmasti se, kun juoksijasankari Paavo Nurmi juoksi olympiatulen kanssa lentävin askelin stadionille. Tästä näystä hullaantui niin yleisö kuin urheilijatkin, jotka juoksivat radan varteen katsomaan ihaillemaansa juoksijasuuruutta. Paavo Nurmi sytytti tulen kentällä sijainneeseen maljaan, tämän jälkeen hän vei soihdun tornin juurelle. Siellä tulen vastaanotti toinen suomalainen juoksijasuuruus Hannes Kolehmainen, joka sytytti tornissa sijainneen olympiatulen. Soihtuviestiä Suomessa kuljetti 1 350 henkilöä. Olympia-

⁸¹ Raevuori 2012, s. 80.

⁸² Arponen 1996, s. 153.

tuli saapui Suomeen Haaparannan kautta Tornioon 8. heinäkuuta 1952. Soihtuviesti kulki halki Suomen 11 päivän aikana kiertäen 50 juhlallisuudessa eri paikkakunnilla.⁸³

Suomalaisittain kerrottakoon, että Suomen lippua avajaisissa kantoi aitajuoksija Väinö Suvivuo. Olympiavalan puolestaan vannoi voimistelija Heikki Savolainen. Kisafanfaarin säveltämisestä vastasi Aarre Merikanto ja olympiahymnin Jaakko Linjama. Avajaisten kansainvälisesti muistettavin tapaus vesisateen lisäksi oli varmasti rauhanenkeliksi ristityn saksalaisen Barbara Rotbraut-Pleyerin syöksyminen puhujankorokkeelle. Hän yritti päästä julistamaan rauhansanomaa, siinä kuitenkin onnistumatta. Valkoisein pukeutuneen naisen sanoma tuli kuitenkin varmaksi selväksi avajaisia seuranneelle maailmalle, vaikka sanat jäivät sanomatta.⁸⁴

Avajaisten aattona 18. heinäkuuta järjestettiin yhteisharjoitus, johon osallistuivat nimikylttien ja lippujen kantajat sekä joukkueiden johtajat. Harjoituksessa käytiin läpi ryhmittyminen Eläintarhan kentällä, marssi stadionille, ryhmittyminen stadionilla, lippukaaren muodostaminen ja stadionilta poistuminen takaisin Eläintarhan kentälle. Eläintarhan ympäristö eristettiin poliisin ja armeijan voimin kulkemisen turvaamiseksi. Järjestelytoimikunnan hankkimia lippuja ja nimikylttejä, joiden kantajina toimivat suomalaiset kadetit. Kadetit olivat pukeutuneet urheiluasuihin harmaisiin housuihin ja valkoisiin avokauluksisiin paitoihin. Joukkueet valitsivat lippujen kantajat omista urheilijoistaan. Olympialipun salkoon nostivat puolestaan virkapukuiset merikadetit. Valkoisten rauhankyyhkysten ilmaan laskusta vastasi sotilaskomennuskunta: yksi upseeri, kuusi aliupseeria ja 36 varusmiestä. Avajaisissa oli mukana lisäksi kunnialaukauspatteri, olympiakuoro ja sotilassoittokunta.⁸⁵

Kisatapahtumat

Helsingin olympialaisten kisatapahtumat sijoittuivat ajanjaksolle 19.7–3.8.1952. Kilpailuihin otti osaa kaikkiaan 69 maata, 4925 urheilijaa (518 naista ja 4 407 miestä) ja ne sisälsivät 17 urheilumuotoa ja 149 urheilulajia.⁸⁶ Kisoihin oli kutsuttu 80 maata, joista 73 vastasi kutsuun myöntävästi. Haiti osallistui pelkästään taidenäyttelyyn.⁸⁷ Suurimmalla joukkueella kisoihin osallistui Neuvostoliitto 295 urheilijan voimin.⁸⁸ Suomen urheilijamäärä oli 261, joukkueeseen kuului johtohenkilöitä

⁸³ Siukonen 2012, s. 83.

⁸⁴ Siukonen 2012, s. 83-84.

⁸⁵ Kolkka 1955, s. 31.

⁸⁶ Hämäläinen 2004, s. 116.

⁸⁷ Kolkka 1955, s. 32.

⁸⁸ Arponen 1996, s. 151-154.

59⁸⁹. Menestyneimmäksi maaksi niukasti Neuvostoliiton ohi nousi Yhdysvallat 40 kullalla ja yhteensä 76 mitalin voimin. Suomen menestys oli pettymys sen kerätessä 6 kultaa ja yhteensä 22 mitalia.⁹⁰ Mitalisteja oli kisoissa kaikkiaan 43 eri maasta, ensimmäistä kertaa mitalisteja löytyi yli 40 maasta. Kisoja pidettiin siihen asti parhaiten järjestettyinä ja ne olivat myös isoimmat järjestetyt olympialaiset aina vuoden 1960 Rooman kisoihin asti.⁹¹

Kisojen suurin sankari oli Tšekkoslovakian Emil Zátopek, joka ylsi kolmeen kultaan suomalaisten lempilajeissa 5 000 m, 10 000 m sekä maratonilla, vaikka juoksi viimeksi mainitun matkan vasta ensimmäistä kertaa. Suomalaiset antoivat juoksijalle lempinimet Ihmisveturi sekä Satu-Pekka. Lisäarvoa toi se, että hänen vaimonsa Dana Zatopkova voitti kultaa naisten keihäänheitosta.⁹²

2.6 Urheilulajit

Lontoon kisoissa osanottajamäärät olivat kasvaneet valtavasti, jota ehkäistäkseen järjestelytoimikunta pyrki tekemään voitavansa, ettei sama kehitys enää jatkuisi. Yksi keino oli pyrkiä rajoittamaan kisojen ohjelmaa. Se saikin KOK:lta tuen asialle mutta supistukset eivät kuitenkaan onnistuneet kansainvälisten lajiliittojen taipumattomuuden vuoksi. Päinvastoin liitot halusivat jopa uusia lajeja mukaan kisoihin. Vuoden 1950 toukokuun kokouksessa Kööpenhaminassa hyväksyttiin Helsingin kisojen ohjelmaan 148 kilpailulajia, mikä oli 12 enemmän kuin Lontoossa. Vielä joulukuussa vuonna 1951 painonnostoon lisättiin vielä yksi painoluokka, joten mitaleja jaettiin 149 kilpailusta.⁹³

Pakolliset lajit

Yleisurheilu:	24 miesten ja 9 naisten kilpailua.
Uinti:	8 miesten ja 7 naisten kilpailua.
Voimistelu:	8 miesten ja 7 naisten kilpailua.
Soutu:	7 kilpailua.
Paini:	8 sarjaa vapaapainissa sekä kreikkalais-roomalaisessa.
Nyrkkeily:	10 sarjaa.

⁸⁹ Siukonen 2012, s. 86.

⁹⁰ Arponen 1996, s. 153-154.

⁹¹ Siukonen 2012, s. 83-85.

⁹² Siukonen 2012, s. 85.

⁹³ Kolkka 1955, s. 28.

Painonnosto:	7 sarjaa.
Miekkailu:	6 miesten ja 1 naisten kilpailu.
Nykyaikainen 5-ottelu:	2 kilpailua.
Ampuminen:	7 kilpailua.
Ratsastus:	6 kilpailua.
Pyöräily:	6 kilpailua.
Purjehdus:	5 veneluokkaa.
Vapaaehtoiset lajit	
Melonta:	9 miesten ja 1 naisten kilpailu.
Jalkapallo	
Koripallo	
Maahockey	
Vesipallo ⁹⁴	

Taide ja näytöslajit

1.1.1950 KOK uudisti sääntöjä ja taidekilpailut muutettiin näyttelyiksi. Seuraavan vuoden Wienin kokouksessa toukokuun 7-9. päivänä se kuitenkin purki päätöksensä ja antoi kisojen järjestelytoimikunnalle mahdollisuuden valita, järjestääkö näyttelyn vai kilpailun. Suomen osalta muutosten tekeminen oli kuitenkin jo myöhäistä, niinpä kisoissa järjestettiin taidenäyttely. Kisoissa oli mahdollista esitellä näytöslajeina myös kaksi muuta lajia, yksi kansallinen ja yksi isäntämaalle vieras laji. Suomen kansallisena lajina nähtiin tietenkin pesäpallo ja vieraana lajina ulkona pelattava käsipallo 11 hengen joukkueina.⁹⁵

3. Urheilujen johto, kilpailutuomarit ja toimitsijat

Olympialaisten sääntöjen mukaan jokaisen lajin suorittamisesta kisoissa on vastuussa kansainväliset lajiliitot. Kisojen järjestelytoimikunta taas vastaa siitä, että kilpailuille on asianmukaiset kilpailupaikat, laati kisojen ohjelman ja kilpailusäännöt, huolehtivat välineistöstä ja asettavat asianmukaiset kilpailujen johtajat ja tuomarikoneiston. Kansainvälisten liittojen ja järjestäjien välinen yh-

⁹⁴ Kolkka 1955, s. 28.

⁹⁵ Kolkka 1955, s. 29.

teistyö toimi Helsingissä pääosin erinomaisesti. Helsingissä järjestelytoimikunnan asettama tuomari- ja toimitsijakoneisto hoiti kilpailuiden läpiviennin alusta loppuun. Kansainväliset liitot asettivat vain juryn ja tarvittavat erikoistuomarit jos järjestäjät olivat näin pyytäneet. Poikkeuksiakin löytyi, esimerkiksi Kansainvälinen Uimaliitto (FINA). Järjestäjillä oli uintikilpailuihin asetettu tuomari- ja toimitsijakunta, jotka oli koulutettu, valmistettu ja puettu yhtenäisesti kisoja varten. Näihin ei FINA kuitenkaan luottanut vaan pisti omia toimitsijoitaan tehtäviin, kun heitä maailmalta saapui. Aiemmin muualla varmasti päteväytyneet tuomarit, eivät nyt valmistautumattomina tehtävistään selvinneet. Monet heistä olivat epäluotettavia, eivätkä nimettyihin tehtäviinsä saapuneet. Tällöin järjestäjien oli paikattava heidän puutettaan. Varsinkin ensimmäinen päivä oli vaikea, jonka jälkeen pakkotoimin tilannetta saatiin järjestykseen. Loppukisat saatiin sujumaan, vaikkakin paljon huonommin kuin muissa lajeissa oli onnistuttu. Johtoelinten välinen luottamuksen puute heikensi kisoista suoriutumista.⁹⁶

Kotimaiset kilpailutuomarit ja toimitsijat valittiin kansallisten lajiliittojen toimesta. Heidän valinta- ja koulutusprosessi aloitettiin vuonna 1951. Haasteena oli valita suuresta halukkaiden joukosta vain pieni määrä tuomareita hoitamaan tehtäviä, joihin jokainen olisi halunnut. Hankalin tilanne Kolkkan mukaan oli yleisurheilussa, jossa rekisteröityjä palkintotuomareita oli yli 13 000 ja kisoihin valittiin vain 357 tuomaria. Lopulliset nimeämiset tehtiin maaliskuussa 1952. Harjoituskisoina tuomareille ja toimitsijoille toimivat suomalaisten karsintakilpailu kevään ja kesän aikana.⁹⁷

Vuoden 1951 aikana suurin osa olympiatoimikunnista olivat panneet alulle tuomareiden ja toimitsijoiden koulutukset. Kisojen tulevia toimihenkilöitä oli kokeiltu vuoden aikana järjestetyissä suuremmissa kansallisissa ja kansainvälisissä kilpailuissa. Järjestelytoimikunta myönsi 2.7.1951 toimitsijakoulutuksia varten 2 200 000 markan rahoituksen. Muutamat toimikunnat ovatkin näillä varoilla kustantaneet ulkomaalaisia kouluttajia, joista on mainittu toimintakertomuksessa painonnostajille tuomarikurssin pitänyt Mr. Oscar State Englannista, naisvoimistelun tuomareita kouluttanut rva Miliza Sepa Jugoslaviasta ja ratsastajien tuomarikurssin pitänyt hovitalimestari C. König Ruotsista. Urheiluosasto valmisteli olympiatoimikunnille toimitsijoiden nimeämiseen kysely- ja sitoutumislomakkeen. Toimihenkilöt tuli valita 31.10.1951 mennessä, jota toimikunnat eivät kuitenkaan pystyneet noudattamaan. Aikarajaa lykättiin 15.1.1952 asti. Järjestelytoi-

⁹⁶ Kolkka 1955, s. 200-201.

⁹⁷ Kolkka 1955, s. 64.

mikunta päätti, että kisatoimitsijoille annettaisiin ruokalipuke, jolla saisi muonituksen kisapäivänä. Maaseututuomareille tarjottaisiin myös yhteismajoitus.⁹⁸

Kansallisten urheiluliittojen valitsemien tuomareiden ja toimitsijoiden lopulliset valinnat tehtiin maaliskuussa 1952. Urheilujärjestöjen piiristä valitut toimitsijat toimivat vapaaehtoisina. Vapaaehtoisten lisäksi oli välttämättä palkattava kilpailutoimistojen käyttöön kuuluttajia, tulkkeja, kilpailukanslian hoitajia, toimistosihiteereitä, pika- ja konekirjoittajia sekä toimistoapulaisia. Tämä henkilöstö toimi päiväpalkalla.⁹⁹ Myös puolustusvoimista komennettiin toimitsijatehtäviin väkeä nykyaikaiseen 5-otteluun, ampumiseen, ratsastukseen ja miekkailuun. Lähetteinä toimivat olympiatytöt ja -pojat.¹⁰⁰

Toimitsijoille myönnettiin tiettyjä etuja: Olympiatoimikuntien jäsenille annettiin yksi kutsulippu avajaisiin ja päättäjäisiin. Omalle kilpailupaikalle he saivat kaksi lippua kisapäivää kohden. Kilpailutuomarit ja toimitsijat pääsivät avajaisiin ja päättäjäisiin vapaasti heille varatuille paikoille. He saivat myös vapaasti seurata oman lajinsa kilpailuja vaikka olivat vapaavuorossa. Edellä mainituille henkilöille varattiin myös oma pääsylippujen ostokiintiö. Kaikille toimitsijoille annettiin kaksi ruokalippua päivässä, jotka olivat arvoltaan 200 markkaa kappale. Maalta tuleville toimitsijoille varattiin vapaa yhteismajoitus kouluilta.¹⁰¹

Kaikille yleisön näkyvillä työskenteleville hankittiin yhtenäiset toimitsijapuvut. Miesten puvut valmistettiin villagabardista. Toimitsijoiden yhteinen tunnusmerkki ommeltiin paidan rintataskuun. Miesten pukuun kuului beigenvärinen paita, vihreä solmio, harmaa hattu ja kevyet kengät. Purjehduksen toimitsijat esiintyivät puolestaan yleisessä purjehtija-asussa, joka piti sisälleen sinisen takin ja harmaat housut. Naistoimitsijoiden puku oli fresco-kankaasta valmistettu ruskea kävelypuku. Puvun takkiin ommeltiin toimitsijoiden tunnusmerkki. Keskuskanslian ja sanomalehtikeskuksen naiset esiintyivät sinisissä kävelypuvuissa. Erittäin tärkeät toimihenkilöt kantoivat käsinauhoja, jotta heidät oli helppo tunnistaa. Käsinauhoja käyttivät myös kansainvälisten liittojen nimeämät kilpailutuomarit ja toimitsijat.¹⁰² Toimitsijapukuja arvioitiin ennen kisoja tarvittavan 1

⁹⁸ XV Olympia Helsinki 1952. Toimintakertomukset. Toimintakertomus 1951. Da:5. XV Olympia Helsinki 1952 ry:n toimintakertomus vuodelta 1951. s. 22-23.

⁹⁹ Kolkka 1955, s. 64.

¹⁰⁰ Kolkka 1955, s. 64.

¹⁰¹ XV Olympia Helsinki Urheiluosasto. Db:1. Toimintakertomus 1952. s. 35-36.

¹⁰² Kolkka 1955, s. 64.

063 toimitsijoille ja 11 muille henkilöille. Kilpailutoimitsijoille varattiin 413 yöpymispaikkaa. Muunnattavia toimitsijoita oli 1 745.¹⁰³

Yleisurheilussa kaikki palkintotuomarit ja toimitsijat 10 000 metrin ratakävelyn tuomareita lukuun ottamatta, olivat suomalaisia. Tuomareita oli kaikkiaan 357, jotka suoriutuivat tehtävistään moitteetta. Halukkaita tuomareita yli 10 000 palkintotuomarin joukossa olisi riittänyt, joten heidän valinnassaan oli haasteita.¹⁰⁴

Yleisurheilussa oli mukana 957 urheilijaa 57 maasta. Yleisurheilun olympiatoimikunta koostui 13 jäsenestä, jonka puheenjohtajana toimi A. Tanila. Palkintotuomarineuvostoon kuului 11 jäsentä, joista yksi oli suomalainen ja muut ulkomaalaisia. Kävelykilpailuiden tuomareita oli yhdeksän, joista yksikään ei ollut suomalainen. Teknisiä johtajia oli kaksi, ylitoimitsijoita kaksi, kilpailuiden sihteereitä neljä, lähettäjiä kolme, ajanottajien johtajia kaksi, maalituomarien johtajia kaksi. Kilpailujenjohtajia oli lajeissa seuraavasti: juoksu kaksi, hyppy neljä, heitot neljä, 10-ottelu yksi, maraton kaksi ja kävely kaksi. Kenttälajeissa oli siis kussakin oma kilpailujohtajansa.¹⁰⁵ Kävelytuomarit tulivat ulkomailta. Lähettäjäet olivat kotimaisia.¹⁰⁶ Yleisurheilun ylituomarina toimi Allan Mustonen. Yleisurheiluun nimettiin 355 toimitsijaa ja 68 aputoimitsijaa.¹⁰⁷

Painikilpailuihin otti osaa 244 kilpailijaa 37 maasta. Painijoiden punnituksia Käpylän kisakylässä hoiti ensimmäisenä päivänä kahdeksan lääkäriä ja muina päivinä neljä.¹⁰⁸ Painin olympiatoimikuntaan kuului kuusi jäsentä ja heidän puheenjohtajanaan toimi A. Himberg. Palkintotuomarineuvostossa oli neljä puheenjohtajaa, kaikki he olivat ulkomaalaisia. Heidän lisäksi oli yhdeksän jäsentä, joista kaksi suomalaista. Tuomareita oli 65, joista peräti 11 oli suomalaisia.¹⁰⁹ Painin toimitsija ja tuomari tehtäviin nimettiin 75 henkilöä, joista yksi oli nainen.¹¹⁰

Painonnostajia osallistui kisoihin 141 henkilöä 41 maasta. Painonnoston olympiatoimikuntaan kuului 7 henkilöä, joiden puheenjohtajana toimi B. Nyberg. Palkintotuomarineuvostossa toimi 5 henkilöä, joista yksi oli suomalainen. Kaikilla seitsemällä eri sarjalla oli oma ylituomarin sa ja kaksi muuta tuomaria. Ylituomareita oli yhteensä seitsemän ja muita tuomareita kymmenen.

¹⁰³ XV Olympia Helsinki Urheiluosasto. Toimitsijaluettelot. Bg:1.

¹⁰⁴ Kolkka 1955, s. 247.

¹⁰⁵ Kolkka 1955, s. 247-267.

¹⁰⁶ Pihkala 1952, s. 70-113.

¹⁰⁷ XV Olympia Helsinki Urheiluosasto. Toimitsijaluettelot. Bg:1.

¹⁰⁸ Kolkka 1955, s. 346.

¹⁰⁹ Kolkka 1955, s. 346-349.

¹¹⁰ XV Olympia Helsinki Urheiluosasto. Toimitsijaluettelot. Bg:1.

Suomalaisia toimi tuomarina vain yksi.¹¹¹ Painonnostoon nimettiin 44 toimitsijaa, jotka kaikki olivat miehiä.¹¹²

Nyrkkeilyihin otti osaa 240 nyrkkeilijää 44 maasta. Kansainvälinen Nyrkkeilyliitto A.I.B.A nimesi kisoihin 42 tuomaria 18 eri maasta. Suomesta mukana oli kaksi kehätuomaria ja kaksi pistetuomaria. Nyrkkeilyn olympiatoimikuntaan kuului yhdeksän henkilöä ja puheenjohtajana toimi V. Smeds. Palkintotuomarineuvosto oli yhdeksän henkilön kokoinen, joista kaikki olivat ulkomailta. Kehä- ja pistetuomareita oli 18 ja pelkkiä kehätuomareita 24.¹¹³ Nyrkkeilyyn nimettiin 90 toimitsijaa, heistä neljä oli naisia.¹¹⁴

Voimisteluun otti osaa 319 urheilijaa 29 maasta. Voimistelun olympiatoimikuntaan kuului seitsemän jäsentä ja heidän puheenjohtajanaan toimi V. Lahtinen. Palkintotuomarineuvostossa oli viisi jäsentä, joista yksi oli suomalainen. Tuomaritoimikunnassa oli kuusi jäsentä, joista yksi suomalainen. Teknillisiä johtajia oli kaksi. Näissä tehtävissä samojen henkilöiden tehtävät menivät ristiin. Eri lajeissa tuomareita oli eri määrä, kaikissa oli yksi ylituomari ja neljästä seitsemään muuta tuomaria. Ylituomareina toimi 12 eri henkilöä. Lajien tuomari tarve oli 58 tehtävälle, samat tuomarit toimivat useissakin tehtävissä. Suomalaisia tuomareita oli mukana kolme. Naisvoimistelun olympiatoimikuntaan kuului kahdeksan jäsentä, heidän puheenjohtajanaan toimi Liisa Orko. Palkintotuomarineuvoston kolmesta tuomarista yksi oli suomalainen. Tarkkailijoita eri telineillä oli neljä, kaikki ulkomaalaisia. Teknillisiä johtajia oli kaksi, heistä toinen oli suomalainen.¹¹⁵ Naisvoimistelun toimikunta nimesi 100 henkilöä lajin tehtäviin, määrään on laskettu kaikissa tehtävissä toimineet. Kaikki nimetyt henkilöt olivat naisia, telinemestaria ja neljää telinemiestä lukuun ottamatta. Näiden lisäksi varsinaisia toimitsijoita oli 21.¹¹⁶ Miesten voimisteluun nimettiin toimihenkilöitä 99, joista yksi oli nainen. Lisäksi he tarvitsivat neljä konekirjoittajaa, kaksi monistajaa, kolme tulkkia ja neljä lähettiä nimettiin myöhemmin.¹¹⁷

Ammuntaan otti osaa 218 kilpailijaa 44 maasta. Ammunnan olympiatoimikuntaan kuului kahdeksan henkilöä puheenjohtajanaan H. V. Österman. Palkintotuomarineuvostossa oli

¹¹¹ Kolkka 1955, s. 382-395.

¹¹² XV Olympia Helsinki Urheiluosasto. Toimitsijaluettelot. Bg:1.

¹¹³ Kolkka 1955, s. 396-400.

¹¹⁴ XV Olympia Helsinki Urheiluosasto. Toimitsijaluettelot. Bg:1.

¹¹⁵ Kolkka 1955, s. 420-442.

¹¹⁶ XV Olympia Helsinki Urheiluosasto. Toimitsijaluettelot. Bg:1.

¹¹⁷ XV Olympia Helsinki Urheiluosasto. Toimitsijaluettelot. Bg:1.

kolmesta jäsenestä yksi oli suomalainen.¹¹⁸ Ammunnan johtajina toimivat kapteenit I. Tiainen ja J.E. Lilja. Muita toimihenkilöitä oli 76, kaikki he olivat miehiä.¹¹⁹

Miekkailuihin otti osaa 287 urheilijaa 32 maasta. Miekkailun olympiatoimikuntaan kuului yhdeksän henkilöä puheenjohtajanaan T. Appelroth. Kilpailujen johto koostui seitsemästä henkilöstä, joista kaksi oli suomalaisia. Kilpailutuomareita oli 40, heistä yksi oli suomalainen.¹²⁰ Miekkailussa toimi 13 toimitsijaa, kaikki olivat miehiä.¹²¹

Nykyaikaiseen 5-otteluun otti osaa 51 kilpailijaa 19 maasta. 5-ottelun olympiatoimikuntaan kuului 11 jäsentä, sen johtajana toimi U. Poppius. Palkintotuomarineuvostossa oli yhdeksänjäsentä, heistä kaksi oli suomalaisia. Kilpailunjohtaja ja hänen apulaisensa olivat suomalaisia. Jaostopäällikköjä oli 11, jotka vastasivat lajien organisoimisesta ja muista yleisistä järjestelyistä.¹²² Puolustuslaitos komensi 5-otteluun 724 henkilöä.¹²³

Ratsastuksen henkilökunnasta suurin osa oli puolustusvoimista, heidän organisoitavana oli kestävyyskoe. Estetuomareista itsenäiseen ja vaativaan tehtävään haluttiin ehdottoman objektiivisia henkilöitä. Tehtävään päätettiin kouluttaa henkilöt asevelvollisista reserviupseerikokelaista, joista useimmat eivät olleet edes nähneet ratsastuskilpailuja. Kilpailussa heidän onnistuminen olikin täydellistä ilman ainuttakaan vastalauseita. Kouluratsastuksessa, jossa ensimmäistä kertaa kilpailivat miehet ja naiset samassa kilpailussa oli osanottajina 27 kilpailijaa 12 maasta. Kenttäkilpailuun otti osaa 59 kilpailijaa 21 maasta. Prix des Nationiin otti osaa 51 ratsukkoa 19 maasta. Ratsastuksen olympiatoimikunta koostui 11 henkilöstä, he olivat erilaisia päälliköitä ja johtajia sekä heidän sihteereitään. Ratsastuskilpailuiden johtajana toimi T. E. Ekman. Palkintotuomari neuvostossa oli kolme jäsentä ja puheenjohtaja, yksi jäsenistä oli suomalainen. Kouluratsastuksen palkintotuomareita oli viisi, jotka kaikki olivat ulkomailta. Kenttäkilpailuiden palkintotuomareita oli samaten viisi ja kaikki ulkomaalaisia. Esteratsastuksen eli Prix des Nationissa oli neljä

¹¹⁸ Kolkka 1955, s. 454-456.

¹¹⁹ XV Olympia Helsinki Urheiluosasto. Toimitsijaluettelot. Bg:1.

¹²⁰ Kolkka 1955, s. 471-473.

¹²¹ XV Olympia Helsinki Urheiluosasto. Toimitsijaluettelot. Bg:1.

¹²² Kolkka 1955, s. 505-509.

¹²³ XV Olympia Helsinki Urheiluosasto. Toimitsijaluettelot. Bg:1.

palkintotuomaria, jotka kaikki tulivat ulkomailta.¹²⁴ Ratsastukseen nimettiin 118 toimitsijaa, joista naisia oli 21.¹²⁵

Pyöräilyihin otti osaa 214 kilpailijaa 36 maasta. Pyöräilyn olympiatoimikunnan puheenjohtajana toimi A. Palamaa ja siihen kuului hänen lisäksi 10 jäsentä. Ratapyöräilyssä toimi neljä komissaaria ja maantiepyöräilyssä kolme, nämä kaikki olivat Kansainvälisen Pyöräilyliiton nimeämiä ulkomaalaisia tuomareita. Kilpailuiden johtajat, sihteeri ja lähettäjät yhteensä 12 henkilöä olivat suomalaisia.¹²⁶ Pyöräilyyn nimettiin toimitsijoita 240, heistä neljä oli naisia.¹²⁷

Olympialaisiin uinteihin otti osaa 584 uimaria 48 maasta, mikä oli olympialaisten ennätys. Kansainvälinen Uimaliitto (F.I.N.A.) antoi suomalaisten hoidettavaksi vain osan toimitsija- ja palkintotuomari tehtävistä, mikä johti siihen, etteivät järjestelyt sujuneet yhtä mallikkaasti kuin muilla kilpailupaikoilla, joilla toimi yhtenäinen suomalaisten toimitsijoiden ryhmä. Uintien Olympiatoimikuntaa johti J. Lindquist ja hänen lisäksi jäseniä oli seitsemän. Palkintotuomarineuvostossa oli yhdeksän tuomaria, yhden ollessa suomalainen. Uintikilpailuiden tuomaristo ja toimihenkilöstö koostui 13 henkilöstä, joista kolme oli suomalaisia.¹²⁸ Uinteihin nimettiin 45 toimitsijaa, naisia oli 13.¹²⁹

Soudunkin osallistujamäärä nousi uusiin ennätyslukemiin 114 venekunnalla, joissa oli 409 soutajaa, kilpailijoita oli kaikkiaan 33 maasta. Soudun Olympiatoimikunnassa oli 10 jäsentä, heidän puheenjohtajanaan toimi E. Noramaa. Palkintotuomarineuvoston 20 jäsenestä kaikki tulivat ulkomailta.¹³⁰ Soudun toimihenkilöiksi nimettiin 35 henkilöä.¹³¹

Melonta kilpailuissa nähtiin 146 mieskilpailijaa ja 13 naista, eli yhteensä 159 kilpailijaa 21 maasta, mikä myös oli olympialaisten ennätys. Melonnan olympiatoimikuntaan kuului seitsemän jäsentä, puheenjohtajan tehtäviä hoiti O. Vanonen. Ylituomarina toimi Kansainvälisen Me-

¹²⁴ Kolkka 1955, s. 514-531.

¹²⁵ XV Olympia Helsinki Urheiluosasto. Toimitsijaluettelot. Bg:1.

¹²⁶ Kolkka 1955, s. 540-543.

¹²⁷ XV Olympia Helsinki Urheiluosasto. Toimitsijaluettelot. Bg:1.

¹²⁸ Kolkka 1955, s. 558-566.

¹²⁹ XV Olympia Helsinki Urheiluosasto. Toimitsijaluettelot. Bg:1.

¹³⁰ Kolkka 1955, s. 606-608.

¹³¹ XV Olympia Helsinki Urheiluosasto. Toimitsijaluettelot. Bg:1.

lontaliiton tanskalainen puheenjohtaja. Palkintotuomarineuvostoon kuului 16 tuomaria, joista yksi oli Suomesta.¹³² Melontaan nimettiin 31 toimitsijaa, jotka kaikki olivat miehiä.¹³³

Purjehduskilpailuihin otti osaa 93 alusta edustaen 29 maata. Purjehduksen olympiatoimikunnan puheenjohtajana toimi J. O. Söderhjelm, hänen lisäkseen toimikuntaan kuului kuusi jäsentä. Purjehduksen palkintotuomarineuvostoon kuului kahdeksan tuomaria, joista yksi oli suomalainen.¹³⁴ Purjehduksen muissa tehtävissä toimi 171 henkilöä, joista nimen perusteella kolme oli tunnistettavissa naiseksi.¹³⁵

Jalkapalloon ilmoittautui mukaan 27 maata mutta osaa otti lopulta vain 25. Jalkapallo-otteluita pelattiin Helsingin ulkopuolella seuraavasti: Tampereella, Kotkassa ja Turussa kaksi ottelua ja Lahdessa yksi ottelu. Lisäksi Tampereella pelattiin uusinta ottelu Jugoslavian ja Neuvostoliiton välillä ensimmäisen ottelun päätyttyä tasan. F.I.F.A.:n palkintotuomarineuvosto asetti kisoihin 31 tuomaria, joista 15 toimi erotuomareina ja 13 linjatuomareina. Kaksi tuomaria teki molempia tehtäviä ja yksi tuomari ei lopulta viheltänyt ainuttakaan ottelua, hänelle nimettiin kyllä yksi tehtävä mutta hän oli tuolloin jo ehtinyt matkustaa takaisin kotimaahansa. Suomalaisia tuomareita mukaan mahtui seitsemän, kaksi heistä toimi erotuomarina. Jalkapalloilun olympiatoimikuntaan kuului kahdeksan jäsentä, puheenjohtajana toimi K. Alakari. Palkintotuomarineuvostoon kuului 15 jäsentä, joista kaksi oli suomalaisia. Teknillinen toimikunta piti sisällään kolme jäsentä, yksi heistä tuli Suomesta.¹³⁶ Muuta henkilökuntaa lajissa oli 31 henkilöä. Maaseudun olympiatoimikunnissa jäseniä oli seuraavasti Turussa ja Tampereella molemmissa viisi ja Kotkassa ja Lahdessa kuusi kummassakin. Toimitsijoita jalkapalloon nimettiin 36. Toimitsijoista lähes kaikki osasivat suomea, ruotsia ja englantia. Saksaa osasi puolet, ranskaa ja venäjää muutama.¹³⁷

Olympialaisten koripalloon otti osaa 23 maata. Koripallo-otteluita pelattiin kahdessa paikassa Tennispalatsissa ja Pikku-Messuhallissa. Kisojen tuomaritoiminta sai hyvät arviot. Muista otteluihin kuuluvista tehtävistä huolehti suomalaiset aktiivikoripalloilijat. Koripallon olympiatoimikunnan puheenjohtajana toimi N. Tammisalo, toimikuntaan kuului yhteensä kuusi jäsentä. Teknilli-

¹³² Kolkka 1955, s. 624-628.

¹³³ XV Olympia Helsinki Urheiluosasto. Toimitsijaluettelot. Bg:1.

¹³⁴ Kolkka 1955, s. 638-642.

¹³⁵ XV Olympia Helsinki Urheiluosasto. Toimitsijaluettelot. Bg:1.

¹³⁶ Kolkka 1955, s. 656-660.

¹³⁷ XV Olympia Helsinki Urheiluosasto. Toimitsijaluettelot. Bg:1.

sessä komiteassa oli neljä jäsentä, yksi heistä tuli Suomesta. Teknillisinä valtuutettuina toimi kaksi ulkomaalaista valtuutettua.¹³⁸ Koripalloon nimettiin 31 toimitsijaa, kaikki olivat miehiä.¹³⁹

Maahockeyhyn otti osaa 12 maata. Kansainvälinen maahockeyliiton tekninen valio-kunta asetti otteluiden erotuomarit ja valvoi heidän toimintaansa. Maahockeyn Olympiatoimikuntaan kuului kuusi jäsentä puheenjohtajanaan E. Österman. Palkintotuomarineuvostoon kuului kahdeksan jäsentä, joista yksi oli Suomesta. Teknilliseen toimikuntaan kuului seitsemän jäsentä, joista yksi oli suomalainen.¹⁴⁰ Suomalaisia toimihenkilöitä maahockeyssä oli 11, kolme toimitsijaa, kaksi tulkkia, kaksi konekirjoittajaa, kuuluttaja, kenttämestari ja hänen apulaisenaan viisi henkilöä sekä yhdysmies. Kilpailukansliassa toimi kansliapäällikkö, kaksi tulkkia, kaksi konekirjoittajaa ja kaksi lähettiä eli seitsemän henkilöä. Lohdutussarjan otteluita pelattiin Porvoossa ja Hämeenlinnassa, joissa paikallisista järjestelyistä vastasi paikalliset henkilöt. Tarvittavat toimihenkilöt kuljettiin Helsingistä linja-autoilla.¹⁴¹ Maahockeyhen nimettiin 15 toimitsijaa, heistä yksi oli nainen. Lisäksi lajille pyydettiin varaamaan konekirjoittaja, kaksi tulkkia ja pallopoikia neljä kuhunkin otte- luun.¹⁴²

Varsinaisten olympialajien lisäksi järjestäjillä oli mahdollisuus esitellä kahta näytöslajia, joista toinen oli kotimainen ja toinen järjestäjämaalle vieras urheilumuoto. Kansallisena lajina kisoissa oli tietenkin pesäpallo ja vieraana lajina käsipallo. Käsipallon tuomarina toimi saksalainen tuomari, jonka linjamiehinä ja maalituomareina toimivat suomalaiset henkilöt. Pesäpallo ottelun avaus heiton kävi heittämässä pelin luoja professori Lauri Tahko Pihkala. Pelin tuomaristo koostui tietenkin suomalaisista tuomareista, heitä oli kaikkiaan kuusi.¹⁴³ Käsipalloon nimettiin neljä toimitsijaa, joilla oli oikeutus toimitsijapukuun. Pesäpalloon nimettiin 20 toimihenkilöä.¹⁴⁴

Tuomaristoissa, jotka olivat kansainvälisten lajiliittojen nimeämiä, oli muutamia suomalaisia. Lähes joka lajista löytyi yksi suomalainen. Joissain lajeissa oli useampiakin suomalaistuomareita ja joissain lajeissa suomalaisia tuomareita ei ollut yhtäkään. Lajitoimitsijat olivat kaikki suomalaisia. Lajitoimitsijoista pystyi selvittämään käytettävissä olleen aineiston pohjalta vain su-

¹³⁸ Kolkka 1955, s. 672-675.

¹³⁹ XV Olympia Helsinki Urheiluosasto. Toimitsijaluettelot. Bg:1.

¹⁴⁰ Kolkka 1955, s. 690-692.

¹⁴¹ XV Olympia Helsinki 1952. Toimintakertomukset. Toimintakertomukset 1952. Da:6. Maahockeyn Olympiatoimikunnan toimintakertomus.

¹⁴² XV Olympia Helsinki Urheiluosasto. Toimitsijaluettelot. Bg:1.

¹⁴³ Kolkka 1955, s. 697-698.

¹⁴⁴ XV Olympia Helsinki Urheiluosasto. Toimitsijaluettelot. Bg:1.

kupuolen. Tästä voitiin tehdä havainto, että naisia oli tehtävissä todella vähän. Naistenvoimistelussa toki lähes kaikki olivat naisia mutta muuten lähinnä miehiä. Jonkin verran tulkintaa haittaa se, että osassa lajeja toimihenkilöt ja toimitsijat olivat erikseen. Toisissa lajeissa heitä oli selvästi laskettu yhteen. Rajanveto toimitsijan ja muiden toimihenkilöiden välillä oli siis toimintakertomuksen kirjoittajasta riippuvaa. Naisia ei toki urheilijoinakaan ollut kuin muutamissa lajeissa. Kaikki tuomarit ja toimitsijat toimivat vapaaehtoisina. Toimitsijoiden koulutukset hoidettiin edeltävän vuoden kisoissa. Tuomarit nimettiin kansainvälisten liittojen toimesta ja toimitsijat kansallisen liiton toimesta.

Olympiapassit ja henkilökortit

Olympiapassit eli henkilöllisyyskortit jaettiin kaikille urheilijoille sekä virallisissa tehtävissä ja asemissa oleville. Olympiapassit kelpasivat jopa ulkomaanpassiksi, jolla ulkomaalaiset saivat tulla Suomeen ilman viisumia ja oleskella maassa maaliskuun 1. päivästä elokuun 31. päivään asti. Olympiapassi korvasi ulkomaanpassin vain siinä tapauksessa, että asianomaisen maan hallitus sen hyväksyi viralliseksi matkustustodistukseksi ja kauttakulkuviisumiksi. Tämän hyväksynnän antoi 32 valtiota. Olympiapasseja oli kolmea ryhmää:

1 Vihreä passi

Kansainvälisen Olympiakomitean jäsenet ja henkilökunta.

Järjestelytoimikunnan kutsuvieraat.

Kansallisten olympiakomiteoiden ja kansainvälisten urheiluliittojen presidentit.

Urheilujoukkueiden ylijohajat.

Kohdissa 1-4 mainittujen henkilöiden perheenjäsenet.

Vihreä kortti oikeutti pääsyyn kaikkiin olympiakisojen kilpailupaikkoihin. Passiin liitettiin Helsingissä passepartout-kortti, joka osoitti istumapaikan kutsuvieraiden katsojaparvekkeelle.

2 Sininen olympiapassi

Kansallisten olympiakomiteoiden edustajat.

Kansainvälisten urheiluliittojen toimihenkilöt.

Joukkueenjohtajat.

Urheilijat.

Kansainvälisten urheiluliittojen hyväksymät tuomarineuvostojen jäsenet ja erotuomarit.

Järjestelytoimikunnan hyväksymät toimihenkilöt.

Joukkueiden valmentajat, lääkärit, teknilliset avustajat, hierojat, hevosenhoitajat, keittäjät ym.

Sininen passi oikeutti pääsyyn olympiakylään, urheilijoille varattuihin katsomoihin sekä oman urheilulajin pukusuojiin kilpailupaikalla. Se oikeutti myös vapaisiin kuljetuksiin järjestelytoimikunnan määräysten mukaisesti.

3 Oranssi olympiapassi

Sanomalehtimiehet.

Radio- ja televisioselostajat.

Valokuvaajat.

Elokuvaajat.¹⁴⁵

Helmikuussa 1952 kansallisille olympiakomiteoille ja kansainvälisille urheiluliitoille lähetettiin ohjeet olympiapasseista. Niiden mukaisesti kansalliset olympiakomiteat allekirjoituksellaan vahvisti kansalaistensa olympiapassit. Kansainväliset urheiluliitot ilmoittivat tuomareiksi nimittämiensä henkilöiden nimet järjestelytoimikunnan vastaanotto- ja yleisöpalveluosastolle, jotta tämä pystyi toimittamaan nimet passeja lähettäessään asianomaisten maiden olympiakomiteoille. Tästä nimien kierrosta aiheutui harmia, kun kansainväliset liitot nimesivät tuomarinsa niin myöhään, että kansalliset liitot olivat jo ehtineet hoitamaan passiasiansa kuntoon. Suomen ulkoasiainministeriö ei ollut suostunut siihen, että kansainväliset liitot olisivat voineet itse myöntää passit omille toimihenkilöille. Olympiapassit tuli tilata ennen 1.4.1952, jolloin kisojen ilmoittautumisaika ei ollut vielä ehtinyt umpeutua. Tämän vuoksi passien tilaukset jouduttiin tekemään summittaisina ja ne ylittivät todellisen tarpeen. Olympiapasseja jaettiin seuraavasti: vihreitä 298, sinisiä 9 234 ja oransseja 1 848. Yhteensä passeja jaettiin siis 11 380 kappaletta. Passien lisäksi käytössä oli myös muita henkilöllisyyskortteja ja kulkulupia, joilla kotimaisten henkilöiden kulku kilpailu- ja harjoituspaikoille sekä olympiakylään tapahtui.¹⁴⁶

1. Musta henkilöllisyyskortti valokuvalla

Annettiin niille järjestelytoimikunnan palveluksessa oleville henkilöille, joiden oli tehtäviensä vuoksi liikuttava kaikkialla.

2. Punainen henkilöllisyyskortti valokuvalla

¹⁴⁵ Kolkka 1955, s. 155.

¹⁴⁶ Kolkka 1955, s. 156.

Jaettiin kilpailutoimitsijoille ja oikeutti pääsyyn vain määrätyle kilpailupaikalle.

3. Valkoinen henkilöllisyyskortti

Punaisella tehdyin merkinnöin (ilman valokuvaa) palveli tehtävää osoittavana kulkulupana. Näitä kortteja annettiin määrätyle tehtäviä kilpailupaikoilla suorittaville henkilöille.

4. Käsivarsinauha

Siihen oli merkitty teksti: lähetti, myyjä tai ravintola. Tämä oikeutti näitä tehtäviä hoitavat henkilöt pääsyyn kilpailupaikoille toimeensa.

5. Kulkulupatodistuksia

Annettiin henkilöille, jotka suorittivat kuljetuksia kilpailupaikoille.¹⁴⁷

4. Olympialaisten osastojen henkilöstö ja toiminta

Yhteenveto kisakoneistosta. Arvioitu henkilökunnan lukumäärästä suurimmillaan.

Järjestelytoimikunta + tvk	15 henkilöä	
Jaostot, osastot ja toimistot:		
kk. -palkkalaisia	650	
pv. - ja tuntipalkkaisia	2000	<u>yhteensä 2 650</u>
Olympiarakennustoimisto:	35	
Olympianuoret:		
Poikia	1 617	
Tyttöjä	574	<u>yhteensä 2 191</u>
Puolustusvoimat:	4 831	
Kisakyläen muonittajat:	523	
Alatoimikunnat:	140	
Olympiatoimikunnat.	155	
Tilintarkastajat:	6	
Kisapaikkojen toimitsijat:	1 800	
Yhteensä	<u>12 346 henkilöä¹⁴⁸</u>	

¹⁴⁷ Kolkka 1955, s. 157.

¹⁴⁸ XV Olympia Helsinki 1952. Toimintakertomukset. Toimintakertomukset 1952. Da:6. Toimintakertomus vuodelta 1952. s. 10.

Edellä mainittujen lisäksi kerrottakoon vielä kisojen järjestelyjä avustaneet ja kisa-toimintaan vaikuttaneet ministeriöt, keskusvirastot, laitokset, joista erityismaininnalla poliisilaitos sekä yksityiset järjestöt.¹⁴⁹ Posti- ja lennätinhallituksessa kisojen hyväksi töitä teki: johtavia virkamiehiä 14 ja muuta henkilöstöä oli 821 henkilöä.¹⁵⁰

4.1 Urheilujaosto

Urheilujaoston johdossa toimi Yrjö Valkama. Urheilujaostossa toimi neljä osastoa, jokaisella oli omat johtajansa. Osastot oli jaettu vielä kahteen tai kolmeen toimistoon, joilla myös oli omat johtajansa ja tehtävänsä. Urheilujaoston yksi tehtävä oli valmistelujen aikana pitää yhteyttä Kasainväliseen Olympiakomiteaan, kansallisiin olympiakomiteoihin ja kansainvälisiin urheiluliittoihin. Kansainvälisistä urheiluliitoista tuli ennen kisoja edustajat tarkastamaan kisojen valmisteluja. Olympiatoimikunnat olivat eri urheilulajien toimeenpanoelimiä. Nämä yhdessä kansainvälisten erikoisliittojen kanssa vastasivat kilpailujen teknillisestä suorituksesta.¹⁵¹

Urheiluosasto

Urheiluosaston palveluksessa oli kaikkiaan 44 henkilöä kuukausipalkalla, joista tasan puolet oli miehiä ja naisia. Henkilöt oli sijoitettu urheiluosaston arkistoon mutta toimipaikaksi se oli merkattu heistä vain 29:lle. Viisi oli merkitty kortistoon ja yksi ohjelmaosastolle, eli 35:lle oli merkattu osasto ylipäättään. Samoja henkilöitä oli merkitty eri toimistoihin seuraavasti: kilpailutoimistoon 11, ohjelmatoimistoon seitsemän, ilmoittautumistoimistoon kolme sekä urheilutoimistoon, yleisurheilun olympiatoimikuntaan ja kortistoon yhdet kuhunkin eli yhteensä 24 henkilölle oli merkitty toimisto. Tehtäväkuvauksissa korostui neljä tehtävää, konekirjoittajia oli 15, toimistosihteerejä seitsemän, toimistoapulaisia kuusi ja harjoituspaikan valvojia viisi. Lopuissa tehtävissä palveli yksittäisiä henkilöitä, kaikkiaan eri tehtäviä oli merkitty 15. Henkilöistä kymmenen eli yli 20 % oli opiskelijoita. Kolme ilmoitti arvokseen rouva ja yksi ilmoitti olevansa kreivitär. Syntymävuotensa ilmoittaneista lähes puolet (18) on syntynyt 1920 -luvulla, eli olivat parhaassa työiässä olevia. Muilla vuosikymmenillä syntyneiden määrä oli varsin tasaista sillä 1910 - ja 1900 -luvuilla syntyneitä oli molemmista kuusi kappaletta. 1890 - luvulla ja 1930 -luvulla syntyneitä puolestaan neljä. Tähän joukkoon ei mahtunut yhtään eläkeikään ehtinyttä. Äidinkieleltään kaikki olivat suomenkielisiä, ainakaan muuta ei ole merkitty. Lähes kaikille (39) on osaamiseksi merkitty suomi ja lähes yhtä

¹⁴⁹ XV Olympia Helsinki 1952. Toimintakertomukset. Toimintakertomukset 1952. Da:6. Toimintakertomus vuodelta 1952. s. 10.

¹⁵⁰ XV Olympia Helsinki. Keskuskanslia. Ba:1-Eh:4. Henkilöluettelot. Ba:1. Luettelo Posti- ja lennätinlaitoksen olympia-tehtävissä palvelleista toimihenkilöistä.

¹⁵¹ Kolkka 1955, s. 27.

monelle (37) ruotsi. Englannin (28, 63 %) ja saksan (26, 59 %) osaaminen oli lähes samalla tasolla. Saksan ja englannin osalta osaaminen noudattelee keskiaverto osaamista. Ranskaa osasi yksitoista eli 25 %, venäjää vain neljä eli alle 10 %. Italiaa osasi kolme ja muina yksittäisinä kielinä norja, espanja, viro ja turkki. Urheiluosaston palvelukseen astui vain neljä henkilöä ennen vuotta 1952, yksi vuonna 1949 ja 1950 sekä kaksi vuonna 1951, loput vuonna 1952.¹⁵²

Urheiluosastolta kävin läpi henkilöluetteloa kielitaitoisista. Kävin läpi nipun, jossa oli sukunimen mukaan aakkosissa A-J kirjaimilla alkavat henkilöt, yhteensä 377 henkilökorttia. Käymättä jäi arviolta noin 500 henkilökorttia. Henkilöitä oli yhteensä 377, joista naisia oli 69 % ja miehiä 31 %. Ikäjakaumalta 37 % oli 1920 -luvulla syntyneitä, 21 % 1930 -luvulla, 1910 -luvulla 20 %, 1900 -luvulla 9 %, 1890 -luvulla 6 %, 1880 -luvulla 2 %, 1870 -luvulla 1 % ja 1940 -luvultakin vielä yksi henkilö. Ikäjakaumaltaan tämä noudatteli hyvin pitkälti keskimääräistä. Ammatilta ja arvoltaan 25 % oli opiskelijoita ja 7 % ylioppilaita, eli heitä oli selvästi eniten ryhmästä. Rouvia oli 11 %, opettajia ja koululaisia 4 %. Muualta tulleita oli vain 13 % ja pääkaupunkiseudulta 1 %, loput olivat Helsingistä. Opaskurssikin oli merkattu kortistoon ja sen oli käynyt 5 % henkilöistä. Kielitaidon osalta englanti oli osatuin kieli 72 %, ruotsi 63 %, suomi 62 %, saksa 56 %, ranska 28 %, venäjä 15 %, norja 7 % sekä espanja ja tanska 6 %. Yksittäisinä osattuina kielinä esiintyi: bulgaria, turkki, tshekki, portugali, unkari, malayalam, islanti, afrikka, romania, puola, kreikka, tamil ja serbo-kroatia. Kielitaito noudatteli aika hyvin keskiarvoa. Kielten osaamisen taitoa oli osalle merkitty AaBbCc asteikolla, ei kaikille, osalla luki vain kyllä. Kielenosaamisen arviointi sisältyi vain 8 kieleen: suomi, ruotsi, englanti, saksa, ranska, venäjä, espanja ja italia. Yksittäisiä huomioita kortistosta. Erään naisen kortissa luki "riitaisa". Joukkoon mahtui myös oletettavasti veljekset, heillä oli samankaltaiset etunimet ja ikäeroa 1 vuosi ja osaamisetkin täsmäsivät. Henkilöiden tehtäviä ei ollut juuri merkitty, muutamia oppaita joukosta löytyi.¹⁵³

Urheiluosaston kielitaitoisten reserviin oli luokiteltu henkilöitä osaamien kielten perusteella. Eri kieliluokkia oli 39 esimerkiksi: en sa ra ve, en sa ra, en sa ve, en ra, ra jne. Paljon oli myös harvinaisempia kieliä kuten hebreaa, indoneesia, tshekki, puola, portugali, turkki, kiina, hol-

¹⁵² XV Olympia Helsinki 1952. Henkilötoimisto Bb III:2. Henkilökorttisto osastojen ja toimistojen palveluksessa olleista 1950-1952. Urheiluosasto.

¹⁵³ XV Olympia Helsinki. Urheiluosasto. Henkilöluettelot, kielitaitoiset A-M. Bh:1. Henkilöluettelot, kielitaitoiset A-M.

lanti tai intian murteet. Tästä kortistosta löytyi yhteensä 984 henkilön kortit. Koska henkilöt olivat reserviä, ei ole tarpeen käydä arkistoa tarkemmalla otannalla läpi.¹⁵⁴

Demografisilta ominaisuuksiltaan urheiluosaston henkilöstö oli hyvin keskimääräistä. Sukupuoleltaan selvä enemmistö oli naisia. Iältään lähes puolet oli 1920 ja 1930 -luvulla syntyneitä, olivat oikeastaan hieman jopa keskimääräistä nuorempia. Tosin joukkoon mahtui myös huomattava määrä 1800 -luvun puolella syntyneitä. Kielitaidoiltaan henkilöt osasivat hyvin englantia ja saksaa. Ranskan ja venäjän taidot olivat lähellä keskimääräistä. Opiskelijoita joukossa oli keskimääräistä enemmän, rouvia oli myös paljon. Aineistosta ei täydellä varmuudella selvinnyt, oliko urheiluosaston henkilöstö palkattuja vai vapaaehtoisia, todennäköisesti he olivat palkattua henkilöstöä.

Olympiakyläosasto

Olympiakyläosasto aloitti toimintansa kesäkuussa 1950, sen osastopäälliköksi valittiin Mr. O.J. Niikoski. Osaston tehtävänä oli majoittaa, muonittaa, kuljettaa ja viihdyttää kisoihin osallistuvat urheilijat ja hevosenhoitajat. Toimistojen henkilökuntaa oli 257 henkilöä, joista 206 tuli puolustusvoimista, eli varsinaista osaston omaa henkilökuntaa oli 51 henkilöä. Henkilökuntaa osaston tehtäviin saatiin henkilötoimiston kautta, olympianuorilta lähetit, olympiapataljoonasta vartijat ja kerospalvelijat ym., muonitushenkilöstö saatiin naisjärjestöjen kautta kuten talousopettajayhdistys ja Marttaliitto. Majoitushenkilöstön osalta jouduttiin turvautumaan Helsingin ulkopuolelta tuleviin, joille taattiin matkat ja majoitukset tarpeen vaatiessa. Järjestöille luvattiin 10 % heidän palkoistaan. Sopivien henkilöiden sijoittaminen tehtäviin aloitettiin vuoden 1952 alussa ja tarvittavat henkilöt saatiin kasaan aivan kisojen alla. Henkilökunnalla oli yhtenevät puvut ravintoloissa ja toimihenkilöillä omansa.¹⁵⁵

Olympiakylän muonituksen henkilökunta oli lähes 100 % Suomesta ja naisia. Tämä esti ajatuksen hankkia olympiakylään ainoastaan miespuolista henkilökuntaa. Asian ajateltiin olevan korjattavissa tarpeen vaatiessa, jos olympiakylään olisi pääsy vain miehillä. Sopivan henkilökunnan löytäminen oli muonituksen hankalimpia tehtäviä. Olympiakylän muonitus vastasi ulkomaisten kilpailijoiden ja toimitsijoiden muonituksesta sekä kotimaisten toimitsijoiden ja henkilökunnan

¹⁵⁴ XV Olympiain Helsinki. Urheiluosasto. Henkilöluettelot, kielitaitoiset reservi. Bh:3, Bh:4. Henkilöluettelot, kielitaitoiset reservi kieliryhmittäin.

¹⁵⁵ XV Olympiain Helsinki 1952. Majoitustoimisto. Dal:1 - Dall:1. Majoitustoimisto Dal:1. Toimintakertomukset 1949 - 1952. Olympiakyläosaston toimintakertomus 31.10.1952. s. 1-6.

muonituksesta. Ennen kisoja arvioitiin olympiakylissä muonitettavan 150 000 miespäivää, kun vieraita olisi 7 500. Henkilökuntaan arvioitiin muonitukseen tarvittavan 150 henkeä.¹⁵⁶

Olympiakyläosaston muonitustoimikunta nimitettiin helmikuussa 1951. Toimikunnan puheenjohtajana toimi O.J. Niinikoski ja siihen kuului kahdeksan jäsentä. Muonitustoimikunnan alaisuudessa toimi neljä toimikuntaa: rakennus-, kone- ja kalustoalatoimikunta, raaka-aine-, valmistus- ja tarjoilualatoimikunta, valmennusalatoimikunta ja henkilökunta-alatoimikunta.¹⁵⁷ Olympiakyläosastolla palveli 16 kuukausipalkkaista, joista miehiä oli 10 ja naisia kuusi. Tehtävinä heillä oli päällikkö, sihteeri, konttoriapulainen, kenttämestari, majoituspäällikön apulainen, puhelinvälittäjä, komendantti, liikenteen suunnittelija ja ravintola ylitarkastaja. Osastopäällikkö astui toimeen vuonna 1950, kaksi henkilöä vuonna 1951 ja loput vuonna 1952.¹⁵⁸

Kuljetukset

Olympialaisiin osallistuvien kuljetuksista vastasi Olympiakyläosaston kuljetustoimisto, joka perustettiin 21.5.1952. Toimisto sai liikenneosastolta käyttöönsä tarvittavat ajoneuvot. Kuljetuksia harjoitus- ja kilpailupaikoille hoidettiin neljällä tavalla. Vuoroliikenne eri kilpailupaikoille kulki säännöllisesti 14 vakinaista linjaa, joiden aikatauluja jouduttiin muuttamaan vaatimusten mukaan. Tilausliikenteenä, jolloin edellisenä päivänä tilauksen tehneet joukkueet kuljetettiin samalla kyydillä kilpailupaikalle. Toinen vaihtoehto oli välitön tilausliikenne, jolloin liikenne tapahtui heti tilauksen jälkeen. Tämä liikkumisen muoto oli laajaa ja yleensä harjoituspaikoille tapahtuvaa. Kolmas kategoria oli Helsingin ulkopuolelle tapahtuva liikenne linja-autoilla ja rautateitse. Tätä käyttivät 5-ottelijat ja jalkapalloilijat. Neljäs omanlaisensa kuljetustapahtuma oli avajaisiin kuljetus. Tarkoitus oli saada urheilijoiden odotusaika mahdollisimman pieneksi. Näin ollen tuota lyhyttä matkaa hoidettiin mahdollisimman monen auton turvin. Lisäksi järjestettiin vielä maksullisia tilausajoja, erilaisia joukkueiden huviajeluja sekä henkilökunnan erikoiskuljetuksia.¹⁵⁹

Olympiakyläliikenteen henkilökunta

Olympiakylässä toimi kaikkiaan 1 207 hengen henkilökunta. Heistä 425 oli varsinaista henkilökuntaa ja 782 keittiöhenkilökuntaa. Suurimman osan toimipiste oli luonnollisesti Käpylän olympiakylä, jossa oli 309 + 523 henkilöä. Otaniemessä toimi 55 + 134 henkilöä, Neuvostoliitolla oli täällä paljon

¹⁵⁶ XV Olympia Helsinki 1952. Majoitustoimisto. Dal:1 - Dall:1. Majoitustoimisto Dal:1. Toimintakertomukset 1949 - 1952. Muistio Olympiakylän muonituksesta. s. 1-2.

¹⁵⁷ XV Olympia Helsinki 1952. Toimintakertomukset. Toimintakertomus 1951. Da:5. XV Olympia Helsinki 1952 ry:n toimintakertomus vuodelta 1951. s. 26-27.

¹⁵⁸ XV Olympia Helsinki 1952. Henkilötoimisto. BbIV:1 - EaIII:3. XV Olympia Helsinki RY:n kuukausipalkkainen henkilökunta.

¹⁵⁹ Kolkka 1955, s. 101.

omaa henkilökuntaa mukana. Ruskeasuolla 6 + 8 ja Santahaminassa 4 + 8 henkilöä. Näihin ei ole laskettu mukaan postin, puhelimen, lennättimen, kuljetuskoneiston, sairaanhoidon sekä myymälöiden henkilökuntaa. Ravintoloiden henkilökunta pukeutui yhdenmukaisesti sini-valko-ruudullisiin mekkoihin. Mekoissa oli vaihdettavat valkoiset kaulukset ja hihansuut. Muilla toimihenkilöillä oli yllään ruskea virkapuku. Pitääkseen kustannukset kurissa henkilökuntaa otettiin niukasti ja vain lyhyiksi jaksoiksi. Tästä johtuen henkilökunnan koulutus jäi heikoille kantimille. Henkilökunnan espanjankielen vähäinen osaaminen tuotti ongelmia eteläamerikkalaisten kanssa, muuten henkilökunnan kohtaamat kielivaikeudet jäivät vähäisiksi. Erityisen kiitoksen olympiakyläen asukkaat antoivat ravintoloissa työskennelleille reippaille, uupumattomille ja aina hyväntuulisille naisille. Kolkka kirjoittaa teoksessaan: " Kun ulkomaalaisten joukkueiden sisäinen kuri oli moitteetonta, sujui toiminta kisakylässä suuremmitta häiriöittä." ¹⁶⁰ Lause on aika mielenkiintoinen, mihin sillä on mahdettu viitata? Ulkomaalaisiin vieraisiin ja kisakylässä työskennelleisiin suomalaisiin naisiin kenties? Ainakin lause nostettiin sopivasti esiin, sen jälkeen, kun oli kerrottu naisten saamasta huomiosta kisavierailta. Ja kun tiedossa oli se, että paljon ajatuksia herätti suomalaisten naisten ja ulkomaalaisten välinen kanssakäyminen.

Olympiakyläosaston henkilöstöstä valtaosa oli palkattua henkilökuntaa, mukaan mahtui myös vapaaehtoisia olympianuoria ja puolustusvoimien komennusmiehiä. Muonitustehtävissä lähes kaikki olivat naisia. Olympiakyläosaston toimistohenkilökunnasta yli puolet oli miehiä.

Taideosasto

Taiteen olympiatoimikunta asetettiin helmikuussa 1950 toimimaan asiantuntijaelimenä taiteellista asiantuntemusta koskevissa kysymyksissä. Toimikunnan puheenjohtajana toimi kaupunginjohtaja Arno Tuurna, jäseninä oli asiantuntijoita ja eri taidealojen edustajia. Marraskuussa 1950 asetettiin soihtuviestitoimikunta, joka puheenjohtajana toimi Yrjö Valkama, hänen lisäkseen siihen kuului viisi jäsentä. ¹⁶¹

Taideosastolla palveli vain kuusi henkilöä, eli osasto oli melko pieni. Yksi henkilöistä palveli urheilujaostossa. Kaksi palveli taidenäyttely ja -esittely puolella, kaksi taidehankinnassa ja yksi taidenäyttelyssä. Tehtävinä kolmella oli toimistos sihteeri, yksi toimi taideosaston päällikkönä, yksi taidenäyttelyoppaana ja yksi soihtuviesti merkkien ja mitalien parissa. Ikäjakaumaltaan osas-

¹⁶⁰ Kolkka 1955, s. 102.

¹⁶¹ XV Olympia Helsinki 1952. Toimintakertomukset. Toimintakertomus 1951. Da:5. XV Olympia Helsinki 1952 ry:n toimintakertomus vuodelta 1951. s. 29.

ton väki osuu hyvinkin keskimääräiseen neljän ollessa syntynyt 1920 -luvulla, ja yksi henkilö 1910 - ja 1930 -luvuilla. Kielitaidon osalta osaston koko henkilöstö osasi suomea, ruotsia kuin saksaakin., yhtä lukuun ottamatta kaikki taisivat myös englannin kielen. Yksittäisinä kielinä osattiin venäjää, ranskaa, italiaa ja norjaa. Palvelukseen henkilöstö astui täysin hajanaisina ajankohtina kesäkuun 1950 ja heinäkuun 1952 välillä. Osasto oli kooltaan todella pieni, joten sen henkilöstöstä sinällään on vaikea tarkempia johtopäätöksiä.¹⁶²

Osaston ollessa kooltaan näin pieni ei sen henkilöstöstä kannata tehdä pitkälle meneviä päätelmiä. Hyvin kielitaitoista porukkaa oli kuitenkin osastolle valikoitunut kaikkien osatessa suomea, ruotsia ja saksa, ja englantiakin yhtä lukuun ottamatta kaikki.

Komendantuuriosasto

Järjestelytoimikunta perusti lokakuussa 1951 urheilujaoston alle komendantuuriosaston¹⁶³, jonka päälliköksi nimettiin eversti Yrjö Tikka. Järjestelytoimikunnan tehtävänä oli muiden osastojen kanssa yhdessä suunnitella kilpailupaikkojen ja kilpailijoiden majoituspaikkojen kisojen aikainen järjestyksen pito, valmistaa suunnitelma kilpailijoiden kuljetuksista, hankkia suunnitelmien vaatima henkilökunta ja materiaali kilpailu ja majoituspaikoille, sekä määrittellä niiden käyttö ja rationalisointi. Kilpailupaikkojen vuokrasopimuksia alettiin laatia marraskuussa 1951. Osastolle siirtyi myös Puolustuslaitoksen henkilöstöä ja materiaalia koskeva asiainhoito. Henkilöavun saamisesta oli jo myönteinen päätös, kunhan se ei aiheuttanut kuluja puolustuslaitokselle.¹⁶⁴ Komendantuuri osastolla palveli kuukausipalkalla yhdeksän henkilöä, joista miehiä oli kahdeksan ja yksi nainen. Osastopäällikkö ja hänen apulaisensa astuivat toimeen jo vuonna 1951 ja loput vuonna 1952. Päälliköiden lisäksi listalla oli komendoureja, sihteereitä, konekirjoittaja ja tulkki.¹⁶⁵

Järjestysmiehet

Järjestysmiehien toiminnasta vastasi urheilujaoston komenduuriosasto, joka laati jokaiselle kilpailupaikalle ohjeistuksen. Komenduuriosasto oli vastuussa siitä, että jokaisella kilpailupaikalla oli riittävästi järjestysmiehiä. Eri kilpailupaikoille järjestysmiehet hankittiin eri tahojen toimesta. Helsingin kaupungin omistamille liikuntapaikoille järjestysmiehet hankki kaupunki. Stadionille järjes-

¹⁶² XV Olympia Helsinki 1952. Henkilötoimisto Bb III:2. Henkilökortisto osastojen ja toimistojen palveluksessa olleista 1950-1952. Taide.

¹⁶³ Komendantuuri vastaa jonkin paikan järjestyksestä ja turvallisuudesta. Tässä tapauksessa komendantuuriosasto vastaa kaikista kisojen järjestykseen ja turvallisuuteen liittyvästä.

¹⁶⁴ XV Olympia Helsinki 1952. Toimintakertomukset. Toimintakertomus 1951. Da:5. XV Olympia Helsinki 1952 ry:n toimintakertomus vuodelta 1951. s. 32.

¹⁶⁵ XV Olympia Helsinki 1952. Henkilötoimisto. BbIV:1 - EaIII:3. XV Olympia Helsinki RY:n kuukausipalkkainen henkilökunta.

tysmiehet hankki stadionsäätiö. Muille kilpailupaikoille järjestysmiehet tulivat pääasiassa urheiluliittojen jäsenistöstä.¹⁶⁶ Onkin hyvin mielenkiintoista, että järjestysmiehien hankinnasta ovat vastanneet eri tahot. Jos vertaa nykypäivän kisoihin niin järjestelyorganisaatio vastaa kaikista järjestysmiesten hankinnasta. Se saattaa ulkoistaa hankintaa jollekin taholle, esimerkiksi järjestysmiehiä välittävälle yritykselle. Kisaorganisaatio myös hakee järjestysmiehiä samalla haulla kuin muitakin vapaaehtoisia. Monesta muusta tehtävästä poiketen ilmeisesti järjestysmiehet olivat vuoden 1952 olympialaisissakin vapaaehtoisia. Satoja järjestysmiehiä tuli myös puolustusvoimien olympiapataljoonasta. Heitä käytettiin erityisesti massiivisimmissa ja laajojen alueiden tapahtumissa: avajaisissa, 50 kilometrin kävelyssä, maratonilla ja maantiepyöräilyssä.¹⁶⁷

Järjestysmiehinä kisoissa toimi 885 henkilöä, sekä 3 210 sotilasta eli yhteensä 4 095 henkilöä. Miestyöpäiviä he tekivät 13 861, joista sotilaat tekivät 3 370.¹⁶⁸ Järjestysmiehiä oli siis todella paljon ja he ilmeisesti toimivat vapaaehtoisuuden pohjalta. Kun suhteuttaa järjestysmiesten määrän heidän tekemiin päiviin, teki yksi järjestysmies vain hieman yli 3 päivää työtä, mikä on aika vähän. Miksei samoja järjestysmiehiä voinut kierrättää eri paikoilla, pitikö joka paikalle olla omat järjestysmiehensä, vaikka niitä olisi tarvittu vain vähän aikaa? Tätä selittää osittain se, että eri paikkojen järjestysmiesten hankinnasta vastasi eri tahot. Sama järjestysmies tuskin pystyi toimimaan kahden eri tahon kohteissa. Tilastollinen virhe saattaa tosin selittää tätä. Tilasto kertoo vain sen, montako henkilöä on tarvittu moneksiko päiväksi kuhunkin paikkaan. Tämä antaa mahdollisuuden, että sama henkilö on laskettu useampaan paikkaan. Tämä olisikin järkevä skenaario. Eniten järjestysmiehiä ja pisimmäksi ajaksi tarvittiin stadionilla. Stadionilla tarve oli 420 henkilölle, jotka tekivät 16 päivää töitä, eli miestyöpäiviä kertyi 6 720 päivää. Taidehallissa ja messuhallissa oli tarve tehdä myös useampia päiviä. Taidehallissa tosin oli vain kaksi järjestysmiestä. Sotilaita tarvittiin satoja pitkiin maantiekilpailuihin. Maantiepyöräilyssä heitä oli 700 henkilöä, avajaisissa 50 kilometrin kävelyssä ja maratonilla 830 kuten myös avajaisissa. Uimastadionilla oli vain 20 sotilasta mutta he olivat siellä yhdeksän päivää. Maantielajeissa kun kesto oli vain yhden päivän.¹⁶⁹

Toimiston yksi tehtävä oli puolustuslaitokselta saatavan henkilöstöavun komennusten hoito ja kortiston ylläpito. Puolustuslaitokselta komennettiin henkilöstöä palvelukseen sen mukaan kuin joulukuussa 1951 oli tilattu. Pääosa henkilöstöstä majoitettiin sotilasleiriin luonnos-

¹⁶⁶ Kolkka 1955, s. 65-66.

¹⁶⁷ Kolkka 1955, s. 66.

¹⁶⁸ XV Olympiia Helsinki Komendantuuriosasto. Toimintakertomus liitteineen 1952. Da:2. Liite 5.

¹⁶⁹ Kolkka 1955, s. 66.

puistoon. Toinen tehtävä oli henkilöllisyyskortteja ja kulkulupatodistuksia koskevat asiat. Se sai kaikki valmiiksi niin, että kortit ehdittiin jakamaan hyvissä ajoin. Toimiston tehtävänä oli hoitaa myös järjestysmiesten palkkatehtävät. Kisojen päätyttyä henkilökuntaa alettiin heti vähentää, kuten tehtiin jo kisojen aikanakin. 10.8 oli jäljellä enää kaksi henkilöä ja 23.8 jälkeen enää osastopäällikkö. Osaston henkilöstöön kuului 24 puolustusvoimien henkilöä.¹⁷⁰

Komendantuuriosaston jakamat henkilöllisyyskortit

Mustia henkilöllisyyskortteja	119
Punaisia	3 152
Valkoisia	6 576
Yhteensä	9 847

Komendantuuriosaston jakamat kulkuluvat

Kulkulupia kirjoitettu itse	740
Jaettu muualle	590
Yhteensä	1 330

Komendantuuriosaston jakamat nauhat

Lähettnauhat	987
Myyjä	1 911
Ravintola	465
Komendantti	15
Järjestysmies	1 675
Yhteensä	5 053 ¹⁷¹

Komendantuuriosaston toimistolla henkilöstö oli yhtä lukuun ottamatta miehiä. Komentusmiehiä puolustusvoimista oli tehtävissä parhaimmillaan 3 900 henkilöä samanaikaisesti. Puolustusvoimista tulleet olivat kaikki miehiä, eli miesten osuus oli lähes 100 %. Palkattua henkilöstöä todennäköisesti oli vain toimiston väki, kun urheilujärjestöjen kautta tulleet järjestysmiehet todennäköisesti oli vapaaehtoisia myös.

¹⁷⁰ XV Olympia Helsinki Komendantuuriosasto. Toimintakertomus liitteineen 1952. Da:2. s. 1-6. liitteet 1-3.

¹⁷¹ XV Olympia Helsinki Komendantuuriosasto. Toimintakertomus liitteineen 1952. Da:2. Liite 3b.

4.2 Sanomalehti- ja tiedoitusjaosto

Lokakuussa 1949 asetettiin tiedoitusosasto suunnittelemaan millaisiin tiedoitus- ja propagandatoimiin oli heti ryhdyttävä. Toimikunnan puheenjohtajana toimi lähetysneuvos Heikki Brotherus, hänen lisäkseen siihen kuului yhdeksän miesjäsentä. Sanomalehtitoimisto perustettiin heinäkuussa 1950 ja sen päällikkönä toimi Sulo Kolkka. Sanomalehti- ja tiedoitusjaosto syntyi huhtikuussa 1951 ja sen päällikkönä aloitti päätoimittaja Eero Petäjäniemi. Jaosto vastasi kaikesta mediaan liittyvästä toiminnasta.¹⁷²

Sanomalehtiosasto

Sanomalehtipalvelussa työskenteli yhteensä 206 henkilöä. Heistä 52 kuului osaston varsinaiseen henkilökuntaan. Sanomalehtisihteereitä ja konekirjoittajia kilpailupaikoilla oli 97. Monistuskoneen käyttäjiä oli 57 henkilöä.¹⁷³

Sanomalehtitoimisto

Sanomalehtitoimiston palvelukseen otettiin 53 henkilöä. Kun tarkastellaan heidän sukupuolijakaumaansa, menee se liki pitäen tasan, kun miehiä on 29 ja naisia 24. Sanomalehtitoimiston palveluksessa olleiden ilmoitetut ammatit ovat hyvinkin täsmäviä heidän toimiensa kanssa. Joukosta löytyi kaksi kirjeenvaihtajaa, kaksi konekirjoittajaa, yksi lehtimies ja ennen kaikkea yhdeksän toimittajaa. Eli 14 henkilön siviiliammattikin liittyi heidän toimeensa olympialaisissa. Näiden lisäksi joukossa oli kahdeksan opiskelijaa ja kaksi koululaista. Neljä henkilöä puolestaan ilmoitti arvokseen rouva. Ikäluokkia kun tarkastelee esiin, nousevat hyvin tyypilliset ikäluokat, joista kisoihin tekijöitä tuli. 1920 - luvulla syntyneitä oli saman verran kuin kahta seuraavaa ikäluokkaa yhteensä eli 21 henkilöä. 1910 ja 1930 -luvulla syntyneiden määrä oli yli kymmenen henkilöä. 1930 -luvulla syntyneiden määrä täsmää hyvin opiskelijoiden ja koululaisten määrään. 1900 -luvulla syntyneitäkin oli vielä merkittävä määrä seitsemän. 1800 -luvun puolella syntyneitä oli kolme. Eläkeikäisiä oli vähän, parhaassa työiässä olevia taas huomattavan paljon.¹⁷⁴

Kieliosaamista voisi olettaa sanomalehtitoimiston henkilöstöltä löytyvän. Kaikki eivät ilmoittaneet osaavansa suomea, kaikkiaan sitä puhui 42 henkilöä. Ruotsia osasi lähes yhtä moni kuin suomeakin 39. Englanti pääsi myös hyvin lähelle 36 osaajalla, joka on siis lähes 70 % henkilöstöstä. Saksaakin osasi yli 60 % henkilöistä. Molempia osasi hyvin merkittävä osa henkilökunnasta.

¹⁷² XV Olympia Helsinki. Sanomalehti- ja tiedoitusjaosto. Da:1. Toimintakertomus liitteineen 1949-1952. s. 1-3.

¹⁷³ Kolkka 1955, s. 125.

¹⁷⁴ XV Olympia Helsinki 1952. Henkilötoimisto Bb III:2. Henkilökortisto osastojen ja toimistojen palveluksessa olleista 1950-1952. Sanomalehti.

Ranskakin oli hyvin osattu kieli, sillä sitä osasi liki 40 %. Näiden viiden yleisimmän kielen jälkeen loppuja kieliä osasi lähinnä satunnaiset henkilöt, osattuja kieliä olivat venäjä, italia, espanja, tanska, amarinja, arabia sekä japani. Kukaan ei myöskään puhunut vain suomea. Sanomalehtitoimiston henkilöstö osasi siis todella hyvin yleisimmät kielet, aivan ennakko-odotusten mukaan. Sen sijaan harvinaisempia kieliä osattiin hieman vähemmän. Erilaisia toimenkuvia sanomalehtitoimistolla oli kaikkiaan 33. Näistä yleisimmin edustettuna olivat kirjeenvaihtaja ja toimistoapulainen neljällä hengellä, siivooja, toimittaja ja konekirjoittaja kolmella tekijällä. Kolmelle henkilölle ei myöskään ollut nimetty tehtävää. Henkilöt sijoitettiin myös eri toimistoihin ja toimipaikkoihin. Eniten eli 22 sijoitettiin kisapalvelutoimistoon, seitsemän uutistoimistoon ja viisi sanomalehtitoimistoon. Muihin kohteisiin sijoitettuja oli enintään kolme.¹⁷⁵

Sanomalehtitoimistolla työskenteli lähes yhtä paljon miehiä ja naisia, miesten ollessa pieni enemmistö. Siviiliammattiltaan monella oli saman alan tehtäviä kuin kisojen toimessa, lisäksi opiskelijoita oli paljon. Ikäjakaumaltaan henkilöstö osuu hyvin keskimääräiseen kisoissa toimineeseen porukkaan. Kieliä osattiin hieman keskivertoa paremmin. Koko henkilöstö sanomalehtiosastolla toimi palkattuna.

Yleisradio

Radiointien teknisestä toteutuksesta vastasi Oy Yleisurheilu Ab, joka perusti oman olympiatoimistonsa 7.9.1948, mikä laajennettiin olympiaosastoksi 1.1.1950. Yleisradiolle kotimainenkin radiointi oli jo sen siihen mennessä suurin tehtävä. Tätäkin isompi tehtävä oli kuitenkin ulkomaille suuntautuvien radiointien järjestelyt. Suomen Yleisradion oli lähes tyhjästä luotava radiointikoneisto, joka sisälsi 628 henkilöä, se oli enemmän kuin koko yhtiön työntekijämäärä kaikkineen. Yleisradion oli koulutettava henkilöstö teknisiin ja muihin tehtäviin, jotka olivat useimmille täysin vieraita tehtäviä. Yleisradionjohtoa mietitytti aina olympiatoimiston perustamisesta lähtien, saisiko se kasaan riittävän määrän teknistä henkilökuntaa, ja miten sen koulutus hoidettaisiin. Omistaan yleisradion pystyi kisoihin irrottamaan vain noin 50 henkilöä, jotka toimisivat teknikkojen esimestehtävissä. Yleisradion oli palkattava noin 200 henkilöä ulkopuolelta. Tämä saikin värvättyä vuonna 1951 noin 400 tehtäviin halukasta henkilöä. Yleisradiolla ei ollut varaa palkata näin montaa henkilöä koulutukseen, joten heidät koulutettiin kirjekurssilla talvella ja keväällä 1952 radio-oppaan mukaisesti. Kirjekurssin läpäisseistä noin 200 annettiin lopullinen koulutus Helsingissä 2-6 viikkoa ennen kiso-

¹⁷⁵ XV Olympia Helsinki 1952. Henkilötoimisto Bb III:2. Henkilökortisto osastojen ja toimistojen palveluksessa olleista 1950-1952. Sanomalehti.

jen alkua. Tämän jälkeen järjestettiin vielä kertausharjoitukset kokemuksen saamiseksi sekä oppilaille, että ulkomaanradiointien johdolle.¹⁷⁶

Kun radiointien tekninen henkilökunta oli kokonaan suomalaista, millä turvattiin teknisen toteuttamisen sujuvuus, oli haasteena miten selostajat ja tekniikka saatiin kommunikoidaan keskenään. Tekninen henkilökunta kun oli varsin vajavaista kielitaidoltaan. Ryönänkosken mukaan Suomessa osattiin vieraita kieliä heikosti ja harvinaisia kieliä tuskin ollenkaan. Radioinneissa olisi tärkeää, että väärinymmärryksiä ei sattuisi, jonka vuoksi Yleisradio päätti ottaa käyttöön kieliaavustajat. Jokaiselle Suomeen saapuvalla selostajalle tai selostajaryhmälle annettiin käyttöön oma avustajansa. Avustajien tehtävä ei rajoittunut vaan selostuksen apuna toimimiseen vaan työnkuvaan kuului kaikenlainen avustaminen aina toimiminen kaupunkioppaana ja Suomitietouden antajana kaikkeen itse kisoihin liittyvään. Rekrytointia suoritettiin aluksi kielitaitoisten oppaiden ja opiskelija- ja kulttuurijärjestöjen piiristä. Haku ei tuottanut tulosta, eikä avustajia ilmoittautunut lähellekään riittävästi. Vasta keväällä 1951 radiossa useaan otteeseen esitetty kuulutus johti 700 ilmoittautujan joukkoon. Henkilökohtaisen tapaamisen jälkeen heistä 250 otettiin koulutukseen. Määrä ylitti 100 oletetun tarpeen, eli Yleisradio varautui väen karsiutumiseen.¹⁷⁷ Avustajien tuli osata selostajan äidinkieltä tai muuta yhteistä kieltä, heidät peruskoulutettiin keväällä 1951 ilta-kursseilla. Avustajat toimivat paitsi tulkkeina myös avustivat selostajia tulostietojen keruussa, opastuksessa, selvitti heille radiointijärjestelyt ja toimivat suomitietouden lähettiläinä, sekä tarpeen tullen kaikkea muuta mahdollista. Tätä ei-teknistä henkilökuntaa tarvittiin huomattavasti enemmän kuin oli alun perin laskettu kaikkiaan 356 henkilöä.¹⁷⁸ Hakijat osasivat kaikkiaan 17 eri kieltä vähintään hyvin. Alkuperäisessä luettelossa avustajia oli 145 mutta lopulliseen listaan heitä oli merkitty 134. Näistä 78 oli miehiä ja 56 naisia. Kymmenellä henkilöllä oli vieraaseen syntyperään viittaava nimi. Ryönänkoski muistelee avustajien olleen iältään nuoria - aikuisia - varttuneiden keski-ikäisten välillä. Yhtenä avustajien valintaperusteena oli käytetty vakituista työtä tai virkaa. Kielitaito perustui useimpien kohdalla työkokemukseen.¹⁷⁹

Kisojen radiointi työllisti yhteensä 893 henkeä, joka oli yli kaksinkertainen määrä yleisradion normaaliin henkilöstön määrään. Periaatteellisena linjana oli lisähenkilökunnan palkkaaminen Suomesta. Ulkomaalaisten ajateltiin toimivan eri tavalla ja olisi syntynyt kielivaikeuksia.

¹⁷⁶ Kolkka 1955, s. 130.

¹⁷⁷ Ryönänkoski 2003, s. 83-84.

¹⁷⁸ Kolkka 1955, s. 130.

¹⁷⁹ Ryönänkoski 2003, s. 83-84.

Henkilökunnaksi etsittiin henkilöitä, joilla oli edes jotain kokemusta radioasioista, jotka koulutettiin omiin erityistehtäviin. Työntekijöitä tarvittiin töihin jo kesäkuun alusta, joten katse kääntyi opiskelijoihin, 70 teekkarin ryhmä koulutettiin radiokeskuksen palvelukseen. Pikakoulutuksen sain 130 henkilön pääryhmä, jotka työskentelivät kuukauden verran oman kesälomansa ajan sivukisapaikkojen tarkkailijoina.¹⁸⁰

Radioväen koulutukset alkoivat keväällä 1951, radion teoriaopetuksen merkeissä. Kesällä avustajat tutustuivat kilpailupaikkoihin. Kevään ohjelmassa oli myös Helsingin opaskerhon vetämä Helsinki opaskurssi. Kesäkuussa vuonna 1952 pidettyjen juhlien yhteydessä osalle avustajista ilmoitettiin, ettei heidän palveluksiaan tulla tarvitsemaan. Heinäkuussa avustajille järjestettiin vielä mielenkohotukseksi iltamat. Avustajakoulutus voitiin jakaa neljään päälohkoon:

- radiointien tekniikka, välineet ja viestiyhteydet
- kilpailupaikkoihin perehtyminen sekä eri urheilulajien ja niiden tuomaritoiminnan tuntemus
- radioselostajien toiminta eri kilpailupaikoilla
- yleinen urheilutietous.

Kilpailupaikkoihin tutustuminen kesti kokonaisuudessaan toista vuotta. Kaikilla kilpailupaikoilla käytiin ja paikan henkilökunta esitteli paikat yksityiskohtaisesti. Mahdollisesti mukana oli vielä kyseisen lajin asiantuntija antamassa lisätietoa. Paikkoihin tutustuttiin myös oikeiden kilpailuiden aikana seuraten selostajien toimintaa. Tästä syystä koulutettavien oli järjestettävä omaa elämänsäkin kilpailukalentereiden mukaan. Yleiseen urheilutietouteen sisältyi kaikkien olympialajien sääntöjen ja tuomaritoiminnan tunteminen. Urheilutermit oli myös hallittava vierailta kielillä. Olympiasanasto käsitti kaikkiaan noin 2 400 sanaa englanniksi, ranskaksi ja ruotsiksi. Saksankieliset vastineet oli avustajien etsittävä itse. Avustajien oli hallittava myös lajien tulokset ja ennätysten tekijät ja historia erityisesti olympialaisissa. Tästä kaikesta järjestettiin laaja ja vaativa loppukoe, joka oli läpäistävä. Muutama päivä ennen kisojen alkua ulkomaan radiointien henkilökunnalle kenraaliharjoitus, jossa piti toimia kuten oikeissa kisoissa.¹⁸¹

Yleisradiolta kisoissa toimi lähes 900 palkattua henkilöä. Selostajien avustajista noin 60 oli miehiä. Lisähenkilökuntaa Yleisradio tarvitsi töihin jo kesäkuun alusta, joten se kääntyi opis-

¹⁸⁰ Ryönänkoski 2003, s. 72-73.

¹⁸¹ Ryönänkoski 2003, s. 86-91.

kelijoiden puoleen, se saikin 70 teekkari palvelukseen heti kesäkuun alusta asti. Koulutuksia yleisradio järjesti henkilöstölleen vuoden 1951 keväästä lähtien, niin vanhoille henkilöille kuin uusille palkatuille.

4.3 Keskuskanslia

Keskuskanslia perustettiin järjestelytoimikunnan toimesta syyskuussa 1947. Sen tehtävänä oli hoitaa kirjeenvaihtoa, kirjanpitoa ja juoksevia asioita. Vuoden 1949 lopussa toimiston henkilömäärä oli jo 12 henkilöä. Vuoden 1950 loppuun mennessä toimiston palveluksessa työskenteli 38 henkilöä tehtävien edelleen lisääntyessä. Seuraavana vuonna 1951 järjestelytoimikunnan palveluksessa oli jo 166 henkilöä. Kisojen aikana henkilökunnan määrä nousi huippuunsa 654 kuukausipalkkalaiseen. Päivä- ja tuntipalkkalaisia työskenteli kisojen aikana 2 903 henkilöä. Palkattu henkilökunta pyrittiin irtisanomaan työsuhteista mahdollisimman nopeasti kustannusten takia. Elokuun aikana 75 % vakinaisesta henkilöstöstä olikin jättänyt toimensa järjestelytoimikunnassa. Viimeisten työsuhteet kestivät kuitenkin vuoteen 1954 asti. Eri järjestelyelimet osastot ja toimistot joutuivat tilausteiden vuoksi toimimaan jopa 10 eri paikassa. Palkattua henkilökuntaa oli vain aivan välttämättömissä toimissa, heidän lisäksi kisojen hyväksi toimi tuhansia vapaaehtoisia. Vapaaehtoiset koostuivat amatööriurheiluliittojen johtoelimistä ja toimitsijoista, asiantuntijavaliokunnissa istuneista henkilöistä ja olympianuorista. Apuja kisakoneistolle tuli myös valtion ja kaupungin virastoilta, puolustusvoimilta ja eräiltä kansalaisjärjestöiltä. Maakunnissa, joissa pelattiin jalkapalloa ja kisailtiin 5-ottelussa vapaaehtoiset, tarjosivat myös innolla apuaan.¹⁸²

Keskustoimiston lähettikeskuksessa otti tehtäviä vastaan kaksi kokeneempaa henkilöä iältään 18 ja 24 -vuotiaat. He jakoivat tehtäviä edelleen läheteille. Läheteiksi palkattiin vanhempia 14 - 16 -vuotiaita henkilöitä koska olympianuoria ei saatu vielä ennen 1.7.1952. Palkattujen lähettien päiväkohtainen määrä liikkui 4 ja 6 välillä. 1.7 lähtien lähettien tehtäviin osallistui myös olympianuoria, joita oli 10 - 15 päivästä riippuen. Lähetit ilmoittautuivat innokkaasti tehtäviinsä mutta kisojen alettua alkoi itse kisat kiinnostaa enemmän kuin lähetin tehtävät. Näin ollen palkatut lähetit olivat ainoita, joihin pystyttiin luottamaan. Keskustoimisto järjesti myös keskuskanslian jokaiseen seitsemään kerrokseen ovivahdit. Toimintakertomuksessa annettiin kritiikkiä olympianuorien toiminnasta. Nuoret eivät osoittaneet riittävästi kiinnostusta tehtäviinsä. Lisäksi he tunsivat huonosti kaupungin johtuen nuoresta iästään, ja moni oli kotoisin kaupungin laidoilta. Palkatut lähetit aiheuttivat järjestelytoimikunnalle isot ylimääräiset palkkakulut. Toimiin kuului

¹⁸² Kolkka 1955, s. 148-149.

isännöitsijän tehtävien hoitaminen rakennuksessa. Se järjesti myös vieraiden vastaanoton ja ohjauksen, jottei kisojen johtoa olisi häiritty liiaksi. Pääsisäänkäynnillä päivysti kaksi nuorukaista, jotka ohjasivat vieraita oikeisiin paikkoihin ja esti ylimääräisten pääsyn sisään. Jos oli kyse tärkeästä asiasta tai ulkomaalaisesta ohjattiin heidän varsinaiseen vastaanottoon toiseen kerrokseen, siellä päivysti kahdessa vuorossa kuusi henkilöä. Vastaanoton henkilökunta palveli kahdeksalla kielellä ja selvitti kaikkiin kysymyksiin vastaukset.¹⁸³

Kansliaosasto

Osaston palveluksessa toimi kuukausipalkkalaisia 113, joista naisia oli 35 % ja miehiä 65 %. Tehtävinä heillä oli seuraavia: päällikkö, moottoripyörän kuljettaja, auton kuljettaja, kirjeenvaihtaja, vastaanotto, kielenkääntäjä, monistaja, sihteeri, IOC-jäsenten asiantuntija, lähetti, postinhoitaja, konttoristi, kassa, konekirjoittaja, kirjeenvaihto sihteeri, vahtimestari, postitusapulainen, toimistoapulainen, postittaja, tilitys, kanslia apulainen, vastaanottaja ja ohjaaja, kirjaamo, kassalähetti, kirjanpito ja kirjaaja. Valtaosa astui toimeen vuonna 1952, joitain vuonna 1951 ja pari jo vuonna 1950.¹⁸⁴

Vastaanotto- ja yleisönpalveluosasto

Vastaanotto- ja yleisönpalveluosaston syntymisestä tehtiin päätös heinäkuussa 1949. Osasto ja kaantui kolmeen toimistoon: Vastaanotto- ja juhlatoimistoon, Opastustoimistoon ja Viihdytystoimistoon. Huhtikuussa 1952 sen alaisuuteen perustettiin Kunnia- ja kutsuvieraiden pääsylippujen jakelutoimisto. Vuonna 1949 osastosta vastasi vain yksi henkilö, vuonna 1951 henkilökuntaa oli 22, vuonna 1952 sen määrä oli suurimmillaan 194 henkilöä kisojen aikana. Kisojen loputtua elokuun alussa henkilöstön määrä laski varsin nopeasti alle sadan. Kisavuoden loppuun mennessä henkilökunnan määrä oli supistunut kahteen henkilöön. Näihin lukuihin ei sisälly toimesta olleet vapaaehtoiset, eikä henkilöt joiden pääasiallinen toimi oli toisen osaston palveluksessa. Paljon oppaita jouduttiin ottamaan toimeen juuri kisojen kynnyksellä. Opaskurssituksesta huolimatta he astuivat toimiin aivan liian myöhään jolloin käytännön koulutusta ei ehditty enää antamaan. Olisi ollut kannattavampaa taloudellisesti ja muutenkin jos henkilökuntaa olisi palkattu riittävän ajoissa riittävä määrä. Koulutuksen puutteen vuoksi moni joutui kouluttautumaan omatoimisesti. Osaston toteutunut henkilöstömäärä koostui seuraavasti: johtoporras 16, vastaanotto- ja juhlatoimisto 98, opastustoimisto 69, viihdytystoimisto 13 eli yhteensä 194 henkilöä. Arvioitu tarve vuoden 1951 lopussa

¹⁸³ XV Olympia Helsinki 1952. Toimintakertomukset. Toimintakertomukset 1952. Da:6. Keskustoimiston toimintakertomus ajalta 15.8 - 31.10.52. s. 1-9.

¹⁸⁴ XV Olympia Helsinki 1952. Henkilötoimisto. BbIV:1 - EaIII:3. XV Olympia Helsinki ry:n kuukausipalkkainen henkilökunta.

oli 607 henkilöä. Syy miksi henkilöstöä oli vain 1/3 alun perin arvioidusta, oli taloudellinen. Henkilökuntaa otettiin toimiin lopulta liian vähän. Kielitaitoista henkilöstöä ei myöskään ollut saatavilla riittävästi, johtuen lähinnä työn lyhytaikaisuudesta ja siitä, että olisi haluttu tehdä vain osa-aikatyötä. Tämän vuoksi tärkeitä tehtäviä jouduttiin keskittämään harvojen käsiin. Järjestelytoimikunnan henkilöstölle järjestettiin englanninkielen keskustelukurssit tammikuulta toukokuulle vuonna 1952. Kurseille osallistui 40 henkilökuntaan kuuluvaa ja 80 olympianuorten johtajaa. Kurssit olivat ilmaisia ja kurssilaiset jaettiin noin 10 hengen ryhmiin kielitaidon perusteella, jotta saatiin kullekin sopivaa koulutusta. Muissa kielissä ei kurssija käyty vaikka tarvetta olisi ollut etenkin ruotsissa ja ranskassa.¹⁸⁵

Vastaanotto- ja yleisöpalveluosasto vastasi vieraiden vastaanotosta. Jokaista saapuvaa ryhmää ja kutsuvierasta oli vastaanottamassa järjestely- tai vastaanottotoimikunnan edustaja. Vieraat vietiin nopeasti majapaikkoihinsa ilman seremonioita, vastaanottoseremoniat järjestettiin Kisakylässä ja Otaniemessä. Helsingin kaupunki puolestaan järjesti jokaiselle joukkueelle vastaanottotilaisuuden kaupungintalolla. Vastaanottokoneistossa palveli kaikkiaan 45 henkilöä, heidän toimistonsa sijaitsi Uudella Ylioppilastalolla. Heinäkuun 1-27. päivän aikana siellä ja muilla saapumispaikoilla järjestettiin ympärivuorokautinen päivystys. Saapumisia ja lähtemisiä varten laadittiin ilmoitusten perusteella aikataulut keväällä, niihin tuli kuitenkin jatkuvia muutoksia. Tämän vuoksi päädyttiin luomaan vain päivittäisiä aikatauluja.¹⁸⁶

Vastaanotto- ja yleisöpalveluosaston palveluksessa oli kuusi henkilöä. Kaksi heistä toimi sihteerinä. Eri toimistoihin he jakautuivat seuraavasti: kaksi viihdytystoimistoon ja neljä vastaanotto ja juhlatoimistoon. Kortiston pohjalta ei ollut enempää tietoa henkilöistä tarjolla.¹⁸⁷ Kuukausipalkkaista henkilöstöä osastolla oli 183 henkilöä, joista miehiä oli 37 % ja naisia 63 %. Tehtävinä heillä oli seuraavia: päällikkö, toimistoapulainen, opas, vastaanottaja, sihteeri, kongressien järjestäjä, kassanhoitaja, päätarkkailija, puhelin palvelu, kunniavieraiden vastaanottaja, joukkueiden vastaanottaja, rehtori Hurmeen apulainen, kirjeenvaihtaja, hotelli opas, elokuva asianhoitaja, kutsuvieraiden vastaanottaja, yleisöneuvottelija, apulainen, neuvonta, lippujen lajittelija,

¹⁸⁵ XV Olympia Helsinki 1952. Vastaanotto- ja yleisöpalveluosasto Bd:1-Dd:1. Db:1 Toimintakertomus 1947-1952. s. 1-25.

¹⁸⁶ Kolkka 1955, s. 160.

¹⁸⁷ XV Olympia Helsinki 1952. Henkilötoimisto Bb III:2. Henkilökortisto osastojen ja toimistojen palveluksessa olleista 1950-1952. Vastaanotto- ja yleisöpalvelu.

kunniavieraiden majoittaja ja urheilijoiden ja kilpailujen opaspäällikkö. Lähes kaikki astuivat palvelukseen vuonna 1952, muutamat tulivat jo vuonna 1951.¹⁸⁸

Kunnia ja kutsuvieraiden pääsylippujen jakelutoimiston henkilökuntaa oli 22 henkilöä, joista suurimmillaan 18 samanaikaisesti. Heistä kolme oli miehiä ja 19 naisia. Tehtävinä heillä oli toimistoapulainen, toimistosihteeri, konekirjoittaja, kassan apulainen ja pääsylippuvaraston hoitaja. 12 heistä oli ylioppilaita, kolme rouvaa ja kaksi neitiä. Kaikilla työt alkoivat huhtikuun ja heinäkuun 1952 välillä. Henkilöstön palkat olivat 15 000 - 45 000 markkaa. Kisojen jälkeen palvelukseen jäi 10 henkilöä ja 15.8 jälkeen enää kolme.¹⁸⁹

Oppaiden tarpeeksi arvioitiin 1 148 opasta. Tätä määrää jouduttiin kuitenkin supistamaan koska palkkamenot nousivat liian suuriksi, uusia arvioita tehtiin kolme kertaa alkuperäisten jälkeen. Lopullinen opastarve arvioitiin seuraavanlaiseksi: Oppaita tarvittiin Helsingin lentokentille, rautatieasemalle, linja-autoasemalle ja satamaan yhteensä 32. Järjestelytoimikunnan oman opastarpeen arvioitiin olevan 425 henkilöä, joka koostui seuraavasta: vastaanotto-osasto 40 henkeä, muonitustoimisto 5, liikenneosasto 10, olympiakylä- ja komendantuuriosasto 20, urheiluosasto 52, taideosasto 1, joukkueiden käyttöön attaseoiden avuksi 150 (palkattomia), tiedoitusjaosto 10, lääkintätoimisto 5, opaskioskit 18, tiedonantokeskus 14, opasreservi 100. Oppaita tarvittiin myös eri laitoksille 145 opasta seuraavasti: hotellit ja ravintolat 50 henkeä, posti- ja lennätinlaitos 5, poliisilaitos 30, alkoholiliike 10 ja matkatoimistot 50. Edellä mainitut laitokset maksoivat oppaiden palkat itse. Lopullinen tarve väheni 602 oppaaseen, mikä oli lähes puolet pienempi kuin suurin arvio. Muiden maahan saapumiskaupunkien opastointia järjestettiin paikallisesti, näitä kaupunkeja oli Tornio, Vaasa, Pori, Turku, Hanko ja Kotka.¹⁹⁰

Vastaanotto- ja opastustoimikunta asetettiin järjestelytoimikunnan toimesta tammi-kuussa 1950. Toimikunnan puheenjohtajaksi kutsuttiin kenraalimajuri evp A.E. Martola, jäseniä siinä hänen lisäksi oli yhdeksän. Toimikunnan tehtävänä oli organisoida, miten vastaanotto- ja opastustoiminta järjestetään. Kisojen opastointiaan oli henkilöitä koulutettu jo vuodesta 1947 parilla kurssilla vuosittain Helsingin kaupungin yleisillä opaskursseilla. Jatkokoulutusta heille annet-

¹⁸⁸ XV Olympia Helsinki 1952. Henkilötoimisto. BbIV:1 - EaIII:3. XV Olympia Helsinki RY:n kuukausipalkkainen henkilökunta.

¹⁸⁹ XV Olympia Helsinki 1952. Toimintakertomukset. Toimintakertomukset 1952. Da:6. Kunnia- ja kutsuvieraiden pääsylippujen jakelutoimisto. Toimintakertomus. s. 1-2.

¹⁹⁰ XV Olympia Helsinki 1952. Opastustoimisto. Aa:1-EbIV:1. Opastustoimiston toimintakertomus 1952. Opastustoimiston toimintakertomus. s. 6-10.

tiin Helsingin Opaskerhon toimesta. Oppaita jaoteltiin koulutuksen perusteella A, B ja C-luokkiin. Vuoden 1950 lopulla heitä oli kaupungin kursseilla koulutettu 800, jatkokurssin oli käynyt 120, joista diplomioppaita oli 34. A-oppaille tarjottiin vielä erikoiskoulutusta vastaanotto- ja yleisöpalveluosaston toimesta. Koko opaskunnalle suunniteltiin yhtenäistä opaspukua ja A-luokan oppaille, jotka olivat johdon erikoiskäytössä erikoistunnukseksi opasmerkkiä. Yleisön joukossa toimiville harastelijaoppaille suunniteltiin rintamerkkiä, joissa olisi niiden maiden pienet liput, joilla he pystyivät opastusta antamaan. Oppaille suunniteltiin myös yhteiskoulutuksia olympiatyttöjen ja -poikien kanssa ja harjoittelumatkoja ulkomaille. Oppaiden sanaston yhtenäistämiseksi suunniteltiin 700 sanan olympiasanasto suomen-, ruotsin-, ranskan-, ja englanninkielellä. Toiminnan tärkeyden vuoksi nimettiin huhtikuussa 1950 toimittaja Einari Mannerla vastaanotto- ja juhlatuomiston päälliköksi sekä majuri Bertal Nordenstreng opastuomiston päälliköksi.¹⁹¹

Osaston alaisuuteen siirrettiin vuonna 1950 käännöstuomisto ja viihdytystuomisto, jolloin osaston alaisuuteen kuului näiden lisäksi: vastaanottotuomisto ja opastuomisto. Opastuomisto jatkoi opaskurssien pitämistä, nyt niitä järjestettiin Yleisradion oppaille, sekä kahdet Helsingin kaupungin yleiset kurssit. Lisäksi se järjesti 440 henkilölle kielitestaustilaisuudet. Näiden perusteella laadittiin lopulliset suunnitelmat koulutusten osalta ja suoritettiin niiden vaatimat käytännön toimet. Opaskirjasta alettiin painattaa vuonna 1951.¹⁹²

Olympiaoppaiden kurssitusohjelma hyväksyttiin 21.1.1952. Kurssitus järjestettiin yhdessä opastuomiston ja Helsingin kaupungin Urheilu- ja retkeilytuomiston kanssa. Kurssiaika oli 27.1 - 17.6. Niitä pyöri kaksi rinnakkain ja osallistujia oli yhteensä 878. Luentoja oli kerran viikossa ja joka toinen sunnuntai käytiin tutustumiskäynnillä esimerkiksi museoissa. Kurssilaiset oli jaettu kielittäin eri ryhmiin seuraavasti: englanninkieliset 12 ryhmää, saksankieliset kuusi, ranskan-kieliset neljä, venäjänkieliset kaksi, sekä italian, espanjan, suomen ja ruotsin kielellä kullakin yhdet ryhmät. Ryhmien koot vaihtelivat 20–40 hengen välillä. Opetustilaisuuksia oli kullekin ryhmälle 21 omaa ja kolme yhteistä. Yliopistolla pidetyt esitykset oli suomenkielisiä kirjallinen materiaali ryhmän kielellä. Kouluttajina toimivat opaskerhojen diplomioppaat. Toukokuun 28. päivänä järjestettiin kurssilaisille loppukoe. Kiitettävän arvosanan sai 66 henkilöä, hyvä 151, tyydyttävän 85 ja 47 jäi alle tyydyttävän arvosanan, loppukurssin suoritti siis 368 henkilöä. Täyden pistemäärän kokeesta sai vain

¹⁹¹ XV Olympia Helsinki 1952. Toimintakertomukset. Toimintakertomus 1950. Da:4. Vastaanotto- ja yleisöpalveluosaston toimintakertomus vuodelta 1950. s. 1-5.

¹⁹² XV Olympia Helsinki 1952. Toimintakertomukset. Toimintakertomus 1951. Da:5. XV Olympia Helsinki 1952 ry:n toimintakertomus vuodelta 1951. s. 9-10.

yksi henkilö. Kurssin käyneiltä kysyttiin kaavakkeella missä tehtävissä ja milloin he opastehtäviä haluaisivat hoitaa. Heille järjestettiin myös kurssinpäätäjät kesäkuun lopulla. Pääsiäisenä kurssilaisille järjestettiin myös mahdollisuus koulutusmatkalle Kööpenhaminaan. Omakustanteiselle matkalle otettiin mukaan 48 henkilöä vaikka halukkaita olisi ollut enemmänkin.¹⁹³

Opastointi koulutti yhdessä Helsingin kaupungin urheilu- ja retkeilylautakunnan kanssa opastustehtäviin yhteensä 878 henkilöä. Oppaille tehtiin vieraiden kielten testaus, johon osallistui 726 opasta. Heistä englantia hallitsi 340 (47 %), saksaa 204 (28 %), ranskaa 101 (14 %), venäjää 53 (7 %), espanjaa 15 (2 %) ja italiaa 13 (2 %). Opastus ei kasvanut odotetun laajuiseksi, koulutetuista oppaista virallisissa tehtävissä kisojen aikana toimikin vain 429 henkilöä. Opaskirjuri, joka oli 200 sivun laajuinen ja valmistui aivan kisojen kynnyksellä, oli kaikessa kattavuudessaan melko tyhjentävä. Opasta otettiin 158 000 kappaleen painos, josta myytiin kuitenkin vain neljännes. Opastointi toimi Uudella Ylioppilastalolla, jossa oppaat vastailivat puhelintiedotuskeskukseen tulleisiin neuvoja haluavien puheluihin. Oppaat toimivat myös eripuolilla kaupunkia sijoitetuissa opaskioskeissa. Turku oli yksi merkittävä maahan saapumiskohta kisavieraille. Turun kaupunki vastasi vieraiden huolehtimisesta itse kouluttamiensa oppaiden avulla.¹⁹⁴

Kisojen alkuun mennessä opastointitoimistolle oli tullut koulutettujen oppaiden lisäksi 110 tiedustelua ympäri Suomea päästä opas- ja tulkkitöihin. Lisäksi 36 henkilöä tiedusteli paikoista ulkomailta käsin. Opastointi täytti paikat ensisijaisesti opaskurssin käyneillä henkilöillä, eikä muille paikkoja luvattu, vielä vähemmän ulkomailla asuville puutteellisen suomenkielentaidon vuoksi. Oppaille jaettiin opasmerkit. Henkilöllisyyskortit jaettiin joukkueiden oppaille, joka oikeutti sisäänkäyntiin kilpailupaikoille joukkueiden kanssa. Kortilla pääsi myös matkustamaan vapaasti kaupungin kulkuneuvoilla. Tämän kortin sain myös osa yleisoppaista. Joukkueiden oppaille ei maksettu palkkaa mutta he saivat ruokalippuja kenttämuonitukseen, kaksi lippua päivää kohden. Opastointi sai myös oppaille jaettavaksi vapaalippuja, lippuja pyrittiin jakamaan niin, että kaikki pääsisivät kaksi kertaa stadionille sekä pariin muuhun kilpailuun. Oppaille joille ei työtehtäviä ollut tarjolla jaettiin lisäksi ylimääräisiä lippuja neljä kappaletta. Kaikille rekrytoituille oppaille ei siis

¹⁹³ XV Olympia Helsingin 1952. Opastointitoimisto. Aa:1-EbIV:1. Opastointitoimiston toimintakertomus 1952. Opastointitoimiston toimintakertomus. s. 11.

¹⁹⁴ Kolkka 1955, s. 160-161.

työtehtäviä riittänyt. Tehtävittä jääneille kurssin suorittaneille ja tehtävään valituille ei palkkaa maksettu.¹⁹⁵

Vuoden 1951 aikana suunniteltiin ja kehiteltiin opastustoiminnan järjestelyjä, lopullinen ratkaisu venyi kuitenkin seuraavaan vuoteen. Toukokuussa pidettiin suullisen kielitaidon testit Suomen Ylioppilaskuntien Liitto ry:n kautta ilmoittautuneille. Toinen testaustilaisuus järjestettiin marraskuussa. Testeihin osallistui yhteensä 318 ylioppilasta, joista 12 hylättiin. Näiden lisäksi pidettiin syksyllä yliopistolla yleisölle vastaava testitilaisuus, johon osallistui 440 henkilöä, heistä 20 hylättiin. Lisäksi toimistolle ilmoittautui jatkuvasti halukkaita oppaita, joiden kielitestit suoritettiin heti. Yhteenvedona kielitesteistä kiitettävän arvosanan sai englannista 60, saksasta 26, ranskasta 36, venäjältä 39, italiasta neljä ja espanjasta kaksi henkilöä. Hyvän arvosanan sai englannista 175, saksasta 93, ranskasta 47, venäjältä 10, espanjasta seitsemän, italiasta viisi henkilöä. Tyydyttävään arvosanaan ylsi englannista 105, saksasta 84, ranskasta 18, venäjältä neljä, espanjasta kuusi ja italiasta neljä henkilöä. Kielientestaustilaisuuksien lisäksi pidettiin Yleisradion oppaille erikoiskurssi, josta saatiin arvokkaita kokemuksia. Maalis-huhtikuussa 1951 pidettiin Helsingin kaupungin järjestämät yleiset opaskurssit, joilta saatiin luetteloon 250 kielitaitoista henkilöä. Kurseilta sai kaikki tarvittavat perustiedot, kurssi uusittiin vielä lokakuussa. Näiltä pidetyiltä kurseilta jatkokoulutukseen valittiin paras aines, ja heille järjestettiin kielitestaus. Vuoden lopussa suunniteltiin saatujen kokemusten perusteella kurssiohjelma viimeiselle opaskurssille. Lisäksi luotiin kokonaisuunnitelma koko opastustoiminnan toteuttamisesta.¹⁹⁶

Opastustoimiston arvioitu tulkkien ja oppaiden määrä kisojen ajaksi oli 1 100 henkilöä. Henkilöstön tehtävät olivat seuraavanlaisia: puhelinpalvelu, yleisöpalvelukioskit, urheilijoiden oppaat, kutsuvieraiden oppaat, olympianuorten ryhmänjohtajat, kongressien avustajat, turistioppaat, viranomaisten tulkit ja liikelaitoksen tulkit. Toimisto järjesti vuoden aikana yhdessä Helsingin Urheilu- ja Retkeilylautakunnan ja Helsingin Opaskerhon kanssa kolme opaskurssia, kortiston mukaan kurssin käyneitä henkilöitä oli 500. Toimisto järjesti ilmoittautumistilaisuuden myös Suomen Ylioppilaskuntienliiton olympiatoimikunnan kanssa niille, jotka halusivat toimia tulkkeina kisojen aikana. Ilmoittautuneita tätä kautta tuli 513 henkilöä, joista 90 % parhaillaan opiskeli tai oli loppu-tutkinnon suorittaneita. Toukokuun lopulla kielikokeisiin saapui 300 henkilöä. Kokeiden perusteel-

¹⁹⁵ XV Olympia Helsingin 1952. Opastustoimisto. Aa:1-EbIV:1. Opastustoimiston toimintakertomus 1952. Opastustoimiston toimintakertomus. s. 12-30.

¹⁹⁶ XV Olympia Helsinki 1952. Toimintakertomukset. Toimintakertomus 1951. Da:5. Vastaanotto- ja Yleisönpalveluosaston Toimintakertomus vuodelta 1951. s. 6-8.

la tulkit luokiteltiin seuraavasti: A-tulkkeja (täysin sujuva kielitaito) 18 %, B-tulkkeja (välttävä kielitaito) 63 % ja C-tulkkeja (hyväksytään tulkeiksi vasta uuden kokeen jälkeen) 19 %. Yleiset kurssit käyneitä henkilöitä oli noin 800 vuoden 1951 aikana. Yleisten kurssien lisäksi järjestetään vielä ulkomaalaisia kieliä harrastaville jatkokurssit, joilla heille saadaan erikoiskoulutus.¹⁹⁷

Luettelot oppaista ja tulkeista oli melkoisen sekava kokonaisuus. Puraan sen sisältöä saman kaavan mukaan kuin se oli nipussa jaoteltu. Opaskioskeissa ja muissa kiinteissä opastuspisteissä toimivia oppaita oli 24 joista naisia valtaosa 21 ja miehiä kolme. Yksi miehistä toimi opaskioskien valvojana. Työsuhteet heillä alkoivat 9.7 ja 23.7 1952 välillä. Tulkki- ja opasluettelo nimityksellä kulkenut nippu piti sisällään tiedot 39 naisesta ja 37 miehestä, eli yhteensä 76 henkilöstä. Muina tietoina heille oli merkitty vain osoite ja puhelinnumero tietoja, heistä peräti 15 oli muualta kuin Helsingistä, mikä oli prosentuaalisesti paljon ja vielä kun mieltii tehtävän kuvaa, tekee se siitä yhä erikoisempaa. Neljä heistä tuli ulkomailta Kööpenhaminasta, Saksasta ja Tukholmasta. Luettelo ilmoittautujista piti sisällään 311 henkilöä, joista 208 oli naisia, 98 miehiä ja 5:n sukupuoli ei ollut luettelosta tunnistettavissa.¹⁹⁸

Erään nipun otsikko oli " Luettelo oppaiksi pyrkineistä, jotka ovat joutuneet tekemisiin Helsingin poliisilaitoksen kanssa." Nipussa oli yksi nainen ja 21 miestä, keskimäärin iältään melko iäkkäitä 1900 - luvun alkupuolella syntyneitä. Monen henkilön etunimi viittaa ulkomaille itäisen Euroopan maihin, tällaisia henkilöitä oli kahdeksan. Kaikkiaan ulkomaalaisia nimiä taustaltaan oli 14. Henkilöitä oli niputettu myös työskentelypisteen mukaan: opaskioskeissa toimivat 19 naista, vastaanotto 10 naista ja 18 miestä, Seutula, Malmi ja Eteläsatama kaksi naista ja 10 miestä, kutsuvieraspalvelu kuusi naista ja yksi mies, puhelinpalvelu 14 naista ja yksi mies, Otaniemessä kolme miestä, Hotelleissa 16 naista ja yksi mies, Kongressiosastolla viisi naista ja kolme miestä, Hotellimajoituksessa kolme naista, Vastaanotossa yhdeksän naista ja 17 miestä ja eri maiden oppaita 56 naista, 98 miestä ja 11 sukupuoli ei käy ilmi.¹⁹⁹

Urheilijoiden oppaita oli 93, joista naisia 49 ja miehiä 44. Tästä joukosta 83 % osasi englantia, 41 % saksaa, 12 % ranskaa. Yksittäisiä osajia löytyi italian, unkarin, venäjän, espanjan ja hollannin kielille. Muihin opasryhmiin verrattuna miehiä oli poikkeuksellisen paljon. Oppailta saattoikin odottaa hyvää kielitaitoa ja poikkeuksellisen suuri osa osasi englantia. Saksan eikä myöskään

¹⁹⁷ XV Olympiain Helsinki 1952. Toimintakertomukset. Toimintakertomus 1951. Da:5. Selostus vastaanotto- ja yleisöpalveluosaston 10.7.1951 mennessä suoritetuista, työn alla olevista ja vielä suorittamattomista tehtävistä. s. 2-5.

¹⁹⁸ XV Olympiain Helsinki. Opastustoimisto. Aa:1 - Eb IV:1. Luettelot oppaista ja tulkeista 1952. Ba:1.

¹⁹⁹ XV Olympiain Helsinki. Opastustoimisto. Aa:1 - Eb IV:1. Luettelot oppaista ja tulkeista 1952. Ba:1.

ranskan osaaminen ei juuri keskiverto osaamisesta erottunut. Viranomaisten tulkkeja oli 15, joista 10 naisia ja viisi miehiä. Kielitaidon kohdalla kaikki osasivat englantia, mikä on todennäköisesti ollut vaadittava kielitaito. Saksaakin osasi 47 % ja yksittäiset osaajat olivat ranskan ja venäjän kielille. Liikelaitoksen tulkkeja oli 24, joista naisia 18 ja miehiä 6. Kielitaidon osalta kaikki osasivat englantia, 42 % saksaa ja 17 % ranskaa. Yksittäiset osaajat löytyivät italian ja venäjän kielille.²⁰⁰

Olympianuorten ryhmänjohtajia oli 28, joista naisia 18 ja miehiä 10. Kielitaidoiltaan 93 % osasi englantia ja 32 % saksaa, lisäksi tanskan kielelle oli yksi osaaja. Kutsuvieraiden oppaita oli 27, joista naisia 19 ja miehiä kahdeksan. Kielitaito oli hieman heikompaa kuin muilla opasryhmillä englannin osalta 67 %, saksaa osasi jopa useampi 81 % ja ranskaakin 44 %. Muita kieliä, joista yksittäisiä osaajia löytyi, oli venäjä, tanska, espanja ja ukraina. Yleisöpalvelukioskeissa toimi 51 henkilöä, joista vain kolme oli miehiä ja 48 naisia. Heistä 90 % osasi englantia, 63 % saksaa ja 16 % ranskaa, eli englantia ja saksa olivat hyvin osattuja kieliä. Yksittäisiä osaajia oli venäjän, tanskan ja espanjan kielillä. Kongressiavustajina toimi 21 henkilöä, joista naisia oli 20 ja miehiä vain yksi. 81 % heistä osasi englantia, 57 % saksaa, 14 % ranskaa, ja 10 % osasi sekä venäjää ja hollantia. Turistioppaita oli 99, joista naisia 75 ja miehiä peräti 24. Kielitaidon osalta 71 % osasi englantia, 53 % saksaa ja 12 % vielä ranskaakin. Yksittäisiä osaajia oli venäjän ja italian kielillä. Kuuluttajia ja tulkkeja oli 30, joista miehiä 20 ja naisia kaksi, kahdeksan sukupuoli jäi tuntemattomaksi. Näitä henkilöitä oli sijoiteltu eri lajeihin, ei kuitenkaan kaikkiin. Osa toimi kuuluttajina, osa oppaina ja apulaisina, eniten oli kuitenkin tulkkeja.²⁰¹

Opastustoimiston henkilöstöä oli jaoteltu myös kielittäin. En käynyt läpi kaikkia nippuja vaan, tarpeelliseksi katsomani määrän, kuitenkin vähintään puolet. En myöskään käynyt läpi nippuja, jotka oli otsikoitu uudet oppaat ja ei jäljennöksiä niput. Henkilöiltä on myös testattu osaaminen eri kielissä. Testauksessa on kuitenkin käytetty kahta eri arvosteluasteikkoa riippuen siitä, oliko ilmoittautunut mukaan normaalilla kaavakkeella vai ylioppilasliittojen kaavakkeella. Näin ollen näistä luvuista oli mahdoton tehdä prosenttimääräisiä arvioita, sillä ne olisivat suuresti vääristyneitä. Koska laskennat pitäisi tehdä tukeutuen vain toiseen testausmenetelmään.

Englannin osaajia oli 12 nippua, joista kävin läpi kuusi eli 164 ilmoittautumiskaavaketta. Kun vertaa tämän nipun paksuutta oli se kokonaismäärästä hieman yli puolet. Läpikäymättömissä kaavakkeissa näyttäisi korostuneen ylioppilasliittojen ilmoittautumiskaavakkeet, mikä henki-

²⁰⁰ XV Olympia Helsinki. Opastustoimisto. Aa:1 - Eb IV:1. Luettelot oppaista ja tulkeista 1952. Ba:1.

²⁰¹ XV Olympia Helsinki. Opastustoimisto. Aa:1 - Eb IV:1. Luettelot oppaista ja tulkeista 1952. Ba:1.

löstössä korostaisi nuorien ja opiskelijoiden ja ylioppilaiden määrää. Englannin uusien oppaiden nipussa oli noin 100 lomaketta, joita en myöskään käynyt läpi. Kuudessa englannin nipussa oli tiedot 164 henkilöstä, joista 74 % oli naisia ja 26 % miehiä. Naisten osuus siis korostui merkittävästi, mikä oli aiemman tiedon valossa oletettavaakin. Ammatilta tai arvoltaan suurin ryhmä oli opiskelijat 9 % ja ylioppilaat 8 %, eli yhteensä 17 %. Tämä yhteismäärä oli melko isokin luku. Kirjeenvaihtajat olivat ammattina suurin 7 % osuudella. Myös rouvia oli henkilöistä samainen 7 %. Ikäjakaumaltaan englanninkieliset oppaat myötäilivät samaa linjaa mitä olympialaisten henkilöstö yleisestikin. Suurin ryhmä oli 1920 -luvulla syntyneet, joita oli 49 % eli puolet henkilöstöstä. 1910 -luvulla syntyneitä oli 23 % ja 1930 -luvulla syntyneitä 13 %. Yhteensä nämä kolme ikäluokkaa kattoi 85 % henkilöstöstä. 1900 -luvulla syntyneitä oli vielä 9 % ja 1800 -luvun puolella syntyneitä yhteensä 3 %. Henkilöstöstä voidaan vielä erikseen poimia viiden vuoden aikana syntyneet 1926 - 1930, jotka kattavat henkilöstöstä jopa 34 %. Tämä vahvistaa omaa olettamusta siitä, että englannin kieltä ei ole kovin laajalti opiskeltu kouluissa vielä vuosisadan alussa, saati sitä aiemmin. Henkilöstöstä 9 % tuli muualta kuin Helsingistä, mikä osuu lähelle sitä keskiarvoa kuin koko kisojen henkilöstöllä. Jopa 43 % oli osallistunut Helsingin kaupungin järjestämälle opaskurssille aiemmin, mikä on yllättävän suuri luku. Henkilöistä 20 % oli toiminut oppaana tai vastaavissa tehtävissä ja vielä lisäksi 5 % yksityisesti. Edellisvuoden Helsingin Suurkisoissa mukana olleita oli 2 % henkilöistä. Kielitaidon osalta suomea ilmoitti osaavansa vain 69 %, kun puolestaan ruotsia osasi 96 % ja englantia 95 %. Suomea ei varmaan kaikki ilmoittanut osaavansa, ruotsin osalta prosentti on hämmentävän suuri. Englantia olisi tietysti olettanut kaikkien osaavan, kun heidät kerran on ryhmitelty englanninkielen osaajiksi. Saksaa osasi 34 %, mikä on aika normaali prosenttiluku. Ranskaa osasi vain 6 %, ja sitä enemmän osattiin norjaa 10 % ja tanskaa 8 %. Venäjää ei ilmoittanut osaavansa yksikään, joka oli erikoista. Yksittäisiä osaajia löytyi espanjan ja jiddishin kielille.²⁰²

Oppaiden kielten osaamista testattiin, ei tosin kaikkien osalta. Ylioppilasliiton kautta hakeneilla oli eri luokittelu kielten osaamisen suhteen, heitä oli kuitenkin vähemmän porukasta. Olenkin kirjannut ylös vain normaalin ilmoittautumiskaavakkeen täyttäneiden testitulokset. Kaikkien testituloksia, kun ei ole, on mahdoton laskea prosenttilukuja, ne olisivat suuresti vääristyneet. Englannin taito arvioitiin kiitettäväksi 30, hyväksi 72 ja tyydyttäväksi 23 henkilöllä. Välttäviä taitoja ei ollut kenelläkään. Englanninkielen oppaista 29 % osasi kolmea kieltä, 19 % neljää kieltä, 18 % kahta kieltä, 12 % vain yhtä kieltä, 9 % viittä kieltä ja kaksi prosenttia vielä kuutta kieltä. Luvut ovat

²⁰² XV Olympia Helsinki. Opastustoimisto. Ec:1.

aika lailla samannäköisiä kuin yleensäkin on ollut. Lukuja hieman vääristää se, että kaikki eivät suomea ilmoittaneet osaavansa. Yksittäisinä huomioina mukana oli yksi opas, joka oli toiminut oppaana myös Lontoon vuoden 1948 olympialaisissa. Yhdessä kysymyksistä kysyttiin, onko toiminut oppaana tai vastaavissa tehtävissä, johon eräs hakija vastasi: "Olen joutunut sanelun mukaan kirjoittamaan englannin liikekirjeitä.", melkoista oppaana toimimista siis sekin. Yksi hakija vastasi samaiseen kysymykseen, ettei ole toiminut oppaana mutta ollut paljon yhteyksissä ulkomaalaisiin. Kaikki hakijat eivät olleet ilmoittaneet osaavansa englantia mutta silti se oli heiltä testattu tyydyttäväksi tai jopa hyväksi ja heidät oli sijoitettu englanninkielisiksi oppaiksi. Ylioppilaskuntien liiton lomakkeella kysyttiin voivatko osallistua opas- tai ulkomaantoimintaan tänä kesänä. Tähän oli useampikin vastannut ei, mutta heidän lomakkeet olivat kuitenkin mukana. Ihmetyttää myös miksi he ylipäättään ovat lomakkeensa täyttäneet, jos eivät halunneet toimissa olla. Onko kaikkien sitten ollut pakko siihen vastata? Tämän nipun pohjalta voidaan tehdä myös havaintoa, että vanhemmat henkilöt ilmoittavat helpommin osaavansa norjaa ja tanskaa kuin nuoremmat.²⁰³

Ranskan kielen osaajia oli neljä nippu, jotka kävin läpi kaikki, yhteensä ranskan kielen taitajia oli 93. Naisia heistä oli 74 % ja miehiä 26 %. Jälleen siis selvä enemmistö oli naisia. Opiskelijoita oli 10 % ja ylioppilaita 13 % eli yhteensä 23 % henkilöstöstä. Rouvat erottuivat myös 8 % osuudella. Ikäjakaumalta eniten löytyi 1920 -luvulla syntyneitä 29 %, 1910 -luvulla 20 %, 1900 -luvulla 17 %, 1890 -luvulla 12 %, 1930 -luvulla 10 % ja ennen vuotta 1890 -syntyneitä 5 %. Keskimäärin he olivat hieman vanhempia kuin englannin kielen osaajat. Helsingin ulkopuolelta henkilöistä oli vain 3 %. Kielitaidoltaan 96 % osasi ranskaa, eivät siis aivan kaikki sitä ilmoittaneet osaavansa. 76 % osasi ruotsia, 71 % suomea, 67 % saksaa, 21 % venäjää, 6 % norjaa ja 5 % tanskaa. Saksan osaaminen nousi hieman tavallisesta määrästä esiin. Muita kieliä, joita yksittäiset henkilöt osasivat olivat: tshekki, puola, indonesia, hollanti, espanja ja italia. 24 % henkilöistä osasi peräti viittä kieltä, 16 % neljää, 10 % kolmea ja viisi prosenttia ilmoitti osaavansa kuutta kieltä. Ranskan kielen taitajat olivat siis yleisesti ottaen varsin kielitaitoista porukkaa. Yksi ilmoitti osaavansa jopa kymmentä kieltä. Ranskaa osasi kiitettävästi 32, hyvin 40, tyydyttävästi 7 ja välttävästi 2. Ranskan kielen osaajille oli kenties hieman suurempi tarve, koska myös heikommin osaavia oli mukaan otettu.²⁰⁴

²⁰³ XV Olympia Helsinki. Opastustoimisto. Ec:1.

²⁰⁴ XV Olympia Helsinki. Opastustoimisto. Ec:1.

Saksan kielen osaajista oli kuusi nippua, joista kävin läpi neljä. Eli 116 lomaketta ja läpikäymättä jäi noin 50. Valtaosa läpikäymättömistä oli ylioppilaskunnanlomakkeita, joka olisi korostanut nuoremman ja opiskelevan henkilöstön määrää. 116 läpikäydyn henkilön tiedoista 78 % oli naisia. Hyvin selvä enemmistö jälleen. Ylioppilaita oli 10 % ja opiskelijoita 6 % eli yhteensä 16 %. Ammattikuntana esiin nousi jälleen kirjeenvaihtajat 8 % osuudella. Myös rouvia oli taas huomattavasti 7 %. Ikäjakaumaltaan korostui entisestään nuoremmat henkilöt kun 1920 -luvulla syntyneitä oli peräti 42 % ja toiseksi suurimpana joukkona 1930 -luvulla syntyneet 26 %. 1910 -luvulla syntyneitä 16 %, 1900 -luvulla 6 %, 1890 -luvulla 4 % ja ennen vuotta 1890 -luvulla syntyneitä vain yksi prosentti. Kun hieman kohdennetaan kymmenen vuoden otantaa niin 1924–1933 vuosien välillä syntyneitä oli jopa 53 %. Viiden vuoden otannalla 1928–1932 välillä syntyneitä oli 34 %. Nämä luvut alleviivaavat nuorten osuutta tässä joukossa. Kotipaikaltaan jopa 15 % tuli Helsingin ulkopuolelta, mikä oli tämän toimiston alaisuudessa suuri määrä. 33 % oli osallistunut opaskurssille ja 20 % oli toiminut oppaana sekä 3 % vielä yksityisenä oppaana. Kielitaidoltaan 98 % osasi saksaa, ei siis aivan kaikki, 78 % ruotsia, 72 % suomea ja 13 % norjaa. Tanska, ranska venäjä ja espanja jäivät alle 10 % osaamistason. Yksittäinen osaaja löytyi italian kielelle. Yli puolet eli 51 % osasi neljää kieltä, 21 % kolmea, 20 % kahta ja 10 % viittä kieltä, hyvin kielitaitoisia henkilöitä kuului tähänkin ryhmään. Yksittäiset henkilöt osasivat peräti kahdeksaa ja seitsemää kieltä. Saksan taidon osalta 15 osasi kiitettävästi, 38 hyvin, 34 tyydyttävästi ja kaksi välttävästi. Saksa oli yleisesti ottaen hyvin osattu kieli, mielenkiintoista onkin, miksi tässä ryhmässä on lopulta aika vähän hyvin tai paremmin saksaa osaavia.²⁰⁵

Espanjan osaajia on sen verran vähän, että heitä ei kannata tarkastella prosentuaalisella tarkastelulla. Kaikkiaan heitä oli 15, joista kahdeksan naisia ja seitsemän miehiä. Miehiä oli siis huomattavasti enemmän kuin suhteessa muuten ollut. Ikäluokiltaan kaikki menivät kolmeen kategoriaan, 1910 -luvulla syntyneitä seitsemän, 1900 -luvulla syntyneitä neljä ja 1920 -luvulla syntyneitä kaksi. Keskimäärin hieman iäkkäämpää porukkaa kuin muissa kielissä. Tässäkin ryhmässä kirjeenvaihtajat nousivat esiin, kun heitä löytyi kaksi. Yksi ilmoittautuneista oli muualta kuin Helsingistä. Viisi oli käynyt opaskurssin ja neljä toiminut oppaana. Kielitaidolta 14 osasi espanjaa, 12 suomea, 11 ruotsia, yhdeksän englantia, kahdeksan saksaa, seitsemän ranskaa, neljä italiaa ja kolme norjaa. Yksittäisiä osattuja kieliä oli lisäksi venäjä, tanska ja puola. Osattujen kielien määrässä viittä ja kuutta kieltä osasi neljä henkilöä kumpaakin. Muutenkin osaaminen oli laajaa, kun yksi

²⁰⁵ XV Olympia Helsinki. Opastustoimisto. Ec:1.

osasi 10 kieltä, yksi kahdeksaa ja yksi seitsemää kieltä. Espanjan taitojen osalta kaksi osasi kiitettävästi, kuusi hyvin, kolme tyydyttävästi ja kolme välttävästi. Espanjan kielen taitajien löytämisessä on ollut siis oma työnsä.²⁰⁶

Italian kielen osaajia aivan kuten espanjankin on niin vähän, ettei prosentuaalista tarkastelua kannata tehdä. Heitä oli kaikkiaan 16, joista naisia 13 ja miehiä vain 3. Ikäjakaumaltaan henkilöt olivat taas keskimääräistä vanhempia kun 1900 -luvulla syntyneitä oli viisi, 1890 -luvulla neljä, 1910 -luvulla kolme, 1920 -luvulla kaksi ja yksi 1880 -luvulla syntynyt. Joukkoon mahtui vain yksi opiskelija ja rouvia oli peräti neljä. Yksi oli Helsingin ulkopuolelta mutta hänkin pääkaupunki seudulta. Neljä oli käynyt opaskurssin ja kahdeksan toiminut oppaana. Vain 14 ilmoitti osaavansa italiaa, 13 osasi ranskaa ja saksaa, 12 suomea, 11 ruotsia ja vain 7 englantia. Yksittäiset osaajat olivat turkille, venäjälle, espanjalle ja portugalille. Viisi osasi neljää kieltä, neljä kuutta, kaksi viittä ja kahta kieltä. Yksi osasi vain yhtä kieltä. Italian taitojen osalta 4 osasi kiitettävästi, 4 hyvin, 3 tyydyttävästi ja kaksi välttävästi.²⁰⁷

Venäjän kielen osaajia oli 46, joista naisia 54 % ja miehiä 46 %. Arvoista ja ammatteilta sellainen huomio, että konttoristit nousivat ohi kirjeenvaihtajista. Ikäjakaumalta 1900 -luvulla syntyneitä oli 28 %, 1920 -luvulla 24 %, 1910 -luvulla 20 %, 1890 -luvulla 15 % ja ennen vuotta 1890 syntyneitä oli 7 prosenttia. Eli hieman vanhempaa porukkaa keskimäärin ja yksittäisenä huomiona 1930 -luvulla syntyneet puuttuivat kokonaan. Tässä ryhmässä kaikki olivat kotoisin Helsingistä. 20 % oli osallistunut opaskurssille ja 33 prosenttia toiminut oppaana. Kieliosaamisen osalta 96 % osasi venäjää, 72 % suomea, 65 % ruotsia, 63 % saksaa, 46 % englantia, 22 % ranskaa ja 11 % puolaa. Yllättävän vähän osattiin englantia, mikä on aiemminkin käynyt ilmi, että venäjää osaavat eivät välttämättä englantia osanneet. Puolan osaaminen nousee myös esiin, varmasti juurikin venäjän kielen osaamisen takia osattiin helpommin myös puolaa. 16 % ilmoitti osaavansa neljää kieltä, kahdeksan prosenttia viittä ja neljä prosentti kuutta kieltä, osaamisen laajuus oli aika hajautunutta. Venäjän taitojen osalta 30 osasi sitä kiitettävästi, seitsemän hyvin ja yksi tyydyttävästi. Venäjää osaavat siis todella osasivat kieltä. Hyvin mielenkiintoisena yksityiskohtana nostettakoon esille se, että ylioppilaskuntien liiton kaavakkeen täyttäneistä löytyivät 1876 ja 1895 syntyneet. Melko van-

²⁰⁶ XV Olympia Helsinki. Opastustoimisto. Ec:1.

²⁰⁷ XV Olympia Helsinki. Opastustoimisto. Ec:1.

hoja opiskelijoita, etenkin tuohon ajankuvaan. On tietenkin mahdollista, että he ovat olleet esimerkiksi heidän opettajiin, jotka ovat halunneet sitä kautta olla osallisena kisoissa.²⁰⁸

Opastustoimiston kansiossa oli vielä yksi nippu, joka sisälsi varsin moninaista sisältöä, joihin lyhyt katsaus seuraavassa. Sieltä löytyi yhdeksän koululaisen lomakkeet, poliisilla käymättömät urheiluoppaat 18, nuoret miehet poliisilla käymättömät kaksi, vuonna 1952 saapuneita lomakkeita 12. Reservi, jotka eivät käyneet poliisilaitoksen kortistossa, 27 oppaaksi ilmoittautumislomaketta ja 49 SYL:n kautta tullutta. Lisäksi oli nippu, jossa oli käyttämättömät oppaat, jotka eivät opaskurssia käyneet. Reservi nippu sisälsi kaikkiaan 452 ilmoittautumislomaketta. Näiden lomakkeiden joukossa oli jo edellä mainittuja kahta tyyppiä, sekä näiden lisäksi vielä ihan perusilmoittautumislomaketta, joilla oli kisoihin ilmoittauduttu muihinkin tehtäviin. Heidät oli sijoitettu opastustoimiston käytettäväksi.²⁰⁹

Kun tarkastellaan opastustoimistoa kokonaisuutena siltä osin kuin kunkin asian kohdalla on mahdollista tarkastelua tehdä näyttää henkilökunta seuraavanlaiselta. Toimisto oli hyvin suuri ja sinne hakeneita oli vajaa 900 henkeä, joista tehtävissä toimi noin puolet 450. Naisia joukossa oli yli kaksi kertaa miehiin nähden heitä ollessa 69 % kun miehiä oli 31 %. Ikäjakaumaa katsoessa suurin ryhmä oli 1920 -luvulla syntyneet 38 % osuudella. 1910 -luvulla syntyneitä oli 21 %, 1930 ja 1900 -luvulla 13 %, 1890 -luvulla 12% ja vuotta 1890 ennen 2 %. Aika pitkälti meni keskiarvon mukaan mitä kisoissa ylipäättään on ollut. Erikoisuus oli se, että 1940 -luvulla syntyneitä ei mukaan mahtunut ainuttakaan. Arvolta ja ammatiltaan eniten oli ylioppilaita 18 % ja opiskelijoita 6 %. Tätä selittää suurelta osin varmasti se, että ylioppilasliitolla suoritettiin kohdennettu haku tähän tehtävään. Rouvia oli myös 6 % väestä ja kirjeenvaihtajia ammattina eniten 4 %. Lähes kaikki olivat Helsingistä, muualta tulleiden prosenttiluku ei yltänyt edes yhteen prosenttiin. Opaskoulun oli käynyt 33 % ja oppaina toiminut 28 %, haku oli siis hyvinkin tavoittanut kohderyhmänsä. Kielitaidon osalta 77 % osasi englantia, joka nousi muista toimistoista poiketen selvästi osatuimmaksi kieleksi. Saksaa osasi 57 %, joka myös ylittää yleisen keskiarvon. Ruotsia osasi vain 46 ja suomea 40 %, joita välttämättä ei ole kaikki osaamiseen merkanneet. Ranskaa osasi 23 % ja venäjää 11 %, jotka ovat aika normaaleja lukuja, kuten norjan ja tanskan 5 % henkilöistä. Oppaita haettiin tehtäviin sekä avoimella haulla lehtien kautta, että kohdistetusti ylioppilaiden joukosta. Oppaille

²⁰⁸ XV Olympia Helsinki. Opastustoimisto. Ec:1.

²⁰⁹ XV Olympia Helsinki. Opastustoimisto. Ec:1.

järjestettiin laajoja koulutuksia ja heidän kielitaitoaan testattiin. Oppaat olivat palkattuja toimissaan.

Käännöstoimisto

Elokuussa 1951 perustettiin käännöstoimisto Vastaanotto- ja yleisöpalveluosaston alaisuuteen. Toimiston päälliköksi nimettiin P-E Jägerhorn. Sen tehtävänä oli palvella kaikkia osastoja käännös- ja kielikysymyksissä. Alkuun toimisto käytti ulkopuolisia kielenkääntäjiä mutta marraskuusta lähtien se pystyi käyttämään omaa henkilökuntaa. Kaikille kortistossa olleille henkilöille oli suoritettu kielitestit. Suurin osa toimiston käännöstehtävistä oli tilapäisiä kirjeiden, sopimusta ja muiden lyhyiden tekstien kääntämistä. Suurempia töitä oli Opaskirjan teksti, urheilualojen säännöt, esittelylehtiset ja kiertokirjeet.²¹⁰

Käännöstoimisto perustettiin palvelemaan kaikkia osastoja. Käännöksiä suoritettiin 15 eri kielelle. Kääntäjät oli jaettu neljää eri ryhmään: vakinainen henkilökunta, aktiiviset sivulliset, reservi ja harvinaisia kieliä edustavat. Toimiston jakautuminen kolmeen eri toimipaikkaan hidasti ja hankaloitti toimintaa. Käännöstoimiston henkilöstökortistoa alettiin koota heti alusta asti, ja kortistosta löytyi 300 henkilöä, määrä kuitenkin kiireisimpinä aikoina niukka. Syitä tähän oli seuraavia: Ilmoittautuneista huomattava osa oli löytänyt muuta työtä, muuttanut paikkakunnalta, siirtynyt muuhun palvelukseen järjestön sisällä tai sairastunut. Henkilöstöä haettiin lehti-ilmoituksilla, omilla ilmoituksilla ja seuraamalla lehti-ilmoittelua haettiin yhteyksiä kielitaitoisiin henkilöihin. Jälkeenpäin tarkasteltuna lehti-ilmoittelua olisi pitänyt tehdä enemmän noin viisi kertaa. Yhdellä kertaa, kun saatiin ilmoituksia noin 150, joista 30 % voitiin ottaa huomioon. Tästä määrästä 30 % putosi pois aiemmin esitellyistä syistä. 30 % löytyi heikkouksia kuten kirjoituskonneen puute, asui liian kaukana ja ilman puhelinta, olivat harvoin kotona, jolloin yhteydenpito oli hankalaa, tai heillä oli liikaa muita intressejä, eikä heihin voinut luottaa. Viimeisestä kolmanneksesta suhteessa jäi 3 englannin, 2 ranskan, 2 saksan, 1 venäjän ja 2 harvinaisempien kielten taitajaa. Loput noin 105 henkilö hylättiin, puolet pätemättöminä, neljännes siksi, etteivät hallinneet suomen kieltä, eivätkä osanneet kirjoittaa koneella tai korkean iän (70 v.) takia, loput erinäisistä muista syistä. Ilmoittautuneista 75 % testattiin keskimäärin kolmessa kielessä, jälkeenpäin huo-

²¹⁰ XV Olympia Helsinki 1952. Toimintakertomukset. Toimintakertomus 1951. Da:5. Vastaanotto- ja Yleisöpalveluosaston Toimintakertomus vuodelta 1951. s. 14.

mattiin, että testaukseen olisi pitänyt käyttää enemmän resursseja. Testitulokset olisi pitänyt merkitä paremmin myös kortistoon.²¹¹

Sanastokortiston laadinta aloitettiin vasta vuoden 1952 alussa, se olisi ollut hyvä aloittaa heti alusta asti. Sen laatimiseksi olisi ollut hyvä hankkia urheiluteknillisiä julkaisuja ja kirjallisuutta. Henkilöstöä olisi pitänyt myös kouluttaa paremmin olympialaisten historiasta sekä muiden toimistojen työhön. Henkilökunnalle hyödyllistä olisi ollut myös käydä opaskurssi läpi. Vakituista henkilökuntaa olisi kannattanut palkata kustannussyistä enemmän, sillä nyt jouduttiin toiminnan aikana palkkaamaan tilapäishenkilökuntaa korkealla palkalla, pitkäaikaiseenkin työhön. Henkilökunta olisi ollut myös aina käytettävissä, toisin kuin nyt oli vaikeuksia saada välillä henkilöstöä käyttöön.²¹²

Käännöstoimiston palveluksessa toimi 16 vakituista henkilöä, seitsemän sivullista kääntäjää ja neljä muuta sivullista kääntäjää. Heistä 11 oli miehiä ja viisi naisia. Heistä ensimmäiset astuivat palvelukseen vuonna 1951, suurin osa vasta heinäkuussa 1952. Lähes kaikki heistä osasivat englantia, saksaa ja ranskaa sekä suomea ja ruotsia. Venäjän hallitsi kolme, espanjan kolme, italian ja bulgarian yksi henkilö.²¹³

Käännöstoimistoon haki yhteensä 273 henkilöä, joista pääosa 150 vuonna 1951, vuonna 1952 37 ja loput ilmoittautumiskaavakkeista oli päiväämättömiä. Hakeneista 174 eli reilusti yli puolet oli naisia. Ammatiltaan joukosta erottuvat opiskelijat, joita oli kaikkiaan 35. Kielenopettajia joukossa oli kuusi ja kielenkääntäjiä kahdeksan. Muita kielienosaamiseen viittaavia ammatteja ei ainakaan useampaa ollut joukossa. Olisi tietysti voinut ajatella, kieliosaamista vaativien ammattikuntien edustajia olisi joukossa ollut enemmänkin. Kotikunta oli muu kuin Helsinki vain muutamalla prosentilla. Näistäkin suurin osa asui pääkaupunkiseudulla. Mielenkiintoista on myös se, että kaksi ilmoitti asuvansa ulkomailla USA:ssa sekä Islannissa. Tämä noudattelee samaa kaavaa kuin muillakin osa-alueilla, joilla suurin osa tekijöistä tuli pääkaupunkiseudulta.²¹⁴

²¹¹ XV Olympia Helsinki 1952. Toimintakertomukset. Toimintakertomukset 1952. Da:6. Selostus XV Olympia Helsinki 1952 Käännöstoimiston toiminnasta. s. 1-14.

²¹² XV Olympia Helsinki 1952. Toimintakertomukset. Toimintakertomukset 1952. Da:6. Selostus XV Olympia Helsinki 1952 Käännöstoimiston toiminnasta. s. 1-14.

²¹³ XV Olympia Helsinki 1952. Toimintakertomukset. Toimintakertomukset 1952. Da:6. Selostus XV Olympia Helsinki 1952 Käännöstoimiston toiminnasta. Liite.

²¹⁴ XV Olympia Helsinki 1952. Henkilötoimisto Ea III:1. Saapuneet ilmoittautumislomakkeet. Käännöstoimisto 1951, 1952, päiväämättömät.

lältään valta osa käännöstoimistoon ilmoittautuneista oli syntynyt 1920 -luvulla, joita oli yli 30 % ilmoittautuneista. Seuraavana tulevat 1910 -luvulla syntyneet, heitä oli myös selvästi enemmän kuin seuraavia yli 20 %. Sen jälkeen 1900 -luvulla syntyneet, 1890 -luvulla ja 1930 -luvulla syntyneet. 1800 -luvun puolella syntyneitä oli kahdeksan. Nuorimman ikäluokan vähäisen määrän selittää se, ettei nuorimmat ole vielä koulussa ehtineet kieliä juuri opiskelemaan nuoren ikänsä vuoksi. Kielten merkitys opetuksessa on varmasti koko ajan kasvanut, mikä selittää osittain sen, että 20–30 -vuotiaita on huomattavasti muita enemmän heidän ollessaan kielitaidoltaan osaavampia. Eläkeikäisiä on käännöstoimistoon ilmoittautunut todella vähän. Voiko tämä selittyä osittain sillä, että heidän aikanaan ei kieliä vielä niin opiskeltu tai muuten arvostettu. Jolloin he eivät ole tehtävään hakeneet huonon kielitaidon takia.²¹⁵

Äidinkieleltään käännöstoimiston palvelukseen ilmoittautuneista huomattavasti suurempi osa kuin muualle ilmoittautuneista puhui jotakin muuta kuin kotimaisia kieliä. Yllättävästi ranska nousi esiin puhutuimpana äidinkielenä kun 12 ilmoitti sen äidinkielekseen. Yhdessä ranskan kanssa samaan ylsi myös englantia. Seuraavaksi yleisimmät äidinkielet olivat venäjä ja saksa. Venäjän olisi odottanut nousevan puhutuimmaksi äidinkieleksi. Näiden lisäksi harvinaisempina sattumina joukossa puhuttiin äidinkielenä flaamia ja turkkia. Lisäksi kaksi ilmoitti, ettei äidinkieli ole suomi. Englantia ilmoitti 273 hakeneesta henkilöstä osaavansa 193 henkilöä, joka oli osatuin kieli heti ruotsin jälkeen, sitä osasi neljä henkilöä enemmän. Ruotsia ei välttämättä kaikki tosin ilmoittanut osaavansa, sen voi päätellä esimerkiksi siitä, että ilmoittautumiskaavake oli täytetty ruotsiksi. Seuraavaksi osatuin kieli oli saksa 181 osaajalla, saksa olikin suosittu vaihtoehto pitkänä kielenä opiskeltavaksi koulussa. Ranskaa osasi 123 henkilöä. Nämä neljä kieltä erottui selvästi muista osatuista kielistä. Ranska on ennakolta yllättäen noin osattu kieli. Toinen yllätys on se, kuinka harva osaa venäjää, heitä löytyi tästä joukosta vain 51 henkilöä. Muita useamman osaamia kieliä olivat. espanja (22 osaajaa), italia (16), tanska (9), norja (5) ja puola (4). Lisäksi löytyi vielä kreikan, portugalil, viron, hindustanin, esperanton, ukrainan, romanian, kiinan, flaamin, latinan, islannin, turkin ja jugoslaavin osaajat. Kymmenen henkilöä ilmoitti, etteivät osaa suomea ja yksi ei osannut ruotsia. Osaamisen suhteen olisi odottanut, kaikkien osaavan suomea, suurin kääntämisen tarve kuitenkin

²¹⁵ XV Olympia Helsinki 1952. Henkilötoimisto Ea III:1. Saapuneet ilmoittautumislomakkeet. Käännöstoimisto 1951, 1952, päiväämättömät.

oli suomelta toisella kielelle tai päinvastoin. Toisaalta jos osasi jotain harvinaisempaa kieltä, ei välttämättä ollut tarjolla sellaista henkilöä, joka osaisi myös suomea.²¹⁶

Kielitaitoisten henkilöiden luettelosta ei saanut niin paljoa irti mitä voisi. Luetteloitu oli kielittäin osaajia ja heidän puhelinnumero ja osasto, jolla palvelivat. Saman kielen osalta saattoi olla parikin luetteloa, joista ei selvinnyt tarkemmin mitä luetteloita ne olivat. Sama henkilö saattoi olla luetteloituna useampaankin kieleen, eli luettelosta on vaikea muodostaa käsitystä, paljonko henkilöitä siinä edes oli. Suuntaa antavaa informaatiota kuitenkin, missä suhteessa eri kielten osaajia on löydetty. Ensimmäisessä luettelossa oli vain muutamia merkintöjä muutamiin kieliin.²¹⁷

Toisesta luettelosta löytyi sitten tietoja jo enemmän. Ruotsin osaajia luetteloihin ei ole merkitty, oletettavasti heitä siis on ollut riittämiin oletettuihin tehtäviin nähden. Eniten oli englannin osaajia 94, joista miehiä 43 % ja naisia 41 %, eli eroa sukupuolten välillä ei juuri ollut. Toiseksi eniten osaajia oli saksan kielellä, aivan kuten aiempikin tarkastelu on näyttänyt nämä kaksi kieltä osatuimmiksi. Saksanosaajia oli luetteloitu 87, joista naisten osuus oli selvästi suurempi 47 % kuin miesten 37 %. Kolmanneksi osatuin kieli oli ranska 47 henkilöä, joka on myös hyvin linjassa aiemmin havaitun kanssa. Naisten ja miesten osuus meni kielen osalta tasan 38 %. Neljänneksi eniten osaajia oli venäjän kielelle 23. Heistä enemmistö 57 % oli miehiä ja naisia vain 39 %. Vielä yli kymmenen osaajaa on listattu espanjalle 17, joissa selvä enemmistö 47 % oli miehiä ja naisia vain 18 %. Tämäkin luettelo näyttää hyvin samalta kuin, mitä yksittäisiltä osastoilta ja sinne hakeneista on kirjattu. Englanti ja saksa olivat selvästi osatuimmat kielet. Ranska yhtä selvästi seuraavana ja sen jälkeen melko tasaisina venäjä ja espanja. Nämä kielet ovat varmasti kuuluneet tuolloin monen kouluopintoihin. Muita kieliä, joiden osaajia oli luetteloitu, olivat seuraavat: tanska, norja, islanti, eesti, hollanti, turkki, serbia, japani, italia, portugali, slaavilaiset kielet ja romanian.²¹⁸

Luetteloon oli liitetty lisäksi 16 ilmoittautumislomaketta. Näistä yhdeksän oli miehiä ja seitsemän naisia. Syntymäajaltaan henkilöt ajoittuivat vuosien 1893 ja 1931 välille. Peräti viisi oli syntynyt 1800 -luvun puolella. Soteva oli näissäkin lomakkeissa muutaman henkilön entinen työ-

²¹⁶ XV Olympia Helsinki 1952. Henkilötoimisto Ea III:1. Saapuneet ilmoittautumislomakkeet. Käännöstoimisto 1951, 1952, päiväämättömät.

²¹⁷ XV Olympia Helsinki 1952. Käännöstoimisto. Ba:1. Luettelot kielitaitoisista henkilöistä.

²¹⁸ XV Olympia Helsinki 1952. Käännöstoimisto. Ba:1. Luettelot kielitaitoisista henkilöistä.

paikka. Sotevassa työskennelleitä noin yleensä oli melko paljon ja se oli lomakkeen vastaanottajan toimesta aina huomioitu. Ilmeisesti on ollut hyvin arvostettu työnantaja.²¹⁹

Käännöstoimiston henkilöstöstä lähes 70 % oli naisia hyvin vahva enemmistö, mikä on pätenyt erityisesti kielitaitoa vaativissa tehtävissä. Samaten kuin suuri opiskelijoiden määrä. Ikäjakauma oli hyvin muiden toimistojen kaltainen. Toimiston erikoisuus oli äidinkieleltään ranskalaisten suuri määrä. Kielitaidoltaan toimiston henkilöstö oli todella osaavaa, aivan kuten tehtävistä voidaan päätellä. Käännöstoimiston henkilöstö oli palkattua henkilöstöä.

Viihdytystoimisto

Viihdytystehtävistä vastasi vuoden 1951 syyskuuhun asti Viihdytystoimikunta, joka muutettiin Viihdytystoimistoksi tuolloin. Sen johtajana toimi lehtori Eero Salola.²²⁰ Hänen lisäksi toimistoon kuului neljä jäsentä. Toimiston tehtävänä oli suunnitella kaupungin liputussuunnitelma ja sopia sirkus- ja tivolitoiminnasta J.A.F. Sariolan kanssa. Toimisto vastasi sekä yleisön, että urheilijoiden viihdytyksestä. Sen piti myös hoitaa kisakaupungin koristelu.²²¹

Olympia-Attaseat

Jokaisella maalla oli olympialaisissa omat Attaseansa, jotka olivat siis joukkueiden avustavia henkilöitä. Yleisesti he tuntevat kisamaan ja osaavat sen kieltä. Kisoihin osallistuvista maista 31 ehdottivat itselleen attaseaa määräaikaan mennessä, jotka järjestelytoimikunta myös toimeen nimesivät. Lopuille 39 maalle attaseat löydettiin yhteistyössä maiden lähetystöjen ja konsulaattien kanssa. Diplomaattikuntaan konsulit mukaan lukien attaseoista kuului 14. Liikemiehiä 26 ja muita henkilöitä 30. Kuuden maan attaseat tulivat ulkomailta, loput olivat Suomessa asuvia.²²²

Heidän tehtävikseen järjestelytoimikunnan kirjassa kerrottiin seuraavaa: Avustaa joukkueiden matkojen ja majoitusten järjestelyssä, toimia järjestelytoimikunnan ja edustamansa maan kansallisen olympiakomitean välittäjänä kaikkia valituksia ja pyyntöjä koskevissa asioissa, mikäli ne olivat hallinnollisluontoisia, jakaa järjestelytoimikunnan julkaisemat kortit ja kutsut, yleensä auttaa järjestelytoimikunnan ja edustamansa maan kansallista olympiakomiteaa näiden työssä. Näiden tehtävien lisäksi monet attaseat hoitivat muun muassa seuraavia tehtäviä: pääsylippujen myyntiä, liikennettä, turisteja ja heidän majoitustaan koskevia kysymyksiä sekä taloudelli-

²¹⁹ XV Olympia Helsinki 1952. Käännöstoimisto. Ba:1. Luettelot kielitaitoisista henkilöistä.

²²⁰ XV Olympia Helsinki 1952. Toimintakertomukset. Toimintakertomus 1951. Da:5. Vastaanotto- ja Yleisöpalveluosaston Toimintakertomus vuodelta 1951. s. 11.

²²¹ XV Olympia Helsinki 1952. Viihdytystoimisto. Aa:1-Eb:1. Dc:2 Toimintakertomus 1952. s. 1-2.

²²² Kolkka 1955, s. 153-154.

sia asioita. Viimeksi mainitut tehtävät riippuivat paljon attasean maan olympiakomiteasta ja sen organisaatiosta.²²³

Kisoja ennen attaseoille pidettiin neljä kokousta, joissa he tutustuivat toisiinsa ja järjestelytoimikunnan virkailijoihin. He saivat kokousten kautta yhtenäisen ohjeistuksen ja niissä käytyjen keskustelujen kautta nousi esiin monia asioita, joita muuten olisi jäänyt attaseoille selvittämättä. Kokouksien yhteydessä kierrettiin läpi myös tärkeimmät kilpailupaikat ja olympiakylät. Kisojen aikana heidän tehtävänsä nousi suuremmaksi kuin ennakkoon oli arvioitu. Suurten maiden attaseoilla oli paljon tehtäviä. Pienten maiden huolet syntyivät olympiakomiteoiden tottumattomuudesta ja hitaudesta. Attaseoiden tehtävien hoito edellytti kokopäiväisyyttä lähes koko kauden ajan. Kisojen jälkeenkin attaseoille riitti runsaasti tehtäviä koneiston purkamisessa ja loppuselvittelyssä. Attaseoista naisia oli nimien perusteella vain kaksi Kreikan ja Pakistanin. Neljän sukupuolta ei tunnista, sillä etunimet on lyhennetty yhdeksi kirjaimeksi. Miehiä oli täten 64. Varsin suuri enemmistö oli siis miehiä.²²⁴

Pääsylippuosasto

Pääsylipputoimikunnan puheenjohtajana toimi everstiluutnantti evp. S.O. Lindgren, sen kokoonpanoon kuului hänen lisäksi kolme henkilöä, kaikki miehiä. Toimikunnan tehtävinä oli esittää järjestelytoimikunnalle pääsylippujen myyntiä koskevat asiat. Pääsylipputoimikunnan esityksen mukaisesti perustettiin pääsylipputoimisto toukokuussa 1950. Toimiston päällikkönä toimi eversti evp. H.T. Kinnunen. Toimisto jaettiin vuonna 1951 ulkomaan pääsylipputoimistoon ja kotimaan pääsylipputoimistoon. Pääsylippuosasto perustettiin maaliskuussa 1952, sen päälliköksi nimettiin everstiluutnantti evp. K.E. Levälahti. Kisojen jälkeen osaston muodosti kaksi toimistoa koti- ja ulkomaan pääsylipputoimistot. Kisojen jälkeen osaston päällikkönä aloitti everstiluutnantti evp. A. Juutilainen. Osastotoiminta päättyi virallisesti 15.2.1953. Osaston henkilökunta oli vuonna 1950 viisi henkilöä, vuonna 1951 30 henkilöä ja kisojen aikana henkilöstö määrä pysyi samana 30 ja heidän lisäksi tilapäistä työvoimaa oli 90 henkilöä. Kisojen jälkeen henkilökuntaa purettiin vaiheittain. Pääsylipputoimiston lähettämössä toimi 11 henkilöä.²²⁵

Vuoden 1950 toimintakertomus kertoi osaston henkilökunnasta seuraavanlaisesti. Pääsylippuosastolla toimi 70 henkilöä kuukausipalkalla, heistä 31 % oli miehiä ja 69 % naisia. Teh-

²²³ Kolkka 1955, s. 153-154.

²²⁴ Kolkka 1955, s. 153-154.

²²⁵ XV Olympia Helsinki 1952. Pääsylippuosasto. Ab:1-Ea:4. Da:1. Pääsylippuosaston toimintakertomus 1951-1953. s. 1-40.

tävinä heillä oli seuraavia: päällikkö, pääsylippujen lajittelija, konekirjoittaja, myyntitarkkailija, lähettitarkkailija, lähetti, lipunmyyjä, pakkaaja, tilastotieteen laatija, lippujen vartija, sihteeri, siivooja, numero tarkkailija, yövartija ja kirjeenvaihtaja. Valtaosa astui toimeen vuonna 1952, useampia myös vuonna 1951, yksi vuonna 1950 ja 1949.²²⁶

4.4 Huoltojaosto

Huoltojaoston toiminta alkoi kesäkuussa 1950, jolloin huoltojohtajaksi nimettiin toimitusjohtaja Olavi Suvanto. Jaoston päätehtävänä oli kisavieraiden huollon organisointi ja toteuttaminen, johon kuului majoitus, muonitus, lääkintähuolto, liikenne, kuljetus, järjestelytoimikunnan tärkeimmät hankinnat ja myyntitoiminnan järjestely. Jaosto jaettiin tehtävien mukaan kolmeen osastoon: hankinta- ja myyntiosasto, liikenne ja järjestysosasto sekä huolto-osasto. Hankinta- ja myyntitoimisto jakautui kahteen osaan, joista ensimmäinen hoiti majoitus-, muonitus- ja lääkintäkaluston ja -tarvikkeiden hankinnan. Myyntitoimisto hoiti pääasiassa kisavieraille tapahtuvan myynnin. Vain kisoihin välittömästi liittyvät artikkelien myynnistä huolehdittiin itse, muiden artikkelien myynnistä tehtiin sopimukset ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Liikenne- ja järjestysosasto suunnitteli kisojen aikaisen liikenteen yksityiskohdat, sekä kisojen järjestyksenpitoa koskevien kysymysten hoidosta. Järjestysasiat siirtyivät kuitenkin poliisitoimikunnalle. Huolto-osasto vastasi kisavieraiden majoituksesta ja muonituksesta, sekä näiden ja kilpailijoiden lääkintähuollosta. Osaston alaisuuteen kuului kolme toimistoa: majoitus-, muonitus-, ja lääkintätoimistot. Majoitustoimisto jaettiin tehtävien lisääntyessä vielä kolmeen alatoimistoon: keskusmajoitustoimisto, hotelli- ja yksityismajoitustoimisto ja yhteismajoitustoimisto. Muonitustoimisto järjesti kenttä- ja koulu-muonituksen. Lääkintähuollosta vastasi vuoden 1951 alusta lääkintätoimikunta. Käytännöllisestä toiminnasta vastasi lääkintätoimisto, pääasiallisena tehtävänään kilpailijoiden lääkintähuolto. Kisayleisön suhteen huolto rajoittui ensiapuasemiin. Yleisön lääkintähuolto keskitettiin yksityislääkäreille.²²⁷

Työvoimakysymykset aiheuttivat haasteita, sillä vuosilomien ja ylityökysymys oli ratkaistava kisojen aikana, sillä lainsäädäntö ei ottanut huomioon olympialaisten kaltaisia poikkeusolosuhteita. Tärkeää oli myös kumota kielto nuoren työvoiman käytöstä anniskeluravintoloissa. Ravintolapiirien tavoitteena oli kouluttaa kielitaitoisista ylioppilaista tarjoilijoita kisojen ajaksi. Yleisönpalvelumiseksi katsottiin tarpeelliseksi saada myös väljennystä ravitsemusliikkeiden ja kauppo-

²²⁶ XV Olympia Helsinki 1952. Henkilötoimisto. BbIV:1 - EaIII:3. XV Olympia Helsinki RY:n kuukausipalkkainen henkilökunta.

²²⁷ XV Olympia Helsinki 1952. Huoltojaosto Aa:1-Dc:3. Toimintakertomus 1950-1952. Db:1. s. 1-24.

jen aukioloaikoihin. Leirien ja majoituspaikkojen päälliköille järjestettiin koulutusta vaativien huoltotehtävien hoitamiseksi.²²⁸

Heti kisojen alussa huomattiin, että vaikka majoitus- ja muonitus suunnitelmaa oli jo toukokuussa huomattavasti supistettu, oli edelleen varaa tehdä supistuksia. Niinpä 22.7 suljettiin puolet yhteismajoituspaikoista, jonka vuoksi vieraita jouduttiin siirtelemään, josta aiheutui hieman arvostelua. Lisäksi purettiin kaksi telttakylää. Samalla suljettiin myös kymmenen keskusmuonituskoulun keittiöt. 24.7 lopetettiin kaikkien koulujen muonituspaikat lukuun ottamatta viittä kanttiinia. Kenttämuonituspaikoista lopetettiin ensimmäisellä viikolla kolme, seuraavalla kaksi, joten jäljelle jäi vielä kuusi kenttämuonituspaikkaa. Lääkintähuollon apua puolestaan tarvittiin kisojen aikana odotettua enemmän. Tämän vuoksi alkuun olikin vaikeuksia löytää riittävästi hoitohenkilökuntaa, joka kuitenkin helpotti majoituspaikkojen sulkemisen myötä. Liikenteensuhteen kaikki sujuivat kisojen aikana hyvin. Myyntitoiminnan suhteen olympianuorille uskottu päiväohjelmien myynti, ei sujunut heidän toimestaan riittävän tehokkaasti. Huolto-osaston tehtävät sujuivat hyvin, etenkin arvioitua pienemmän vierailijoiden määrän takia. Henkilökuntaa oli riittävästi ja sitä voitiin jopa supistaa huomattavissa määrin. Kisojen aikana jouduttiin kenttätehtäviin palkkaamaan jonkin verran tilapäishenkilökuntaa. Kisojen jälkeen alettiin myös toimistohenkilökuntaa välittömästi vähentää. Liikenne-, muonitus-, ja lääkintätoimisto lopettivat toimintansa lokakuun loppuun mennessä. Majoitustoimisto toimi supistetussa kokoonpanossa vuoden 1953 helmikuuhun saakka. Hankintatoimiston työt jatkuivat yhä raportinkirjoitus hetkellä vuonna 1953.²²⁹

Huoltojaoston henkilöstömäärä saavutti huippunsa kesän 1952 aikana kun kaikki huoltosuunnitelmat piti toteuttaa samanaikaisesti. Alkuvuoden aikana oli vielä hankittu kielitaitoista henkilökuntaa majoituspaikkoihin. Olympianuorille laadittiin työohjelma huomioiden heidän kielitaitoaan. Huhti- toukokuun aikana pidettiin leiripäällystön koulutukset, sekä varattiin ja kiinnitettiin henkilökunta. Majoituspaikkoihin alettiin vuoden alusta tiedustelemaan henkilökuntaa kahden reittiä. Ovenvartijoita, siivoojia ja matkatavaranhoitajia oli tarkoitus saada koulujen vahtimestarien kautta. Muuta henkilökuntaa yritettiin saada koulun opettajille suunnatulla kiertokirjeellä. Ylioppilasjärjestöt olivat myös ilmoittaneet voivansa järjestää toimihenkilöitä. Kokonaistarve oli 3 500 henkilölle. Kauempana kaupungin ulkopuolella sijaitsevien majoituspaikkojen järjestelyt olivat järveä hoitaa paikallisen henkilön johdolla. Heidän tehtävänä oli: toimia majoituspaikan edus-

²²⁸ XV Olympia Helsinki 1952. Huoltojaosto Aa:1-Dc:3. Toimintakertomus 1950-1952. Db:1. s. 1-24.

²²⁹ XV Olympia Helsinki 1952. Huoltojaosto Aa:1-Dc:3. Toimintakertomus 1950-1952. Db:1. s. 1-24.

tajana, hankkia tarvittava henkilökunta, järjestää kunnostus- purkamistyöt, valvoa toimintaa, järjestää opastus majoituspaikkoihin. Helmi- maaliskuussa koulutettiin koulumuonitusten muonitus-päälliköt ja heidän apulaiset, sekä tutustutettiin heidät toimipaikkoihinsa.²³⁰

Hankinta- ja myyntiosasto

Myyntitoimiston toiminta alkoi kesäkuussa 1951, toimistopäällikkönä toimi herra Tauno Kangas. Toimiston tehtävinä on ollut myynninsuunnittelu. Kioskien myyntitoiminta päätettiin ulkoistaa toiselle taholle. Ohjelmien myynnistä vastaisivat olympianuoret, mistä ei vielä saatu varmistusta koska oli epäselvää, saiko nuoria käyttää iltatyössä, jolloin ohjelmia pääasiassa myytiin. Työhön laskettiin tarvittavaksi 450 poikaa iältään 14–16 -vuotiaita.²³¹ Myyntitoimiston palveluksessa toimi 28 henkilöä, joista 75 % eli 21 oli naisia. Toimistopäällikkö astui toimen vuoden 1951 puolella, kaikki muut vasta kisojen kynnyksellä. Henkilöstöstä 21 toimi myyjinä ja loput toimistolla ja yksi varastossa.²³²

Liikenne- ja järjestysosasto

Liikenne ja järjestys osastolla palveli kaikkiaan 35 henkilöä kuukausipalkalla, heistä miehiä oli 77 % ja naisia 23 %. Tehtävinä heillä oli päällikkö, sihteeri, autojen tarkkailija, vahtimestari, konekirjoittaja, lähetti, toimisto virkailija, ja autoaseman päällikkö. Toimeen he astuivat pääasiassa vuonna 1952 ja muutama vuosina 1951 ja 1950.²³³

Huolto-osasto

Kuukausipalkattua henkilöstöä osaston palveluksessa oli 76 henkilöä, joista miehiä oli 52 % ja naisia 48 %. Tehtävinä heillä oli: eri päällikön tehtäviä, sihteeri, toimistoapulainen, kirjanpitäjä, konekirjoittaja, siivooja, lähetti, arkiston hoitaja, kirjeenvaihtaja, vahtimestari, lääkintä toimikunnan jäsen. Palvelukseen he ovat astuneet pääasiassa vuonna 1952, paljon myös vuonna 1951 ja osa jo aiemmin 1949 ja 1950.²³⁴

²³⁰ XV Olympia Helsinki 1952. Toimintakertomukset. Toimintakertomukset 1952. Da:6. Selvitys huoltojaoston jäljellä olevista tehtävistä v. 1952. s. 1-14.

²³¹ XV Olympia Helsinki 1952. Toimintakertomukset. Toimintakertomus 1951. Da:5. XV Olympia Helsinki 1952 ry:n toimintakertomus vuodelta 1951. s. 37.

²³² XV Olympia Helsinki 1952. Myyntitoimisto. Aa:1-Fa:3. Myyntitoimisto Db:1. Toimintakertomus 1951. 1952. s. 26.

²³³ XV Olympia Helsinki 1952. Henkilötoimisto. BbIV:1 - EallI:3. XV Olympia Helsinki RY:n kuukausipalkkainen henkilökunta.

²³⁴ XV Olympia Helsinki 1952. Henkilötoimisto. BbIV:1 - EallI:3. XV Olympia Helsinki RY:n kuukausipalkkainen henkilökunta.

Muonitusosasto

Muonitustoimisto aloitti toimintansa lokakuussa 1949. Toimikunnan puheenjohtajana toimi huolto-ohjaaja Aarne K. Leskinen. Toimikunnan tehtävänä oli muonitusten suunnittelu ja järjestäminen. Helsingissä oli ravintoloita yhteensä 196 ja asiakaspaikkoja 41 905. Tähän on vielä lisäksi III:n luokan ravintolat, jotka eivät kuulu mihinkään järjestöihin, missä arvioidaan olevan vielä 10 000 asiakaspaikkaa. Helsingin kaupungin Elintarvikekeskus pystyi toimittamaan 20 000 keittoruokannosta päivässä alueen kouluille. Ulkomaiset vieraat suunniteltiin ruokittavan ravintoloissa ja kotimaiset vieraat telttaruokaloissa, lisäksi kotimaisille vieraille oli varattava mahdollisuus ravintolaruokailuun tietyinä aikoina. Helmikuussa 1950 asetettiin muonitustoimikunta hoitamaan muonitustoimintaa. Maaliskuussa 1950 muonituksen käytännön toteutus annettiin muonitustoimistolle. Tilapäisruokaloihin henkilökunnan saamiseksi käännettiin suomalaisten ja ruotsalaisten Martta- ja talousopettajayhdistysten puoleen, ekonominaisten, maatalousnaisten ja eräiden muiden yhdistysten puoleen. Kenttämuonituksen henkilöstö tarpeeksi arvioitiin 1 000 henkilöä ja koulumuonitukseen 800 henkilöä. Koulutettavaa henkilökuntaa oli tarkoitus kouluttaa Suomen Hotelli- ja Ravintolakoulun toimesta. Työmaahuolto Oy sitoutui hoitamaan yleisön kenttämuonituksen. Muonituskoulujen muonituksen hoiti Maatalousnaisjärjestö yhdessä muonitustoimiston kanssa. Koulumuonituksen päälliköt ja heidän apulaisensa perehdytettiin toimintapaikkoihin ja tehtäviin koulustilaisuudessa 29.2–1.3.1952. Kenttämuonituspaikkoja oli lopulta 12, keskusmuonituskouluja 22. Keskusmuonituskouluille kiinnitettiin Maatalousnaisia henkilökunnaksi kaikkiaan 594. Heidän lisäksi oli 69 kanttiineja hoitavaa henkilöä. Kilpailupaikkojen kioskimyyntiä hoiti Talousopettajayhdistys 140 henkilön voimin. Vieraiden vähyyden vuoksi koulu- ja kenttäruokaloiden määrää alettiin heti kisojen alusta pienentää.²³⁵

Olympiakylissä tapahtunut muonitus oli jaettu kolmeen kategoriaan: ulkomaalaisten kilpailijoiden ja toimitsijoiden sekä suomalaisen henkilökunnan muonitus ja maksullinen ravintolatoiminta. 69 kansalaisuuden muonitus oli vaativaa erilaisten ruokavalioiden vuoksi. Lisähaasteensa toi ruokailijoiden suuri määrä ja toiminnan lyhytaikaisuus. Pysyviä toimitiloja ei ollut tarpeeksi koko määrän ruokkimiseen ja väliaikaiset keittiöt toivat lisäkustannuksia. Osa maista halusi myös oman keittiön, jonka järjestelytoimikunta heille hoitikin. Käpylän kisakylään perustettiin viiden eri suuntauksen keittiöt: latinalaisamerikkalainen, brittiläisamerikkalainen, pohjoismainen, keskieu-rooppalainen ja itämainen. Näiden toimintaa oli täydentämässä avustavia keittiöitä sekä henkilö-

²³⁵ XV Olympia Helsinki 1952. Muonitustoimisto Ab:1-Da:1. Muonitustoimiston toimintakertomus. Da:1. s. 1-28.

kunnan keittiö. Otaniemeen perustettiin Neuvostoliitolle oma keittiö. Neuvostoliitto täydensi itse astiastoa, osti omat ruokansa ja hankki oman henkilökunnan. Naistenkylään perustettiin neljä keittiötä: latinalaisamerikkalainen, brittiläisamerikkalainen, keskieurooppalainen ja itämainen. Suomen joukkue ruokaili Santahaminassa suomalaista ruokaa. Hämeenlinnan Aulangolla oli 5-ottelijoiden ruokailu. Purjehtijoilla, jotka majoittuivat muualla, oli omat ruokailunsa, miekkailijat ja ampujat söivät lounaat kisapaikalla. Käpylän kisakylään ruokailuja varten rakennettiin 5 500 m² telttaravintola.²³⁶

Keskuskoulumuonituksesta tuli huolehtimaan muonitustoimisto yhdessä Maatalousnaisjärjestön kanssa. Muonitustoiminta koski valmiin ruuan myymistä. Ruoka valmistettiin Helsingin kaupungin muonituskeskuksessa, josta se kuljetettiin sen toimesta keskusmuonituskouluille. Muonitusta tapahtui tietyillä kouluilla, johon liitettiin läheiset koulujen ja julkisten rakennusten ruokailut. Näin voitiin supistaa henkilökunnan määrä ja sitä kautta kustannuksia. Työvoimasta arveltiin olevan pulaan, jonka vuoksi järjestettiin koulutuksia tilapäishenkilökunnan saamiseksi. Kävailtiin myös työvuorojen pidentämistä, nuoren työvoiman käyttöä ja ruokalistojen supistamista, muissakin kuin järjestäjien ravintoloissa.²³⁷

Muonitushenkilökunnan pukuja varten alkoi olla suunnitelmat pitkällä syksyllä 1951, malli oli suunniteltu, kangas tilattu ja tarjoukset töistä saatu. Tarve muonitushenkilöstön määrästä oli selvitetty ja ennakoilmoittautumisen mukaan sen saaminenkin oli turvattu. Henkilökunnan sijoittaminen oli käynnissä ja ohjauskoulutus tulisi alkamaan maaliskuussa 1952. Syksyllä 1951 neuvoteltiin uudelleen sairaanhoitajataropiston saamisesta henkilökuntineen kisojen naiskilpailijoiden majoitukseksi. Neuvotteluissa onnistuttiinkin sillä ehdolla, että järjestelytoimikunta hoiti osalle oppilaista tilapäismajoituksen. Muonitukseen tarvittiin laskelmien mukaan 650 henkilöä, majoitushenkilöstön tarve oli saman verran. Eri naisjärjestöistä oli vuoden loppuun mennessä ilmoittautunut 250 henkilöä tehtäviin. Puolustusvoimilta saataisiin 300 henkilöä, vartiointi, majoitusryhmien johtoon, huonepalveluun, saunanhoitajiksi ja pyykinhuoltotehtäviin.²³⁸

Yksi muonitustoimiston kortisto sisälsi tiedot Urheilukatu 2 toimiston henkilökunnasta. Henkilökunnan koko oli 7 henkilöä, joista kaksi oli naisia ja viisi miehiä, jotka olivat kaikki armei-

²³⁶ Kolkka 1955, s. 96-97.

²³⁷ XV Olympiia Helsinki 1952. Toimintakertomukset. Toimintakertomus 1951. Da:5. Huoltojaoston toimintakertomus vuodelta 1951. s. 37-38.

²³⁸ XV Olympiia Helsinki 1952. Toimintakertomukset. Toimintakertomus 1951. Da:5. Olympiakyläosaston tilannekatsaus 10.2.1952. s. 1-3.

jalla töissä. Henkilöitä oli sen verran vähän, että syntymäajoista ei suuria johtopäätöksiä kannata vetää. Nekin kuitenkin noudattelevat pitkälti samaan kuin koko toimiston henkilöstössä. Kun huomioidaan 1936 syntynyt lähetti pois, oli kaikki yhtä lukuun ottamatta syntyneet 1900 -luvulla. Tehävinä heillä oli toimistopäällikkö, sihteereitä, konekirjoittaja ja lähetti. Molemmat naiset toimivat konekirjoittajina. Päällikkö astui palvelukseen 7.1.1950, ensimmäinen konekirjoittaja seuraavan vuoden marraskuussa ja lopun alkuvuoden 1952 aikana.²³⁹

Muonitustehtävissä toimi henkilöitä noin 650, kävin kortistosta läpi noin puolet eli 324 henkilökorttia. Kortisto oli jaettu kahteen nippuun aakkosten mukaan, joista läpikävin toisen, joka oli aakkosissa a - mu. Kortisto oli laajuudessaan sen verran laaja, etten katsonut tarpeelliseksi käydä sitä kokonaan läpi vaan katson puolen kortiston läpi käynnin olevan riittävä tarkastelu määrä. Kaikki 324 henkilöä oli naisia, eli muonituspuoli näytti olevan täysin naisten hallussa. Ajankuvaa mieltien naisten määrän saattoi olettaakin olevan selvästi suurempi mutta ettei joukossa ollut yhtään miehiä oli kyllä suuri yllätys.²⁴⁰

Henkilöitä kun sijoitellaan syntymävuoden perusteella aikajanelle, voidaan tämän osaston osalta todeta sen noudattelevan aika lailla samaa jakoa, kuin keskimäärin muutenkin. Eniten syntyneitä oli 1920 -luvulla 35 %, joka on ollut se yleisin vuosikymmen lähes jokaisella osastolla. Tällä vuosikymmenellä syntyneiden enemmistö on vielä korostunut naisten kohdalla. Seuraavaksi eniten edustettuina olivat lähes samalla määrällä 1930 ja 1910 -luvut 21 % ja 20 % osuuksilla. Yhteensä näillä kolmella vuosikymmenellä syntyneiden osuus oli siis 76 %. Näin isossa joukossa selvästi korostui näiden ydinryhmien osuus muista. Lähelle edellisten määrää nousi vielä 1900 -luvulla syntyneet 18 % osuudella. 1890 -luvulla syntyneitä oli vain 5 % ja 1940 -luvulla syntyneitä ei ollut ainuttakaan. Nuorimmat muonitustehtävissä toimineet olivat syntyneet vuonna 1936. Kun tarkastellaan ikäjakaumaa hieman erilaisella jaolla, korostuvat tietyt ikäryhmät selvemmin. Vuosien 1926 ja 1935 välillä on syntynyt peräti 40 % henkilöistä. 1916–1925 yltää 22 % ja 1906–1915 20 %. Näillä kolmella vuosikymmenellä on syntynyt siis 82 % henkilöistä. Vielä jos tarkastellaan tarkemmin, voidaan huomioida vuosien 1926 ja 1933 välillä syntyneen 121 henkilöä. 37 % henkilöstöstä syntyi siis 8 vuoden ajanjaksolla. Iältään he ovat olleet 18–26 -vuotiaita.²⁴¹

²³⁹ XV Olympia Helsinki 1952. Muonitustoimisto. Ab:1 - Da:1. Ba:1.

²⁴⁰ XV Olympia Helsinki 1952. Henkilötoimisto. Bb V:1. Henkilökortisto muonitustehtävissä olleista 1952.

²⁴¹ XV Olympia Helsinki 1952. Henkilötoimisto. Bb V:1. Henkilökortisto muonitustehtävissä olleista 1952.

Henkilöitä, joiden ammatti sopi toimeen, oli tässä porukassa selkeästi normaalia enemmän. Emäntiä oli 17, kotitalousneuvoja 14, talousopettajia 15, kotitalousteknikkoja kuusi ja näiden lisäksi vielä apuemäntä ja keittäjä eli yhteensä 54 ammatiltaan toimenkuvaan sopivaa henkilöä. Tämä oli prosentteina peräti 17 % kortistosta. Ammattina esiin nousi vielä muut kuin talousopettajat 17 henkilöllä. Arvokseen 36 ilmoitti neiti ja 32 rouva, näin suuressa ryhmässä naisia tämä oli oletettavaakin. Opiskelijoita oli vain 12, ylioppilaita ja koululaisia 9, joka oli keskimääräistä ja ehkä toimeakin ajatellen aika vähäinen määrä.²⁴²

Kortiston ylivoimaisesti mielenkiintoisin seikka oli seuraava, lähes kaikki eli 303 asui jossain muualla Suomessa kuin Helsingissä tai edes lähellä sitä. Laajalla Helsingin seudullakaan, jos siihen luetaan mukaan Riihimäki, Tuusula, Korso ja Järvenpää asui vain kuusi henkilöä. Kaikilla ainakin vähän isommilla osastoilla lähes kaikki ovat olleet Helsingistä. Onkin tosi mielenkiintoista, miten näin suuren osaston väki on tullut jostain muualta.²⁴³

Kielitaidon osalta 279 henkilön kohdalla on merkitty osaamiseksi suomi. Ruotsia osasi 17 %, saksaa ja englantia 11 ja ranskaa 2 prosenttia. Suhteessa toisiinsa kielten asema piti kutinsa. Mutta osaamisprosentit ovat hämmäntävän alhaisia. Ranskan osaajia oli toisaalta hieman suhteessa enemmän. Ranskan osaajien määrää saattaa sisältää naisvaltaisuus, naiset ovat yleisesti osanneet ranskaa miehiä paremmin. Mikä sitten voisi selittää ylipäätään kielten osaamisen heikkoutta, yhteisiä tekijöitä henkilöstölle on kaksi: sukupuoleltaan naisia, asuvat Helsingin ulkopuolella. Aiemmasta käsittelystä päätelleen se, että henkilöt olivat naisia tuskin selittää kielten heikkoa osaamista, sillä naiset ovat osanneet kieliä miehiä paremmin. Löytyykö selitys sitten siis siitä, että henkilöt olivat Helsingin ulkopuolelta, se on mielestäni ainakin hyvin potentiaalinen skenaario. Oliko maalla sitten koulunkäynti niin kovassa huudossa ja millaista opetuskoulussa oli. Suoraan numeroista voidaan vielä kaivaa kolmaskin määrittäjä, henkilöiden ollessa keskimääräistä nuorempia. Tämäkin enemmän puoltaisi kielten parempaa osaamista. Kun mietitään tehtävää, niin välttämättä sen pariin ei ole hakeutuneet kieliä osaavat, edes siviilissä taloustehtävissä toimivat ei välttämättä kieliä osanneet. Vielä kun mietitään henkilöiden tointa ja kortiston muodostusta, välttämättä ei ollut kovin oleellista kirjata ylös kaikkien osaamia kieliä. Tätä skenaariota tosin vesittää se, että suomentaito on lähes kaikille ylös kirjattu.²⁴⁴

²⁴² XV Olympia Helsinki 1952. Henkilötoimisto. Bb V:1. Henkilökortisto muonitustehtävissä olleista 1952.

²⁴³ XV Olympia Helsinki 1952. Henkilötoimisto. Bb V:1. Henkilökortisto muonitustehtävissä olleista 1952.

²⁴⁴ XV Olympia Helsinki 1952. Henkilötoimisto. Bb V:1. Henkilökortisto muonitustehtävissä olleista 1952.

Erilaisia tehtävänimikkeitä oli merkattu 13. Selkeästi yleisin tehtävä oli muonittaja. Henkilöstön palkat vaihtelivat 19 500 ja 35 000 markan välillä riippuen tehtävästä. Palkka oli yleensä vain kolmen viikon jaksolta, ei siis kuukausi palkka kuten tavallisesti. Myös koululaisille maksettiin tuo 19 500 markkaa, mikä on varmasti ollut heille suuri raha. Suurinta palkkaa nauttivat tulkit. Mielenkiintoista oli se, että kassanhoitajat saivat parempaa palkkaa kuin päälliköt, jotka kuitenkin vastasivat varmasti kassojenkin työskentelystä loppukädessä.²⁴⁵

Palvelukseen henkilöt astuivat kaikki heinäkuussa 1952. Ensimmäiset 7.7 ja viimeiset vasta 21.7. Pääsääntöisesti toimeen astumispäivä oli 14.7. Myös muonitustehtävissä olleiden työsuhteita on päätetty kesken kisojen kuten muuallakin kun havaittiin, ettei yleisöryntäys ollutkaan odotetun kaltaista ja piti saada kuluja leikattua. Pääasiassa työsuhde päätettiin 22.7. Mielenkiintoista on se, että vielä 21.7 on otettu henkilö työsuhteeseen, eikö olisi ollut mahdollista siirtää toisesta pisteestä seuraavana päivänä irtisanottavaa henkilöä. Monella henkilöllä oli arvoksi ilmoitettu myös maanviljelijän tytär tai talollisen tytär. Mikä on hyvin kuvaavaa sille, että henkilöt eivät olleen Helsingistä vaan maalta. Pientä vääristymää tuloksiin antaa se, että osa korteista oli kortistossa kahteen kertaan.²⁴⁶

Aivan kuten saattoi olettaa naisia oli jopa 100 % henkilöstöstä, kuten toimenkuvaan sopii. Mielenkiintoinen yksityiskohta arvojen kohdalla oli neitien rouvia suurempi määrä. Opiskelijoita ja ylioppilaita puolestaan oli hyvin vähän. Kaikista merkittävin asia oli kuitenkin henkilöiden asuinpaikat, jotka lähes kaikilla oli jossain muualla kuin Helsingissä tai edes pääkaupunkiseudulla. Kielitaidoltaan ryhmä oli kaikista ryhmistä heikoin, todella selvästi muihin verrattuna. Muonitushenkilöstön päälliköille ja apulaispäälliköille järjestettiin koulutusta muonitustoiminnasta.

Majoitustoimisto

Majoitustoimisto perustettiin lokakuussa 1949, sen päälliköksi asetettiin everstiluutnantti T.E. Glanz.²⁴⁷ Majoitustoimiston palveluksessa oli vuoden 1951 lopussa 20 henkilöä, joista 11 oli miehiä, kaikki astuivat palvelukseen kyseisen vuoden aikana. Näiden lisäksi majoitussetelien tarkistuksessa ja lähetyksessä toimi tilapäistä naistyövoimaa 20 henkilöä.²⁴⁸

²⁴⁵ XV Olympia Helsinki 1952. Henkilötoimisto. Bb V:1. Henkilökortisto muonitustehtävissä olleista 1952.

²⁴⁶ XV Olympia Helsinki 1952. Henkilötoimisto. Bb V:1. Henkilökortisto muonitustehtävissä olleista 1952.

²⁴⁷ XV Olympia Helsinki 1952. Majoitustoimisto. Dal:1 - Dall:1. Majoitustoimisto Dal:1. Toimintakertomukset 1949 - 1952. Kertomus. s. 5.

²⁴⁸ XV Olympia Helsinki 1952. Majoitustoimisto. Dal:1 - Dall:1. Majoitustoimisto Dal:1. Toimintakertomukset 1949 - 1952.

Majoituspalvelu toimi ajalla 7.7–4.8.1952. Sen henkilökuntaan kuului korkeimmillaan 15 henkilöä ja sitä johti toimistopäällikkö Lahtinen. Majoituspalvelu toimi pääasiassa ulkomaalaisten kanssa, joten sen henkilökunnaksi hankittiin mahdollisimman kielitaitoista porukka, joka selvisikin tehtävistään hyvin. Majoituspalvelun tehtävänä oli uusien majoituspaikkojen varaaminen niille, joiden aiempi majoitus oli peruttu, majoituslippujen lähetyksen jälkeen. Majoitusajan jälkeen jäi seitsemän henkilöä töihin ja kolme vielä vuonna 1953.²⁴⁹

Majoitustoimiston palveluksessa työskenteli arkistosta löytyneen pienen paperilapun mukaan henkilöstöä 888 henkilöä. Kävin kortistosta läpi toisen kansiolllisen A-M, joka sisälsi 512 henkilökorttia kattaen reilusti yli puolet määrästä. Tämä on varmasti riittävän suuri otanta kertoamaan kuvan siitä, millaista henkilökunta keskimäärin majoitustoimiston alaisuudessa oli.²⁵⁰

Toiminnan luonteen vuoksi oli oletettavaa, että majoitustoimiston henkilökunnasta suuri osa olisi naisia. Tämä ennakoarvio kävikin toteen naisten osuuden ollessa 67 %, eli kaksi kolmesta työntekijästä oli naisia. Ammattien ja arvojen katsastus kertoo opettajien olleen suurin ammattiryhmä tältä osin, heitä oli 12 % henkilöstöstä. Siivoajia oli 10 %, siivooja oli myös yleisin tehtävä nimike majoitustoimiston palveluksessa. Arvoltaan rouvaksi itseään kehui 20 %, joka sopii hyvin naisten suureen määrään. Neitejä oli vain 5 %, mikä taas oli yllättävän vähän. Koululaisia oli 5 %, opiskelijoita ja ylioppilaita kumpiakkin 3 %, nämä luvut ovat todella pieniä, kun mietitään toiminnan luonnetta ja tehtäviä, joita toimiston piirissä hoidettiin. Olisi odottanut heitä löytyvän huomattavasti enemmän.²⁵¹

Ikäjakamaa tarkastellessa päädytään hyvin erilaiseen tulokseen kuin pääosissa muita toimistoja. Suurin joukko oli nimittäin 1900 -luvulla syntyneet peräti 26 % osuudella, tämän ikäluokan henkilöt eivät ole olleet normaalisti edes kolmen suurimman ikäluokan joukossa. Toiseksi suurin ikäluokka oli 1910 -luvulla syntyneet, joita oli 20 % henkilöstöstä. Eli yhteensä nämä kahdella vuosikymmenellä syntyneet vastasi lähes puolta koko henkilökunnasta. Keskimääräinen ikä asetuisi noin parikymmentä vuotta korkeammalle kuin muilla toimistoilla yleisesti, kolmanneksi suurimman ikäluokan ollessa 1890 -luvulla syntyneet 15 % osuudella. 1920 -luvulla syntyneitä oli 14 %, 1930 -luvulla syntyneitä 10 ja ennen vuotta 1890 syntyneitäkin peräti 7 %, joka on kaikista toimistoista suurin. Ylipäättään 1800 -luvun puolella syntyneitä on ollut varsin vähän mutta majoitustoi-

²⁴⁹ XV Olympia Helsinki 1952. Majoitustoimisto. Dal:1 - Dall:1. Majoitustoimisto Dal:1. Toimintakertomukset 1949 - 1952. s. 1-33.

²⁵⁰ XV Olympia Helsinki. Majoitustoimisto. Bal:1, Bal:2.

²⁵¹ XV Olympia Helsinki. Majoitustoimisto. Bal:1, Bal:2.

mistossa heidän osus, oli 22 % eli yli viidenneksen. Kotipaikaltaan muita kuin Helsingissä asuvia oli vain yksittäisiä noin 4 %. Kun siitä otetaan vielä pääkaupunkiseudulla asuvat pois, oli sen ulkopuolelta tulevia vain pari prosenttia.²⁵²

Tehtäväsijoittelulta henkilöstä meni, kuten edellä jo mainittiinkin eniten siivoustehtäviin 25 %. Ovenvartijoita oli 21 % ja toimistohenkilökuntaa 14 %. Kaksi tehtävä nimikettä olivat hyvin samankaltaiset matkatavaran säilyttäjä ja matkatavaran hoitaja, epäilisin näiden ollen täsmälleen sama tehtävä, vaikka nimike onkin eriävä. Siitä en osaa sanoa, mistä kaksi nimikettä samalle tehtävälle johtuu, onko arkistokortin täyttäjät eri, ovatko ne tehty eri aikana, vai mistä syy on johtunut. Kolmaskin tehtävä nimike samaan liittyen oli vielä matkatavaran säilyttäjä hoitaja mutta näitä oli vain alle prosentin verran. Yhteensä näiden kolmen nimikkeen alle meni noin 17 %. Loput tehtävänimikkeet jäivät alle 10 % osuudelle, näitä muita nimikkeitä oli: vahtimestari, kulunvalvonta, vuoteiden kunnostaja, päällikkö, apulaispäällikkö, liinavaatteiden hoitaja, kerrosvalvoja, talonmies, majapaikan valvoja ja lämmittäjä. Palkkaukseltaan eniten oli 1 000 tai 1 100 markkaa päivässä tienaavia, näihin palkkaluokkiin kuuluivat esimerkiksi siivoojat, ovenvartijat sekä toimiston henkilökunta, eli kolme suurina ammattiryhmää. Suurimman palkat 1 300 - 1 500 markkaa olivat päälliköiden ja apulaispäälliköiden palkkoja. Mielenkiintoinen yksityiskohta oli se, että osa päälliköistä sai pienempää palkkaa kuin jotkut apulaispäälliköistä. Suurin osa henkilöstöstä astui palvelukseen heinäkuun 15. päivänä vuonna 1952. Kortistossa oli kielitaito merkitty ylös vain harvoilta, joten tätä en lähtenyt kirjaamaan ylös. Mielenkiintoista tämän toimiston kohdalla oli se, että moni tehtävänimikkeistä vastasi nimikkeitä myös siviiliammateissa, kuitenkin esimerkiksi kaikki vahtimestarit tai siivoojat eivät saaneet samaan tehtävänimikettä majoitustoimiston alaisuudessa vaan tekivät muita tehtäviä. Tosin todella moni siviiliammattiltaan siivoja toimi siivoojana myös majoitustoimiston palveluksessa.²⁵³

Joukkoon mahtui myös yksi 40 -vuotias opiskelija, mikä on varsin erikoinen ikä opiskelijalle ja varsinkin tuohon aikaan. Kortistossa tuli vastaan myös eräs henkilö, joka oli erotettu jo 18.7 koska oli tullut päihtyneenä töihin. Tämä oli yleisestikin ottaen yleisin erottamisen syy koko olympialaisten osalta. Merkille pantavaa oli myös sen, että moni armeijalla työskentelevä oli toimiston palveluksessa päällikkönä. Osalle kortistossa oleville ikä oli merkitty arviona, mikä on estänyt saada selville tarkan iän, kun kaikki muut tiedot olivat tarkasti tiedossa. Ilmoittautumislomak-

²⁵² XV Olympia Helsinki. Majoitustoimisto. Bal:1, Bal:2.

²⁵³ XV Olympia Helsinki. Majoitustoimisto. Bal:1, Bal:2.

keissa toki oli välillä vajavaisuuksia, todennäköisesti henkilöt on kuitenkin nähty, kun heistä ikäarviokin on osattu antaa. Osa siivoojista teki 4h päiviä, osa 8h ja osalla ei ollut tuntimäärää ollenkaan, palkankin suhteen oli eroavaisuuksia toisten työskennellessä tunti- ja toiset päiväpalkalla. Joukkoon mahtui myös yksi tilapäinen ovenvartija, joka tuli palvelukseen 17.7 ja lopetti 18.7, ovenvartijoitakin oli listoilla kuitenkin lähes 200. Mielenkiintoinen ammattinimike oli lämmittäjä, joita siviiliammattiltaan oli useampikin ja sillä nimikkeellä toimittiin myös majoitustoimikunnan alaisuudessa. Mitähän nämä lämmittäjät ovat tehtävineen tarkalleen hoitaneet, kenties veden lämmittämistä. Majoitustiloja tuskin keskikesällä on lämmitetty huoneistoja. Henkilöstöstä löytyi myös Sokeainkoulun johtaja, joka oli myös yksi majoituskouluista. Hänen tehtävänään majoitustoimikunnan alaisuudessa oli tismalleen sama, hän toimi Sokeainkoulun majoitusyksikön johtajana. Samaten oli myös Arkadian yhteislyseon vahtimestarin kohdalla, joka hoiti sekä kisoissa että siviilissä samaa toimea.²⁵⁴

Majoitustoimiston arkistokansioista löytyi myös nippu ilmoittautumislomakkeita, joita on arkistoon kirjatun tiedon mukaan 678 kappaletta. Nämä henkilöt ovat sellaisia, jotka on luokiteltu sopiviksi joihinkin tehtäviin, heitä ei kuitenkaan pystytty sijoittamaan tehtäviin ylitarjonnan vuoksi. Näitä lomakkeita en käy läpi tarkemmalla otannalla mutta muutamia huomioita sieltä poimin. Lähetin tehtäviin oli varalla 16 henkilöä, joista kymmenen oli tyttöjä ja kuusi poikia. Lähetti ei kuitenkaan ollut yhdelläkään tehtävä nimikkeenä läpi käydyissä kortiston korteissa. Leirintäalueelta ja teollisuustalosta vapautunutta henkilökuntaa 31 henkilöä, joista 18 oli naisia ja 13 miehiä. matkatavaran säilytyksen hoitajia oli 146, osasta heistä ei ollut ilmoittautumislomaketta vaan oli tehty jo kortistokortti. Siivoojia oli 49, joista suurin osa oli jo tehty korteiksi, toimistohenkilökuntaa 230.²⁵⁵

Henkilöt oli ryhmitelty myös kielittäin. Slaavilaisia kieliä taitavia oli kuusitoista, joista naisia 11 ja miehiä viisi. Osaaminen heillä käytännössä oli venäjä, parilla eesti ja yhdellä puolan kieli. Saksan kielen taitoisia oli 46, joista naisia 30 ja miehiä 16. Yksi poiminta saksan kielen osaajista henkilöstä, joka ei edes ilmoittanut osaavansa saksaa mutta osasi venäjää oli sijoitettu saksan taitajiin, joita yleisesti oli paljon ja venäjän osaajia myös tässäkin ryhmässä vähän. Ranskankielen taitoisia oli nipun otsikon mukaan neljä mutta lomakkeita vain kolme, he kaikki olivat naisia. Ranskankielen osaajia oli sijoitettu muihin nippuihin useita, yleisesti ajatellen heistä oli pulaa niin miksi

²⁵⁴ XV Olympia Helsinki. Majoitustoimisto. Bal:1, Bal:2.

²⁵⁵ XV Olympia Helsinki. Majoitustoimisto. Eal:1 - Eal:1. Majoitustoimisto Eal:1.

heitä ei ollut sijoitettu tähän nippuun. Englanninkielentaitoisia oli 36, joista naisia oli 29 ja miehiä seitsemän. Espanjan taitoisia kolme, kaksi naista ja yksi mies. Ovenvartijoita oli 44. Päälliköitä, apulaispäälliköitä, majoitus- ja kerrosvalvoja koko joukkoon sijoitettu yhteensä 44 henkilöä. Näiden lisäksi arkistokansiossa oli vielä yksi nippu, joka sisälsi 101 lomaketta. Lähes kaikki näistä henkilöistä oli sijoitettu johonkin tehtävään, pääasiassa toimistotehtäviin. Tämän nipun olemassaolon merkitys ei itselle aivan auennut, miksi tämä oli vielä erillään muista. Oliko nämäkin jotain varahenkilökuntaa koska kuitenkin oli sijoitettuja, vai olivatko kenties töihin pystymättömiä syystä tai toisesta.²⁵⁶

Majoitustoimiston peruuttaneiden nipussa oli 161 henkilö kortit. Peruuttamisen syitä oli muun muassa seuraavat: erotettu, tullut päihtyneenä töihin, ei tule koska palkka on liian pieni. Ei saapunut sovittuna päivämääränä, henkilöä ei löydy ilmoitetusta osoitteesta tai osoite tuntematon. Muutamia erotettuja ja suurin osa oli itse peruuttanut tulonsa. Pääosin peruutukset ovat tapahtuneet kesäkuun puolella välissä, muutama vielä heinäkuun puolella. Osa oli uudelleen sijoitettu toisiin tehtäviin. Saapumatta jääneiden nippu oli noin 90 korttia. Kesäkuussa 1952 peruutetuista majoituspaikoista vapautunutta henkilökuntaa oli 103, liitosalueilta ja omista majoituspaikoista vapautui 89 henkilöä.²⁵⁷

Majoitustoiminnan saattoi olettaa olevan naisvaltainen tehtäväkuva ja niin se olikin, sillä yhtä miestä kohden tehtävissä toimi kaksi naista. Joka viides työntekijä ilmoitti arvokseen rouva, joka on suuri määrä vaikka naisia enemmistö olikin. Ikäjakaumaltaan ylivoimaisesti vanhin toimisto, jopa parikymmentä vuotta vanhempi mitä toiset. Monen kisojen aikainen tehtävä oli sama kuin mikä heillä oli siviilissäkin. Hakeneita oli lähes tuplaten siihen nähden mitä pystyttiin tehtäviin ottamaan.

Lääkintähuolto

Lääkintätoimikunta perustettiin vuonna 1951 ja se vastasi lääkintähuollon valmisteluista. Toimikunnan puheenjohtajana toimi professori, tohtori Niilo Pesonen ja siihen kuului kuusi henkilöä. Syyskuussa 1951 perustettiin myös huolto-osastoon lääkintätoimisto, jonka päällikkönä toimi Mikko Kunnas. Monitahoisten tehtävien vuoksi perustettiin lääkintätoimikunnan avuksi Lääkintähuollon neuvottelukunta, joka selvitteli eri sairaaloiden ja tilojen käytettävyyttä. Syksyllä 1951 valmistelut keskittyivät Helsingin sairaaloiden käytön suunnitteluun ja henkilökunnan hankkimiseen. Yli-

²⁵⁶ XV Olympia Helsinki. Majoitustoimisto. Eal:1 - Eall:1. Majoitustoimisto Eall:1.

²⁵⁷ XV Olympia Helsinki. Majoitustoimisto. Ba II:1.

johtajat nimettiin toimiinsa vuoden 1952 alussa, heidän ensimmäinen tehtävä oli valita alustavasti sairaanhoitajat. Tämän lisäksi he osallistuivat yksityiskohtaisten tarvikelaskelmien tekoon lääkintätoimikunnan kanssa. Fysikaalisen hoidon odotettiin nousevan kisoissa suureen rooliin, minkä vuoksi jokaisen kisakylän poliklinikan yhteyteen järjestettiin fysikaalinen hoito-osasto. Lääkintöhallituksen luvalla vaativampi erikoishoito suunniteltiin keskitettäväksi Helsingin yliopiston kirurgisen sairaalan fysikaalisen hoidon osastolle. Polikliininen erikoistutkimus- ja hoito keskitettiin Työterveyslaitokselle. Osa kisakyläiden lääkäreistä oli myös sisätautien ja kirurgian erikoislääkäreitä. Kilpailijoiden erikoissairaalahoito järjestettiin Keskussotilassairaala I:n erikoisosastoon.²⁵⁸

Huomattava osa kisojen palvelukseen otetusta lääkintähenkilökunnasta oli entisiä urheilijoita tai muuten urheilusta perillä olevia. Heille järjestettiin tiedotus- ja koulutustilaisuuksia juuri ennen kisoja. Koulutuksissa käytiin läpi kisojen yleisiä järjestelyjä, lääkintähuollon pääpiirteitä, pakollisia lääkintätarkistuksia, urheiluvammojen hoitoa ja urheilijain sairauksia sisätautilääkärin näkökulmasta. Lääkintähuollon tilapäisyys Helsingin kaupungissa astui voimaan 15.7.1952. Työskentely Käpylän kisakylässä alkoi jo viikkoa aiemmin. Kaikilla kilpailupaikoilla oli vähintään yksi ensiapuasema, kun väkeä oli, paljon oli asemia enemmänkin. Mahdollisuuksien mukaan eri tilat mies- ja naisurheilijoille ja yleisölle. Kaikilla paikoilla oli lääkäripäivystys sairaanhoitajia ja lääkäreitä, hyvissä ajoin ennen kilpailua ja aina siihen asti, kun kilpailijat ja yleisö poistui. Naisosallistujia varten majoituspaikoissa oli vain naislääkäreitä lukuun ottamatta Otaniemeä. Naisten kilpailuissa oli paikalla naislääkäri. Sairasauto ja tarvittaessa useampiakin oli aina kilpailupaikkojen välittömässä läheisyydessä, jonka käyttöoikeus oli kilpailupaikan lääkäriellä. Harjoitusten aikana kilpailu- ja harjoituspaikoilla päivysti lääkäri, sairaanhoitaja ja lääkintäaliupseeri, sen mukaan mikä oli tarve tai säännöt vaativat.²⁵⁹

Lääkintähenkilökunta piti sisällään: 92 lääkäriä, 8 hammaslääkäreitä, 103 sairaanhoitajaa, 172 lääkintämiestä, 14 lääkitysvoimistelijaa, yksi apteekkihenkilökuntaan kuulunut, yksi toimistoapulainen, kolme yöpäivystäjää, kaksi tulkkia ja 23 autonkuljettajaa. Yhteensä 419 henkilöä kuului lääkintähenkilökuntaan. Johtoa oli toimistolla 10 henkeä ja kentällä 9 henkeä. Kenttä henkilöstöä oli 373, erikoislääkäreitä 27.²⁶⁰

²⁵⁸ Kolkka 1955, s. 188-191.

²⁵⁹ Kolkka 1955, s. 188-191.

²⁶⁰ Kolkka 1955, s. 188-191.

Sairaanhoitajien ilmoittautumisesta kisojen lääkintähuollonpalvelukseen syyskuussa 1951 on sovittu Suomen Sairaanhoitajaliiton kanssa. Puolustusvoimien lääkintähenkilökunnan käytöstä kisojen aikana on sovittu puolustusvoimien pääesikunnan lääkintäosaston kanssa. Partioopoi- kien käytöstä lääkintämiehinä ja lähetteinä neuvoteltiin. Lääkärrien ilmoittautuminen kisojen palvelukseen järjestettiin syksyllä. Samalla heidät jaettiin kilpailupaikkojen ja lajien mukaan. Henkilö- kunnan koulutus aloitettiin syksyllä. Päätettiin palkkaus- ja lippuoikeuksista.²⁶¹

Sairaanhoitajat

Sairaanhoitajien määrä jäi hieman epäselväksi, luetteloita oli monta ja niiden luetteloitujen hoita- jien määrä ei täsmännyt siihen, mitä oli ilmoitettu yhteismääräksi. Todennäköisesti hoitajia oli 101 sen mukaan, kun heitä oli palvelukseen kirjattu. Näistä yksi oli vapaaehtoinen ja loput palkattuja. Kaikki sairaanhoitajat olivat naisia, joka oli myös oletettavaa. 31 heistä asui muualla kuin Helsingis- sä/Espoossa. Näistä kolme asui ulkomailla asti kaksi Ruotsissa ja yksi Tanskassa. Yksi mielenkiintoi- nen luetteloitu asia oli muualta tulevien naisten luettelo, jotka olivat pyytäneet yhteismajoitusta, heitä oli kirjattu 20. Papereista ei selvinnyt sitä, oliko heille majapaikkaa järjestetty. Mielikuvaksi itselle jäi, että näin olisi toimittu, tuskin niitä olisi muuten ylös kirjattukaan. Hoitajia oli sijoitettu eri kilpailupaikoille ja majoituskohteisiin 79. Sijoituspaikkoja on turha käydä tässä yhteydessä tar- kemmin läpi. Hammaslääkäreitä oli kirjattuna seitsemän, kuusi miestä ja yksi nainen. Nämä seit- semän henkilöä eivät voineet siis sisältyä tuohon 101 sairaanhoitajan joukkoon koska mukana oli enemmistö miehiä. Nykyään enemmistö hammaslääkäreistä on naisia²⁶², tuolloin lienee tilanne ollut päinvastainen. Röntgenhoitajia oli seitsemän kuten myös siivoojia, he kaikki olivat naisia ja kotoisin Helsingistä.²⁶³

Lääkintätoimisto

Lääkintätoimisto aloitti toimintansa syyskuussa 1951, toimiston päällikkönä toimi lääket. lia. M.E. Kunnas.²⁶⁴ Lääkintätoimiston tehtäviä vuodelle 1952 oli seuraavanlaisia. Sen tuli hankkia tarpeelli- nen toimistohenkilökunta, joka oli sijoitettava ilmoittautumisten mukaan, ja laadittava heistä kor- tisto. Henkilökunta oli koulutettava kevään aikana ja varattava fysiatriinen hoitohenkilökunta. Puo- lustusvoimilta saatiin lääkintähenkilökuntaa, vielä oli selvitettävä sen määrä, ja tarvittaessa hankit- tava tarvittava reservi lääkintäupseereita täydennykseksi. Oli selvitettävä missä määrin henkilö-

²⁶¹ XV Olympia Helsinki 1952. Toimintakertomukset. Toimintakertomus 1951. Da:5. Huolto-osaston muistio. s. 5-7.

²⁶² [<https://fi.webdento.com/hammaslaakarit-erikoishammaslaakarit/>]. Luettu 25.3.2019.

²⁶³ XV Olympia Helsinki 1952. Lääkintätoimisto. Ba:1 - Bb:4. Ba:1 Hoitajat. Luettelo sairaanhoitajista.

²⁶⁴ XV Olympia Helsinki 1952. Majoitustoimisto. Dal:1 - Dall:1. Majoitustoimisto Dal:1. Toimintakertomukset 1949 - 1952. Huolto-osasto.

kunnalla oli oikeus ostaa pääsylippuja ja laadittava heistä ansiomerkkiluettelo. Lääkintähenkilökunnalle laadittiin kuusikielinen lääkintäsanasto, lääkintätoimisto myös mietti lääkintähuollon ja ensiapuasemien paikat. Sen oli huolehdittava maalta tulevien sairaanhoitajien majoituksesta. Järjestettävä ja laadittava ohjelma lääkäreiden informaatiotilaisuuteen.²⁶⁵

Lääkintätoimiston kortisto oli jaettu neljään nippuun, joista käsittelen seuraavaksi kolmea. Nippu numero kolme sisälsi täysin samat henkilöt kuin nippu kaksi. Nippu kolme on mahdollisesti ollut jokin väliaikainen tai toimipaikallinen kortisto. Ensimmäisessä nipussa oli luetteloituna 97 henkilöä. Kortteihin oli merkattu palkka ja milloin henkilöt olivat toimesta, nimi, osoite, toimipaikka ja tehtävä, sekä hatun, kauluksen ja kengän koko. Henkilöiden palkka oli joko 13 500 tai kohteen vastaavalla 19 500 markkaa. Henkilöistä 58 % oli miehiä ja 14 % naisia. Loppujen sukupuoli jäi selviämättä. Miehiä oli siis nelinkertainen määrä naisiin verrattuna. Miehiä oli huomattavasti enemmän kuin mitä keskimääräisesti. Selittykö se mahdollisesti sillä, että tuolloin miehiä toimi lääkärinä enemmän kuin naisia ihan yleisesti. Asuinpaikan mukaan jaoteltuna 75 % oli Helsingistä, 23 % muualta ja parin prosentin asuinpaikka ei selvinnyt. Lääkärit olivat siis valtaosin Helsingistä, vaikka tehtävä oli hyvin erikoistaitoja vaativa, toisin kuin moni muu tehtävä. Päteviä henkilöitä ei myöskään varmasti ole hirveästi ollut tarjolla, mikä tekee siitä mielenkiintoisen, että valtaosa on löytynyt juuri Helsingistä. Kun verrataan sitten vaikka ruokahuoltoon, jonka tehtävät eivät ole mitään kummoisia erikoistaitoja vaativia, kuitenkin lähes kaikki oli toimeen palkattu jostain muualta, kuin edes pääkaupunki seudulta. Nykyaikainen 5-ottelussa, joka järjestettiin Hämeenlinnassa, oli aivan oletuksen mukaan henkilöt Hämeenlinnasta tai ympäristöstä yhdellä poikkeuksella, joka oli tullut Tukholmasta asti. Jalkapallossa puolestaan oli jokaisella paikkakunnalla yksi henkilö kyseiseltä paikkakunnalta.

Toinen nipun tiedot 120 henkilöstä oli jaoteltu sijoituspaikan mukaan hammaslääkäreitä ja lääkintämiehiä lukuun ottamatta, jotka olivat oma ryhmänsä. Kortistosta vain 18 % oli miehiä ja 82 % naisia. Jako on hyvinkin yksiin sen suhteen, jotka oli nimetty lääkäreiksi, olivat miehiä. Helsingistä oli tästä joukosta 46 %, joka sisälsi yhtä lääkäriä lukuun ottamatta kaikki. Hyvin mielenkiintoista oli lääkärin löytyminen yhtä poikkeusta lukuun ottamatta Helsingistä. 23 % oli jostain muualta ja 4 % asuinpaikka oli tuntematon, 27 % ei tietoa oltu kirjattu. Kielitaidoltaan 48 % osasi suomea sekä ruotsia, mikä oli tavallista alhaisempi määrä. Englantia osasi peräti 52 %, joka oli

²⁶⁵ XV Olympia Helsinki 1952. Toimintakertomukset. Toimintakertomukset 1952. Da:6. Selvitys huoltojaoston jäljellä olevista tehtävistä v. 1952. s. 14-16.

suomen ja ruotsin osaamiseen suhteutettuna poikkeuksellisen paljon. Saksaakin taisi 39 %, joka osuu aika lähelle sitä keskimääräistä arvoa. Ranskaa osasi vain 4 %, joka oli selvästi normaalia vähemmän. Norja ja tanskan kielet ylsi 3 % osaamiseen, venäjää taisi vain 1 henkilö, joka oli selvästi normaalia vähemmän. Myös yksi espanjan osaaja joukosta löytyi, muut kielen puolestaan loistivat poissa olollaan osaamislistoilla. Lääkärit ja sairaanhoitajatkin kun ovat varsin pitkään koulutettua porukkaa, olisi voinut odottaa heidän osaavan kieliäkin paljon paremmin. 22 miehestä 17 oli toiminut armeijassa lääkintätehtävissä, mikä oli miehistä erittäin suuri prosentti. Armeijassa olleista, kukaan ei varsinaiselta ammatiltaan toiminut terveydenhoidon parissa. Erikoisuutena mainittakoon vielä se, että yksi henkilö saapui toimeen aina Montrealista asti.

Neljäs nippu sisälsi osittain samoja kuin mitä oli jo kahdessa edellisessäkin nipussa. Tässä nipussa olleet olivat sijoittamattomia henkilöitä kaikkiaan 65 kappaletta, he kaikki olivat naisia. Heistä 25 % oli Helsingistä ja loput 75 % muualta. Tämä selittynee osittain sillä, että pyrittiin välttämään henkilöstön majoitustarvetta. Henkilöiden ikäluokitukset olivat mielenkiintoisia: ikäihminen, nuori, eläkeläinen, rouva, nuorehko, keski-ikäinen, vanhako ja vanha. Melko subjektiivisia kortin täyttäjän näkemyksiä henkilöistä. Monen kortin tiedot olivat hyvin vajavaisesti täytettyjä ja tarkat ikätiedot löytyivät vain muutamilta, ikä haitari oli 22–62 välillä, erityisesti molempia ääripäitä oli hieman enemmän kuin keski-ikäisiä. Keski-ikäisiä oli taas adjektiiveilla kuvatuista ikätiedoista eniten. Kielitaidon osalta suomea ilmoitti osaavansa vain 65 % mutta varmasti taas kaikki eivät ole sitä merkinneet. Ruotsia osasi useampi kuin suomea eli 77 %, mikä oli enemmän kuin mitä keskimäärin sitä on osattu. Englantia osasi 45 % ja saksaa 37 %, näiden kielten osaaminen oli hyvin lähellä totuttua. Ranskaa osasi 6 % muiden kielten jäädessä yksittäisiin osajiin. Muita esiinnousseita kieliä oli venäjä, norja ja tanska. Edellä käsiteltyjen perustietojen lisäksi kortteihin oli merkitty toivomus ja sijoituspaikka sekä työaika. Muita huomioita, joita korteissa oli kirjattuna. Kolmelle henkilölle oli merkitty toivomus samasta sijoituspaikasta kuin toisella hakijalla, jotka olivat kortistokortin numerolla. Yksi henkilö asui peräti Sodankylässä asti, muita läheskään yhtä kaukana Suomessa asuvia ei tullut vastaan. Yhdessä kortissa luki teksti "ei pätevä" , toiseen korttiin oli kirjattu "ei sopiva". Mielenkiintoinen oli myös huomion kohdistaminen siihen, että henkilö oli eronnut rouva. Yksi henkilö oli toivonut paikkaa sairashieronnasta. Mielenkiintoista oli se, että Tilkan hoitajaa ei ollut sijoitettu mihinkään tehtävään. Eräs henkilö olisi voinut työskennellä vain viikon, eikä se ollut sopivaa. Yksi hakija oli asunnoton ikäihminen, jolle ei suositeltu sijoittamista tehtäviin. Joukossa oli

myös 22 naista, jotka olivat peruuttaneet tulonsa. Paljon tietoja oli kirjoitettu käsin, kun yleensä kortistot oli koneella kirjoitettuja.²⁶⁶

Lääkintähenkilöstölle järjestettiin koulutuksia ennen kisoja, etenkin koskien urheilulääketiedettä ja kisojen järjestelyjä. Lääkintähenkilöstöstä suuri osa oli taustaltaan urheilijoita tai muuten urheilua ymmärtäviä, mitä ei ainakaan ilmi tuotu muualla. Lääkintähenkilöstöä tuli sairaanhoitajaliiton kautta, puolustusvoimien lääkintähenkilöstöä sekä partiopojista. Aineistosta ei käynyt ilmi mistä lääkärit tulivat. Mielenkiintoista oli, että yksi sairaanhoitaja oli vapaaehtoinen ja kaikki muut olivat palkattuja. Maalta tulleelle lääkintähenkilöstölle järjestettiin majoitus, toisin kuin valtaosan toimistojen henkilöstön kanssa toimittiin. Syynä lienee se, että lääkintähenkilöstön piti olla oikeasti ammattitaitoista. Heidät oli kisoihin saatava vaikka siitä kustannuksia olisi syntynyt. Kielitaidoltaan lääkintähenkilöstö oli yllättävän heikkoa.

4.5 Olympianuoret

Olympianuoret olivat merkittävin yksittäinen vapaaehtoisten ryhmä. Heitä oli kaikkiaan lähteestä riippuen noin 2 200, joka on noin neljäs osa koko vapaaehtoisten joukosta. Seuraavaksi käsittelen sitä, miten heidän toimintaansa organisoitiin, mistä nuoret toimiin saatiin ja mitä he tekivät.

Järjestelytoimikunnan jokaisella osastolla tarvittiin palkattujen työntekijöiden ohella erinäisiin pieniin tehtäviin henkilöitä, joiden ammattitaito ja kokemus ei ollut niin välttämätöntä. Kun huomioitiin nuorten olympiainnostus, uskottiin tarjokkaita vapaaehtoiseen ja palkattomaan työhön löytyvän tarpeeksi. Palkkioksi tehdystä työstä olisi kilpailuiden seuraaminen, nimikirjoitusten kerääminen, sekä välitön kosketus urheilijoihin kilpailu- ja majoituspaikoissa. Tämän lisäksi kukin piirijärjestö tulee saamaan määrätyn korvauksen myyntitoiminnasta.²⁶⁷

Olympianuorten kirjasessa todetaan melkein jokaisen Helsingin alueella ja sen ympäristössä asuvan joutuvan tavalla tai toisella osalliseksi olympialaisten järjestelyistä. Kisojen koittaessa järjestelytehtävät vaativat yhä useampia tekijöitä ja huoli niiden onnistumisesta täyttäisi kaikkien ajatukset. Vanhat muistot suurten urheilujuhlien järjestämisestä olivat hyödyksi mutta olympialaisten mittasuhteet olivat toiset. Maan urheilu- ja nuorisojärjestöjen Helsingin piirit tunsivat apunsa välttämättömyyden ja tarjoutuivat hoitamaan ennen kisoja ja niiden aikana heille sopivia tehtäviä. Urheiluaatteen kannattavana perusvoimana tunnustettiin edelleen vapaaehtoistyö, näitä

²⁶⁶ XV Olympia Helsinki. Lääkintätoimisto. Ba! - Bb:4. Bb1 - Bb:4.

²⁶⁷ XV Olympia Helsinki 1952. Toimintakertomukset 1952. Da:6. Henkilötoimisto. XV OLYMPIA HELSINKI 1952, OLYMPIANUORET.

perinteitä myös nuorisjärjestöissä vaalittiin.²⁶⁸ Niinpä vuonna 1950 helsinkiläiset urheilujärjestöt ottivat nuorisokasvatusohjelmaansa poikien ja tyttöjen kouluttamisen lähettitehtäviä varten olympiakisoihin.²⁶⁹ Seuraavan vuoden kesällä asiaa vietiin eteenpäin ja urheilujärjestöt SVUL, TUL ja CIF ehdottivat seurojensa esityksestä olympialaisten järjestelytoimikunnalle, että heidän nuoret jäsenet otettaisiin mukaan kisojen järjestelyihin aputyöntekijöiksi. Järjestelytoimikunta katsoi nuorten mukaan ottamisen välttämättömäksi ja nimesi asian eteenpäin viemiseksi toimikunnan, jossa olivat edustettuina merkittävimmät järjestöt²⁷⁰. Sille annettiin valtuudet tehdä toimintasuunnitelmat nuorten olympiatyön organisoimiseksi.²⁷¹ Toimikunta kutsui yhteistyöhön myös erikoisliittoja²⁷², jotka edustivat olympiaohjelman urheilumuotoja.²⁷³ Toimikunnan puheenjohtajaksi nimettiin maisteri A. Wahlroos ja sihteeriksi toiminnanjohtaja M. Järvinen.²⁷⁴ Toimikunnan kooksi tuli 13 jäsentä ja sihteeri. Olympianuorten toiminta esitettiin alistettavaksi itsenäisenä osastona Vastaanotto- ja yleisöpalveluosaston opastustoimistolle. Neuvoa-antavaan yhteistyöelimeen nimettiin edustaja kustakin järjestöstä, jotka toimikunnassa olivat edustettuina ja heidän lisäksi kaksi järjestelytoimikunnan edustajaa. Tällä elimellä tuli olla valtuudet vahvistaa työnjako eri järjestöjen kesken.²⁷⁵ Toimikunnan ensimmäinen kokous pidettiin 6.6.1951, jossa nuoriso joukkoa johtamaan asetettiin johtoelin. Toisessa kokouksessa nuorten tyttöjen ja poikien joukko sai nimekseen olympianuoret. Alaikärajaksi nuorille asetettiin 11 - vuotta ja heidän tehtävikseen kaavailtiin seuraavia toimia: lähetti, opas, myyjä ja paikannäyttävä. Kaikkiaan tarpeen kaavailtiin olevan 3 146 nuorelle. Kokouksessa edustettuina olleet järjestöt uskoivat saavansa kyseisen määrän nuoria kaan.²⁷⁶

Toimikunnanjohtaja alkoi ensitöikseen laatia suunnitelmaa Olympianuorten johtajien ja nuorten kouluttamiseksi, jonka toimikunta hyväksyi toimeenpantavaksi. Johtajien koulutustilaisuudet aloitettiin lokakuussa 1951 ja viimeinen kymmenes koulutustilaisuus pidettiin toukokuussa

²⁶⁸ XV Olympia Helsinki 1952. Toimintakertomukset 1952. Da:6. Henkilötoimisto. XV OLYMPIA HELSINKI 1952, OLYMPIANUORET.

²⁶⁹ Kolkka 1955, s. 150.

²⁷⁰ SVUL:n Helsingin piiri r.y., TUL:N Helsingin piiri r.y., Finlands Svenska Centralidrottsförbund r.f., Suomen Partiopoikajärjestö r.y., Suomen Partiotyttöjärjestö r.y., Nuoret Kotkat r.y. ja Suomen Demokratian Pioneerien liitto r.y.

²⁷¹ XV Olympia Helsinki 1952. Toimintakertomukset 1952. Da:6. Henkilötoimisto. XV OLYMPIA HELSINKI 1952, OLYMPIANUORET.

²⁷² Suomen Palloliiton Helsingin piiri, Suomen Soutuliitto ja Suomen Purjehtijaliitto.

²⁷³ XV Olympia Helsinki 1952. Toimintakertomukset 1952. Da:6. Henkilötoimisto. XV OLYMPIA HELSINKI 1952, OLYMPIANUORET.

²⁷⁴ XV Olympia Helsinki 1952. Toimintakertomukset 1952. Da:6. Henkilötoimisto. Olympianuorten toimintakertomus.

²⁷⁵ XV Olympia Helsinki 1952. Toimintakertomukset 1952. Da:6. Henkilötoimisto. XV OLYMPIA HELSINKI 1952 järjestelytoimikunnalle. Liite no. 2.

²⁷⁶ XV Olympia Helsinki 1952. Toimintakertomukset 1952. Da:6. Henkilötoimisto. Olympianuorten toimintakertomus.

1952 eli vain pari kuukautta ennen kisojen alkua. Koulutuksien luennoitsijoina toimivat itse toiminnanjohtaja Wahlroos ja kymmenen järjestelytoimikunnan osasto- ja toimistopäällikköä. Peruskoulutuksen olympianuorten johtajatehtäviin sai kaikkiaan 220 henkilöä, joiden ikähaarukka oli 16 - 55 vuotta. Näiden toimien myötä voitiin johtajakoulutuksen rinnalla aloittaa myös nuorten kouluttaminen.²⁷⁷

Olympianuoret ilmoittautuivat tehtäviin omien järjestöjensä kautta, joiden kautta he tulivat palvelukseen. Omaan järjestöön ilmoittautumisen jälkeen nuoret saivat olla yhteydessä suoraan Olympianuorten toimistoon, missä heistä kirjoitettiin henkilökortti. Henkilökortistoon kirjattiin nimi, osoite ja tehtävä olympialaisten järjestelytoimikunnan alaisuudessa. Nuorten kanssa sovittiin erikseen minä päivinä, he voisivat palvelukseen tulla, ja millaista tuntimäärää pystyisivät tekemään. Ennen kisojen alkua jokaisen olympianuoren tuli viettää yksi aamu- tai iltapäivä jollakin järjestelytoimikunnan osastolla ennen kisojen alkua. Tämä päivämäärä ja kellonaika merkattiin henkilökorttiin, joka heidän tuli luovuttaa osastolle, jolla työskentelivät. Osastolla korttiin arvosteltiin nuorten palvelus, käytös ja siisteys. Osastoilta kortit kulkeutuivat takaisin olympianuorten toimistoon, jossa ne liitettiin järjestöiltä saatuihin varsinaisiin pääkortteihin. Tämänlaisella systeemillä synnyttiin 2 000 olympianuoren kortisto. Pääasiassa kortteihin annettiin kiitettävät arvostelut nuorista, ja osastojen- ja toimistopäälliköiden usko nuorten suoriutumiseen tehtävistä ja merkityksestä kisojen läpiviennin kannalta kasvoi koko ajan.²⁷⁸

Olympianuoria otettiin toimeen vain Helsingistä ja sen välittömästä läheisyydestä, jotka pystyivät tilaisuuden aikana asumaan ja aterioimaan kotona. Mikäli nuoret joutuvat aikaiseen tai myöhäiseen vuoroon tuli heille varata yhteismajoitus ja muonitus kenttäruekaloissa järjestelytoimikunnan toimesta. Olympianuorten vaatetus suunniteltiin järjestettävän siten että Partioijat ja -tytöt, Nuoret Kotkat ja Pioneerit esiintyisivät järjestöjensä puvuissa. Muille olympiapoikille ja tytöille annettaisiin kehoitus hankkia yhtenevät kesäasut. Kaikki Olympianuoret tulisivat kisojen aikana käyttämään myöhemmin hyväksyttävää yhteistä tuntomerkkiä. Yhteiseksi tunnusmerkiksi hyväksyttiin myöhemmin olympiarenkain varustetut valkoiset venelakit, jotka järjestelytoimikunnan tuli jokaiselle hankkia ja kustantaa.²⁷⁹ Lopulta olympianuorten oma virkapuku koostui poikien kohdalla beigen värisistä polvihousuista ja puserosta. Tyttöillä oli sininen puku ja mo-

²⁷⁷ XV Olympia Helsinki 1952. Toimintakertomukset 1952. Da:6. Henkilötoimisto. Olympianuorten toimintakertomus.

²⁷⁸ XV Olympia Helsinki 1952. Toimintakertomukset 1952. Da:6. Henkilötoimisto. Olympianuorten toimintakertomus.

²⁷⁹ XV Olympia Helsinki 1952. Toimintakertomukset 1952. Da:6. Henkilötoimisto. XV OLYMPIA HELSINKI 1952, OLYMPIANUORET.

lempien asuun kuului valkoinen venelakki.²⁸⁰ Olympianuorten muonituksesta tuli myös huolehtia, sillä valtaosa perheistä tulisi olemaan kokonaan sidottuja Olympialaisten tehtäviin. Näin ollen normaaliolojen kaltaiseen kotiruokailuun ei nuorilla olisi mahdollisuutta. Stadionilta tuli varata päiväkohtaisesti 300–400 vapaata paikkaa Olympianuorten käyttöön, ja muilta kilpailupaikoilta suhteessa sama määrä.²⁸¹

Olympianuorten koulutus määriteltiin suoritettavaksi heidän omien järjestöjensä toimesta. Järjestelytoimikunnan tehtävänä oli kouluttaa johtajat tarpeiden mukaan, jotka sitten omissa järjestöissään kouluttavat nuoret. Järjestöjen tuli kerätä omilta nuorilta tieto halusta osallistua kisoihin ja tehdä heistä henkilökortit, heidän oli myös varmistettava, etteivät nuoret ole ilmoittautuneet jonkin toisen järjestön kautta. Olympianuorten toimisto puolestaan ryhmitti ja sijoitti nuoret eri osastojen tilauksien, vahvuuksien, kielivaatimuksien ja ikärajamääritelmien mukaan sopiviin tehtäviin. Kouluttaminen aloitettiin kenttäjohtajien kouluttamisella syksyllä 1951. Kouluttajina toimivat: urheilu-, olympiakylä-, taide-, tiedoitus-, kanslia-, vastaanotto- ja yleisöpalvelu-, hankinta- ja myynti-, liikenne- ja järjestys- ja huolto-osasto. Koulutus kohdistettiin kisojen aikana vapaaehtoisesti toimiviin ryhmänohjaajiin ja heidän apulaisiinsa. Koulutukseen sai osallistua myös tehtävien päälliköt, johtajat ja valvojat. Kunkin osaston koulutuksesta laadittiin itse oma suunnitelma oppituntien ja käytännön harjoitusten järjestämiseksi. Olympianuorten koulutus tulisi aloittaa viimeistään tammikuussa järjestöissä. Kouluttajina toimivat osastot mahdollisuuksien mukaan, toiminnanjohtajat, koulutetut ryhmänjohtajat ja koulutetut ryhmänjohtajien apulaiset.²⁸²

Kisojen lähestyessä olympianuorten toiminta oli tullut tutuksi ja viimeisetkin epäuskoiset uskoivat heidän merkitykseensä. Ennen kisoja järjestelytoimikunnan asioissa toimi päivittäin keskimäärin 30 lähettä. Tämä nuorten tarjoama ilmainen apu oli erittäin merkittävää, sillä talvisin lähettien saaminen edes palkkaa vastaan oli hyvin hankalaa. Olympianuorten toiminnan ehtona olikin, ettei mikään saanut maksaa mitään. Jokaista menoerää vastaan oli oltava myös tuloja.²⁸³

Olympianuorten rahoitus pohjautui kisojen aikaiseen päiväohjelmien myyntiin. Nuorten omilla järjestöillä oli kokemusta oman lajin kisojen järjestelyistä, jonka pohjalta he pystyivät

²⁸⁰ Kolkka 1955, s. 150.

²⁸¹ XV Olympia Helsinki 1952. Toimintakertomukset 1952. Da:6. Henkilötoimisto. XV OLYMPIA HELSINKI 1952, OLYMPIANUORET.

²⁸² XV Olympia Helsinki 1952. Toimintakertomukset 1952. Da:6. Henkilötoimisto. XV OLYMPIA HELSINKI 1952, OLYMPIANUORET.

²⁸³ XV Olympia Helsinki 1952. Toimintakertomukset 1952. Da:6. Henkilötoimisto. Olympianuorten toimintakertomus.

tarkkaankin arvioimaan paljonko ohjelmia, tultaisiin myymään. Tästä osoituksena mainittiin vuotta ennen kisoja arvioitu 320 000 myydyin ohjelman arvio, toteutunut myynti oli 307 227 ohjelmaa.²⁸⁴ Ohjelmien myynnistä saatavista bruttotuloista toimikunta linjasi, että johto- ja valvontahenkilökunnan palkkoihin menee noin 13 %, myyjien virheisiin 2 % ja järjestöjen koulutuskorvauksiin 10 %. Järjestöjen koulutuskuluihin käytettävä raha tulisi jakaa järjestöille heidän suorittamien työpäivien perusteella.²⁸⁵

Olympianuorten tehtäviksi ennen kisoja kaavailtiin seuraavanlaisia. Urheiluosaston palveluksessa lähettitehtävien suorittaminen ohjelmatoimistossa. Sekä samainen tehtävä Kilpailutoimiston 18 kilpailupaikalla. Olympiakyläosaston palveluksessa läheteinä, Kuljetus- ja Opastustoimistossa läheteinä ja oppaina. Varsinkin opastehtävissä oli tarve kielitaitoisille nuorille. Taideosasto tarvitsi lähettejä ja oppaita taidenäyttelyihin. Tiedotusosasto lähettejä. Kansliaosaston Keskustoimisto ja Henkilötoimisto tarvitsi muutamia lähettejä, kun taas Pääsylipputoimisto tarvitsi huomattavan joukon paikannäyttäjiä. Paikannäyttäjän tehtävä oli vaativa, sillä sitä oli suoritettava useammalla kielillä, jonka vuoksi tähän tehtävään oli varattava 15 - 21 -vuotiaita Olympianuoria. Vastaanotto- ja yleisöpalveluosasto. Pääasiassa osaston vaativat tehtävät hoitivat aikuiset. Osastoon kuuluvien Vastaanotto- ja Juhlatoimikunnan, Opastustoimiston ja Viihdytystoimiston lisäksi tarvittiin Olympianuoria. Hankinta- ja myyntiosaston myyntitoimisto tarvitsi joka päivä painettavien ohjelmalehtisten jakeluun reippaita ja näppäriä nuoria. Lehtisiä myytiin kiinteissä kioskeissa kaupungilla ja 17 kilpailupaikalla. Olympianuoria tarvittiin myös pienoislippujen ja muiden pikkutarvikkeiden myyntiin. Liikenne- ja Järjestysosasto tarvitsi lähettejä. Huolto-osasto tarvitsi suuren joukon Olympianuoria oppaiksi, läheteiksi ja majoituspaikkojen vartijoiksi.²⁸⁶ Järjestelytoimikunnan ja nuorisjärjestöjen välille kirjoitettiin sopimus Olympianuorten toiminnasta.²⁸⁷

²⁸⁴ XV Olympia Helsinki 1952. Toimintakertomukset 1952. Da:6. Henkilötoimisto. Olympianuorten toimintakertomus.

²⁸⁵ XV Olympia Helsinki 1952. Toimintakertomukset 1952. Da:6. Henkilötoimisto. XV OLYMPIA HELSINKI 1952 järjestelytoimikunnalle. Liite no. 2.

²⁸⁶ XV Olympia Helsinki 1952. Toimintakertomukset 1952. Da:6. Henkilötoimisto. XV OLYMPIA HELSINKI 1952, OLYMPIANUORET.

²⁸⁷ Katso liite 1.

Ennakkoarviointi kisojen aikana tarvittavista olympianuorista:

Kieliryhmitys	Lähetti	Oppaita	Paikannäyttäjiä	Ohjelman myyjiä
Suomenkielinen	1153	150	100	405
Ruotsinkielinen	300	63	100	
Englanninkielinen	200	9	100	
Ranskankielinen	100	8	25	
Saksankielinen	65	70	25	
Espanjankielinen	30		15	
Venäjänkielinen	30		15	
Yhteensä	1878	300	380	405

Yhteensä 2 963 Olympianuorta.²⁸⁸

Opastehtäviin vaadittaisiin tyydyttävää kielitaitoa. Lähetti ja paikannäyttäjätehtäviin puolestaan välttävää eli niin sanottua koulussa opittua taitoa.²⁸⁹

Näiden lisäksi tarvittiin Olympianuorille johtajia, johon valittaisiin 18 - 21 -vuotiaita. Johtajien kielitaitojen tulisi olla vähintään tyydyttäviä.

Suomenkielisiä	200
Ruotsinkielisiä	20
Englanninkielisiä	25
Ranskankielisiä	20
Saksankielisiä	15
Espanjankielisiä	5
Venäjänkielisiä	5
Yhteensä	290 ²⁹⁰

Palkattua henkilökuntaa toimi myyntikeskuksessa 59 ryhmänjohtajaa, jotka johtivat kaikkiaan 434 nuorta myyjää. Lähettipalveluun osallistui puolestaan 1568 nuorta ja paikannäyttäjänä toimi 130 nuorta.²⁹¹

Olympianuoret kuuluivat alun perin erillisenä toimistona vastaanotto- ja yleisöpalveluosastoon mutta siirrettiin myöhemmin Kansliaosaston alaisuuteen. Olympianuoret olivat lisäksi suoraan kosketuksissa kaikkiin järjestelytoimikunnan elimiin. Organisatorisesti myyntikeskus kuului Olympianuoriin ja sitä siis johti Olympianuorten toimistopäällikkö. Hän otti vastaan palkatun

²⁸⁸ XV Olympia Helsinki 1952. Toimintakertomukset 1952. Da:6. Henkilötoimisto. XV OLYMPIA HELSINKI 1952, OLYMPIANUORET.

²⁸⁹ XV Olympia Helsinki 1952. Toimintakertomukset 1952. Da:6. Henkilötoimisto. XV OLYMPIA HELSINKI 1952, OLYMPIANUORET.

²⁹⁰ XV Olympia Helsinki 1952. Toimintakertomukset 1952. Da:6. Henkilötoimisto. XV OLYMPIA HELSINKI 1952, OLYMPIANUORET.

²⁹¹ XV Olympia Helsinki 1952. Toimintakertomukset 1952. Da:6. Henkilötoimisto. Olympianuorten toimintakertomus.

henkilöstön ja valikoi ryhmänjohtajat ja nuorukaiset myyjiksi. Kisojen aikainen myyntitoiminta ja tilitykset tapahtuivat Järjestelytoimikunnan valvonnassa.²⁹²

Olympianuorten henkilökuntaan kuului toimistolla seitsemän henkilöä. Toimistopäällikkö nimettiin toimeen ensimmäisenä 1.8.1951. Viimeiset henkilöt tulivat palvelukseen vasta heinäkuussa vuonna 1952. Kaikkien työsuhde päättyi viimeistään 31.8.1952 ja samanaikaisesti toimesta oli parhaimmillaan kuusi henkilöä. Lyhimmät työsuhdet olivat vain reilun kuukauden mittaisia. Myyntikeskuksessa toimesta oli yhteensä 19 henkilöä, jotka kaikki olivat toimesta myös samanaikaisesti. Kaikki palkattiin toimeen vasta heinäkuussa vuonna 1952 ja toimet päättyivät viimeistään 15.8.1952. Henkilökunta oli toimissaan kokonaisuudessaan pystyvää, sillä henkilöt oli valittu toimiin jo puolivuotta etukäteen.²⁹³

Olympianuorten toiminta sujui suurin piirtein sen suunnitelman mukaan niin toiminnallisesti kuin taloudellisestikin, joka jo kahta vuotta aiemmin oli luotu. Olympianuoret pystyivät täyttämään kaikki lähetti pyynnöt, joita järjestelytoimikunta oli heille antanut kiitettävien loppuarvioin. Kiireisimpään aikaan palkattu henkilötarve oli kuitenkin arvioitu alakanttiin. Henkilöstö joutui tekemään ylitöitä, jotta kaikki työt saatiin suoritettua. Henkilöstön lisäksi myös toimitilat olivat liian pienet etenkin myyntikeskuksen osalta. Olympianuorten toimistopäällikkö päättää toimintakertomuksensa seuraavaan lauseeseen: " Koko toiminta osoitti, että innostus urheiluasiana kohtaan elää hyvin voimakkaana ko. ikäluokkien keskuudessa, ja että vapaaehtoiseen urheilutyöhön löytyy vielä voimia, kunhan ne vaan osataan koota oikealla tavalla."²⁹⁴

SVUL:n Helsingin piirin olympianuoria oli 1176. Seuroihin kuulumattomia oli 222. Pikkukirkkoyhdistyksen olympianuoria oli 38. S.D.P.L:n 12. Nuoret Kotkat järjestöltä 22, partiotyöistä oli 164, partiopojista 217 ja T.U.L:n Olympianuoria oli 340. Arkistossa henkilöt on luetteloitu järjestöittäin. Henkilöistä on merkattu nimi ja osoite sekä joissain tapauksissa myös tehtävä.²⁹⁵ Olympianuorten alaikäraja asettui 11 ikävuoteen. Heidän johtajiensa iät vaihteli 16 - 50 vuoden välillä. Kisojen aikana työskenteli 1 617 poikaa ja 574 tyttöä olympialaisten hyväksi. Heistä päiväohjelmien myyntiin otti osaa 59 ryhmänjohtajaa ja 434 myyjää. Paikannäyttäjinä toimi 130 ja lähetteinä 1 568 nuorta. Olympianuoret suorittivat tehtävänsä innolla ja saivat ansaitun kiitoksen

²⁹² XV Olympia Helsinki 1952. Toimintakertomukset 1952. Da:6. Henkilötoimisto. Olympianuorten toimintakertomus.

²⁹³ XV Olympia Helsinki 1952. Toimintakertomukset 1952. Da:6. Henkilötoimisto. Olympianuorten toimintakertomus.

²⁹⁴ XV Olympia Helsinki 1952. Toimintakertomukset 1952. Da:6. Henkilötoimisto. Olympianuorten toimintakertomus.

²⁹⁵ XV Olympia Helsinki 1952. Toimintakertomukset 1952. Da:6. Henkilötoimisto.

panoksestaan. Kunniakirja jaettiin jokaiselle kisojen aikana tehtävänsä hoitaneelle.²⁹⁶ Olympianuoria työskenteli kisojen hyväksi lähteestä riippuen hieman eri määrä.

Olympianuoret ja toiminta heidän ympärillään muistutti pitkälti sitä kuvaa, jollaisena se nykypäivienkin kisoissa on näyttäytynyt. Yksittäisten lajien suuret arvokilpailut ovat toki huomattavasti pienempiä kuin olympialaiset mutta vertailukelpoisia silti. Nykypäivän kisoissa ei nuoria ole varsinaisesti käsitelty näin selvästi omana porukkanaan, vaikka nuorilla edelleen on hoidettavana ne tietyt tehtävät, jotka on suunnattu vain heille. Kuten olympialaisissakin nuoret toimivat usein lähetteinä ja ohjelmanmyyjinä. Opastehtävät puolestaan hoituvat aikuisten toimesta nykyään, ovatko siihen sitten vaikuttaneet koventuneet kieltenosaamisvaatimukset. Nykynuorilla on myös omat johtajansa, jotka tehtäviin koulutetaan. Ei varmasti samassa laajuudessa mitä tuolloin on tapahtunut. Olympialaisiin nuoret haettiin järjestöjen kautta, yhden lajin arvokisoihin he usein tulevat paikallisten seurojen kautta. Eli hyvinkin samanlainen kuvio on käytössä yhä edelleen. Vaatetuksen osalta nykykisoissa nuorilla on välillä osittain eroava puku kuin muilla vapaaehtoisilla, useimmiten mennään samalla puvulla. Edellä oli myös maininta siitä, kuinka paljon nuoret joutuivat puvuistaan maksamaan, joka nykyrahaan suhteutettuna oli aika kova hinta vaatetuksesta mikä oli myös pakko lunastaa. Aivan viime vuosina on yleistynyt käytäntö, että kisavaatteet on saatu ilman korvausta omiksi kisojen jälkeen. Pitkään oli käytäntö, jos vaatteet halusi pitää kisojen jälkeen, oli maksettava verotusarvo mutta oli myöskin mahdollisuus palauttaa vaatteet.

4.6 Puolustusvoimien henkilöapu

Huhtikuussa 1951 kun oli saatu lupaus siitä, että puolustusvoimilta saataisiin henkilökuntaa saataisiin, alkoi suunnittelu heidän jaostaan ja majoituksestaan. Tarve kun oli yli 4 000 henkilölle, oli selvää, että se koottiin useista joukko-osastoista. Olympiatehtävät olivat varsin moninaisia, mikä aiheutti hankaluuksia miesten valintaan. Tämän vuoksi perustettiin oma erikoisesikunta, joka jakoi miehet tehtäviin. Olympiapataljoona jakautui 12 perusyksikköön tehtävien mukaisesti: Viestiosasto, ratsastusosasto, majoitusosasto, liikenneosasto, toimituskomppania, kisakyläosasto, reserviosasto, muonitusosasto, poliisiosasto, lääkintäosasto ja lentokenttäosasto. Olympiapataljoona suoritti edellä mainituissa tehtävissä 94 919 miestyöpäivää, kun vielä huomioidaan, että miestyöpäivät olivat paljon normaalia pidempiä, nousee tehtyjen päivien määrä 30 %. Tämän lisäksi tilapäiskomennuksilla oli 3 000 miestä, heidän tehtävinään oli pääasiassa tavaran siirtoa, jonka lisäksi

²⁹⁶Kolkka 1955, s. 150.

he tekivät myös vartiointia sekä muita töitä. Heidän ruokinta työllisti 84 henkilöä.²⁹⁷ Olympiapataljoona koottiin 213 teltan laajuiseen kylään Helsinkiin Ratsastusstadionin taakse puistoon. Pataljoonan vahvuus suurimmillaan oli 75 upseeria, 156 aliupseeria ja 2 560 varusmiestä.²⁹⁸ Puolustusvoimat luovutti henkilöstöään muihinkin erilaisiin tehtäviin. Suurimmillaan henkilöstöä oli vahvuusilmoituksen mukaan 5.8.1952, silloin oli käytössä 340 upseeria, 434 aliupseeria ja 3 970 miehistön jäsentä. Avajaisissa ja päättäjaisissä oli komennettuna 87 kadettia. Kisakylissä oli muonittajia suurimmillaan 523 henkilöä.²⁹⁹

Puolustusvoimien henkilöavulla oli erittäin merkittävä rooli kisojen järjestelyissä. Henkilöapu on järjestelytoimikunnan virallisessa kertomuksessa jaoteltu viiteen osaa. Ensimmäisessä Hämeenlinnan 5-ottelussa palvelleet, joita oli kaikkiaan 774 henkilöä. 132 upseeria, 134 aliupseeria ja 508 varusmiestä. Hämeenlinnan kevyt prikaatista asetettu henkilökunta toimi 5-ottelun voimistelu- ja toimitsijatehtävissä. Malmin ampumaradalle oli majoitettu kilpailukoneiston käyttöön 27 upseeria, 20 aliupseeria ja 422 varusmiestä Santahaminaan sijoitetusta JP/JR 5:stä. Laivastosta oli komennettuna purjehduksen, soudun ja melonnan kilpailukoneistojen käyttöön 35 upseeria, 190 aliupseeria, 45 värvätyä ja 212 varusmiestä. Erikoistehtävissä toimi maasotakoulun 71 kadettia kansakuntien nimikylttien kantajina avajaisissa, pitäen samalla huolen etäisyyksien oikeina pysymisestä. Samaiset kadetit toimivat samoissa tehtävissä myös päättäjaisissä, sekä lippuvartiassa jos kyseisen maan joukkue oli jo poistunut Helsingistä. Merisotakoulusta oli palveluksessa 16 kadettia, jotka toimivat upseeriensa johdolla lippuseremonioissa avajais- ja päättäjaisjuhlissa sekä palkintojenjakotilaisuuksissa. Kadettien lisäksi yksittäisiä upseereja komennettiin erikoistehtäviin järjestelytoimikunnan eri osastoille tai olympiatoimikuntien käyttöön. Viidentenä osana olympiapataljoonasta saatu muu avustava henkilökunta.³⁰⁰

Puolustuslaitos paitsi vastasi tilapäisten viestiyhteyksien järjestämisestä. Tätä työtä he järjestivät viestihenkilöiden koulutustehtävänä ja näin ollen työ oli kustannusvapaata. Järjestelytoimikunta pyysi puolustusvoimilta sodan aikaista henkilöstöä puhelunvälitystehtäviin, tätä ei kuitenkaan järjestynyt. Puolustusvoimilta saatiin kuitenkin henkilöstö koulutustehtäviin, jotta sanomalehti-ilmoituksilla haettu kielitaitoinen henkilöstö saatiin koulutettua. Koulutus toteutettiin

²⁹⁷ XV Olympia Helsinki Komendantuuriosasto. Toimintakertomus liitteineen 1952. Da:2. Liite 4. s. 1-6.

²⁹⁸ Kolkka 1955, s. 151-152.

²⁹⁹ XV Olympia Helsinki 1952. Toimintakertomukset. Toimintakertomukset 1952. Da:6. Toimintakertomus vuodelta 1952. s. 10. XV Olympia Helsinki Komendantuuriosasto. Dc:1. Vahvuusilmoitus.

³⁰⁰ Kolkka 1955, s. 151-152.

kurssein sekä käytännön harjoitteluna. Kurssit järjestettiin touko- ja kesäkuun aikana. Kursseille ilmoittautui 80 järjestelytoimikunnan valitsemaa naista. Ensimmäiseltä kurssilta jäi pois 20 henkilöä, järjestettiin tästä syystä kesäkuussa toinen kurssi. Olympiakisojen ratsastuskilpailuiden viestihenkilökuntaan kuului 58 henkilöä. Purjehduksien viestitoimintaan osallistui 54 henkilöä. 5 -ottelun viestihenkilökuntaan kuului 73 henkilöä, soutuun ja melontaan 30 viestimiestä, ampumakilpailuihin 54, Olympia-Filmiin 31. Olympiapataljoonan viestiosastoon 185 ja erikoistehtäviin 8. Yhteensä puolustuslaitoksen viestihenkilöstöä kisoissa oli siis 493 henkilöstöä ja näiden lisäksi 14 naista.³⁰¹

4.7 Henkilötoimisto

Henkilötoimisto aloitti toimintansa varsinaisena toimistona vasta vuoden 1952 tammikuussa. Henkilökuntaa toimistossa oli kuusi ja sen puheenjohtajana toimi majuri Veikko Toivio. Sen tärkein tehtävä oli työhön pyrkivien henkilöiden vastaanottaminen ja sijoittaminen sopivuuden mukaan eri tehtäviin. Se myös hoiti henkilökunnan juoksevia asioita kuten pääsylippu- ja pukuasioita. Ennen kisoja toimisto jaettiin kahteen osastoon: työhön pyrkivien vastaanottoon ja varsinaiseen toimistoon. Varsinaisen toimiston tehtävänä oli henkilöiden sijoittaminen ja se hoiti henkilökuntaa koskevat asiat. Jokainen työhön pyrkinyt täytti ilmoittautumiskaavakkeen, johon merkittiin henkilötiedot: nimi, syntymäaika ja -paikka, perhesuhteet, opinnot, kielitaito, aikaisemmat toimet, nykyinen osoite- ja puhelinnumero sekä suosittelijat. Kun osastojen ja toimistojen päälliköt tarvitsivat tiettyyn tehtävään henkilön, he kääntyivät henkilötoimiston puoleen. Sieltä heidän luokseen ohjattiin useampi tehtävään sopiva henkilö, joista päälliköt saivat valita mieleisensä.³⁰²

Henkilötoimisto kortitti kaikki toimeen otetut henkilöt sitä varten laadituille kaavakkeille. Kaavakkeista ilmeni etupuolelta: nimi, arvo tai ammatti, syntymäaika ja -paikka, kotiosoite ja puhelin, perhesuhteet, koulusivistys ja opinnot, kielitaito, palvelukseen astumispäivä, osoite ja puhelin toimeen ja eroamispäivämäärä. Kortin yläkulman osasta ilmeni henkilön tehtävä, jaosto, osasto ja toimisto. Takapuolelta löytyi tiedot aiemmista toimista ja palvelus XV Olympiassa. Henkilöistä pidettiin kahta kortistoa, joista toisessa oli koko henkilöstö ja toisessa heidät oli lajiteltu osastoittain aakkosjärjestyksessä. Henkilökunnan ollessa suurimmillaan oli sen koko 650 henkilöä, joista naisia oli 315. Heidän lisäksi oli tilapäishenkilökuntaa päivä- ja tuntipalkalla, heidät pää-

³⁰¹ XV Olympia Helsinki 1952. Toimintakertomukset. Toimintakertomukset 1952. Da:6. Puolustuslaitoksen osuus Olympiakisojen viestitoiminnasta. s. 1-2. Liite n:o 4, 6, 10.

³⁰² XV Olympia Helsinki 1952. Toimintakertomukset. Toimintakertomukset 1952. Da:6. Henkilötoimiston toimintakertomus. s. 1-7.

asiassa palkattiin suoraan osastoihin. Eniten tilapäishenkilökuntaa tarvitsi olympiakyläosasto 900 henkeä ja huolto-osasto 1 300 henkeä. Henkilöitä, joita ei voitu toimeen sijoittaa kävi henkilötoimistossa 1 000, joista naisia oli 600 ja miehiä 400. Henkilötoimisto hoiti myös kirjeitse töihin pyrkivät, joita oli kotimaasta 350. Heille vastattiin ja lähetettiin ilmoittautumiskaavake. Ulkomaalaisia pyrki toimeen 70, joille myös vastattiin. Ulkomaalaisia otettiin toimeen vähän koska periaatteena oli, että henkilöiden piti osata suomea.³⁰³

Kuukausi ennen kisojen alkua otettiin käyttöön kielitaidon testaus, jonka suoritti käännöstoimisto. Henkilötoimiston vastaanotto puoli lopetettiin kesäkuussa, kun osastojen päälliköt ilmoittivat henkilökuntaa olevan riittävästi. Osastopäällikköjä oli keväästä asti huomauteltu varaamaan riittävästi henkilökuntaa, kävi kuitenkin niin, että laskelmat pettivät. Lisää henkilökuntaa tarvittiin jatkuvasti aina kisojen alkamiseen asti ja vielä kisojen aikanakin.³⁰⁴

Henkilötoimisto vastasi myös henkilökunnan pääsylippujen jakelusta. Henkilökunnan ostokiintiö oli alun perin 500 jokaiseen stadiontilaisuuteen, kiintiötä saatiin kuitenkin hieman korotettua. Myös muihin tilaisuuksiin saatiin henkilökunnalle lippuja ostettavaksi, joita he ostivat 6 miljoonan markan edestä. Henkilökunnalle jaettiin myös vapaalippuja, siinä suhteessa kuinka paljon kullakin osastolla oli henkilökuntaa. Jaettujen vapaalippujen arvo oli 18 miljoonaa markkaa. Henkilötoimisto keräsi ja yhdisti osastopäälliköiden lähettämät ehdotukset toimitsijapukujen osalta ja lähetti ne johtajaneuvottelun ratkaistavaksi.³⁰⁵

Henkilötoimisto lähetti myös eri maiden olympia-attaseoiden käyttöön jonkin verran henkilöstöä. Henkilökunnan tarve arvioitiin ja laskettiin ennen kisoja väärin, tai jätettiin kokonaan arvioimatta, mikä vaikeutti sekä henkilötoimiston ja kyseisten osastojen työtä. Eräskin osastopäällikkö ilmoitti eräänä päivänä kello 15 tarvitsevansa seuraavana päivänä kello 8 työhön 25 naista, jotka olivat tottuneita rahan, kirjoituskoneen ja laskukoneen käyttöön. Selvää oli, ettei tuota pyyntöä voitu toteuttaa ainakaan täysin päteville henkilöillä kokonaisuudessaan. Toiset asettivat tarvitsemilleen henkilöille yliluonnollisia vaatimuksia, josta esimerkkinä: tarvittiin sihteeri kahden päivän sisällä, joka hallitsi suomen, ruotsin, saksan, englannin, ranskan ja venäjän kielet ja kaikille

³⁰³ XV Olympia Helsinki 1952. Toimintakertomukset. Toimintakertomukset 1952. Da:6. Henkilötoimiston toimintakertomus. s. 1-7.

³⁰⁴ XV Olympia Helsinki 1952. Toimintakertomukset. Toimintakertomukset 1952. Da:6. Henkilötoimiston toimintakertomus. s. 1-7.

³⁰⁵ XV Olympia Helsinki 1952. Toimintakertomukset. Toimintakertomukset 1952. Da:6. Henkilötoimiston toimintakertomus. s. 1-7.

näille kielille kone- ja pikakirjoitustaidon. Tässä oli tyydyttävä vähempään, sillä tällaisia yli-ihmisiä oli vähän ja heitä oli vaikea saada huonosti palkattuun tilapäistoimeen heidän ollessa vakinaisissa hyvin palkatuissa tehtävissä. Ikävä piirre oli, että johtavissa tehtävissä olevat henkilöt käskivät tiettyjen henkilöiden tietyn ikäisiä lapsia sijoitettavaksi joihinkin tehtäviin, kun heillä ei pätevyyttä siihen ollut. Tällaisia henkilöitä ei päälliköt halunneet ottaa omalle osastolle riesakseen, ja tuskin se asianomaisen puolestakaan oli mukavaa, kun ei tehtävistä selviytynyt.³⁰⁶

Henkilöiden lainaaminen eri toimistojen välillä olisi voinut olla joustavampaa, jotta olisi voinut vähentää uuden työvoiman palkkausta ja kalliin ylityön teettämistä. Tätä epäkohtaa saatiin jonkin verran kohennettua lukuisten pyyntöjen avulla. Yhtenä epäkohtana nostettiin esiin, että sijoittavapuoli toimistosta ei nähnyt sijoitettavia henkilöitä vastaanottavanpuolen ollessa vielä toimistossa. Näin ollen sijoitettavat henkilöt oli nähnyt ja arvioinut vain yksi vastaanottavan puolen naisihminen, joka heistä arviot tekivät. Sijoittava puoli turvautui vain papereissa oleviin tietoihin. Hiljaisempina aikoina osastopäälliköt toki näkivät ehdolla olevat henkilöt mutta kiireen aikana hekin turvautuivat vain henkilötoimiston arvioihin. Tällöin yhden naishenkilön yksipuolinen arvostelu saattoi olla harhaanjohtava.³⁰⁷ Kuukausipalkkaisen henkilöstön ja toimiin pyrkineiden henkilöiden ammatilliset taustat ovat kuvattu taulukoihin.³⁰⁸

Tilitoimisto

Henkilötoimiston taloustoimikunnan tilitoimiston henkilökuntaan kuului 28 henkilöä, joista viisi oli miehiä ja 23 naisia. Tehtävinä heillä oli seuraavia: päällikkö, kirjanpitäjä, kassan hoitaja, palkkojen laskenta, pääsylippureviiseri, pankkiasiat, asiatyttö ja rahastaja.³⁰⁹

Tilapäisen henkilökunnan palkat maksettiin palkkakeskuksen kautta. Tarkoitus oli, että henkilöstölle maksettaisiin määrätty palkka ilman erityiskorvauksia. Palkkapussit oli tarkoitus jakaa työpaikoilla. Koko tämä toimintamalli kuitenkin romuttui, kun henkilökuntaa rekrytoitaessa ei ilmoitettu, ettei sunnuntaikorvauksia makseta. Toinen haittaava seikka oli toimetomien majoituskoulujen henkilökunnan rynniminen palkkakeskukselle hakemaan palkkojaan, usein jo aiemmin kuin listat työsuorituksista olivat sinne saapuneet, ja koska heille oli myönnetty normaalipalkasta poikkeavia etuja. Tilapäinen henkilökunta kävi näistä syistä katkeraksi, joka vuodatettiin palkka-

³⁰⁶ XV Olympia Helsinki 1952. Toimintakertomukset. Toimintakertomukset 1952. Da:6. Henkilötoimiston toimintakertomus. s. 1-7.

³⁰⁷ XV Olympia Helsinki 1952. Toimintakertomukset. Toimintakertomukset 1952. Da:6. Henkilötoimiston toimintakertomus. s. 1-7.

³⁰⁸ Katso liite 1 ja liite 2.

³⁰⁹ XV Olympia Helsinki 1952. Toimintakertomukset 1952. Da:6.

keskuksen henkilöstön päälle. Palkkakeskuksen ainoa huone olikin aamusta iltaan täynnä rähiseviä ihmisiä. Tilannetta pahensi edelleen 20 majoituskoulun sulkeminen, joiden henkilökunta lähti hakemaan lopputilejään. Tilanteen rauhoittamiseksi paikalle oli palkattava poliisi rauhoittamaan tilannetta.³¹⁰

Autonkuljettajat

Henkilöautokanta oli Suomessa noin puolet 100 000 kulkuneuvon autokannasta. Kisojen myötä odotettiin Suomen autokannan kasvua, mitä jonkin verran toki tapahtuikin. Maahantuonti kiintiötä annettiin jopa useamman tuhannen auton verran.³¹¹ Autonkuljettajiksi haki kaikkiaan 17 henkilöä, joista 11 sai tehtävän. Mikä on hämmästyttävän vähän, kun mieltii, että vuokra-autojen määrä oli moninkertainen. Vaikka autot eivät olleet käytössä koko kisojen aikaa, eikä kaikki ajossa samaan aikaan on kuljettajien ja autojen määrän ero merkillinen. Autonkuljettajat valittiin tehtäviinsä vasta vuonna 1952. Hakijat olivat valmiita astumaan toimeen vaihtelevasti osa jo helmikuussa, osa vain kisojen ajaksi ja osa pystyi ainoastaan iltatyöhön. Mukaan toki mahtui myös heti toimeen pääseviä. Autonkuljettajat olivat kaikki palkattua henkilöstöä, toisin kuin ainakaan tämän vuosittain Suomessa järjestetyissä arvokilpailuissa. Ilmoittautumiskaavakkeessa kysyttiin myös henkilöiden palkkatoivetta, jotka asettuivat 0 - 30 000 markan välille. Kaikkien palkattujen palkat olivat kahta palkkaluokkaa, joka riippui siitä, kuljettivatko he sairasautoa vai jotain muuta. Hakeneista kaikki olivat miehiä, mikä ei ollut ennalta mikään yllätys. Kielitaidon suhteen silmiin pistävää on autonkuljettajien heikko kielitaito. Ilmoituskaavakkeen jättäneistä peräti kuusi ilmoitti osaavansa vain suomea. Yleisesti kisoihin hakeneet osasivat kieliä paremmin. Hakemuksen jättäneistä juuri kuusi jäi valitsematta, tästä voisi löytyä jokin syy yhteys. Erikoisuutena kieliosaamisesta yksi hakeneista puhui pelkästään ruotsia. Yhdeksän osasi ruotsia, neljä englantia ja kolme saksaa. Harvinaisempia kieliä ei osannut yksikään hakeneista. Kielitaito autonkuljettajaksi hakeneista oli keskimääräistä kisoihin hakenutta heikompaa. Onko tähän mahdollisesti syynä se, että hakeneet olivat kaikki miehiä? Autonkuljettajilta olisi ainakin oletettavan hyvää kielitaitoa, sikäli mikäli heidän tehtävänä oli kuljettaa kisavieraita.³¹²

Autonkuljettajien henkilökortisto sisälsi 11 kuljettajan tiedot. Vähemmän yllättäen kaikki olivat miehiä. Vain yksi heistä oli ammatiltaan autonkuljettaja, olisi voinut odottaa, että hei-

³¹⁰ XV Olympia Helsinki 1952. Toimintakertomukset. Toimintakertomukset 1952. Da:6. Taloustoimikunnan toimintakertomus. s. 1-6.

³¹¹ (<https://classicmotorshow.fi/vuoden-1952-ajoneuvot/>). Luettu 4.2.2019.

³¹² XV Olympia Helsinki 1952. Henkilötoimisto. Henkilöstön henkilökortti arkisto. Henkilötoimisto Eal:1. Aa:1-Bb III:1. Saapuneet ilmoittautumislomakkeet 1952. Autonkuljettajaksi.

tä olisi ollut enemmänkin. Kaksi henkilöistä oli ammatiltaan asentajia, mikä on varmaankin ollut edesauttava tekijä toimen haussa. Syntymäaika oli ilmoitettuna vain viidellä, nämä kaikki olivat syntyneet vuosien 1922 ja 1930 välillä. Seitsemän kuskia ilmoitti kotipaikakseen Helsingin ja yksi oli Kouvolasta. Autonkuljettajalle paikallistuntemus on ollut varsinkin tuolloin todella tärkeää. Ei ole ollut navigaattoreita neuvomassa reittejä. Kielitaidoltaan autonkuljettajat olivat yllättävän heikkoja, mikä osittain johtunee siitä, että tietojen merkkäminen on kenties ollut vajaata. Vain kuudelle on merkitty osaamiseen suomenkieli, viidelle ruotsi, kolmelle saksa ja englantia osasi kaksi. Yleisimmin kuljettajat osasivat 2-3 kieltä, yksi osasi jopa neljää. Autonkuljettajat olivat palkattua henkilöstöä. Heidän toimesta oloaikansa oli pääsääntöisesti 10.7–10.8. Palkka 1 000 markkaa tai 1 750 markkaa päivässä, riippuen pitkälti siitä oliko tehtävänä ambulanssikuskina olo vai joku muu. Tämä on hyvin mielenkiintoinen asia, että kisajärjestäjät ovat itse palkanneet ambulanssin kuljettajat. Nykyään ambulanssi kuskit tulevat muuta kautta. Kuljettajien määrä on ollut myös todella pieni, vaikka Suomessakaan ei paljoa autoja vielä ollut. Olisi silti luullut, että paljon kisakuljetuksia olisi autolla tehty. Yksittäisenä huomiona yhteen korttiin oli merkattu: " On hukannut ajokorttinsa. Ilmoittautuu uudelleen 15. pvä. Jos korttiasia kunnossa, saa paikan, muuten hankitaan toinen mies." Ilmeisesti on korttinsa löytänyt, kun kortistossa mukana oli.³¹³

Kielitaitoiset

Tähän arkistonippuun sisältyi 102 ilmoittautumiskaavaketta, ilmoittautuneista pieni enemmistö (58) oli naisia ja 44 miehiä. Tämä tukee taas olettamusta siitä, että naiset olivat miehiä kielitaitoisempia. Toki ylipäättään naisia oli väestöstä suurin piirtein tuon verran enemmän³¹⁴. Kielitaitoisten ryhmästä ammattina nousi esille lehtorit viidellä ja journalisti/toimittaja 2 merkinnällä. Tässä ryhmässä ei siis ollut mitään selvää ammattikuntaa, joka tänne olisi hakenut. Opiskelijoita oli 14 ja koululaisia 2. Koululaiset eivät ehkä vielä omanneet riittävää kielitaitoa. Osa ilmoittautuneista oli esittänyt myös palkkatoiveen, jotka olivat 25 000 - 60 000 markan väliltä. Valtaosa aloitti toimesta 1.7.1952 alkaen, hakemuksissa valtaosa ilmoitti olevansa valmis toimeen heti. Yhdeksän hakeneista asui jossain muualla kuin Helsingissä. Näistä kolme asui varsin lähellä, joka mahdollisesti kotiin yöksi menon. Yksi ilmoitti olevansa jopa koditon ja viisi asui sitten kauempana. Osassa kaavakkeita myös kysyttiin, olisi hakijalla asuntomahdollisuutta Helsingissä, mikäli hän asui kauempana. Kisa-järjestäjillä ei ensisijaisesti ollut tarjota majoitusta muualta tuleville tekijöille.³¹⁵

³¹³ XV Olympia Helsinki 1952. Liikenne- ja järjestelyosasto. AI III:1 - BC:1. Ba:1. Auton kuljettajien henkilökortit.

³¹⁴ [https://www.tilastokeskus.fi/tup/suoluk/suoluk_vaesto.html]. Luettu 5.3.2019.

³¹⁵ XV Olympia Helsinki 1952. Henkilötoimisto Ea II:1 kielitaitoiset 1951. Henkilötoimisto Ea II:2 kielitaitoiset 1952.

Kääntäjiin verrattuna, joita voidaan pitää melkein yhtäläisenä joukkona kuin kielensaaaja, ikäjakauma oli varsin mielenkiintoinen. Suurin luokka oli toki edelleen 1920 -luvulla syntyneet 25 henkilöllä mutta toiseksi suurimmaksi ikäluokaksi nousi 1890 -luvulla syntyneet. Seuraavaksi isoimpanakin ikäluokkana löytyi 1900 -luvulla syntyneet. 1910 -luvulla syntyneitä oli jopa vähemmän kuin alle 1930 -luvulla syntyneitä. Ennen vuotta 1890 syntyneitä löytyi vielä kolme kappaletta. Ikäluokkien jakautuminen poikkeavasti erityisesti näiden kahden kielienosaamista painottavien ryhmien välillä on varsin mielenkiintoista. Mahdollista on toki, että kääntäjien nippuun on lajiteltu hieman nuorempia henkilöitä ja kielitaitoisiin sitten enemmän vanhoja henkilöitä. Osaltaan tämä kuitenkin antaa näyttöä siitä, että kieliä ovat osanneet jo aiemminkin syntyneet ihmiset.³¹⁶

Äidinkielen osalta kielitaitoisten tilasto näyttää myös siltä kuin ennako-odotuksia olikin, eli venäjää äidinkielenään puhuvien määrä on kotimaisten kielten rinnalla suurin, kun seitsemän on ilmoittanut sen äidinkielekseen. Seuraavina saksa (5), englanti (3), puola (2), ranska (1) ja unkari (1). Määrät ovat paria ensimmäistä lukuun ottamatta niin pieniä, että sattumallakin on oma osuutensa. Vanhempien henkilöiden ja venäjän äidinkielenä välillä voi olla jotain syy yhteyttä olemassa. Tämä tietysti olisi ollut hakemuksista luettavissa mutta tilastointini ei tätä enää kerro. Kielitaitoisten osalta kirjasin tilastoon myös sen kuinka montaa kieltä lomakkeen täyttäjät kertoo osaavansa. Huimapäisin henkilö luetteli osaavansa peräti 11 kieltä. Kaksi osasi seitsemää kieltä, kahdeksan kuutta. Kaksi ei osannut muuta kuin suomea ja yksi puolestaan ei osannut suomea ollenkaan. Tästäkin voidaan päätellä, että haku ei ole kohdistunut vain kielten osaajiin, vaan heidät on poimittu jostain isommasta porukasta. Mielenkiintoista toki on, miten mukaan on valikoitunut henkilöitä, jotka osaavat vain suomea tai ei suomea ollenkaan. Tuskin nämä henkilöt ovat ihan sattumaltakaan jaettu eri toimenkuviin. Puolet (57) ilmoittautuneista henkilöistä puhuivat 3-4 kieltä. Kahden kielen osaajia oli kahdeksan ja 5-6 kielen osaajia löytyi kaksikymmentä. Osatuin kieli lähes 80 % määrällä oli ruotsi. Noin 70 % hakijoista osasi saksaa ja englantia, mikä oli hyvin merkittävä osuus, jos verrataan muihin toimiin hakeneita. Kielitaitoiseksi ilmoittautuneet ovat varmasti korostaneet kielten osaamistaan. Venäjää osasi noin 30 % hakijoista, joka oli myös selvästi enemmän kuin muualla. Ranskaakin osasi yli 20 %. Muista kielistä italia ylsi lähelle 10 %, ollen näin osatumpi kieli kuin espanja, mikä usein oli se seuraavaksi osatuin kieli. Nyt espanjan edelle nousi vielä tanskan kieli. Näiden lisäksi ilmoittautuneet osasivat seuraavia kieliä: puola, norja, unkari, kreikka,

³¹⁶ XV Olympia Helsinki 1952. Henkilötoimisto Ea II:1 kielitaitoiset 1951. Henkilötoimisto Ea II:2 kielitaitoiset 1952.

portugali ja hollanti. Yksi ei osannut suomea ja kaksi osasi vain suomea. Jos taas ilmoittautumiskaavakkeet oli poimittu yleisestä hausta, miksi sieltä on valikoitu mukaan henkilöitä, jotka osaavat vain suomea.³¹⁷

Lähetit, siivoojat, vahtimestarit, varastomiehet

Tämä nippu sisälsi ilmoittautumislomakkeita lähetin, siivoojan, vahtimestarin ja varastomiehen tehtäviin. Henkilöt eivät siis olleet vielä tehtäviin valittuja vaan niihin hakeneita. Hakemuslomakkeita oli kaikkiaan 164 kappaletta. Hakeneista peräti 72 % oli miehiä, eli hyvin huomattava osa. Tämä selittynee ainakin osittain tehtävien kuvalla, johon sisältyi vahtimestarit ja varastomiehet, jotka olivat hyvin miehisiä ammatteja.³¹⁸

Ikäjakaumaltaan silmiin pistävää on 1930-luvulla syntyneiden määrä, joka on yli puolet (85) koko hakujoukosta. Tälle löytyy kuitenkin yksinkertainen selitys koska haettavana oli lähetin tehtävä, johon haettiin pääasiassa nuoria. Toinen merkittävä huomio on se, että 1910 -luvulla ja erityisesti 1920 -luvulla syntyneet eivät nouse määrältään mitenkään esiin. Näitä ikäluokkia, kun yleensä on ollut enemmistönä, nyt heitä oli yhteensä 24, joka on vain alle 15 %. Tehtävät olivat sellaisia, missä oletettavasti oli hyvin miespuoleisia tekijöitä. Näkykö tässä kohtaa sitten se yksi ennakko olettamuksistani, että näinä vuosi kymmeninä syntyneitä miehiä oli tarjolla suhteessa vähemmän. Tässä kohtaa voisi näkyä sodan aiheuttama lovi näinä vuosikymmeninä syntyneiden suomalaisten miesten määrässä. Edellisen vuosituhannen puolella syntyneitä oli 18, joka on liki 11 %, mikä oli hieman enemmän kuin mitä keskiverroin heitä on ollut. Samaan 11 % ylsi myös 1900 -luvulla syntyneet, joka oli myös selvästi enemmän kuin keskimäärin. Myös 1940-luvulla syntyneitä löytyi vielä neljä, joka selittyy myös sillä, että haettavana olivat lähetin tehtävät.³¹⁹

Ammatin ja arvon kohdalla suurimpana ryhmänä ponkaisee esiin koululaiset 66 (40 %) henkilöllä. Jälleen kerran yksinkertaisena selityksenä lähetin tehtävät. Samasta syystä voisi olettaa myös opiskelijoita löytyvän huomattavan määrä mutta niiden määrä on keskimääräistä pienempi, vain kolme opiskelijaa ja kaksi ylioppilaaksi tunnustautuvaa. Mielenkiintoinen yksityiskohta vaikka naisia hakeneissa olikin vähän, on se, että vain yksi ilmoitti arvokseen rouva. Näitä kun on yleensä suhteellisesti löytynyt enemmän. Tähänkin voidaan hakea selitystä haettavina ol-

³¹⁷ XV Olympia Helsinki 1952. Henkilötoimisto Ea II:1 kielitaitoiset 1951. Henkilötoimisto Ea II:2 kielitaitoiset 1952.

³¹⁸ XV Olympia Helsinki 1952. Henkilötoimisto Ea IV:1. Saapuneet ilmoittautumislomakkeet. Lähetit, siivoojat, vahtimestarit, varastomiehet.

³¹⁹ XV Olympia Helsinki 1952. Henkilötoimisto Ea IV:1. Saapuneet ilmoittautumislomakkeet. Lähetit, siivoojat, vahtimestarit, varastomiehet.

leista tehtävistä. Huomattavaa oli myös se, että tehtäviin haki tavallista enemmän alansa osaajia, varastonhoitajia tai varastomiehiä oli kuusi ja vahtimestareita seitsemän. Esiin nousseena ammatina mainittakoon vielä liikemiehet. Ilmoittautumiskaavakkeessa kysyttiin myös aiempia toimia, joista löytyi useampi haettuja tehtävänkuvia vastaava toimi. Vahtimestareita kahdeksan, varastonhoitaja, varastomies, varastokirjanpitäjä, varastopäällikkö, sisälähetti, sähköttäjä ja siivooja. Yksi ilmoitti olleensa juoksupoika sotainvalidien liitossa, joka oli huomioitu alleviivauksella. Hakijat olivat pääasiassa pääkaupunkiseudulta, ainoastaan yhdeksän ilmoitti kotipaikakseen jonkun toisen kaupungin. Näistäkin neljä asuivat niin lähellä, että kotoa oli helppo kulkea toimeen.³²⁰

Kielitaidon osalta 88 % ilmoitti osaavansa suomea, todellisuudessa prosentti varmasti oli korkeampi, sillä kaikki eivät suomea osaamiseen listanneet, vaikka esimerkiksi lomake oli suomeksi täytetty. Ruotsia osasi vain 56 %, mikä on jopa hämmästyttävän vähän. Tosin kun huomioidaan koululaisten 40 % suuri osuus, voi tämä selittää ruotsin kielen osaamattomuutta. Kaikki hakijat olivat kyllä iältään niin vanhoja, että ruotsin opiskelu oli varmasti koulussa tullut eteen mutta eivät välttämättä kokeneet sitä vielä osaavansa. Englantia osasi vain 29 % mikä on merkittävän pieni määrä. Koululaisten osuuden ohella toinen selittäjä voi olla miesvaltaisuus. Kolmantena selittävänä tekijänä voisi olla tehtävien luonne, joihin ei välttämättä tarvinnut olla niin hyvin koulutettuja, saati osata kieliä. Saksaakin osasi vain 18 %. Muiden kielten osaaminen mukaan lukien ranskan ja venäjän tippui jo alle viiden prosentin. Muita osattuja kieliä olivat: espanja, latina, tanska, portugali, norja, eesti ja italia. Joukosta löytyi myös henkilöitä, jotka eivät puhuneet suomea. Äidinkieleltään valtaosa puhui suomea, ruotsia puhuttiin jonkin verran ja kolme ilmoitti äidinkielekseen saksan. Kielitaidon ilmoittamisessa tuli vastaan myös muutama erikoinen ilmaus: "Mitä koulussa olen oppinut.", poika 17 -vuotta, "Koulu kurssin mukaan.", poika 18 -vuotta. Nämä ilmaisut eivät hirveään tarkasti lopulta kuvaa sitä osaamisen tasoa. Samalta kurssilta toinen voi oppia niin paljon enemmän kuin toinen, riippuen miten tekee töitä sen eteen muuten ja ihan vaan, miten asioita ylipäättään oppii.³²¹

Ilmoittautumiskaavakkeissa kysyttiin myös konekirjoitustaidosta johon moni ei vastannut. Koneella ei osannut kirjoittaa vastanneista kuin 12. Jonkinlaista osaamista kertoi omaavansa yhtä moni 12. Osaamista kuvattiin monilla eri adjektiiveilla, ytimekkääseen "kyllä" ilmaisuun

³²⁰ XV Olympia Helsinki 1952. Henkilötoimisto Ea IV:1. Saapuneet ilmoittautumislomakkeet. Lähetit, siivoojat, vahtimestarit, varastomiehet.

³²¹ XV Olympia Helsinki 1952. Henkilötoimisto Ea IV:1. Saapuneet ilmoittautumislomakkeet. Lähetit, siivoojat, vahtimestarit, varastomiehet.

tyytyi vain kaksi hakijaa. Hakijoiden palkkapyynnöt vaihtelivat 0 - 30 000 markkaan kuukaudessa. Hakemukset on kirjattu kaikki vuodelle 1952 tammikuun ja kesäkuun välille, pääasiassa niitä on kirjattu huhtikuulta toukokuulle. Osa hakijoista oli valmiina astumaan toimeen vasta kisojen aikana, myös muita aikoja ilmoitettiin. Osalla ne riippuivat suoraan siitä, miten ovat lomalla koulusta tai työstään. Joukkoon mahtui myös henkilöitä, jotka olivat valmiita tekemään vain iltatyötä. Kieliihkö se siitä, että kisoihin haluttiin osallisiksi, vaikka oman työn ohessa, jollei se muuten mahdollistunut. Hakemusten joukossa oli myös tosi vaillinaisesti täytettyjä hakemuksia, joillakin oli vain nimetiedot.³²²

Ilmoittautumiskaavakkeiden käsittelijät ovat tehneet muutamia merkintöjä lomakkeisiin. Imatra asuinpaikkana oli huomioitu, tässä on varmasti mietityttänyt se, onko hakijalla mahdollisuutta yöpyä Helsingissä. Huomioitu oli myös kolmivuotinen palvelus valtionvirkamiehenä, sekä sota-ajan talouspäällikkönä toimiminen, nämä varmaan ovat olleet sellaisia luottamusta herättäviä työpaikkoja. Erääseen kaavakkeeseen oli kirjoitettu "vaikuttaa luotettavalta". Mielenkiintoinen oli myös Ylihärmän Junkkareiden saatekirje ja todistus seuran jäsenyydestä. Urheilun parissa toimimisesta on nähtävästi ajateltu olevan hyötyä. Eräs hakija toivoi toimensa tapahtuvan kisojen aikana stadionilla, tässä lienee selvää se, että hakija halusi toimella päästä katselemaan myös itse kisoja stadionille työnsä lomassa. Yhteen kaavakkeeseen oli laitettu vain nimi tiedot mutta käsittelijä oli merkannut siihen "mielellään vahtimestariksi", tästä voisi päätellä hakijan olleen valitsijalle entuudestaan tuttu. Kaavakkeita tuli vastaan kolmelle eri kielelle painettuna: suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi.³²³

Naisten osalta voidaan tehdä jotain yhtenäisiä huomioita kaavakkeista, naisten toimenkuvaksi kaavailtiin vain siivoojia. Naisten kaavakkeet olivat keskimäärin heikommin täytettyjä. Monen naisen kielitaito rajoittui vain suomeen, joka sotii vahvasti sitä ajatustani vastaan, että naiset osasivat kieliä paremmin. Erään tytön hakemuksessa oli poikkeuksellisen paljon merkintöjä ja häntä suositeltiin lähetiksi. Tyttö oli iältään vain kymmenvuotias mutta kertoi osaavansa: suomea, saksaa, ranskaa, eestiä ja auttavasti ruotsia ja englantia. Melkoinen kielikavalkadi tuon ikäiseksi.

³²² XV Olympiain Helsinki 1952. Henkilötoimisto Ea IV:1. Saapuneet ilmoittautumislomakkeet. Lähetit, siivoojat, vahtimestarit, varastomiehet.

³²³ XV Olympiain Helsinki 1952. Henkilötoimisto Ea IV:1. Saapuneet ilmoittautumislomakkeet. Lähetit, siivoojat, vahtimestarit, varastomiehet.

Nuorempia tyttöjä ja poikia merkittiin aivan oletuksen mukaan läheteiksi. Mielenkiintoinen yksityiskohta, joka tuli myös muualla vastaan oli sukupuolen merkintä termillä "maskuliini".³²⁴

Osa- aikaiset

Osa-aikaisten nippu sisälsi 75 ilmoittautumislomaketta. Tässä nipussa oli naisilla selvä enemmistö, sillä heitä oli peräti 74 %. Miehiä oli vain 19 ja lisäksi yksi, jonka sukupuoli ei lomakkeelta käynyt ilmi. Arvoltaan viisi ilmoitti olevansa rouvia ja opiskelijoita oli neljä. Ammateista esiin nousi konttoristit kymmenen, konekirjoittajat kuusi, kanslistit viisi, toimistoapulaiset kolme ja rikosetsivät kaksi. Aiemmalta toimeltaan kaksi kertoi olleensa kanslisteja. Hyvin toimistotyöhön painottuvia ammatteja siis. Toimistotyö osaamista kuvaa myös se, että 24 vastasi kyllä kysyttäessä konekirjoitustaitoa ja lisäksi 18 kuvasi osaamistaan jollakin adjektiivilla. Vain yksi ilmoitti, ettei osaa konekirjoitusta. Nämä toimistotyötaidot ja konekirjoitusosaaminen lienee myös selittävä tekijä sille, että naisia oli selvästi enemmistö. Ikäjakaumaa kun katsastellaan niin 1920 luvulla syntyneitä on selvästi eniten 36 % (27). Sitten tulee tasaisina 18–19% osuuksilla 1900, 1910 ja 1930 luvuilla syntyneet. 30 -luvulla ovat kaikki syntyneet vuosikymmenen alkupuoliskolla. Vielä jos tarkentaa jaottelua niin vuosien 1920–1932 välillä syntyi reilusti yli puolet (39) hakeneista. Tähän porukkaan ei siis ole iänpuolestakaan voinut lukeutua koululaisia ja opiskelijoitakin vähän. Ikäluokkien tasaisuus voinee selittyä osittain naisten korkealla määrällä, heidän joukossaan ei näy sodan aiheuttamat tuhot niin selvästi. 1900 -luvulla syntyneiden suuri määrä on tässä joukossa poikkeavaa muihin verrattuna, heitä on yleensä ollut selvästi vähemmän. Ennen vuosisadan vaihdettakin syntyneitä oli joukossa neljä.³²⁵

Äidinkielekseen ilmoitti suomen kaikkiaan 56 henkilöä, ruotsin yhdeksän ja yksi puhui äidinkielenään venäjää, kymmenen ei äidinkieltään siis ilmoittanut. Ruotsinkielisiä oli siis kaikkiaan 12 % ilmoittautuneista, mikä on hieman keskivertoa enemmän. Kielitaidoltaan kahta lukuun ottamatta kaikki ilmoittivat osaavansa suomea. Ruotsia osasi 56 henkilöä eli 75 %, mikä oli selvästi yläkanttiin keskivertoon nähden. Englantia osasi 34 henkilöä eli 45 %, hieman keskivertoa vähemmän. Merkittävä ero keskimääräiseen on, saksan kielenosaajien määrässä, sillä heitä oli vain 19 eli 25 %. Ranskaa osasi 12 % mikä on aika hyvin linjassa. Muiden kielten osalta jäätin vähäiseen

³²⁴ XV Olympia Helsinki 1952. Henkilötoimisto Ea IV:1. Saapuneet ilmoittautumislomakkeet. Lähetit, siivoojat, vahtimestarit, varastomiehet.

³²⁵ XV Olympia Helsinki 1952. Henkilötoimisto Ea IV:1. Saapuneet ilmoittautumislomakkeet. Osa-aikaiset.

osaamiseen, venäjä ja espanja 4 %. Harvinaista sen sijaan on, ettei muita kieliä ilmoitettu osattavan ollenkaan. Muuten on jokaisesta ryhmästä löytynyt harvinaisempien kielten osaajia.³²⁶

Kaikki hakemukset on kirjattu tammi-toukokuulle vuonna 1952, eli osuvat siihen yleisimpään ajankohtaan, mikä on kyllä aika myöhäinen, kun miettii, että heidät piti vielä kouluttaa tehtäviinsä ja käydä valintaprosessi läpi. Vastaanottajien huomioista mainittakoon vain iltatöihin pystymisen huomioiminen. Eräs henkilö oli toiminut Argentiinan suurlähetystössä, joka oli ansainnut huomiota osakseen. Radiossa työskentely oli myös huomion arvoista, kuten työskentely yleisradiossa. Muutama hakija oli ilmoittanut pystyvänsä työskentelemään vain olympialaisen aikana, mikä myös huomioitiin. Mielenkiintoisena yksityiskohtana nimien osalta mainittakoon se, että Armi oli miehen nimi. Nykypäivänä kun on totuttu siihen, että Armi on naisen nimi.³²⁷

Sekatyöt

Sekatöihin on luokiteltu 52 ilmoittautumiskaavaketta, mitkä jakoutuivat hyvin tasaisesti miesten 27 ja naisten 25 kesken. Hakijoiden ammatteja/arvoja kun tarkastelee esiin, nousee yksi ryhmä rouvat, joiksi ilmoittautui 11 henkilöä eli 21 %, mikä on hyvinkin suuri osa. Ikäjakaumalta ryhmä oli myös varsin erikoinen. Kaksi isointa vuosikymmentä olivat 1900 -luku 15 henkilöllä eli 29 % ja 1910 -luku 12 henkilöllä 23 % eli yhteensä yli puolet oli syntyneet näillä vuosikymmenillä. Ylipäätään henkilöt olivat keskimääräistä vanhempia. 1800 -luvun puolella oli syntynyt kaikkiaan 12 henkilöä, joka oli sen 23 % kokonaismäärästä. Mukaan mahtui myös kaikista ryhmistä vanhin henkilö vuonna 1875 syntynyt henkilö, joka oli siis kisojen aikaan 77 -vuotias. Asuinpaikakseen kaksi ilmoitti paikan kauempaa kuin pääkaupunkiseudulta. Kaavakkeessa kysyttiin myös konekirjoitustaidosta, viisi henkilöä ilmaisi jollain tavalla osaavansa ja vain yksi ilmoitti osaamattomuudesta.³²⁸

Äidinkielen osalta 45 eli 87 % ilmoitti suomen äidinkielekseen ja neljä eli 8 % ruotsin, muita äidinkieliä ei ilmoitettu. Kielitaidoltaan kaikki ilmoittivat osaavansa suomea. Tämä on sikäli ainutlaatuista, että kaikki ovat siitä vaivautuneet ilmoittamaan. Muuten kielitaito olikin sitten hieinan heikko. 19 eli 37 % puhui ruotsia, mikä on pienin prosenttimäärä ruotsia osaavia. Vain 17 prosenttia puhui englantia, mikä sekin on varsin paljon normaalia vähemmän. Venäjää osasi 3 eli

³²⁶ XV Olympia Helsinki 1952. Henkilötoimisto Ea IV:1. Saapuneet ilmoittautumislomakkeet. Osa-aikaiset.

³²⁷ XV Olympia Helsinki 1952. Henkilötoimisto Ea IV:1. Saapuneet ilmoittautumislomakkeet. Osa-aikaiset.

³²⁸ XV Olympia Helsinki 1952. Henkilötoimisto Ea IV:1. Saapuneet ilmoittautumislomakkeet. Sekatyöt 1952.

6 %. Saksaa ei ilmoittanut osaavana kukaan. Myös ranska oli tässä joukossa täysin osaamaton kieli. Yksittäisiä osaajia löytyi espanjan, tanskan, portugalilaisesta ja norjan kielistä.³²⁹

Erikoisuutena yksi henkilö ilmoitti osaavansa lapin kieltä, mikä lienee tarkoittanut saamea. Jos henkilö on saamen kielen puhuja, voisi toki olettaa hänen osaavan, nimittää sitä saamen kieleksi. Kaikkiaan siis hyvin kielitaidotonta porukkaa, mikä voisi osittain selittyä sillä, että porukka oli myös muihin ryhmiin verrattuna vanhaa iältään. Toinen selittävä tekijä ilmenee nipun otsikosta sekatyöt. Itselle jää ainakin kuva, että tähän ryhmään on sijoitettu henkilöitä, joita ei ole muualle saatu sopimaan. Kaikki hakemukset on jätetty vuonna 1952 välillä tammi-toukokuu. Näistä lomakkeista pisti silmään yksi hyvin naisellinen piirre, nimittäin syntymäajan ilmoittamatta jättäminen. Ehkä se yleensä kuitenkin työhakemuksessa ilmoitettaisiin. Palkkapyyntöjä oli 16 000 - 45 000 markan kuukausipalkan väliltä. Ryhmän yksi erikoispiirre oli myös leskien suuri määrä, asia mikä on myös erikoinen siinä suhteessa, että sitä tuodaan aktiivisesti esille. Leskien suuri määrä saattaa selittyä hakijoiden korkealla iällä, jolloin miehiä todennäköisesti on ehtinyt siirtyä ajasta ikuisuuteen hieman enemmän kuin nuoremmilla naisilla.³³⁰

Toimistotyöntekijät

Toimistotyöntekijöiden hakemuksia on yhteensä kolme pinoa: vuonna 1951 saapuneet, ilman merkintää olevat ja vuonna 1952 saapuneet. Tosiasiassa nipussa, jossa ei ollut vuosilukua oli ilmoittautumiskaavakkeita päivätty joulukuun 1951 ja heinäkuun 1952 välille. Ilmoittautumiskaavakkeita on yhteensä 1 031, joista vuodelta 1951 197, vuodelta 1952 433 ja kolmannessa nipussa 401 kaavaketta. Tähän ryhmään mahtui naisia 92+109+394 eli 595 naista, joka on 58 %. Naisia oli siis enemmistö hakijoista mutta ei ehkä niin selvä kuin olisi voinut olettaa. Yksittäistä nippua kun tarkastelee niin viimeisessä eli 1952 vuoden nipussa miehiä oli vain 39 ja naisia 394, joka oli 91 %. Mielenkiintoinen yksityiskohta, miksi tässä nipussa oli näin raju jakauma. Ilman vuosilukua olevassa nipussa puolestaan oli miehiä 73 %.³³¹

Hakeneiden syntymävuosien tarkastelussa kokonaisuudessaan voidaan havaita 1920 - ja 1930 -luvulla syntyneitä olevan suurimmat määrät, ensimmäisiä 21 % kaikista ja jälkimmäisiä 20 %. Seuraavina tulevat 1910 -luvulla syntyneet 15 % ja 1900 -luvulla syntyneet 12 %. 1900 -luvulla syntyneitä oli hieman keskivertoa enemmän tässä hakuryhmässä. 1800 -luvun puolella syn-

³²⁹ XV Olympia Helsinki 1952. Henkilötoimisto Ea IV:1. Saapuneet ilmoittautumislomakkeet. Sekatyöt 1952.

³³⁰ XV Olympia Helsinki 1952. Henkilötoimisto Ea IV:1. Saapuneet ilmoittautumislomakkeet. Sekatyöt 1952.

³³¹ XV Olympia Helsinki 1952. Henkilötoimisto Ea VII:1. Saapuneet ilmoittautumislomakkeet. Toimistotyöntekijät 1951.

tyneetkin yltyivät yhteensä 9 %, mikä tarkoittaa henkilöiden määränä 98 henkilöä, mikä on sinälään huomattava määrä, heitä kun ei muissa ryhmissä juuri ole löytynyt. Toimistotyöntekijöiden kolmea nippua, kun tarkastelee erikseen, löytyy hyvinkin huomattavia eroja näiden välille. Vuodelle 1951 kirjatussa nipussa suurimmat ikäluokat olivat 1920 20 %, 1900 ja 1910 -luku 18 %. 1930 -luvulla syntyneitä oli vain viisi prosenttia. Olisiko nuorempi henkilöstö herännyt hakemaan paikkoja vasta lähempänä kisoja? Asuinpaikaltaan 78 ilmoitti jonkin muun kuin pääkaupunkiseudun kunnan, mikä oli jo kahdeksan prosenttia hakeneista. Heistä kymmenen asui aina ulkomailla asti, kaukaisimmat New Yorkissa, ja Iso-Britanniassa.³³²

Kielitaidon osalta toimistotyöntekijöiden kolme nippua erosi merkittävästikin toisistaan. Suomea ilmoitti osaavansa kaikista 84 % mutta vuoden 1951 nipussa olleista henkilöistä vain 60 % kun taas vuodelle 1952 päivätyistä hakemuksista 92 % osattiin suomea. Ruotsin kokonaisosaaminen oli 77 %. Tämän kielen kohdalla toistui sama kaava kuin suomen kohdalla, vuoden 1951 nipussa osattiin 62 %, mikä muuten oli suurempi prosentti määrä kuin suomea osaavien määrä. Vuoden 1952 nipussa puolestaan 80 % osasi ruotsia. Englannin osalta kokonaisosaaminen oli 56 %. Pienimmillään se oli päiväämättömien nipussa 47 % ja suurimmillaan vuoden 1951 hakemuksessa 64 %. Saksaa osaavat henkilöt jakautuivat hyvin tasaisesti ja kokonaisuudessa sitä osasi 53 % hakijoista. Ranskan suhteen tilanne oli englannin kaltainen kokonaisprosentin ollessa 15, pienin määrä kirjaamattomissa 10 % ja suurin vuoden 1951 hakeneiden 23 %. Venäjää puolestaan osasi vuonna 1952 hakeneista vain 4 % kun vuoden 1951 nipussa sitä osasi 13 %, kokonaisuuden ollessa 8 %. Muiden kielten osalta osaaminen jäi taas 2 % tai pienempään. Yli kymmenen osaajaa löytyi seuraavista kielistä: italia, tanska, norja ja espanja. Harvinaisempia osattuja kieliä oli: portugali, unkari, romania, hindustani, esperanto, afrikaansko, osimuobo, hebrean, latina, luukuongoli, arabia, hollanti, american, turkki, viro ja flaami. Melkoinen litania osattuja kieliä siis. Mielenkiintoista olisi tietää kuinka monta etenkin harvinaisemmista kielistä oikeasti hyödynnettiin kisojen aikana. Vuonna 1951 kirjattujen hakemusten nipussa hyvin harva oli ilmoittanut äidinkieltään. Suomen lisäksi oli ilmoitettu neljä kertaa ruotsi ja kerran italia sekä ranska. Kirjaamattomien nipussa 15 % oli äidinkieltään ruotsinkielisiä. Kuusi henkilöä venäjän, viisi saksan ja englannin, kaksi hollannin ja yhden espanjan ja ranskan. Vuodelle 1952 kirjatuista 18 % puhui äidinkielenä ruotsia. Neljä puhui venäjää, kaksi ranskaa, turkkia, englantia ja viroa puhui äidinkielenään yhden. Ruotsinkielisten osuus on ollut hakijoiden joukossa noin tuplaten, kun vertaa siihen paljonko heitä oli tuolloin koko väestös-

³³² XV Olympia Helsinki 1952. Henkilötoimisto Ea VII:1. Saapuneet ilmoittautumislomakkeet. Toimistotyöntekijät 1951.

sä. Muista kielistä huomion arvoista on se, että äidinkieleltään venäjänkielisiä löytyi kymmenen. Muuten noin isoon ryhmään mahtuu satunnaisesti jo muut harvinaisemmat äidinkielet. Toki turkki, arabia, hollanti, italia ja espanja olivat erikoisempia kieliä joukossa.³³³

Konekirjoitustaito oli tietysti toimistohenkilöille tärkeä taito osata. Ilmoittautumiskaavakkeissa on kuvailtu osaamista hyvin moninaisin adjektiivein, jopa 20 erilaisella. Sen lisäksi kysymykseen on vastattu ytimekkäästi kyllä tai ei. Kokonaisuutena 52 % hakijoista osasi jollakin tasolla konekirjoitusta, 23 % ilmoitti osaamattomuudesta ja 25 % ei vastannut kysymykseen. Enemmistö hakijoista siis oli konekirjoitustaitoisia. Eri nippujen välillä vuoden 1951 nippu erosi selkeästi muista. Siitä 62 % ilmoitti osaavansa ja vain 1 % ei osannut. Kirjaamattomien nipussa vain 47 % osasi ja 29 % ei osannut. Muuten liikuttiin hyvin lähellä kokonaisuuden prosentteja. Pikakirjoitusta ilmoitti osaavansa vain 3 % hakijoista. Vuodelle 1952 kirjatuista lomakkeista huomiona, että pikakirjoitusta ilmoitti osaavansa kolme englanniksi ja kaksi saksaksi.³³⁴

Vuoden 1951 hakemukset saapuivat pääasiassa syys-joulukuun aikana. Vuoden 1952 hakemukset puolestaan pääasiassa helmi-toukokuussa. Hakemukset olivat pääasiassa lomakkeita mutta mukana oli myös jonkin verran ihan vapaamuotoisia hakemuksia. Joukossa oli myös pieniä paperilappuja, joissa oli lähinnä vain nimitieto ja mistä saa lisätietoa kyseisestä henkilöstä. Osassa hakemuksista oli isokin nippu työtodistuksia mukana, ja jollain myös koulutodistuksia. Pääasiassa kuitenkin vain pelkkä ilmoittautumislomake. Ilmoitus haettavasta toimesta oli ainakin Uudessa Suomessa syyskuun alkupuolella vuonna 1951. Helsingin Sanomissa oli ilmoitus 16.9.1951, jossa haettiin Olympiasastoon tarvittavaa henkilöä.³³⁵

Yksi hakeneista ilmoitti olleensa saksalaisten tulkkina kannaksella sodan aikana, hyvinkin mielenkiintoinen maininta. Ilmoittautumiskaavakkeet on pääasiassa täytetty suomeksi, huomattava määrä toki myös ruotsiksi. Erikoisuutena joukossa myös yksi ranskaksi täytetty kaavake. Yksi hakijoista ilmaisi omaa kielitaitoaan seuraavasti: "Puhun molempia kotimaisia kieliä täydellisesti sekä sitä paitsi saksaa." Mielenkiintoista sen sijaan on se, jos hän on aiemmin toiminut järjestysmiehenä, miksi hän on nyt hakenut toimistotyöntekijäksi.³³⁶

³³³ XV Olympia Helsinki 1952. Henkilötoimisto Ea VII:1. Saapuneet ilmoittautumislomakkeet. Toimistotyöntekijät 1951.

³³⁴ XV Olympia Helsinki 1952. Henkilötoimisto Ea VII:1. Saapuneet ilmoittautumislomakkeet. Toimistotyöntekijät 1951.

³³⁵ XV Olympia Helsinki 1952. Henkilötoimisto Ea VII:1. Saapuneet ilmoittautumislomakkeet. Toimistotyöntekijät 1951.

³³⁶ XV Olympia Helsinki 1952. Henkilötoimisto Ea VII:1. Saapuneet ilmoittautumislomakkeet. Toimistotyöntekijät 1951.

Hakemuskavakkeita oli muutamia erilaisia, mitkä olivat pääpiirteissään samanlaisia. Niitä oli painettu muutamissa eri erissä, mistä ilmeisesti niiden erilaisuus johtui. Sekä osittain siitä mihin paikkaan niillä haettiin. Eräällä hakulomakkeella oli kahden henkilöntiedot, ilmeisesti isä ja poika. Mielenkiintoista toki, ettei ole omia lomakkeita täytetty ja mitä sillä sitten haettiin, että molemmat olivat samalla. Kenties halusivat yhdessä tekemään samaa tehtävää. Hakijat toivat omia urheiluharrastuksiaan esille, ja hakemuksen vastaanottajat myös huomioivat näitä hakemuksiin. Ilmeisesti se oli siis merkittävää, että kiinnostusta urheiluun oli, vaikka itse tehtävä ei suoranaisesti urheiluun olisi liittynyt. Muutamat ovat myös kertoneet, ketkä kaikki urheilupiireistä he tuntevat. Eräs 44-vuotias nainen oli kirjoittanut työkyky kohtaan: "Suomalainen sisu". Lausahdus toki kertoo paljon, ja on erottunut varmasti joukosta. Tähänkin joukkoon mahtui henkilöitä, jotka ilmoittivat pystyvänsä toimeen vain loma-aikana ja osalle kävi pelkästään olympialaisten aikana.³³⁷

Miehissä suhteessa naisiin oli huomattavasti enemmän opiskelijoita, ylioppilaita kuin myöskin koululaisia. Kielitaidon suhteen monesti ilmoitettiin koulutiedot/koulukurssit, tämä korostui koululaisten hakemuksissa. Eräs äidinkieleltään suomalainen oli kirjoittanut kaavakkeen englanniksi. Eräs lomake oli selvästi ollut taiteltuina kirjekuoreen, kenties siis lähetetty jostain kauem-paa. Ilmoittautumislomakkeiden perusteella voisi päätellä, että osalla on ollut koulussa konekirjoitusta ja osalla ei. Jos näin on ollut niin mistä ero on mahtanut johtua: ajasta, paikasta vai mistä? Äidinkielen osalta mielenkiintoisena huomiona tein sen, että monella koululaistytöllä äidinkielenä oli ruotsi mikä tuskin oli puhdasta sattumaa. Koululaistytöjen joukosta löytyi myös vuonna 1935 syntyneet kaksoset, jotka hakivat toimeen. Eräs hakija ilmoitti kyllä osanneensa konekirjoitusta mutta totesi sen luultavasti unohtuneen.³³⁸

Hakijoissa oli todella paljon porukkaa, jotka asuivat Helsingissä mutta olivat syntyneet muualla. Mahdollisia skenaarioita tälle miksi näin oli, on mielestäni kaksi. Helsinki jo tuolloin imi ihmisiä muuttamaan Helsinkiin. Toinen vaihtoehto on, että kisojen tuoman majoitusongelman vuoksi ihmiset ilmoittivat osoitteeseen jonkun tuttavan asunnon, missä meinasivat majoittua kisojen ajan. Tämän epäilen olleen jopa yleisempää kuin äkkiseltään tulisi ajatelleeksi. Kisojen aikaisesta majoitusongelmasta oli puhuttu niin paljon, että jos muualta halusi päästä kisoihin edes vapaaehtoisena, ei kannattanut riskeerata sitä sillä, että majoituskysymys aiheuttaisi epäilystä. Erään hakijan osoite oli Hotel Kämp, tämä hakemus oli kirjoitettu saksaksi. Yksi nuori poika oli

³³⁷ XV Olympia Helsinki 1952. Henkilötoimisto Ea VII:1. Saapuneet ilmoittautumislomakkeet. Toimistotyöntekijät 1951.

³³⁸ XV Olympia Helsinki 1952. Henkilötoimisto Ea VII:1. Saapuneet ilmoittautumislomakkeet. Toimistotyöntekijät 1951.

syntymäajan viereen kirjannut lisätietona "Pitkä tanakka nuorukainen.", millä varmasti halusi hälvittää epäilyksiä omasta nuoresta iästään ja pystyisikö hän työhön. Eräs naishakija merkitsi arvokseen "poliisikonstaapelin vaimo", mielenkiintoinen esille nosto, mikä ei varmasti nykypäivänä tapahtuisi.³³⁹

Kielitaitoiset kielittäin

Tämä henkilötoimiston kortisto sisälsi nimensä mukaan kortisto eri kielten osaajista. Kortisto oli kooltaan melko suppea, ja kun vertailee eri kielten osaamismääriä aiemmin käsiteltyihin arkistoihin, niin tähän kortistoon ei ole merkitty läheskään kaikkia osaajia, vain murto-osia. Olisi mielenkiintoista tietää mihin tämä kirjaaminen on perustunut. Kortistoon on merkitty 392 osattua kieltä, kortistoituja henkilöitä oli huomattavasti vähemmän. Osa henkilöistä osasi montaa kieltä. Kotimaiset kielet kun jätetään huomiotta, ja ei niitä kortistoon ollut merkattukaan, niin ranskan osaajia löytyi eniten. Kun sitä vertaa muualla esiin nousseeseen osaamiseen ranska oli vasta kolmanneksi osatuin kieli. Ranskaa osasi 89 henkilöä. Englanti, joka oli saksan kanssa se osatuin kieli, oli tässä kortistossa merkattu 67 osatuksi kieleksi ja saksa 57 henkilölle. Espanjan taisi 31 henkilöä, portugalilain 23, venäjän 15, italian 12. Espanjan osaajien määrä oli taas poikkeavan suuri yleiseen osaamisen tasoon, ja etenkin portugalilain. Muita osattuja kieliä oli: islanti, hollanti, japani, kreikka, norja, tanska, kiina, unkari, puola, slaavi, ukraina, turkki, orientaliska - itämaiset kielet, exotica. Naisten osaamia kieliä oli noin kolmannes enemmän kuin miesten. Tämä tukee myös sitä mielikuvaa, joka arkistoa läpikäydessä on mieleen syntynyt, että naiset osasivat kieliä miehiä paremmin. Hyvin monen henkilön sukupuolesta ei pystynyt sanomaan koska nimitietona saattoi olla vain titteli kuten maisteri, professori, tohtori, rovasti, ministeri, museonhoitaja tai lähetyssaarnaaja ja sukunimi. Kortiston henkilöt olivat muutenkin tiedoiltaan hyvin suppeasti merkittyjä. Tarkemmat tiedot lienevät jossain toisessa arkistossa, joissa henkilöt varsinaisesti olivat kirjattuina.³⁴⁰

Kielitaitokortisto, olympia-attaseat

Jokaisella maalla on kisoissa ollut ainakin yksi olympia-attasea. Tosin joillakin pienemmillä saattoi olla myös yhteisiä. Tähän kortistoon oli kuitenkin merkitty vain 43 attaseaa, joista miehiä oli 34. Naisia vain yksi ja kahdeksan sukupuolta ei merkinnöistä voinut erottaa. Miehiä oli siis lähes 80 %. Kortistoon merkityistä attaseoista kaikkien muiden maiden attaseat osasivat kyseisen maan kieltä paitsi: Islannin, Hong Kongin ja Egyptin attaseat. Nimen perusteella joukossa oli sekä suomalaisia,

³³⁹ XV Olympia Helsinki 1952. Henkilötoimisto Ea VII:1. Saapuneet ilmoittautumislomakkeet. Toimistotyöntekijät 1951.

³⁴⁰ XV Olympia Helsinki 1952. Henkilötoimisto. BbIV:1 Kielitaitoiset. Kielitaitokortisto kielittäin.

että ulkomaalaisia. Kaikki attaseat eivät ilmoittaneet osaavansa suomea.³⁴¹ Mielenkiintoista verrattuna nykypäivän kisoihin on se, että miehiä oli noinkin suuri enemmistö. Nykyään hyvin suuri osa attaseoista on naisia. Erikoista se oli myös siihen nähden, että naiset osasivat tuolloin kieliä keskimäärin miehiä paremmin. Toisaalta tietyn maan attasealta ei tarvinnut odottaa kuin yhden kielen osaamista. Attaseoiden välisessä viestinnässä käytetty kieli tosin oli englantia, eli sitäkin oli osattava. Todella erikoista oli jos kaikki attaseat eivät todella suomea osanneet. Heidän tärkein tehtävä on kuitenkin auttaa isäntäjoukkuettaan asioiden hoidossa juuri Suomessa, jolloin paikallisen kielen osaamisen olettaisi olevan hyvinkin olennaista. Moni maa esitti myös itse toiveen siitä, kuka toimisi heidän attaseanaan, mihin en ole nykypäivänä enää törmännyt. Tosin en ole itse siinä hakuprosessissa ollut sen enempää mukana kuin ilmoittanut halukkuudesta toimia attaseana.

Kielitaitokortisto, konekirjoittajat

Tässä kortistossa oli vain 13 henkilöä, joista kahdeksan miehiä, neljä naisia ja yhden sukupuoli ei ollut tunnistettavissa. Yli 60 % oli siis miehiä, mikä on hyvin hämmentävää. Kun miettii henkilöitä, jotka hakivat vaikka toimistotyötä niin valtaosa heistä oli naisia. Kortiston henkilöistä osalle oli kielitaito merkitty, osalle kirjoitusnopeus ja merkintä omasta koneesta.³⁴² Näistä en mitään tilastointia tehnyt. Kortisto oli niin pieni, jottei suurempaa tarkastelua siihen ei kannata tehdä.

Kielitaitokortisto henkilöittäin

Henkilöittäin kootussa kielitaitokortistossa oli yhteensä 172 henkilön tiedot. Näistä miehiä oli 58 ja naisia 86, sukupuoli jäi selviämättä 28 osalta. Naisia oli siis tasan 50 % ja miehiä 34 %. Tämä jakauma noudattelee hyvinkin sitä kuvaa, joka on muodostunut siitä, miten sukupuolet osaavat kieliä.³⁴³

Äidinkielen osalta 21 % ilmoitti sen olevan suomi, 15 % se oli ruotsi. Yllättävän suuriin lukuihin ylsi myös espanja ja saksa 3 % osuuksilla. Varsinkin espanjankielisten osuus oli poikkeuksellisen suuri. Äidinkieleltään englantia ja ranskaa puhuvia oli vielä 2 %. Yksittäisinä äidinkielinä ilmoitettiin: portugali, ukraina, venäjä ja norja. Kielitaitoistenkortistolta olisi odottanut hyvää kielen osaamista. Kuitenkin vain yhtä kieltä osaavien joukko oli kaikista suurin sillä 22 % henkilöistä osasi vain yhtä kieltä. Toiseksi eniten oli kahta kieltä osaavia 20 %, eli yli 40 % kielitaitoisten porukasta osasi vain kahta kieltä, joista suurella osalla toinen kieli oli vielä suomi. 17 % osasi neljää kieltä, 16 % viittä kieltä ja 15 % kolmea kieltä. Keskimäärin henkilöt osasivat siis kolme kieltä, jonka

³⁴¹ Henkilötoimisto. Kielitaitokortisto olympia-attaseat.

³⁴² XV Olympia Helsinki 1952. Henkilötoimisto. BbIV:1 Kielitaitoiset. Kielitaitokortisto konekirjoittajat.

³⁴³ XV Olympia Helsinki 1952. Henkilötoimisto. BbIV:1 Kielitaitoiset. Kielitaitokortisto henkilöittäin.

ympärille muutenkin enemmistö sijoittui. Vain 10 % henkilöistä osasi enemmän kuin viittä kieltä. Kuuden kielen osaajia oli 10 eli kuusi prosenttia. Seitsemää kieltä osasi kaksi, kahdeksaa kolme ja huomaa yhdeksää kieltä yksi. Kun samoja arvoja tarkastellaan sukupuolittain, voidaan todeta miesten osalta pyörittävän pääasiassa hyvin lähellä samoja prosentti lukuja. Yhtä kieltä miehistä osasi vain 17 % eli yhden kielen osaajia oli selvästi vähemmän kuin keskimäärin. Vähemmän oli myös neljän kielen osaajia, joita oli vain 14 % miehistä. Suuremmat luvut löytyvät puolestaan sieltä toisesta päästä jopa hieman yllättäen, miehistä yhdeksän prosenttia osasi kuutta kieltä ja peräti viisi prosenttia osasi kahdeksaa kieltä. Muuten erot koko joukon keskimääräiseen oli vain yhden prosenttiyksikön verran. Naisten puolella puolestaan yhden kielen osaajia oli vieläkin vähemmän vain 10 %. Tästä voidaankin tehdä johtopäätös, että niiden joukossa, joiden sukupuoli ei käynyt ilmi löytyi myös valtaosa niistä, jotka osasivat vain yhtä kieltä. Kahden kielen osaajia oli naisissa vähemmän, kun heitä oli 17 %. Neljän kielen osaajia puolestaan reilusti enemmän eli 24 %. Viiden kielen osaajia 19 %. Kahdeksan ja yhdeksän kielen osaajia naisista puolestaan ei löytynyt. Miehet osasivat keskimäärin kolmea kieltä naisten keskiarvon ollessa neljä kieltä. Osattujen kielten osalta yli 50 % osuiksiin ylsi suomen lisäksi ruotsi 53 % ja englanti 51 %. Lähelle puolta ylsi saksa 44 % ja ranska 40 %. Venäjää osasi vain 13 %, jolla se jäi myös espanjan taakse, mitä osasi 16 %. Yli kymmenen osaajaa löytyi italian kielelle yhdeksän prosenttia ja portugalilaiselle kahdeksan prosenttia. Muita kieliä, joiden osaajia löytyi oli: tanska, norja, puola, hollanti, kiina, arabia, unkari, ukraina, orientalska, exotiska, islanti, slaavilaiset kielet, esperanto, kreikka, latina ja japani. Kolme ilmoitti, ettei osannut suomea. Erikoisuutena oli se, että espanjaa osasi useampi kuin venäjää. Suurin ero moneen muuhun toimistoon oli ranskan kieltä osaavien määrä kun 40 % osasi kieltä. Ranskaa kun ei monet Suomessa puhuneet. Italialla ja portugalilla oli myös tavallista enemmän osaajia.³⁴⁴

Yksittäisinä huomioina kortistosta nostan esiin seuraavia. Eräs mies osasi vain yhtä kieltä, mikä oli arabia. Hänellä saattoi olla haasteita toimia organisaation osana, mikäli oikeasti ei osannut suomea tai edes jotain muuta kieltä. Moni henkilöistä, jotka puhuivat ranskaa, eivät puolestaan osanneet englantia tai saksaa, jotka muuten olivat ne osatuimmat kielet. Kaikkien korttiin ei ollut merkattu kielitietoja. Eräs henkilö ilmoitti osaavansa slaavilaisia kieliä, joita en ole lähtenyt sieltä erottelemaan. Eräessä kortissa oli merkintä "maisteri Fogelholmin suosittelu". Suosittelijoiksi oli merkitty myös varatuomari Kotkas, joka oli merkittävässä asemassa organisaatiossa. Neiti

³⁴⁴ XV Olympia Helsinki 1952. Henkilötoimisto. BbIV:1 Kielitaitoiset. Kielitaitokortisto henkilöittäin.

Wasastjerna oli myös yksi suosittelija. Huomioita oli kirjoitettu myös pikakirjoitus taidoista, oliko niitä ja millä kielillä. Huomioituna oli myös konekirjoitus taito ja kielitaitoja. Kielitaitoisten kortisto sisälsi myös reservinipun, joka sisälsi 204 henkilön tiedot. Lisäksi oli vielä neljä nippua: oklara 9 henkilöä, konekirjoittajat 17, tammikuussa 18, puhelimitse 2 henkilöä. Näitä nippuja en tarkemmin lähtenyt käymään läpi.³⁴⁵

4.8 Demobilisaatio

Kisojen loputtua oli aika purkaa kisojen järjestämiskoneisto. Tästä laadittiin suunnitelma alku vuodesta 1952. Sopimuspalkkalaiset oli irtisanottava 10.7 mennessä, niiden osalta, joiden työt päättyivät 10.8 tienoilla. Kuukausipalkkalaiset oli irtisanottava kaksi viikkoa aiemmin kuin työt loppuivat. Suunnitelmien mukaan 50 % henkilökunnasta oli irtisanottava 15.8 mennessä. 25 % 1.10 mennessä ja 23 % vuoden loppuun mennessä. Pääselvittelyelimen oli tarkoitus jatkaa vuoden 1953 loppuun asti. Osastoja ja toimistoja yhdistettiin ja lopetettiin sitä mukaan, kun toimintaa supistettiin ja lopetettiin.³⁴⁶

5. Päätelmät

Henkilöstössä oli odotukseen nähden todella paljon enemmän palkattua henkilökuntaa verrattuna esimerkiksi nykypäivän kisoihin, joissa yhden lajin MM-kisoissakin saattaa olla muutaman kymmentä palkattua tai jopa vain muutamia. Toki olympialaiset jo 1950 -luvullakin olivat huomattavasti isommat kisat. Viime vuosien olympialaisten aineistoon palkatun henkilökunnan osalta en päässyt käsiksi mutta epäilen ettei viime vuosina ole enää päästy samaan palkatun henkilöstön määrään kuin Helsingissä vuonna 1952 päästiin. Helsingissä palkattua henkilöstöä oli lähes 3 000 henkilöä, mikä edelleen kuulostaa huimalta määrältä. Nykypäivän olympialaisissakin todennäköisesti päästään yli 1 000 palkatun henkilön. Moni palkatusta henkilöstöstä oli pitkissä työsuhteissa kuukausipalkalla. Henkilöiden palkat olivat pienimmillään 11 500 markkaa /viikko (2012 euroina n. 365) ja suurimmillaan 25 000 markkaa (2012 euroina n. 760 euroa).

Palkatun henkilöstön rinnalla kisoissa toimi runsaslukuinen vapaaehtoisten joukko. Helsingissä vapaaehtoisia oli vain noin 4 000 - 5 000 henkilöä. Myös palkatun henkilöstön kohdalla on vaikea sanoa, mitkä lopulliset luvut olivat. Arkistolähteistä ne eivät käy ilmi, eikä edes kisojen virallisesta kertomuksesta. Virallisessa kertomuksessa kyllä annetaan luvut mutta ne ovat osittain

³⁴⁵ XV Olympia Helsinki 1952. Henkilötoimisto. BbIV:1 Kielitaitoiset. Kielitaitokortisto henkilöittäin.

³⁴⁶ XV Olympia Helsinki 1952. Toimintakertomukset. Toimintakertomukset 1952. Da:6. Demobilisatiosuunnitelma. s. 1-2.

ristiriitaisia toimintakertomusten kanssa. Lähteistä ei käy ilmi kaikkien henkilöiden palkat, ja saman osaston tai toimiston alaisuudessa samoissa tehtävissä saattoi olla sekä palkattu että vapaaehtoisia työntekijöitä. Vertailuna Rio de Janeiron olympialaisiin vuonna 2016 haettiin 70 000 vapaaehtoista, kuten myös Lontooseen neljä vuotta aiemmin. Hakeneita oli noin tuplat siihen nähden mitä kisoihin valittiin. Helsingin kisojen kohdalla hakeneiden määrä oli lähes tuplat valittuihin nähden.

Joka tapauksessa vapaaehtoisia oli todella vähän, verrattuna palkattuun henkilökuntaan heitä oli vain hieman enemmän. Suhdeluku nykypäivänä on moninkertainen. Ennakkoon ajattuna tilanteen ajattelin olevan aivan päinvastoin. Suomi eli sodan jälkeistä jälleenrakennusaikaa: sotakorvaukset oli vasta saatu maksettua, tarvikkeita oli vielä lunastettava kortilla eikä rahaa muutenkaan ollut hirveästi ylimääräistä. Kuvittelin myös vapaaehtoistyön olleen tuolloin paljon suositumpaa kuin mitä se on nykypäivän ihmiselle, toki tähän en suoranaisesti vastausta löytänyt. Odotuksena oli, että palkattua henkilöstöä olisi ollut vain aivan tärkeimmillä paikoilla ja mahdollisimman vähän, muutamia kymmeniä. Todellisuudessa palkattua henkilöstöä oli todella monessa sellaisessa tehtävässä, joita nykyään hoidetaan vapaaehtoisvoimin, kuten muonitus, autonkuljettajat, lähetit, majoituspalvelut, toimistotyöt, attaseat ja niin edelleen. Helsingissä urheilutoimikuntien vapaaehtoiset toimivat jo edellisen vuoden puolella, mutta heillekin maksettiin kokouspalkkioita. Muuten vapaaehtoisia tuli tehtäviin vasta hieman ennen kisojen alkua. Vapaaehtoisten suurin joukko olivat olympianuoret 2 200 henkilöllä. Olympianuoret kerättiin eri helsinkiläisten nuorisjärjestöjen piiristä. Toiseksi suurin vapaaehtoisten joukko oli urheilulajien toimitsijat, joita oli 1 800. Toimitsijat tulivat eri lajien palkintotuomareiden joukosta. Tähän joukkoon halukkaita olisi ollut huomattavasti enemmän kuin mukaan pystyttiin ottamaan.

Vapaaehtoisten merkitys jäi ennako-odotuksiin nähden huomattavasti pienemmäksi kuin olin ajatellut. Oletin, aivan tärkeimpiä johtotehtäviä lukuun ottamatta, kaikkien tehtävien olleen vapaaehtoisten hoitamia. Jo tutkimuksen alkuvaiheessa kirjallisuuteen tutustuessa kävi selväksi, että palkattua henkilöstöä olikin useita tuhansia. Edelleen olin siinä uskossa, että vapaaehtoisia olisi yhä ollut moninkertainen määrä palkattuun henkilöstöön nähden. Aineistoa läpikäytyäni jouduin kuitenkin toteamaan olettamukseni täysin vääräksi: vapaaehtoisia oli kyllä enemmän kuin palkattua mutta ei kovin paljoa. Tähän lisänä vielä puolustusvoimista komennettu henkilöstö, jota oli lähes 5 000 henkilöä. Henkilöstöä ylipäättään oli paljon vähemmän kuin olin ajatellut, kuvittelin sen ainakin kaksinkertaiseksi todellisuuteen nähden.

Tilanne on hyvin mielenkiintoinen: miksi niin paljon henkilöistä on palkattu. Kuten johdannossa toin esiin, olivat työllisyysluvut hyvin matalia. Kesäkuukausina oli jopa enemmän pulaa työntekijöistä kuin kärsittiin työttömyydestä. Toisaalta vapaaehtoistyö ei tänä päivänäkään perustu siihen, että sitä tekisivät ne, joilla ei muita töitä ole. Ihmisillä oli 50-luvulla myös vähemmän heidän vapaa-ajastaan kilpailevia asioita, eli sitäkin olisi ollut käytettävissä. Ylipäätään henkilöstön saaminen kisoihin oli haasteellista, myös palkallisiin tehtäviin. Aineistostakin nousi jo esiin, että tämän arveltiin johtuvan siitä, etteivät ihmiset halunneet irrottautua päivätoistaan. Työjakso kisojen parissa oli lyhyt ja palkkakin aineiston mukaan heikkoa. Toisaalta Suomessa vallitsi valtava innostus urheilua kohtaan, ja Suomelle suotua kunniaa kohtaan olympialaisten järjestäjänä. Se näkyikin erityisesti lajien toimitsijoiksi haluavien määrässä, joista läheskään kaikki eivät tehtäviin päässeet. Toiseksi se näkyi Olympianuorten parissa, joiden tehtävien hoito kärsi innokkuudesta kisojen seuraamiseen. Se, miksi tämä ei sitten näkynyt muissa tehtävissä, saattoi johtua aivan samasta asiasta: ihmiset halusivat seurata ihailemiensa urheilijoiden edesottamuksia eikä työskennellä samaan aikaan jossain muualla. Suurin osa tehtävistä kun oli sellaisia, joissa ei itse kilpailuja päässyt katsomaan. Vapaaehtoiseksi ei tainnut olla edes mahdollista hakea vapaasti, vaan heidät saatiin järjestöjen ja seurojen kautta. Yleisillä hakuilmoituksilla haettiin henkilöstä palkattuihin tehtäviin. Haku mahdollisuus vapaaehtoistehtäviin oli nähdäkseni rajattu tahallisesti pois, ei annettu valita sitä mahdollisuutta.

Vapaaehtoisten määrä oli paljon oletettua huomattavasti pienempi. Heidän rooliaan ei pidä silti vähätellä, varsinkin kilpailuiden toimitsijat olivat avain roolissa kisojen onnistumisen kannalta. Jos itse urheilutapahtumat olisivat sujuneet järjestelyiltä huonosti, sitä ei olisi pelastanut mikään. Kaikkiin muihin ongelmiin oli ratkaisut löydettävissä.

Kolmas suuri henkilöstöresurssi oli puolustusvoimien henkilöstöapu, jota kisojen avuksi tuli noin 4 800 henkilöä. Puolustusvoimien henkilöstö oli siis väkimäärältään suurin joukko kisoissa. Puolustusvoimien henkilöstö oli kisaorganisaatiolle kustannustehokasta, sillä palkkaa heille ei maksettu. Heidän osaltaan piti korvata ainoastaan kulut, joita puolustusvoimille tehtävistä syntyi. Miehistö oli kisoissa komennettuna palvelustehtävissä.

Kisakyläen muonittajia oli hieman yli 500, suuri yksittäinen joukko sekin. Aineistosta ei käynyt varmuudella ilmi, oliko tämä porukka palkattua vai ei. Todennäköisesti he toimivat vapaa-

ehtoisena. Tämä porukka kerättiin kasaan maan laajuisesti lähinnä Martta-järjestöjen kautta. Koska tämä joukko tuli lähes kokonaan Helsingin ulkopuolelta, oli kisakoneiston haasteena heidän majoittaminen.

Koko henkilöstön etuihin kuului oikeus ostaa lippuja kisoihin. Lippujen määrää oli rajattu toimiston koon mukaan ja kyseisen kilpailupaikan kapasiteetin perusteella. Aineistosta ei käynyt selville se, olivatko henkilöstön ostamat liput normaalia halvempia. Helsingin kisoista henkilöstölle jaettiin myös joitain vapaalippuja, joiden määrä tai laatu ei käynyt ilmi. Helsingin olympialaisten yleisötehtävissä olleet, järjestelytoimikunnan jäsenet ja niitä tarvitsevat toimijat asun saivat. Riippuen tehtävän laadusta osalle kuului koko puku ja osalle pelkkä hattu. Helsingin kisoissa ei ollut mahdollisuutta palauttaa pukuja vaan asu pakko lunastaa maksua vastaan itselleen. Tietyille osalle henkilöstöä jaettiin myös ruokalippuja, joita vastaan he saivat kenttälounaan. Tarkemmin tämä käytäntö ei auennut aineiston perusteella. Maalta saapuville toimitsijoille ja ainakin muonitushenkilöstölle tarjottiin myös yhteismajoitus kouluilta.

Henkilöstön valintaprosessi riippui paljolti siitä, mihin tehtäviin he menivät. Kilpailutoimitsijoiden valintaprosessi oli varmasti yksi tiukimmista läpäistä, sillä innokkaita tekijöitä oli paljon. Tähän prosessiin en tutkimuksessa syvällisemmin mennyt, sillä se olisi vaatinut perehtymistä lajiliittojen arkistoihin. Kansalliset lajiliitot siis hoitivat toimitsijoiden valinnan omien palkintotuomareidensa joukosta. Suurin osa henkilöstöstä valittiin henkilöstötoimiston kautta, johon he ilmoittautuivat ilmoittautumislomakkeilla. Valtaosa hakijoista täytti lomakkeen paikan päällä henkilöstötoimistossa, osalle lomake lähetettiin kirjeitse ja he palauttivat ne täytettyinä. Pääosa lomakkeista oli samanlaisia perustiedot sisältäviä. Lomakkeissa kysyttiin henkilötiedot, oliko mahdollisuus asua Helsingissä, kielitaito, konekirjoitustaito, ammatti ja suosittelijat. Lomakkeelle moni laittoi palkkatoiveen, vaikkei sitä kysytty. Lomakkeella ei myöskään kysytty toivetta tehtävästä. Eri aikoina kuitenkin haettiin sanomalehti-ilmoituksilla kohdennetustikin henkilöstöä. Muutamaan tehtävään oli omat erikoislomakkeensa. Lomakkeen täytön jälkeen henkilöt haastateltiin henkilöstötoimistossa vastaanottopuolella. Kun eri osastoille tarvittiin tietynlaisia työntekijöitä, esittivät osastojen päälliköt pyynnön henkilöstötoimistolle, josta tarjottiin tehtävään sopivia. Näistä henkilöistä osaston päällikkö teki valinnan joko nähtyään hakijan tai näkemättä häntä. Osalle hakijoista järjestettiin kielitestit, jos heille kaavailtu tehtävä sitä vaati. Henkilöstöä tuli myös Ylioppilaidenliiton kautta, lähinnä sitä kautta koetettiin saada kielitaitoisia. Heille oli omat ilmoittautumislomakkeensa, joissa jo kysyttiin, voiko toimia tietyssä tehtävässä. Ylioppilaskuntienliiton toimesta heille

järjestettiin myös kielitaitotestit. Helsingin kisoissa ei ollut vielä käytössä koulutuskeskuksia kisojen henkilöstöä varten.

Oikeastaan kaikkea henkilöstöä koulutettiin tehtäviin. Kilpailuiden toimitsijat koulutettiin tehtäviin, tai tehtiin viimeinen katsastus viimeisissä kilpailuissa ennen olympialaisia. Moneen tehtävään järjestettiin erillisiä koulutustilaisuuksia ja tutustutettiin toimipaikkoihin. Oppaille ensikoulutuksen antoi Helsingin kaupunki vuodesta 1951 alkaen, jatkokoulutusta annettiin sitten järjestelytoimikunnan toimesta kevään 1952 aikana. Olympianuorten koulutuksesta vastasivat osastojen päälliköt, jotka edelleen kouluttivat olympianuoret kevään 1952 aikana. Yleisradio koulutti henkilöstön omiin tehtäviinsä alkuun kirjekurssilla ja myöhemmässä vaiheessa koulutustilaisuuksilla. Muonituspäälliköt ja heidän apulaispäälliköt kävivät koulutuksen. Lääkintähenkilöstölle järjestettiin koulutukset kisojen yleisistä asioista ja erityisesti urheilulääketieteestä. Olympiaattaseoille järjestettiin omia koulutuksia.

Kielitaitoisten löytymistä epäilin itse tutkimusta aloittaessa kuten myös ajan ihmiset esimerkiksi Lauri "Tahko" Pihkala. Itselle yllätyksenä ainakin se, että kisoihin valikoitunut henkilöstö oli hyvin kielitaitoista. Kenties kisoihin valikoitui juuri hyvän kielitaidon omaavia ja ehkä jo oletus kielitaitovaatimuksista ohjasi hakijoita, eivätkä huonomman kielitaidon omaavat edes hakenet kisoihin. Valtaosa henkilöistä osasi paitsi suomea ja yli puolet ruotsia. Englanti osasi myös yli puolet henkilöstöstä ja saksaakin lähes puolet. Ranskaa osasi noin 40 % henkilöistä ja venäjääkin 15 %. Kielitaitoisten löytämiseksi tehtiin myös paljon ylimääräistä työtä etsimällä heitä erillisillä sanomalehti-ilmoituksilla ja Ylioppilaidenliiton kautta. Kielitaidon varmistamiseksi järjestettiin myös kielitaitotestejä. Perus kielten lisäksi oli todella paljon myös eksoottisempien kielten osaajia.

lältään hieman yllättäen pääosa henkilöstöstä oli parhaassa työiässä olevia 20 - 40 - vuotiaita, joita oli kolmannes. Seuraavina ryhminä 1930 ja 1910-luvuilla syntyneet noin 20 % osuuksilla. 1900 -luvulla syntyneetkin ylsivät yli 10 %, 1890 -luvulla syntyneitä oli vielä lähes 10 %. Helsingin olympialaisten henkilöstöstä valtaosa sai palkkaa työtään vastaan, joka varmasti edesauttoi parhaassa työiässä olevien työhön tulemistä. Moni toki tuli työhön vain oman vuosilomansa ajaksi, osa tarjoutui tekemään vain iltatyötä. Mielenkiintoinen näkökulma oli kuitenkin se, että tosi moni oli myös parhaassa työiässään valmiita tulemaan ptkätyöhön heikolla palkalla. Joidenkin osastojen johtajat myös perustivat arvionsa sille, miksei osaavaa työvoimaa saatu, siihen

että he eivät halunneet tulla pätkätyöhön huonolla palkalla. Omasta mielestäni enemmistön palkat kuulostivat vähintäänkin kohtuullisilta.

Siviiliammateiltaan kuukausipalkatusta henkilöstöstä suurin osa oli opiskelijoita, joka aika hyvin sopi siihen ennako-odotukseen, joka itsellä oli. Miesten ja naisten joukoista erottuivat myös rouvien ja upseereiden suuri määrä. Rouva tittelin käyttö oli itselleni uutta, eikä se mielestäni kerro juuri mitään. Tuolloin sen käyttö oli kuitenkin yleistä kuten myös neiti -tittelin. Upseerien suuri määrä oli sellainen asia, jota en odottanut. Todella monet johtavissa rooleissa toimineet olivat upseereita. Kertooko se sitten sodan läheisyydestä ja sen luomasta kunnioituksesta heitä kohtaa.

Naisten rooli kilpailuissa oli kentällä melko pieni, sillä naisten lajeja oli huomattavasti vähemmän kuin miesten, eivätkä naiset esimerkiksi kilpailleet joukkueina palloilulajeissa ollenkaan. Naisia ei myöskään juuri esiintynyt lajien toimitsijakunnissa, naisvoimistelua lukuun ottamatta he olivat aivan yksittäisiä. Sen sijaan muonitustehtävissä lähes kaikki olivat naisia, mikä selittynee pitkälti jo sillä, että henkilöstö näihin tehtäviin rekrytoitiin naisjärjestöjen kautta. Toinen naisten hallussa ollut toimi oli majoitustoiminta. Tämä tehtävänjako kertoo paljon myös tuon ajan sukupuolirooleista. Naisten asema oli vielä usein kodinhoitajana miesten hoitaessa töitä kodin ulkopuolella. Naisia toki oli paljon myös toimistoissa, lähinnä kanslisteinä ja konekirjoittajina. Kaikki johtotehtävät ja päällikön tehtävät olivat kuitenkin miesten hoidossa. Valtaosaa näitä tehtäviä hoiti vielä siviilityössään armeijan leivissä oleva mies.

Henkilöstöä oli hyvin moninaisissa tehtävissä: urheilukilpailuiden tuomari- ja toimitsijatehtävissä, oppaina, tulkkeina, sanomalehdistön apuna radion avustajina, attaseoina, muonitustehtävissä, majoitustehtävissä.

Jos olympialaisten koko henkilöstöstä haluaisi luoda demografisten profiilien perusteella keskiarvoisen henkilöprofiilin, voisi se olla seuraavanlainen. Nainen iältään 27 -vuotias, joka asuu Helsingissä. Arvoltaan hän on rouva ja työskentelee kisoissa kuukausipalkalla muonitustehtävissä. Äidinkielenään hän puhuu suomea ja osaa sen lisäksi ruotsia, englantia ja saksaa. Tyypillinen kisojen henkilö oli noin parikymppinen mies, joka asui Helsingissä. Hän toimi joko kisoissa vapaaehtoisena toimitsijatehtävissä ja osasi äidinkieltänsä suomen lisäksi ruotsia ja englantia.

Tulosten perusteella ajan yhteiskunnasta voisi sanoa seuraavaa. Koulussa ei vielä vuosituhatvuotisen vaihteessa paljoa kieliä opiskeltu mutta niiden opiskelu lisääntyi vuosisadan puolivälin lähestyessä. Naisia kiinnosti keskimääräistä enemmän kielet kuin miehiä osaamisen perusteella. Omia kielitaitoja tuotiin rohkeasti esille, vaikka ne eivät ensiluokkaisia olisi olleet. Ylioppilaiden oletettiin osaavan kieliä hyvin, sillä erityisesti kielitaitoisen henkilöstön hakua kohdennettiin heihin. Sota ei juuri näy siinä, minkä ikäistä ja sukupuolista henkilöstöä kisoihin valikoitui. Naisia toki oli hieman enemmän ja etenkin ennen 1920 -lukua syntyneissä. Miehet olivat pääasiassa 1930-luvulla syntyneitä. Sukupuolien edustukseen kisoissa vaikutti varmasti miesten suurempi innostus urheilua kohtaan, joka tasoitti lukuja. Työtilanne maassa oli hyvä, minkä takia tehtäviin oli hankala löytää taidoiltaan erinomaista tekijää. Opiskelijoiden suhteen käännyttiin myös tämän vuoksi. Kisoihin saatiin melko hyvin henkilöstö kasaan ja reserviäkin jäi monessa kohtaan reilusti monista haasteista huolimatta. Tämä kertoo siitä urheiluinnoituksesta joka suomalaisissa vallitsi, ja siitä kansallishengestä jolla haluttiin antaa hyvä kuva ulkopuolelle, näillä eväillä Suomi pystyi järjestämään viimeiset oikeat olympialaiset.

Lähteet

Arkistolähteet:

Helsingin kaupungin arkisto

XV Olympia Helsinki 1952 r.y.

XV Olympia Helsinki 1952 r.y. Hankintatoimisto

XV Olympia Helsinki 1952 r.y. Henkilötoimisto

XV Olympia Helsinki 1952 r.y. Huoltojaosto

XV Olympia Helsinki 1952 r.y. Keskuskanslia

XV Olympia Helsinki 1952 r.y. Komenduuriosasto

XV Olympia Helsinki 1952 r.y. Kotimaan pääsylipputoimisto

XV Olympia Helsinki 1952 r.y. Kunnia- ja kutsuvieraiden pääsylippujen jakelutoimisto

XV Olympia Helsinki 1952 r.y. Käännöstoimisto

XV Olympia Helsinki 1952 r.y. Liikenne- ja järjestysosasto

XV Olympia Helsinki 1952 r.y. Lääkintätoimisto

XV Olympia Helsinki 1952 r.y. Majoitustoimisto

XV Olympia Helsinki 1952 r.y. Muonitustoimisto

XV Olympia Helsinki 1952 r.y. Olympiakyläosasto

XV Olympia Helsinki 1952 r.y. Olympiarakennustoimisto

XV Olympia Helsinki 1952 r.y. Opastustoimisto

XV Olympia Helsinki 1952 r.y. Pääsylippuosasto

XV Olympia Helsinki 1952 r.y. Pääsylippuosaston lähettämö

XV Olympia Helsinki 1952 r.y. Sanomalehti- ja tiedoitusjaosto

XV Olympia Helsinki 1952 r.y. Sanomalehtiosasto

XV Olympia Helsinki 1952 r.y. Taideosasto

XV Olympia Helsinki 1952 r.y. Taidehankinta- ja soituviestitoimisto

XV Olympia Helsinki 1952 r.y. Urheilujaosto

XV Olympia Helsinki 1952 r.y. Urheiluosasto

XV Olympia Helsinki 1952 r.y. Vastaanotto- ja yleisönpalveluosasto

XV Olympia Helsinki 1952 r.y. Viihdytystoimisto

Painetut lähteet:

Kolkka, Sulo: XV olympiakisat Helsingissä 1952. Järjestelytoimikunnan virallinen kertomus. Werner Söderström osakeyhtiö, Porvoo 1955.

Tutkimuskirjallisuus:

Arponen, Antti O.: Olympiakisat Ateenasta Atlantaan. Werner Söderström Osakeyhtiö, Porvoo 1996.

Hämäläinen, Karo: Ateenasta Ateenaan. Nykyaikaiset olympialaiset kesäakisat. Tammi, Helsinki 2004.

Kokkonen, Jouko: Kansakunnat kultajahdissa. Urheilu ja nationalismi. Jouko Kokkonen ja Liikunta-tieteellinen Seura, Helsinki 2003.

Pelttari, Hannu: Simeonin silmäkulma. Suomen Urheilumuseosäitiö, Jyväskylä 2006.

Pirhonen, Pentti: Hämeenlinnan olympialaiset 1952. XV Olympiakisojen nykyaikainen 5-ottelu. Hämeen Sanomat Oy, Hämeenlinna 1986.

Raevuori, Antero: Viimeiset oikeat olympialaiset Helsinki 1952. Gummerus Kustannus Oy, Jyväskylä 2002.

Ryönänkoski, Urpo: Radiomies muistelee: Helsingin olympialaiset. Recallmed. Hämeenlinna. 2003.

Siukonen, Markku: Suuri olympiateos. Olympiakisat 1896–2012. Docendo Oy, Jyväskylä 2012.

Internet:

Karhula, Maria: Lämmin sää ja tasaiset työmarkkinat [<http://www15.uta.fi/koskivoimaa/vuodet/1952/1952b2.html>]. Luettu 25.4.2019.

Nenonen, Marko: Lapiolinjalta aktiivimalliin - työttömyys ja köyhyys politiikassa [<https://alusta.uta.fi/2018/02/06/lapiolinjalta-aktiivimalliin-tyottomyys-ja-koyhyys-politiikassa/>].

Luettu 25.4.1952.

[<https://classicmotorshow.fi/vuoden-1952-ajoneuvot/>]. Luettu 4.3.2019.

[<https://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/XV%20Olympia%20Helsinki%201952.pdf>]. Luettu 26.4.2019.

[<http://www.independent.co.uk/sport/olympics/news/london-2012-olympics-success-down-to-70000-volunteers-8030867.html>]. Luettu 7.3.2018.

[<https://www.olympic.org/news/over-240-000-volunteer-applications-for-rio-2016>]. Luettu 7.3.2018.

[<https://www.stat.fi/org/tilastokeskus/tyottomyysaste.html>]. Luettu 25.4.2019.

[<https://www.theguardian.com/uk/2011/jan/31/london-2012-olympic-games-volunteers>]. Luettu 7.3.2018.

[https://www.tilastokeskus.fi/tup/suoluk/suoluk_vaesto.html]. Luettu 5.3.2019.

[<https://www.urheilumuseo.fi/portals/47/kisat1952/kesa/kesaframeset.html>]. Luettu 26.4.2018.

[<https://yle.fi/uutiset/3-6300272>]. Luettu 25.4.2019.

Kirjallisuusluettelo

Friman, Helena: Olympiakaupunki Helsinki 1952. Helsingin kaupunginmuseo. 1992. Hämeenlinna.

Hirviseppä, Reino: Helsingin olympiakisat 1952. Kivi, Helsinki 1952.

Itkonen, H. 1996. Kenttien kutsu. Tutkimus liikuntakulttuurin muutoksesta. Tampere: Gaudemus.

Kanerva, Jukka: Olympiaunelmia. Suomalaiset olympiahankkeet ja -haaveet. Liikuntatieteellinen Seura. Helsinki 1999.

Koski, P. 2000a. Liikunnan kansalaistoiminta kulttuurina – toiminnan merkityksellisyys ja merkitysrakenteet. Teoksessa Itkonen H., Heikkala J., Ilmanen K. & Koski P. Liikunnan kansalaistoiminta – muutokset, merkitykset ja reunaehdot. Liikuntatieteellisen Seuran julkaisu nro 152.

Koski, P. 2000b. Liikunta kansalaisaktiivisuutena. Teoksessa Itkonen H., Heikkala J., Ilmanen K. & Koski P. Liikunnan kansalaistoiminta – muutokset, merkitykset ja reunaehdot. Liikuntatieteellisen Seuran julkaisu nro 152.

Koski, P. 2000c. Millä tavoin kansalaisaktiivisuus toteutuu liikunnassa? Teoksessa M. Mieltinen (toim.) Haasteena huomisen hyvinvointi- miten liikunta lisää mahdollisuuksia? Liikunnan yhteiskunnallinen perustelu II. Tutkimuskatsaus. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 124.

Nygren, Helge: Helsingin olympiastadion. Stadion-säätiö 1927-1977. 1978.

Nygren, Helge: Olympiatuli joka sammui sodan tuuliin. Suomen urheilumuseosäätiö. Helsinki 1991.

Nygren, Helge: Poliitikkaa olympian ympyröissä. Oy Scandia kirjat Ab, 1977.

Nygren, Helge, Siukonen, Markku: Suuri olympiateos. Osat 1 ja 2. Oy Scandia kirjat Ab. Jyväskylä 1978.

Papadimitriou D. & Karteroliotis K. 2002. Motivation to Volunteer in the Olympic Games: Testing the Special Event Volunteer Motivation Scale. 10 th European Sport Management Congress 4.-7.9.2002, Jyväskylä, Proceedings, 266-267. Jyväskylän yliopisto. Liikunnan sosiaalitieteiden laitos.

Pihkala, Lauri: Olympialaiset ovella. Huomioita ja huolia, ehdotuksia ja ennustuksia, asiasta ja sen viereltä. WSOY. Helsinki 1952.

Raevuori, Antero: Viimeiset oikeat olympialaiset: Helsinki 1952. Ajatus. Helsinki. 2002.

Rautakorpi, K. 2002. Suurten urheilutapahtumien johtajat ja johtaminen. Näkökulmana projektijohtaminen. Jyväskylän yliopisto. Liikunnan sosiaalitieteiden laitos. Pro gradu - tutkielma.

Reponen, J.-P. 1991. Motivaatio vapaaehtoisessa liikuntaseuratyössä. Jyväskylän yliopisto. Liikunnan sosiaalitieteiden laitos. Pro gradu - tutkielma.

Sports in the Cultural Pattern of the world: Study of the 1952 Olympic Games at Helsinki.

Suuri kansallinen liikuntatutkimus 2001-2002. Vapaaehtoistyö. SLU julkaisusarja 3/02.

Urponen, Maija: Yli kaikkien rajojen, Helsingin olympialaiset ja Armi Kuusela kansainvälisyyden kynnyksellä. SKS. Helsinki 2010.

Valpas, Hugo: Suomen kansan olympiakirja. Vaasa 1947.

Wickström, Mika: Helsinki 1952. Suomen urheilumuseosäätiö. Helsinki. 2002.

Williams P., Dossa K. & Tompkins, L. 1995. Volunteerism and special event management: A case study of Whistler's Men's World Cup of Skiing. Festival Management & Event Tourism, 3, 83-95.

Internetlähteet

Pöyhiä, Tuire: Urheilutapahtuman vapaaehtoistyö uuden yhteisöllisyyden ilmentäjänä? Tapausena vuoden 2003 jääkiekon MM-kisat. [<https://jyx.jyu.fi/dspace/handle/123456789/9702>]. Luettu 7.3.2018.

Liite 1. XV Olympia Helsinki 1952 r.y:n ja järjestöjen välille solmittu sopimus:

1. *Olympianuoret hoitavat kisojen aikana korvauksetta ohjelmien, valokuvien y. mahdollisesti sovittavien tavaroiden myynnin kilpailupaikoilla järjestelytoimikunnan alaisina.*
2. *Myynti järjestetään järjestelytoimikunnan tätä tarkoitusta varten perustaman myyntikeskuksen kautta. Sitä samoin kuin koko myyntitoimintaa ohjaa ja valvoo järjestelytoimikunnan puolesta sen myyntitoimisto.*
3. *Olympianuoret huolehtivat ja vastaavat siitä, että tarpeellinen määrä myyntityövoimaa asetetaan myyntikeskuksen käyttöön koko kisojen ajaksi.*
4. *Olympianuoret huolehtivat omalta osaltaan siitä, että nuoria työntekijöitä koskevia yleisiä lain-säännöksiä noudatetaan.*
Mikäli kohdissa 1-4 olevat vaatimukset täytetään, pääsevät olympianuoret osallisiksi seuraavista eduista.
5. *Järjestelytoimikunta suorittaa olympianuorille kymmenen (10) prosenttia bruttomyyntituloista sekä lisäksi yhden (1) prosentin samoin bruttomyyntituloista, mikä viimeksi mainittu käytetään virheistä ym. johtuviin tappioihin ja mahdollinen jäännös myyjien raitiotie- ja bussilippuihin. Tämä 11 % vähennetään myyntitilityksistä ja talletetaan olympianuorten pankkitileille.*
6. *Järjestelytoimikunta huolehtii myytävien tavaroiden kuljettamisesta myyntikeskukseen ja järjestää tarvittavan määrän kuljetuskalustoa tavaroiden ja myyjien kuljettamiseen urheilukeskuk-sen ulkopuolella sijaitseville kilpailupaikoille.*
7. *Järjestelytoimikunta suorittaa 50 % hyväksymiensä 1.200 poika- ja 400 tyttöpuvun hankintakus-tannuksista, ei kuitenkaan enempää kuin 1 600: - markkaa poika ja 415: - markkaa tyttöpuvun arvosta.*
8. *Järjestelytoimikunta antaa myyjille 1 kenttäaterian päivässä määräämissään paikoissa ja luovut-taa samoin myyjille jaettavaksi ainakin 200 vapaalippua stadionille päivittäin. Järjestelytoimikunta antaa myös kunniakirjan kisojen päätyttyä jokaiselle tehtävänsä loppuun saakka suorittaneelle olympianuorelle.³⁴⁷*

³⁴⁷ XV Olympia Helsinki 1952. Toimintakertomukset 1952. Da:6. Henkilötoimisto. Olympianuorten toimintakertomus.

Liite 2. Kuukausipalkkaisen henkilökunnan ammatillinen ryhmittely:

Naiset:

1. Akateemisen loppututkinnon suorittaneet	10 %
2. Opiskelijat	21 %
3. Konttorihenkilökunta	21 %
4. Kotirouvat	18 %
5. Kirjeenvaihtajat	5 %
6. Koululaiset	12 %
7. Muut	13 %

Miehet:

1. Akateemisen loppututkinnon suorittaneet	21 %
2. Evp. upseerit	14 %
3. Opiskelijat	17 %
4. Konttorihenkilökunta	8 %
5. Liikemiehet	5 %
6. Sanomalehtimiehet	5 %
7. Opettajat	3 %
8. Koululaiset	10 %
9. Muut	17 % ³⁴⁸

³⁴⁸ XV Olympia Helsinki 1952. Toimintakertomukset. Toimintakertomukset 1952. Da:6. Selvitys huoltojaoston jäljellä olevista tehtävistä v. 1952. s. Liite 1.

Liite 3. Työhön pyrkineen henkilökunnan ammatillinen ryhmittely:

Naiset:

1. Maisterit ym. akateemisen loppututkinnon suorittaneet (osa hallitsi täydellisesti jonkun vieraan kielen)	7 %
2. Opiskelijat (osittain konekirjoitustaitoisia sekä jonkin verran kielitaitoisia)	12 %
3. Konekirjoittajat, kirjeenvaihtajat ja muu vaativampi konttorihenkilökunta	11 %
4. Vaatimattomampi konttorihenkilökunta	15 %
5. Myyjättäret	7 %
6. Koululaiset	15 %
7. Osapäivätyöntekijät	12 %
8. Muut	20 %

Miehet:

1. Tuomarit, ekonomit, maisterit ym. loppututkinnon suorittaneet sekä opiskelijat (osa hallitsi täydellisesti jonkin vieraan kielen)	23 %
2. Evp upseerit	7 %
3. Kansakoulunopettajat	7 %
4. Liikemiehet ja vaativampaan konttorityöhön tottuneet	13 %
5. Autonkuljettajat	7 %
6. Vahtimestarit ja yövartijat	13 %
7. Osapäivätyöhön pyrkineet	5 %
8. Muut	25 % ³⁴⁹

³⁴⁹ XV Olympia Helsinki 1952. Toimintakertomukset. Toimintakertomukset 1952. Da:6. Selvitys huoltojaoston jäljellä olevista tehtävistä v. 1952. s. Liite 1.